

Heves Megye Területfejlesztési Programja (2014-2020) területi hatásvizsgálata

Készült a Heves Megye Területfejlesztési Programja (2014-2020) Heves Megyei Önkormányzat által 2013. november 29-én elfogadott és társadalmasításra bocsátott változata alapján

**A Heves Megyei Önkormányzat megbízásából
a NORDA Nonprofit Kft. készítette**

2014. január

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósul meg.

Tartalomjegyzék

Bevezető	3
Rövidítések jegyzéke	5
Vezetői összefoglaló	6
1.A területi hatásvizsgálat kidolgozásának ismertetése	10
1.1. A területi hatásvizsgálat kidolgozásának folyamata	10
1.2. A területi hatásvizsgálathoz felhasznált információk, kapcsolódó szakmai dokumentumok	14
2.Heves Megye Területfejlesztési Programja (2014-2020)	17
2.1. A Program tartalmának, céljainak rövid ismertetése.....	18
2.2. A Program összevetése más tervekkel, releváns dokumentumokkal	28
2.2.1. A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) kapcsolata a megyei fejlesztési programmal.....	28
2.2.2. Összevetés a szomszédos megyék programjaival, koncepcióival	57
2.2.3. A Program illeszkedése a 4. Nemzeti Környezetvédelmi Programban kitűzött stratégiai célokhoz.....	62
2.2.4. A prioritások és a TOP-hoz kapcsolódó projektsomagok illeszkedése a főbb környezetvédelmi stratégiákhoz.....	76
2.3. Társadalmi, gazdasági konzisztencia vizsgálat.....	78
3. A megvalósítás hatásainak feltárása	82
3.1. A jelenlegi társadalmi, gazdasági, környezeti helyzet bemutatása, fennálló problémák konfliktusok ismertetése, a Program javaslataival kapcsolatos észrevételek	82
3.1.1. Gazdasági, társadalmi helyzet	82
3.1.2. Környezeti helyzet bemutatása	86
3.2. A Program megvalósulásával várhatóan kiváltott hatások bemutatása, előrejelzése	87
3.3. A Program várható környezeti hatásai, a Program Stratégiai Környezeti Vizsgálata	120
3.3.1. Környezeti célkitűzések szerinti értékelés	120
3.3.2. A Program tematikus értékelése.....	130
4. Javaslatok, észrevételek.....	137
4.1. Általános észrevételek.....	137
4.2. Részletes észrevételek	138
Mellékletek.....	141

Bevezető

A Területi Hatásvizsgálat (THV) célja, jogi háttere

Jelen dokumentum célja Heves Megye Területfejlesztési Programja (2014-2020) várható **környezeti, társadalmi és gazdasági hatásainak**, illetve következményeinek feltárása a szakmai és társadalmi egyeztetésekben résztvevők, valamint a döntéshozók számára. A hatásvizsgálat a Heves Megyei Önkormányzat megbízásából készült.

A hatásvizsgálat az alábbi jogszabályoknak megfelelően, azokkal összhangban került összeállításra:

- 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról;
- 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól;
- 97/2009. (XII.21.) Korm. rendelet a környezetvédelmi, természetvédelmi, vízgazdálkodási és tájvédelmi szakértői tevékenységről; a területi hatásvizsgálat környezeti értékelési részét a 97/2009 (XII.21) Korm. rendelet szerinti szakértői jogosultsággal rendelkező szakértő végezte el.

A Stratégiai Környezeti Vizsgálat (SKV)

A hatásvizsgálaton belül a stratégiai környezeti vizsgálat alapját a 2/2005 (I.11.) Korm. rendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról adja. A rendelet 1. melléklete szerint környezeti vizsgálatot kell készíteni az 1996. évi XXI. törvény 23. § (1) bekezdésének megfelelően készített területfejlesztési programokra, így a megyei területfejlesztési programra is egyaránt. A környezet védelméről szóló törvény (44. § (1)) alapján a vizsgálatnak ki kell terjednie:

- a tervezett előírások, intézkedések mennyiben befolyásolják, illetőleg javíthatják a környezet állapotát;
- a tervezett intézkedések elmaradása esetén milyen kár érheti a környezetet, illetőleg a lakosságot.

Ennek megfelelően készült el Heves Megye Területfejlesztési Programjának (továbbiakban HMTFP vagy Program) Stratégiai Környezeti Vizsgálata (továbbiakban SKV).

A stratégiai környezeti vizsgálat célja

A stratégiai környezeti vizsgálat alapvető célja, hogy bemutassa az SKV értékelési kritériumait, valamint összefoglalja a legfontosabb környezeti és fenntarthatósági szempontból megfogalmazott értékeléseket, javaslatokat a tervezési és a döntéshozatali folyamatokra és azok tartalmi kérdéseire vonatkozóan. Továbbá a Programhoz kapcsolódó lehetséges környezeti, fenntarthatósági konfliktusok létének és mértékének azonosítása és ezeknek - amennyire lehetséges - a feloldása. Cél egy környezeti és fenntarthatósági szempontból is elfogadható stratégiai dokumentum megalkotása, valamint a döntéshozatal hatékonyabbá, átláthatóbbá tétele, felelősségének erősítése a környezeti és fenntarthatósági szempontok megjelenítésével:

- nagyfokú integráltság a döntéshozatalban (a döntéshozatal nyitottságától függően);
- kapcsolódás a tervezői döntésekhez;
- kapcsolódás a stratégiai dokumentum elfogadási folyamatának döntéseihez (széleskörű társadalmi egyeztetés); a döntések, a tervezett intézkedések minőségének javítása.

Az SKV további célja, hogy a tervezők, a döntéshozók és az érintettek számára is felhívja a figyelmet a környezeti és fenntarthatósági szempontok érvényesítésére a tervezés, a döntéshozatal és a végrehajtás során.

A Heves Megyei Önkormányzat és a NORDA Észak-Magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft. között létrejött szerződés értelmében a NORDA Nonprofit Kft. végezte a megyei területfejlesztési programhoz kapcsolódó területi hatásvizsgálatot.

Megbízott részéről a hatásvizsgálat elkészítéséért felelős: Gutján Gergely ügyvezető

A hatásvizsgálat elkészítésében részt vett szakértők:

- Ártim László ügyvezető igazgató-helyettes, NORDA Nonprofit Kft.
- Holndonner Péter (Sz-64/2012), környezetvédelmi szakértő
- Széni Nándor vezető tervező, NORDA Nonprofit Kft.
- Inczedy Tamás menedzser, NORDA Nonprofit Kft.
- Lenártek András gazdasági vezető, NORDA Nonprofit Kft.

Rövidítések jegyzéke

HMTFP	Heves Megye Területfejlesztési Programja (2014-2020)
OFTK	Országos Fejlesztési Konceptió és Országos Területfejlesztési Konceptió
TOP	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program
NORDA Nonprofit Kft.	NORDA Észak-Magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség és Közhasznú Nonprofit Kft.
Tftv.	1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről
KKV	kis- és középvállalkozás
NUTS	Statistikai Célú Területi Egységek Nomenklatúrája (Nomenclature d'Unités Territoriales Statistiques)
SKV	Stratégiai Környezeti Vizsgálat
CLLD	Közösség-vezérelt helyi fejlesztési programok (Community-led Local Development)
ITI	Integrált Területi Beruházások (Integrated Territorial Investments)
ETE	Európai Területi Együttműködés
PM	Partnerségi Megállapodás
HGF	helyi gazdaságfejlesztés
NKP	Nemzeti Környezetvédelmi Program

Jogszabálygyűjtemény

2011. évi CLXXXIX törvény	2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól
1996. évi XXI. törvény	1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről
1995. évi LIII. törvény	1995. évi LIII. törvény a környezet védelmének általános szabályairól
218/2009. (X.6.) Kormányrendelet	218/2009. (X.6.) Kormányrendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól
2/2005 (I.11.) Kormányrendelet	2/2005 (I.11.) Kormányrendelet egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról
1254/2012. (VII.12.) Korm. határozat	1254/2012.(VII.19.) Korm. határozat a területfejlesztési politika megújításáról, az új Országos Területfejlesztési és az új Országos Fejlesztési Konceptió kidolgozásáról
123/1997. (VII.18.) Kormányrendelet	123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízellátási létesítmények védelméről
132/2010. (IV. 21.) Kormányrendelet	132/2010. (IV. 21.) Korm. rendelet az országhatáron áttekintő környezeti hatások vizsgálatáról szóló, Espoóban, 1991. február 26. napján elfogadott egyezményhez kapcsolódó, a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló, Kijevben, 2003. május 21-én elfogadott jegyzőkönyv kihirdetéséről
18/2013. (III. 28.) OGY határozat	18/2013. (III. 28.) OGY határozat a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiáról

Vezetői összefoglaló

A Heves Megyei Önkormányzat a jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően elkészítette a Heves megye Területfejlesztési Konceptiójának (Konceptió) helyzetértékelő és javaslattevő részdokumentumát, majd ezt követően Területfejlesztési Programját (Program). A dokumentumok elkészítése párhuzamosan zajlott az Országos Fejlesztési Konceptió és Területfejlesztési Konceptió elkészítésével. A Programot a Heves Megyei Önkormányzati Hivatal, valamint a Heves Megyei Területfejlesztési Ügynökség munkatársai készítették el. Az Önkormányzat által elfogadott és társadalmasításra bocsátott program területi hatásvizsgálata a társadalmasítással együtt folyt, így a hatásvizsgálat elkészítésénél a társadalmasítás eredményei folyamatosan nyomon követésre kerültek.

Az elkészült dokumentum területi (gazdasági, társadalmi, környezeti) hatásvizsgálatát jogszabály írja elő. A hatásvizsgálatot a vonatkozó jogszabályi előírások mentén a Heves Megyei Önkormányzat megbízásából a NORDA Nonprofit. Kft. végezte, melynek legfőbb megállapításai az alábbiak.

A Heves megyei Területfejlesztési Program tartalmilag, különös tekintettel a természet-, környezet- és tájvédelmi vonatkozásokat megvizsgálva, megfelel a területfejlesztési konceptió, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Korm. rendeletnek.

A Program összhangban van, és épít a Konceptió helyzetértékelésének megállapításaira, valamint követi annak javaslattevő részében megjelölt célrendszert. Figyelembe veszi ugyanakkor a programalkotást befolyásoló külső folyamatok alakulását, így különösen a 2014-2020 közötti fejlesztési időszak legfontosabb keretét adó Partnerségi Megállapodás, az Országos Fejlesztési Konceptió és Területfejlesztési Konceptió, valamint a 2014-2020 között megvalósítandó operatív programok, illetve ágazati stratégiák tartalmának alakulását.

A Konceptió három átfogó céljának középpontjában azon felismerések állnak, hogy a gazdasági felzárkózásához, a megye versenyképességének erősítéséhez elengedhetetlen tényezők a vállalkozások, az innováció támogatásán túl a produktív, képzett, a környezetével harmóniában élni képes lakosság.

A megye kiemelkedő természeti erőforrásokkal, értékekkel rendelkezik és kulturális értékei, az épített környezetének egyedülálló elemei kiemelkedő vonzerővel bírnak, ezért a turizmus - különös tekintettel a természetközeli, ökoturisztikai válfajokra - hangsúlyosan megjelenik.

A Koncepcióban megfogalmazott célok mentén épül fel a Program stratégiai célrendszere, amely fő céljai között jeleníti meg a gazdaság helyi adottságokhoz igazodó fejlesztését, az agrárgazdaság és a vidék megerősítését, a közszolgáltatások és a társadalmi tőke támogatását.

A kitűzött célok nem sértik a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. és a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvényeket. A vázolt elképzelések összhangban állnak az Európai Unió vonatkozó irányelveivel és a határon átnyúló nemzetközi egyezményekkel, illetve megfelelnek a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiáról szóló 18/2013. (III. 28.) OGY határozatnak.

A Program megfelelő formában történő megvalósítása esetén várhatóan eléri a kívánt társadalmi és gazdasági hatásokat, vagy azok egy jelentős részét anélkül, hogy kárt okozna, vagy a meglévő gazdasági és társadalmi problémákat elmélyítené. A megvalósítás során fontos annak szem előtt tartása, hogy bár az egész megye felzárkóztatási (konvergencia) területnek tekintendő, a megye elmaradottabb részeinek integrálására kiemelt figyelmet kell szentelni. A Program a megye fejlődéséhez, felzárkózásához megfelelő alapot ad, így elmondható, megvalósítása nélkül a megye, valamint a megyén belül a gazdasági-társadalmi felzárkózás lehetősége jelentősen elmaradna.

Mivel a környezeti értékelés fő célja a Program intézkedéseinek és projektcsomagjainak a természetre és a környezetre gyakorolt várható hatásának vizsgálata, emiatt új intézkedésekre nem teszünk direkt javaslatot. Fontos azonban megjegyezni, hogy a területfejlesztés számos esetben nem feltétlenül van teljes összhangban a természeti erőforrások, illetve a teremtett világ megőrzésével, de törekedni kell annak fenntartható használatára, illetve az intézkedések, projektek ésszerű, és természetbarát kivitelezésére.

A Programban a fenntarthatóság, a természet- és környezetvédelem több célnál és javasolt intézkedésnél megjelenik a Natura2000 területek, valamint a természetvédelmi területek védelmére is kitérve (turizmus, vidékfejlesztés, agrárgazdaság).

Ezen dokumentum igyekezett beazonosítani a program lehetséges kockázatainak körét, melyek ily módon remélhetőleg elkerülhetőekké válnak, illetve bekövetkezésük esélye és esetleges hatásaik minimalizálhatók.

Kijelenthető, hogy a program gyakorlatba megfelelő formában történő átültetése és kivitelezése esetén várhatóan a kívánt társadalmi és gazdasági eredmények irányába mozdítja Heves megyét, anélkül, hogy kárt okozna, vagy a meglévő gazdasági és társadalmi problémákat elmélyítené.

A hatásvizsgálat alapján a Program teljességének, a célrendszer megfelelő komplexitásának és koherenciájának biztosítása érdekében – tekintettel a társadalmi, gazdasági, környezetvédelmi szempontokra – a hatásvizsgálatban megjelenő javaslatok közül az alábbi javaslatok kerülnek kiemelésre.

Javaslatok a Program tartalmára:

- A Program elején javasoljuk a Konceptióra épülő rövid helyzetértékelő rész beemelését, és annak bemutatását, hogy a javasolt intézkedésekkel, beavatkozásokkal mely kiinduló pontból hová kíván eljutni a Program.
- Környezetvédelmi szempontból – figyelembe véve a program szerepét, tartalmát, valamint várható végrehajtási kereteit is – javasoljuk a környezeti értékelési fejezetek egyes megállapításainak lehetőség szerinti figyelembe vételét.
- Amennyiben a társadalmasítás, valamint a projektgyűjtés során a helyzetfeltárásban megjelölt területi fókuszok tetten érhetők, javasolt az egyes prioritások, intézkedések esetében ezeket megjelölni, így biztosítva a Konceptióban, valamint a Program más részeiben megjelenő fókuszok érvényesülését, javítva ezzel a program koherenciáját, a fókuszok által pedig a források elaprózódásának elkerülését.
- Javasoljuk a Programban megjelenő indikátorokat áttekinteni annak érdekében, hogy a program előrehaladása gazdasági, társadalmi, környezeti szempontból, és a Program hatékonyságát tekintve minél pontosabban, lehetőleg más programokkal összehasonlítható módon mérhető legyen. A megfelelően kiválasztott mutatószámok, indikátorok tehetik lehetővé az elért hatások folyamatos nyomon követését.
- A Stratégiai célok esetében javasoljuk az intézkedések számát áttekinteni, a jelentkező átfedéseket kiküszöbölve kevesebb intézkedésbe foglalni az elérendő célokat. A megfelelő belső koherencia, valamint a célokhoz kapcsolódó fejlesztési fókuszok biztosíthatják a legnagyobb, kedvező irányú társadalmi hatások elérését.
- Tekintettel a közös kapcsolódási pontokra, indokolt lehet a szomszédos megyékkel történő együttműködés (tervezett vagy ismert szervezeti) kereteinek, valamint a kapcsolódási területeknek a megjelenítése.
- Javasoljuk hangsúlyosabban megjeleníteni az Európai Területi Együttműködés kertében a szlovákiai területi partnerekkel való együttműködés lehetőségét és ennek területeit (OFTK 4.10. fejezet, Heves megye: „A fejlesztési célok eléréséhez szükséges módszerek, eszközök, nemzetközi tapasztalatok megismerése és adaptálása interregionális típusú együttműködésekre alapozva”).
- A területi együttműködés, valamint a partnerség elvének hangsúlyozása érdekében megfontolandó a területi felzárkózás és a közösség által vezérelt fejlesztés általános elvként történő rögzítése. Az új területi eszközök elveinek általános használatával a társadalmi részvétel, ezen keresztül a társadalmi és gazdasági hatások nagyobbak lehetnek.
- A K+F+I források részben közvetlenül közösségi csatornákon keresztül lesznek elérhetőek (az első pályázati felhívások már megjelentek), azaz nemzeti hatáskörön kívül esnek. Annak érdekében, hogy ezek a források a megye számára minél inkább elérhetőek

legyenek, javasoljuk a megye kedvezményezettjeit támogató szakmai, szervezeti háttér szükségességének megfogalmazását.

A kutatás-fejlesztés külön pontban, jól körülhatárolt iránnyal megjelenik az OFTK-ban (OFTK 4.10. fejezet). Az ott leírtakkal összhangban javasoljuk markánsabban megjeleníteni az innováció térbeli terjedésére vonatkozó javaslatokat. A versenyképesség növelése érdekében jelentős hozzáadott értéket adhat az innováció a turizmus területén, a területi felzárkózást tekintve pedig a helyi termékek fejlesztései és a helyi gazdaság kialakítása terén is. Tekintettel a megyében, de az egész országban tapasztalható társadalmi polarizációra, a szociális innováció szerepe sem elhanyagolható.

- Az egyes fejlesztési területek mindegyike hozzájárulhat a megye gazdasági fejlődéséhez, valamint kedvező társadalmi folyamatokat generálhat. Ugyanakkor a Koncepció helyzetértékelése alapján jól látszik az egyes kitörési pontok gazdasági súlya, szerepe például a foglalkoztatásban, mely a 2.1.3. prioritás esetében tűnik a legjelentősebbnek. Összességében az első stratégiai cél felöleli a megye adottságainak megfelelő gazdaságfejlesztési prioritásokat. A magasabb hozzáadott érték, valamint a javuló versenyképesség biztosításához elsősorban az innováció támogatásának beemelésére lehet megfontolandó, tekintettel arra, hogy a gazdasági fejlődésre annak jelentős hatása lehet.
- A Program tartalmát környezetvédelmi szempontból erősítené a kármentesítés és a vízbázisok védelmének határozottabb támogatása.
- A Koncepció vizsgálatánál már említett, és a Programban megjelenő barnamezős beruházások prioritásként való kezelése mellett megfontolandónak tartjuk a kármentesítésre szoruló területek kezelésének megjelenítését.

1. A területi hatásvizsgálat kidolgozásának ismertetése

1.1. A területi hatásvizsgálat kidolgozásának folyamata

Előzmények, kapcsolódás a tervezési folyamathoz

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló **1996. évi XXI. törvény** 2011. évi módosítását követően 2012. január 1-től a megyei önkormányzatok területfejlesztési és területrendezési feladatai jelentősen megváltoztak, bővültek. Ennek keretében - a törvényi rendelkezéseknek megfelelően - a megyei önkormányzatok fogadják el az adott megye hosszú távú területfejlesztési koncepcióját (megyei területfejlesztési koncepció), illetve - a megyei területfejlesztési koncepció és területrendezési terv figyelembevételével - a megye fejlesztési programját és az egyes alprogramokat.

A **2011. évi CLXXXIX.** törvény Magyarország helyi önkormányzatairól a terület- és településfejlesztést a helyi önkormányzatok feladatai közé sorolta.

A Kormánynak a területfejlesztési politika megújításáról, az új Országos Területfejlesztési és az új Országos Fejlesztési Koncepció kidolgozásáról szóló **1254/2012. (VII. 19.) Korm. határozatával** elkezdődött az OFTK és a területi tervek tervezése, illetve annak előkészítése.

A területi tervezés folyamatában a Heves Megyei Önkormányzat 2012 első félévében megkezdte a 2014-2020-as tervezési időszakkal kapcsolatos helyi fejlesztési igények felmérését, majd a **Megyei Területfejlesztési Koncepció** elkészítése a hozzá kapcsolódó Partnerségi Terv elkészítésével hivatalosan elkezdődött. A megyei területfejlesztési koncepció társadalmi egyeztetése 2013 tavaszán kezdődött.

A területi hatásvizsgálat jogi háttere

A területfejlesztési koncepció, területfejlesztési program és területrendezési terv követelményeit, illeszkedését, elfogadásának rendjét a **218/2009. (X.6.) Kormányrendelet** határozza meg, amely rögzíti, hogy a területi tervek javaslattevő fázisának megalapozó része a **területi (környezeti, társadalmi, gazdasági) hatásvizsgálat**, amelyhez kapcsolódóan a környezeti vizsgálati rész elkészítését az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló **2/2005. (I.11.) Kormányrendelet** szabályozza.

A stratégiai környezeti vizsgálat jogi háttere

Az Európai Parlament és a Tanács 2001/42/EK irányelve (2001. június 27.) bizonyos tervek és programok környezetre gyakorolt hatásainak vizsgálatáról kimondja: (4) „a környezeti vizsgálat fontos eszköz a környezeti szempontok beillesztésére olyan tervek és programok előkészítésébe és elfogadásába, amelyeknek valószínűleg jelentős hatása lehet a tagállamokban a környezetre, mivel biztosítja, hogy e tervek és programok megvalósításának ilyen hatásait előkészítésük során és elfogadásukat megelőzően számításba vegyék”.

A jogszabályi kötelezésen túlmenően a társadalom részéről is egyre erősödő elvárás a környezeti és fenntarthatósági szempontok megfelelő figyelembevételére a döntéshozatali folyamatokban annak érdekében, hogy társadalmi, környezeti és gazdasági szempontból is körültekintő döntéssel fenntartható módon kezeljük, fejleszthessük a tájat és a természeti erőforrásainkat, valamint a ráépülő ökoszisztémákat.

A SKV szabályozásáról szóló jogszabályok szűken értelmezett környezeti értékelési szempontjait foglaltuk össze az alábbi szempontcsoportban:

- a környezeti adottságokhoz illeszkedő hasznosítás, a sokféleség megőrzése;
- környezetterhelés, állapotváltozás, rehabilitáció;
- klímaváltozáshoz való alkalmazkodás és a veszélyek megelőzése, elkerülése, mérséklése;
- a környezettudatos, felelős értékrend fejlesztése.

Az SKV esetében alkalmazott módszertani megközelítés alapjai

Az SKV elkészítése során törekedtünk a fenntarthatóság megfelelő súlyú figyelembevételére. Az általunk alkalmazott módszertani megközelítés alapjai a hazai SKV készítés gyakorlatára és a vonatkozó közösségi és hazai jogszabályi előírásokra épülnek.

A vizsgálati szempontrendszer bemutatása előtt, a fenntartható fejlődés fontosságát foglaljuk össze néhány gondolatban. Azért tartjuk ezt fontosnak itt megtenni, mivel különösen a hazai, de a nemzetközi tervezési és döntéshozatali gyakorlatban sem kialakult és egyértelmű a fenntarthatóság gyakorlatorientált értelmezése. Hozzá kívánunk járulni, ebben a munkában is a hazai közmegegyezésen alapuló, áttekinthető, érthető szempontrendszer megfogalmazásához és alkalmazásához, amely a tervezőknek és döntéshozóknak is segítségére lehet.

A fenntartható fejlődés fogalma: a fenntartható fejlődés olyan fejlődés, amely a jelen generációk mértéktartó igényeit úgy elégíti ki, hogy közben nem teszi lehetetlenné/megőrzi a jövő generációk teljes értékű élethez szükséges lehetőségeit (Brundtland-jelentés - Our common future, 1987).

A környezeti keretek tekintetében három alapvető feltételnek kell megfelelnie a fenntartható fejlődésnek:

- (1) a környezeti elemek és rendszerek terhelhető-képességét meg nem haladó, regenerációs képességét nem veszélyeztető használata, hasznosítása;
- (2) a környezeti erőforrások értékek fenntartása, megőrzése;
- (3) az anyagfelhasználás és anyagkibocsátás mérséklése a terhelhetőség folyamatos nyomon követésével.

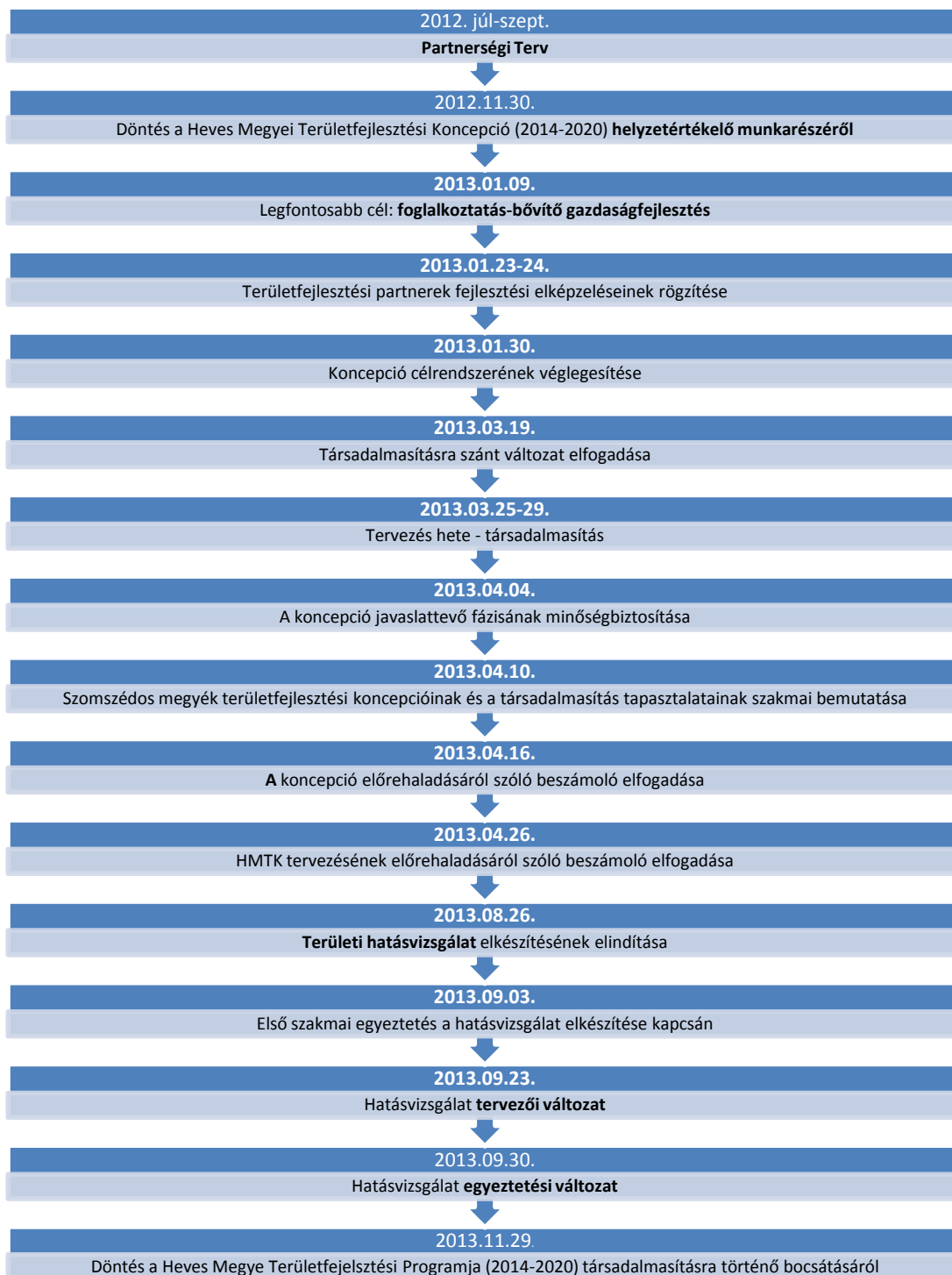
A Heves Megyei Önkormányzat és a NORDA Észak-Magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség Közhasznú Nonprofit Kft. között létrejött szerződés értelmében a NORDA Nonprofit Kft. végezte a megyei területfejlesztési koncepcióhoz kapcsolódó területi hatásvizsgálatot. A hatásvizsgálat követi a fentiekben hivatkozott jogszabályok előírásait.

A két szervezet közötti megállapodás alapján jelen dokumentum tartalmazza a végleges, a Megyei Közgyűlés által elfogadott Koncepcióra épülő Program 2013. november 29-ét követően társadalmasításra bocsátott változatának területi hatásvizsgálatát.

Tervezési folyamat

Heves megyében a 2014-2020 közötti fejlesztési időszakra történő felkészülés jegyében a területi tervezési tevékenység 2012 első felében kezdődött, melynek során a Heves Megyei Önkormányzat a partnerségi tevékenységen, valamint a települési önkormányzatok megkeresésén keresztül a lakosság, a vállalkozások, a civil szervezetek, a kistérségi társulások és az önkormányzatok fejlesztési elképzeléseit felmérte. A társadalmasítás során kialakult, majd elfogadásra került a megye Koncepciója, és társadalmasításra került a megye Programja.

A tervezési folyamat főbb lépései

Forrás: megyei adatok alapján saját szerkesztés

A területi hatásvizsgálat során tett vélemények, a környezet védelméért felelős szervek és a nyilvánosság bevonása

A Heves Megyei Önkormányzat a Program társadalmosítása során az alábbiak szerint vonta be a megye szereplőit, lakosságát, valamint a jogszabály alapján érintett szervezeteket a Program, valamint a hatásvizsgálat véleményezésébe:

- előzetes szakmai-társadalmi egyeztetés a társadalmosítás, valamint szakmai fórumok létrehozásával megvalósult;
- az önkormányzat honlapján 2013. december 5-től véleményezhető a Program a honlapon elérhető formanyomtatvány kitöltésével;
- a jogszabály alapján érintett környezetvédelmi szervek bevonásra kerültek, véleményüket megfogalmazták (**1. számú melléklet**).

A hatásvizsgálat elkészültét követően a Megyei Önkormányzat szervezi annak társadalmosítását, véleményezését és elfogadását az alábbiak szerint:

- a hatásvizsgálatnak a Megyei Önkormányzat honlapján történő közzététele, véleményezés lehetőségének biztosítása;
- a hatásvizsgálat közvetlen eljuttatása a környezet védelméért felelős szervek, valamint a Program elfogadásában érintett szervezetek részére;
- a végleges Programmal együtt a hatásvizsgálat elfogadása a Megyei Önkormányzat által.

1.2. A területi hatásvizsgálathoz felhasznált információk, kapcsolódó szakmai dokumentumok

Az alábbiakban azon fontosabb dokumentumok kerülnek felsorolásra, amelyek szakmai tartalmuk alapján kapcsolódnak a Heves Megye Területfejlesztési Programjához, bizonyos mértékben meghatározzák annak tartalmát, illetve olyan információkat közölnek, amelyeket nem lehet a tervezés, így a hatásvizsgálat összeállítása során figyelmen kívül hagyni. A dokumentumok rövid, releváns ismertetését a **2. számú melléklet** tartalmazza.

Heves Megye Területrendezési Terve (10/2010. (V.07.) HMÖ rendelet Heves Megye Területrendezési Tervéről szóló 12/2005. (IV. 29.) HMÖ rendelet módosításáról)

Heves Megye Területrendezési Terve a megye térségi szerkezeti tervét, a megyei térségi övezeteket, valamint az ezekre vonatkozó szabályokat foglalja magába.

Országos Fejlesztési Konceptió és az Országos Területfejlesztési Konceptió (OFTK)

A hatásvizsgálat elkészítésének időpontjában a dokumentum társadalmi vitára bocsátott, majd Országgyűlés által elfogadott változata állt rendelkezésre (az OFTK-t az Országgyűlés

1/2014. (I. 3.) OGY határozatával fogadta el), amely a nemzeti fejlesztéspolitika 2030, illetve 2014-2020 időtárvlatában követni tervezett stratégiai céljait, prioritásait jelöli ki.

Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégia

Az Országgyűlés 18/2013 (III.28.) határozatával elfogadta a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiát, mely a 2012-2024 közötti időszakban érvényesítendő fenntarthatósági elveket, célokat, beavatkozásokat rendszerezi.

3. Nemzeti Környezetvédelmi Program (2009-2014) és a 4. Nemzeti Környezetvédelmi Program (2014-2019)

A környezeti szempontok és összefüggések megjelenítésével, a társadalmi és gazdasági lehetőségekkel összehangolt, szükséges intézkedések meghatározásával rendszerbe foglalja a környezet védelmére irányuló célokat és feladatokat.

Nemzeti Környezettechnológiai Innovációs Stratégia (NKIS) 2011 – 2020

A Kormány az ökoszisztémák terhelése csökkentésének, a természeti erőforrások takarékos használatának, valamint a gazdaság fenntartható fejlesztésének érdekében 1307/2011. (IX. 6.) Korm. határozatával elfogadta a Nemzeti Környezettechnológiai Innovációs Stratégiát.

Nemzeti Vidékstratégia 2012 – 2020

A Nemzeti Vidékstratégia célja, hogy a hazánk vidéki térségeinek nagy részén érvényesülő kedvezőtlen folyamatokat megfordítva, a fenntarthatóságot, az életképes agrár- és élelmiszertermelést és a vidéki élet értékeit középpontba állító jövőkép alapján kijelölje az ország vidékpolitikájának célkitűzéseit, alapelveit, valamint az azok elérését biztosító programok és intézkedések végrehajtási kereteit.

Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia 2014-2025

Magyarország felkészülési terve a globális felmelegedési válságra. A NÉS-2 tartalmazza az üvegházhatású gázok kibocsátás-csökkentési céljait, prioritásait és cselekvési irányait meghatározó, 2050-ig tartó időszakra vonatkozó Hazai Dekarbonizációs Útitervet (HDÚ). Hazánk nemzetstratégiai érdeke, hogy a versenyképesség, a technológiaváltás és az éghajlatvédelem szempontjainak megfelelő dekarbonizációs úttervvel készüljön fel az EU tagállamok közötti, hosszú távú kibocsátás-csökkentési tárgyalásokra.

Tisza-völgy komplex fejlesztési program

A Tisza-völgy térségi programban történő együttes kezelést egyrészt a társadalmi-gazdasági hátrányok, másrészt az árvíz, a belvíz, az aszály és általánosságban az éghajlatváltozás okozta környezeti fenyegetettség megoldandó problémái indokolják.

Az EU 2014 és 2020 közötti kohéziós politikájához kapcsolódó jogszabályok

Az Európa 2020 az Európai Unió 10 évre szóló növekedési stratégiája¹, továbbá a 2014-2020 közötti fejlesztési időszak működését meghatározó közösségi jogszabályok.²

Partnerségi Megállapodás, operatív programok

Magyarország Partnerségi Megállapodása a 2014-2020-as fejlesztési időszakra dokumentum tervezete, valamint a társadalmasításra bocsátott operatív programok elérhetők a Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal honlapján.

A 2020-ig tartó időszakra szóló általános uniós környezetvédelmi cselekvési program - „Jólét bolygónk felélése nélkül”

Az Európai Parlament és a Tanács 1386/2013/EU határozata, az Unió hetedik környezetvédelmi cselekvési programja. Fő célkitűzései:

- a) az uniós természeti tőke védelme, megőrzése és fejlesztése;
- b) erőforrás-hatékony, zöld és versenyképes uniós gazdaság kialakítása;
- c) az uniós polgárok megóvása a környezettel kapcsolatos terhelésektől, valamint az egészségüket és jólétüket fenyegető kockázatoktól;
- d) a környezetre vonatkozó uniós szabályozás előnyeinek maximalizálása a végrehajtás javításával;
- e) az uniós környezetpolitika ismeret- és tudományos alapjának javítása;
- f) a környezet- és éghajlat-politikával összefüggő beruházások feltételeinek biztosítása és a környezeti externáliák kezelése;
- g) a környezetvédelem integrációjának és a szakpolitikák koherenciájának növelése;
- h) az uniós városok fenntarthatóságának javítása;
- i) a nemzetközi környezettel és éghajlattal kapcsolatos kihívások hatékonyabb uniós kezelése.

Az EU biodiverzitási stratégiája 2020-ig

A 2020-ig teljesítendő kiemelt uniós cél:

A biológiai sokféleség csökkenésének és az ökoszisztéma-szolgáltatások romlásának megállítása az Európai Unióban 2020-ig, valamint állapotuknak a lehetőségekhez mért szintű helyreállítása, ezzel együtt a biológiai sokféleség globális csökkenésének megelőzésére tett erőfeszítésekhez való uniós hozzájárulás fokozása.

¹http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/index_hu.htm

² Az Európai Unió Hivatalos Lapja, L 347, 2013. december 20.

2. Heves Megye Területfejlesztési Programja (2014-2020)

A területi hatásvizsgálat elkészítésének idején a Program elkészítése az 1. fejezetben bemutatottak szerint folyt.

A 218/2009. (X. 6.) Kormányrendelet határozza meg, hogy a területfejlesztési program javaslattevő fázisának melyek a tartalmi követelményei (Kormányrendelet 3. sz. melléklet).

A társadalmi vitára bocsájtott dokumentum nem tartalmazza a célrendszer részletes bemutatását, az az elfogadott területfejlesztési koncepcióban jelenik meg.

A Program kidolgozásánál figyelembe vételre kerültek az Európai Unióban szokásos alapelvek, melyek egyben a fejlesztési program megvalósíthatóságát és a megvalósítás módját is meghatározzák.

A célok elérésénél a következő alapelvek kiemelten érvényesülnek:

- fenntartható fejlődés (csak hosszútávon fenntartható, társadalmi, gazdasági, környezeti szempontból kiegyensúlyozott, hosszútávon az önfinanszírozás megvalósítására képes, illetve arra esélyes fejlesztések célozhatók meg);
- esélyegyenlőség (a megvalósítandó fejlesztések kedvezményezettje lehet a társadalom minden csoportja, annak érdekében, hogy az etnikai, nembeli, vallási, politikai nézetek szerinti és jövedelmi különbségek ne akadályozzák a megye lakosainak személyes fejlődését, gazdagodását, szociális érvényesülését, jól-létét);
- partnerség (a fejlesztési program a megye szereplőinek összefogását, közös mozgósítását feltételezi, közös célok megvalósítására vonatkozik; a Program megvalósítása során alapvető szükséglet a központi, a különböző szintű helyi intézmények, szervezetek, valamint a magán szféra együttműködése);
- adicionalitás (a fejlesztési program bevonja a megyében mozgósítandó saját erőt is, hiszen a hosszú távú cél elsősorban olyan akciók támogatása, melyekben a kedvezményezettek saját forrásaikhoz addicionálisan kapják a támogatást).

Heves megye hat térszerkezeti sávba sorolható természeti adottságok, társadalmi és gazdasági szerkezet szempontjából és földrajzilag is jól körbeírható területeken helyezkedik el. A kelet-nyugat irányú területi sávokat észak-déli irányban a folyóvizek ökológiai sávjai, a Zagyva, a Tarna, az Eger-patak völgyei kötik össze. Északon a Heves-borsodi dombság sávja található. Déli irányban haladva a Mátra és Bükk hegységek északi hegy lábának területei következnek, melyhez kapcsolódik az Északi-középhegység, jellemzően erdővel borított hegyháti területe. A hegyvidék déli hegylábi területein található sávban alakultak ki a megye legjelentősebb városai: Hatvan, Gyöngyös és Eger. Ettől délre nagy kiterjedésű alföldi területek találhatóak, melyet délkeleti irányból a Tisza-tó vízparti területe határol. A fenti stratégiai célok eléréséhez meghatározásra kerülő beavatkozások kidolgozásánál ezért figyelembe kell venni, hogy a differenciált térszerkezetű megyei területek, differenciált beavatkozást igényelnek.

2.1. A Program tartalmának, céljainak rövid ismertetése

A Program az alábbi fejezetekre tagolódik:

- tervezési folyamat, előzmények bemutatása
- stratégiai célrendszer
- a Program végrehajtására vonatkozó információk
- monitoring rendszer keretei
- a megyei tervezést meghatározó körülmények
- TOP-hoz kapcsolódó részdokumentumok

A fejezetek

- felölelik a programalkotás legfontosabb determinációit, körülményeit;
- kijelölik a fejlesztési irányokat, bemutatva azok kapcsolódását más programok célkitűzéseikhez;
- kitérnek a Program végrehajtására és nyomon követésére;
- végül pedig programcsomagokba ágyazva bemutatják a célok eléréséhez szükséges fejlesztések kereteit (TOP és kistérségi részdokumentumok).

A dokumentum legjelentősebb eleme a Stratégiai célrendszert bemutató fejezet.

A Heves Megye Területfejlesztési Konceptiója (2014-2020) dokumentumban már kialakításra került a stratégiai célrendszer. Meghatározásra kerültek a területi és komplex célok, valamint azok prioritásai, a prioritások intézkedései azonban indikatív felsorolásként jelentek meg. A Stratégiai Program célrendszere követi a Konceptió célrendszerének struktúráját, azonban az intézkedések pontosításra kerültek a jelenleg ismert Operatív Programok alapján, azonosítva azok intézkedéseit a megyei célrendszer releváns elemeivel.

A stratégiai célrendszer négy markáns fejlesztési stratégiai célt jelöl meg, melyek prioritásokra, a prioritások pedig intézkedésekre tagolódnak. Az egyes stratégiai célok és prioritások kerülnek összefoglalásra az alábbiakban.

1. Stratégiai cél: Kitörési pontokra épülő gazdaságfejlesztés

Heves megye 2014-2020-as tervezési időszakára vonatkozóan stratégiai célként fogalmazódott meg a kitörési pontokra épülő gazdaságfejlesztés – a munkahelyteremtés és a gazdasági növekedés jegyében – mely a megye főbb húzóágazatainak fejlesztését tűzte ki célul. A megye - gazdasági, foglalkoztatottsági és értékteremtő fejlődése érdekében - fő adottságait kiemelten az energiatermelés, gépipar, feldolgozóipar, élelmiszeripar, valamint a turizmus támogatása jelenti, hiszen a termelőágazatok mellett tovább nő a turizmus és az ahhoz kapcsolódó szolgáltatások aránya a hozzáadott érték növekedésében.

1. prioritás: Élelmiszeripar kapacitás- és minőségfejlesztése

- 1.1. intézkedés: A megyei élelmiszeripar versenyképességének és piaci stabilitásának növelése
- 1.2. intézkedés: A mezőgazdasági termelés és feldolgozás jövedelemtermelő képességének javítása
- 1.3. intézkedés: Elektronikus nyomon-követési modellrendszer kiépítése
- 1.4. intézkedés: Az élelmiszeripar és a turizmus szinergiájának támogatása
- 1.5. intézkedés: Kutatás és fejlesztés az élelmiszeri feldolgozás területén
- 1.6. intézkedés: Borágazat fejlesztési program

2. prioritás: Energetikai szerkezetváltás a klímavédelem és az energiainport függőség csökkentése érdekében

- 2.1. intézkedés: Megújuló energiaforrások térnyerésének elősegítése
- 2.2. intézkedés: Megújuló energia hasznosítását célzó beruházások támogatása
- 2.3. intézkedés: Épület felújítási programok támogatása az energiahatékonyság és energiamegtakarítás fokozása érdekében
- 2.4. intézkedés: Megújuló energiaforrásokat hasznosító technológiák támogatása

3. prioritás: Gépipar fejlesztése, nagyvállalatok versenyképességének fokozása

- 3.1. intézkedés: Verseny- és exportképes technológiák alkalmazása
- 3.2. intézkedés: Megfelelő gazdasági környezet biztosítása
- 3.3. intézkedés: Ipari parkok kisléptékű szolgáltatás fejlesztése

4. prioritás: KKV szektor versenyképességének növelése

- 4.1. intézkedés: Innovatív vállalkozói tevékenységek támogatása
- 4.2. intézkedés: Beszállítói kapcsolatok fejlesztése
- 4.3. intézkedés: A KKV-k munkahelyteremtő támogatása
- 4.4. intézkedés: Befektetés- és beruházás ösztönzés segítése
- 4.5. intézkedés: Önkormányzati tulajdonú iparterületek fejlesztése
- 4.6. intézkedés: Piacra jutás segítése
- 4.7. intézkedés: Kisvállalkozói tőkejuttatási programok kidolgozása
- 4.8. intézkedés: KKV-k informatikai eszközellátottságának növelése

5. prioritás: Sokszínűségében harmonikus megye, mint turisztikai desztináció pozícionálása

5.1. intézkedés: Szállás és szolgáltatásfejlesztés

5.2. intézkedés: Húzó turisztikai ágazatok minőség és kapacitásfejlesztése

5.3. intézkedés: Új innovatív megoldások és turisztikai attrakciók létrehozása a helyi gazdaság élénkítéséhez való fokozottabb hozzájárulás érdekében

5.4. intézkedés: Megyei turisztikai együttműködések erősítése a turisztikai desztinációk köré szerveződő gazdasági szereplők között

2. Stratégiai cél: Helyi adottságokra épülő vidékfejlesztés, foglalkoztatás centrikus agrárvertikum

Stratégiai célként fogalmazódott meg a helyi adottságokra épülő vidékfejlesztés, foglalkoztatás centrikus agrárvertikum, melynek keretein belül valósítandó meg a megye vidéki területein élők életminőségének javítása, helyi termékpályák kialakítása, a helyi közösségek erősítése valamint a mezőgazdaság, a halászat, az erdő- és vadgazdálkodás versenyképességnek növelése. Az agrárszektorra technológiailag fejlett élelmiszerfeldolgozóipart kell építeni, mely hozzájárul a termékek hozzáadott értékének növeléséhez, munkahelyeket képes teremteni és nem utolsó sorban nagymértékben javítja az agrárvertikum jövedelmezőségét is. Az agrárszektor fejlődése hosszú távon a vidéki életminőség javulását eredményezi.

1. prioritás: Fenntartható agrárszerkezet létrehozása

1.1. intézkedés: Hagyományokra és helyi adottságokra épülő, versenyképes agrárszektor

1.2. intézkedés: Az együttműködések fokozása értékesítési láncokkal

1.3. intézkedés: Technológia fejlesztések a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás jegyében

1.4. intézkedés: Kutatási eredmények átültetése a gyakorlatba

1.5. intézkedés: A primer szektorral szinergikus feldolgozóipar létesítése

1.6. intézkedés: Fiatal gazdák képzése, tevékenységének segítése

1.7. intézkedés: Szaktanácsadás működtetése (technológia; támogatások igénybe vételéhez)

1.8. intézkedés: Magas élők munkai-igényű kertészeti kultúrák támogatása

1.9. intézkedés: Halászat, erdő- és vadgazdálkodás támogatása

1.10. intézkedés: A vidéki gazdaság energiabiztonságának növelése

1.11. intézkedés: Öntözőrendszerek fejlesztése

2. prioritás: Hozzáadott érték növelése termékpálya modellek tudatos kialakításával

- 2.1. intézkedés: Élelmiszerbiztonság megteremtése
- 2.2. intézkedés: Magas hozzáadott értékű helyi élelmiszer és rövid ellátási lánc
- 2.3. intézkedés: Fogyasztói tudatosság növelése
- 2.4. intézkedés: Helyi termékek piacra jutásának támogatása
- 2.5. intézkedés: Helyi piacok létrehozatala, működtetése
- 2.6. intézkedés: Egészséges élelmiszer-termelési és ellátási rendszer kialakítása
- 2.7. intézkedés: Informatikai és egyéb fejlesztések a helyi termékek népszerűsítése és értékesítése érdekében
- 2.8. intézkedés: Együttműködések erősítése a helyi termékek versenyképességének növelése érdekében

3. prioritás: Egészséges, vonzó vidék megteremtése a helyi gazdaság fejlesztésével és egymást erősítő helyi közösségek kialakításával

- 3.1. intézkedés: Helyi erőforrások optimális hasznosítása
- 3.2. intézkedés: Megújuló energiaforrások részarányának növelése
- 3.3. intézkedés: Vidék népesség-megtartásának javítása a foglalkoztatás növelésével
- 3.4. intézkedés: A közfoglalkoztatás hatékonyságát növelő rendszer támogatása
- 3.5. intézkedés: Falusi turizmusban rejlő potenciál kiaknázása
- 3.6. intézkedés: Infrastrukturális fejlesztések a kedvezőbb elérhetőségi viszonyokért
- 3.7. intézkedés: Szociális gazdaság fejlesztése a rurális térségekben
- 3.8. intézkedés: Közösségi szolgáltatások erősítése, bővítése, közösségfejlesztés
- 3.9. intézkedés: Civil szféra erősítése
- 3.10. intézkedés: Helyi identitás növelése
- 3.11. intézkedés: Helyi lakosság speciális tudásának megőrzése, átadásának elősegítése szakemberek bevonásával
- 3.12. intézkedés: A vidéki természeti- és kulturális örökség feltérképezése, értéktárakban való rögzítése, bemutatása, védelme

3. Stratégiai cél: Érték- és egészségtudatos, szolidáris, innováció fogadásra nyitott társadalom

Heves megye 2014-2020-as tervezési időszakára stratégiai célként fogalmazódik meg az érték- és egészségtudatos, szolidáris, innováció fogadásra nyitott társadalom fejlődésének elősegítése az identitástudat növelésével, a közösséghez tartozás érzésének erősítésével, az egészségmegőrzés fontosságának megértésével, az egészséges életmód elterjesztésével, a generációk tiszteletén alapuló egészséges családmodellek létrejöttével, a gyermekek vállalásának ösztönzésével, odafigyelés, gondoskodás és segítségnyújtás a családon és a közösségeken belül.

A nevelés, a képzés és készségfejlesztés alapjai az innováció fogadására nyitott társadalomnak, amely összefügg a kulturális értékek őrzésével és az egészséges identitástudat kialakításával.

1. prioritás: A család, mint érték előtérbe helyezése

1.1. intézkedés: A család, mint a társadalom alapegységének megerősítése

1.2. intézkedés: Bölcsődei, óvodai, iskolai, közművelődési szolgáltatások helyben vagy lakóhelyhez közeli biztosítása (bölcsődei férőhelyek növelése, óvodai férőhelyek szükség szerinti bővítése, a mindennapos testneveléshez szükséges tornatermi kapacitás biztosítása, köznevelési intézmények infrastrukturális felújítása, napközi otthonos ellátás, meleg étkezés).

1.3. intézkedés: A 3 éves kortól kötelező óvodáztatás miatt 2014-től esetlegesen fellépő férőhely-hiány miatti óvodai kapacitásbővítés biztosítása, valamint a mindennapos testnevelés felmenő rendszerben történő bevezetése miatti tornaterem-fejlesztések beindítása. A köznevelési intézmények infrastrukturális felújítása.

1.4. intézkedés: Gyermejköltségi szolgáltatások erősítése (családtervezési, pszichológiai, nevelési, egészségügyi, mentálhigiénés, káros szenvedélyek megelőzését szolgáló tanácsadás, szabadidős programok szervezése stb.)

1.5. intézkedés: Rugalmas munkaidő bevezetése a munkahelyeken. A részmunkaidő vagy távmunka lehetőségének elősegítése

1.6. intézkedés: Családbarát munka, közösségi- rekreációs helyek kialakítása, új céges kultúra meghonosításával

1.7. intézkedés: Idősek életét támogató ellátások és szolgáltatások bővítése, minőségének javítása

1.8. intézkedés: Közösségi – társadalmi innovációk létrehozásának és adaptációjának ösztönzése, a közösségek cselekvőképességét támogató partnerségek erősítése a közösségi művelődés, közösségfejlesztés eszközeivel

2. prioritás: Egészséges társadalom kialakítása

- 2.1. intézkedés: A lakosság felvilágosítását szolgáló programok kidolgozása az egészséges életmód, az egészséges táplálkozás és a preventív gondolkodás megismertetése és terjesztése érdekében
- 2.2. intézkedés: Az alapellátás és a járóbeteg-ellátás összehangolt fejlesztése
- 2.3. intézkedés: A jelenlegi fekvőbeteg ellátás kapacitásának megőrzése mellett az egyes speciális ellátási formák fejlesztése és bővítése
- 2.4. intézkedés: A prevenció erősítése, a szűrővizsgálatok szerepének növelése
- 2.5. intézkedés: Az egészségügyi intézmények épített és egészségügyi infrastruktúra (akadálymentesítés, műszerezettség) fejlesztése
- 2.6. intézkedés: Informatikai fejlesztések a betegutak rövidítése érdekében
- 2.7. intézkedés: A szociális alapszolgáltatásokhoz való hozzájutás lehetőségeinek fejlesztése

3. prioritás: Társadalmi különbségek mérséklése, mint a szegénység megszüntetésének eszköze

- 3.1. intézkedés: Tartósan munkanélküli aktív korúak munkaerő-piaci esélyeinek, foglalkoztathatóságának javítása komplex felzárkózási programok, támogató szolgáltatások és képzések révén
- 3.2. intézkedés: A szegénység/gyermekszegénység csökkentése
- 3.3. intézkedés: Komplex helyi programok a képzett fiatalok megtartására
- 3.4. intézkedés: Új típusú, a munkahelyi integrálásra orientált felnőttképzési programok a leszakadó társadalmi rétegek foglalkoztathatóságának biztosítása érdekében
- 3.5. intézkedés: A perifériák lemaradásának csökkentése, a területi hátrányokból származó társadalmi hátrányok mérséklése. A települések, térségek megtartó erejének fejlesztése, a településen belüli és a települések közötti különbségek mérséklése. Minőségi közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása és a mobilitási feltételek javítása
- 3.6. intézkedés: Célzott programok a roma gyermekek fejlesztése és munkaerő-piaci hátrányainak csökkentésére a szocializációs és szocio-kulturális hátrányok leküzdése érdekében
- 3.7. intézkedés: Gyermek jóllét: jó minőségű, életszakaszokon átívelő (kora gyermekkortól az ifjúkorig) esélyteremtő szolgáltatásokhoz való hozzáférés növelése; integrált kistérségi gyermekprogramok támogatása, óvodáztatás kiterjesztése, feltételeinek javítása, ingyenes iskolai étkeztetésben részesülők körének bővítése; szakemberképzés, továbbképzés, kompetenciafejlesztés

- 3.8 intézkedés: A hátrányos helyzetű fiatalok közép- és felsőfokú oktatásba való eljutásának és bennmaradásának elősegítése, a kulturális szolgáltatásokhoz és a közművelődéshez való hozzáférés biztosítása
- 3.9. intézkedés: Foglalkoztatás: a szak- és felnőttképzési rendszer fejlesztése, gazdaság- és vállalkozásfejlesztés a hátrányos helyzetű, alacsony iskolai végzettségű emberek foglalkoztatása érdekében
- 3.10. intézkedés: A lakáscélú szociálpolitikai támogatás rendszerének rugalmas átalakítása, a telepprogramok, szociális város rehabilitáció, szociális lakhatás támogatása
- 3.11. intézkedés: Szociális gazdaság fejlesztése. Helyi szociális gazdasági programok, szervezetek létrehozásának ösztönzése, erősítése
- 3.12. intézkedés: Önfenntartó településprogramok; helyi közösségek fejlesztése, befogadó, és megtartó erejük erősítése a közösségi művelődés intézményeinek bevonásával, revitalizálásával
- 3.13. intézkedés: Gyermekjóléti-, gyermekvédelmi rendszer erősítése, kapacitás bővítése
- 3.14. intézkedés: Civil szervezetek, egyházak szociális tevékenységének támogatása, azok integrálása a térségek és települések szociálpolitikai szolgáltató rendszerébe
- 3.15. intézkedés: Első munkahelyhez jutás segítése, ösztöndíj-, mentor programok külön támogatási programok a foglalkoztatás szempontjából periférián lévők számára

4. prioritás: A lakosság biztonságérzetének javítása

- 4.1. intézkedés: Prevenció fontossága (pl.: drog, öngyilkosság)
- 4.2. intézkedés: Az áldozat segítés, áldozattá válás megelőzése
- 4.3. intézkedés: A bűnözői életpálya kialakulásának megelőzése

5. prioritás: A sport, mint az egészséges élet nélkülözhetetlen alappillére

- 5.1 intézkedés: Sporttáborok támogatása, erdei iskolák korszerűsítése
- 5.2. intézkedés: Az egészséges testmozgás koncepcióján alapuló rendszeres testmozgás programok megvalósítása a megye településein
- 5.3. intézkedés: Az iskolai testnevelés feltételeinek biztosítása, diáksport versenyek rendezése és támogatása
- 5.4. intézkedés: A sportlétesítmények korszerűsítése és azok közösségi szabadidős használatra történő megnyitása

6. prioritás: Korszerű gyakorlati tudás biztosítása, valamint a kultúra szerepének növelése a térségi identitás erősítésében

- 6.1. intézkedés: Bölcsődei, óvodai, általános, közép és felsőfokú oktatási intézmények állagmegóvása, bővítése, eszközigényének fejlesztése
- 6.2. intézkedés: Szakképzés átstrukturálása a munkaerő piaci igények szerint, a szükséges profiltisztítás végrehajtása, a technikai és szakiskolai képzés fejlesztése
- 6.3. intézkedés: Felsőoktatási együttműködés, a képzési struktúra munkaerő-piaci igényekhez igazítása a pályakezdők (friss diplomások) munkaerőpiacon történő elhelyezkedésének támogatása
- 6.4. intézkedés: Távoktatás támogatása, hatékonyabbá tétele
- 6.5. intézkedés: Az iskolai tehetséggondozás megerősítése
- 6.6. intézkedés: Továbbképzési programok erősítése (célcsoport: elsősorban a nők és a hátrányos helyzetűek)
- 6.7. intézkedés: TISZK központok szerepének újragondolása a szakképzés változó rendszerében, feladatuk bővítése a felnőttképzés irányába
- 6.8. intézkedés: K+F tevékenységek támogatása
- 6.9. intézkedés: Beruházások az oktatás, készségfejlesztés és élethosszig tartó tanulás területén
- 6.10. intézkedés: Képzési, oktatási rendszer hatékonyságának javítása, hiányszakmák képzése, minőségi oktatás biztosítása. A gazdaság igényeihez igazodó szak- és felnőttképzés kialakítása. Munkahelyi képzések
- 6.11. intézkedés: Az információs társadalom kiépüléséhez szükséges hálózatok fejlesztése

4. Stratégiai cél: Erős várostérségek, élhető vidék, fenntartható környezet és térszerkezet

A városok és térségeik fenntarthatósága a hosszú távú fejlődés alapját képezik, hiszen a népesség a városokban koncentrálódik. A városok és a vonzásukban lévő falvak (vidék) egymásra vannak utalva, fejlődésük közösen, integráltan hajtható végre. Heves megye versenyképes gazdasága megteremtésének és fenntartásának elengedhetetlen feltételei a gazdasági, infrastrukturális fejlesztések megvalósításában, az élhetőbb környezet kialakításában, az életminőség feltételeinek javításában, a települések, térségek sokszínű együttműködésében és a hátrányos helyzetű térségek és rétegek felzárkóztatásában testesülnek meg.

1. prioritás: Az elérhetőség feltételeinek javítása

- 1.1 intézkedés: Gazdasági gócpontok és kistelepülések elérhetőségének javítása; jó minőségű összekötő úthálózat kialakítása
- 1.2. intézkedés: Elkerülő utak kiépítése
- 1.3. intézkedés: A megyeszékhely gyorsforgalmi összekötése az M3-as autópályával
- 1.4. intézkedés: A megye északi és déli útszakaszainak a Hatvan-Gyöngyös-Eger tengelyre történő rácsatlakozása
- 1.5. intézkedés: P+R, B+R és K+R parkolók kialakítása
- 1.6. intézkedés: Az áruszállítás-logisztika közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése, telephelyi, technológiai fejlesztések megvalósítása
- 1.7. intézkedés: Közösségi közlekedés korszerűsítése, járműpark fejlesztés, járatbővítés, megállóhelyek rekonstrukciója, akadálymentesítése
- 1.8. intézkedés: Vasúti áruszállítás szerepének növelése
- 1.9. intézkedés: Intermodális közlekedési csomópontok kialakítása az egyes közlekedési ágazatok közötti szinergia erősítése érdekében
- 1.10. intézkedés: Kerékpárút hálózat fejlesztése

2. prioritás: Környezeti beruházások ösztönzése, stratégiai erőforrások védelme

- 2.1. intézkedés: Ivóvízminőség javítása, a vízbázisok védelme
- 2.2. intézkedés: Ár- és belvízvédelem
- 2.3. intézkedés: Szennyvízelvezetés és kezelés
- 2.4. intézkedés: Hatékony hulladékgazdálkodás
- 2.5. intézkedés: Levegőszennyezés és zajterhelés csökkentés, mérőhálózatok fejlesztése
- 2.6. intézkedés: Természetvédelmi területek és értékek megóvása
- 2.7. intézkedés: Barnamezős területek hasznosítása, zöldmezős területek bevonásának optimalizálása
- 2.8. intézkedés: Környezetvédelmi előírások racionalizálása
- 2.9. intézkedés: Környezetbarát energetikai fejlesztések, környezeti beruházások megvalósítása
- 2.10. intézkedés: Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és abból adódó kockázat-megelőzés

3. prioritás: Fenntartható település és térszerkezet

- 3.1. intézkedés: Helyi adottságokra épülő, területi fejlettségi különbségek kiegyenlítését elősegítő térszerkezet kialakítása
- 3.2. intézkedés: A városi zöldfelületek fejlesztése, a zöldfelületi rendszer funkcióinak erősítése
- 3.3. intézkedés: Közösségi, civil szerveződések támogatása, önszerveződés erősítése
- 3.4. intézkedés: Az elmaradott térségek felzárkóztatása; szegregátumok felszámolása

4. prioritás: Infokommunikációs fejlesztések

- 4.1. intézkedés: Integrált információs rendszer kialakítása
- 4.2. intézkedés: Közigazgatási és gazdasági szereplők, vállalkozások informatikai fejlesztéseinek támogatása
- 4.3. intézkedés: Elektronikus közszolgáltatások minél szélesebb körben történő elérhetővé tétele, azok megismertetése
- 4.4. intézkedés: Digitális írástudatlanság felszámolása, digitális közbizalom erősítése, IT-technológiák használatának ösztönzése

2.2. A Program összevetése más tervekkel, releváns dokumentumokkal

2.2.1. A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) kapcsolata Heves Megye Területfejlesztési Programja (2014-2020) dokumentummal

A Program megvalósításának egyik legfontosabb háttérét a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) adja, mind a forrásokat, mind a célokat nézve. A Program és a TOP kölcsönös megfeleltetése és kapcsolata elengedhetetlen a sikeres megvalósítás, a célok elérése tekintetében.

A TOP fejlesztési irányai:

I. Térség-specifikus erőforrásokra épülő, azokat gyarapító gazdasági növekedés és foglalkoztatás-bővítés

A helyi és térségi erőforrásokat hasznosító és gazdagító gazdaságfejlesztés és foglalkoztatás-ösztönzés a gazdasági ciklusok térségen belüli kialakítását, zárását szorgalmazza (ld. helyi érdekű gazdaságfejlesztés). Mindez a belső erőforrásokra nagyobb mértékben építő, stabil és fenntartható növekedést felmutató térségi gazdasághoz vezethet. Az ország erősen nyitott és duális gazdaságának egyik következménye e „helyi érdekű” gazdasági rendszerek meggyengülése, eltűnése. A helyi/térségi gazdasági ciklusokon túlmutató térség specifikus gazdaságfejlesztési beavatkozások is szükségesek ahhoz, hogy megfelelő erőforrások legyenek helyben az új fejlődési modell kibontakozásához.

A helyi érdekű gazdaságfejlesztés egyik fontos vonulata a **város és vidék partnersége**, az egymás számára kölcsönösen szolgáltató kapcsolatok kialakítása e területek között. A városoknak képesnek kell lenniük piacot, munkahelyet, elérhető szolgáltatásokat nyújtva szervezni a térségük gazdaságát. Eközben a vidék primer ágazati termékeket, lakó és rekreációs szolgáltatásokat, vagy akár sajátos termelési helyszíneket biztosíthat.

A fentiek miatt nagyon fontos a **térségek foglalkoztatási potenciáljának bővítése**, a munkaerő helyben tartása. A foglalkoztatás biztosítása ezért a TOP gazdaságfejlesztési törekvéseinek egyik fő motivációja. Ez megnyilvánulhat a munkaerő-igényes ágazatok (pl. **turizmus**) támogatásában, vagy olyan beruházások ösztönzésében, amelyek jelentős helyi foglalkoztatást tudnak biztosítani.

A térségek gazdasági versenyképessége és növekedése érdekében szintén fontos fejlesztési motívum a térségen kívüli piacokon is potenciálisan versenyképes, ezért a térségi szinten **kiemelhető ágazatok** fejlesztése.

Külön ki kell emelni a TOP **integrált gazdaságfejlesztési** megközelítését. A TOP integrált gazdaságfejlesztési projektjei a köz- és a magánszféra szereplőire egyaránt kiterjedhetnek, számos gazdaságfejlesztési eszközt alkalmazhatnak, amelyek tervezését és megvalósítását szakmai támogatás kíséri.

Az uniós törekvésekkel összhangban a TOP gazdaságfejlesztésének is fontos iránya a **zöld gazdaság** fejlesztése, amely a klímaváltozás elleni küzdelmet is szolgálja. A TOP energiahatékonyságot javító és megújuló energetikai megoldásai elsősorban a térségi és helyi léptékű, valamint a közösségi célú megoldásokra koncentrálnak.

II. Élhető és az üzleti szereplők számára vonzó települések

A települések környezete biztosítson minél kedvezőbb életminőséget. Ez megnyilvánulhat abban, hogy egészségesebbé válik a lakókörnyezet, javulnak a környezet-egészségügyi paraméterek, illetve több lehetőség kínálkozik az egészséges, fizikai aktivitást szolgáló rekreációs lehetőségekre. A napi tevékenységek ellátását minél jobban szervezett, igényekre szabott közlekedési, és egyéb közszolgáltatási (köztük hangsúlyosan a gyermekmegőrzést szolgáló) tevékenységek biztosítják. A népesség és a munkaerő helyben maradásának, illetve vonzásának ezek fontos tényezői.

Fontos szempont, hogy **olyan települési környezet, infrastruktúra, közszolgáltatás működjön, amely támogatja a településeken folyó gazdasági tevékenységeket, azok kiterjesztését.**

Mindezen törekvések gazdaságfejlesztési és foglalkoztatási orientációjúak is. Az ország népesedési helyzetéből fakadóan már középtávon komoly munkaerőhiánnyal szembesülhet. Ennek elkerülése érdekében már középtávon fokozni kell a gyermekvállalási kedvet. A helyzet javításáért a fejlesztéspolitika legfontosabb eszköze az lehet, hogy a gyermekeket nevelők számára minél élhetőbb lakókörnyezetet és a közszolgáltatások minél könnyebb elérhetőségét biztosítja. E törekvések legfőbb támogatója a **gyermek és családbarát közterületi és közszolgáltatási beavatkozásai** lehetnek. A helyi polgárok egészséges szabadidő eltöltésének támogatása, valamint az önkormányzati egészségügyi szolgáltatások fejlesztése pedig nagyban hozzájárulhat egészségmegőrzésükhöz.

E fejlesztési irány keretében megjelenő, fenntartható megoldásokkal fejlesztett közösségi közlekedés, valamint az energiahatékonyságukban javuló városi lakó és közszolgáltatási infrastruktúrák pedig a klímaváltozás elleni küzdelem célkitűzéseinek is fontos pillérei lehetnek. A városi környezet fejlesztésében szintén fontos szempont a **klímaváltozás negatív hatásainak megelőzése**, a klímaváltozáshoz való adaptáció, hiszen a városokban koncentrálódik a népesség és a gazdasági tevékenységek.

III. Helyi közösségek megerősítése és öngondoskodó képességük javítása

Fontos törekvés, hogy a decentralizáció jegyében tudatosabbá váljanak a helyi és térségi közösségek, decentralizálódjon az ország szellemi élete, és elterjedjen az öngondoskodó képesség. A nagyon erősen földrajzilag koncentrált elittel jellemezhető magyar társadalom nem segíti azt a törekvést, hogy a kistérségek önmagukra találjanak, képesek legyenek kialakítani jövőképüket, feltárni belső erőforrásaikat és megvalósítani az ezekre épülő fejlesztéseket. A tudatos helyi és térségi társadalmak hiányában sajnos kihasználatlan marad az egyik legfontosabb immateriális fejlesztési erőforrás, amely a közösségformálást és a gazdasági kibontakozást szolgálhatná: a helyi és területi identitás.

Egy másik fontos probléma az elmaradott térségek és azok társadalmának helyzete. Ennek kezelése a közforrások globális trendbe illeszkedő szűkülő volumene miatt egyre inkább a saját erőforrásaira támaszkodó fejlesztések irányába kell, hogy elmozduljon. Ez azonban nem képzelhető el tudatos és a belső erőforrásokra építkező, öngondoskodásra képes helyi közösségek nélkül.

A TOP decentralizációs küldetése és sajátos, a megyéknek, várostérségnek, egyéb helyi közösségeknek dedikált forrásokat biztosító építkezése is e tudatos társadalomépítő fejlesztési irány jegyében került kijelölésre. Ezáltal ugyanis komoly lehetőség nyílik arra, hogy a megyék és várostérségek saját felelősségben alakíthassák ki fejlesztési irányukat, és jelentős kompetenciákat kapjanak azok végrehajtásában.

A helyi közösségek és a térségi társadalmak építésének fontosabb célirányos eszközei is megjelennek a TOP-ban. Az úgynevezett **közösségvezérelt helyi fejlesztések** (az angol elnevezése: Community-led Local Development, rövidítése: CLLD) a kistérségi léptékű, városi vagy város-vidék partnerséget felmutató közösségek által megtervezett és végrehajtott fejlesztéseket indítanak útjukra.

Heves Megyei Területfejlesztési Programjának fejlesztési irányai.

A program részletesebb tartalmának bemutatása az előző fejezetben történt meg.

Stratégiai célok:

- I. **Kitörési pontokra épülő gazdaságfejlesztés**
- II. **Helyi adottságokra épülő vidékfejlesztés, foglalkoztatás centrikus agrárvertikum**
- III. **Érték- és egészségtudatos, szolidáris, innováció fogadásra nyitott társadalom**
- IV. **Erős várostérségek, élhető vidék, fenntartható környezet és térszerkezet**

A TOP horizontális fejlesztési irányai:

A TOP minden fejlesztési törekvésében szükséges integrálni az alábbi horizontális fejlesztési irányokat, melyek a fentiekben bemutatott célirányos fejlesztési irányok tekintetében eltérő jelentőségűek lehetnek.

- A célirányos gazdaságfejlesztésen túl minden más fejlesztés is legalább közvetett módon kötődjön a gazdasági növekedés előmozdításához.
- A célirányos foglalkoztatás ösztönzésen túl a fejlesztések lehetőség szerint a lehető legnagyobb mértékben járuljanak hozzá a helyi polgárok foglalkoztatásának bővítéséhez.
- A fejlesztéseknek szolgálniuk kell a demográfiai kihívások kezelését, a gyermeket nevelők helyzetét javító gyermek és családbarát szempontú beavatkozásokon keresztül.
- A fejlesztések során mérlegeljék a közösségi alapon tervezett és végrehajtott fejlesztési megoldások lehetőségét (a CLLD eszközén kívül is).
- A fejlesztések szolgálják a megyéken és városokon belüli területi felzárkóztatást. Ezt szolgálja a forrásallokáció is: a felzárkóztatás szükségletekkel küzdő megyék nagyobb pénzügyi erőforrásokból részesednek. A városi fejlesztések során pedig fontos mérlegelendő szempont és fejlesztés elem legyen a szociális városrehabilitáció.
- Nem csak a helyi érdekű gazdaságfejlesztés, hanem lehetőség szerint minden fejlesztés járuljon hozzá a térségi fenntarthatóság kiterjesztéséhez. A térségek erőforrásainak (a már említett jövedelem, tőke, munkaerő, tudás mellett az energia, a nyersanyagok, természeti erőforrások) helyben tartásához, és az energia és anyagáramlások ciklusainak lehetőség szerint térségen belüli zárásához, illetve minél hosszabban a térségen belül tartásához.

A Heves Megyei Területfejlesztési Konceptió horizontális fejlesztési irányai

A Programban horizontális célok nem szerepelnek, azonban a Konceptió horizontális elveket tartalmaz, melyek érvényesülése a Programban is tetten érhető. A Konceptióban a stratégiai célokat négy horizontális elv támogatja, amelyek együttesen a fejlesztésekhez szükséges gazdasági, humán, társadalmi és természeti tőkét hivatottak folyamatosan, növekvő mértékben és egymással harmonikusan összehangolva biztosítani.

- Humán tőke fejlesztése
- Természeti tőke értékeinek megőrzése
- Gazdasági tőke növelése
- Társadalmi tőke erősítése

A két fejlesztési program összevetését nehezíti a nem egységesen használt megnevezési rendszer.

A horizontális célokat tekintve a megyei Konceptió összes horizontális célját támogatja a TOP horizontális célok megvalósulása.

A TOP esetében prioritás tengelyek mentén határoztak meg specifikus célokat, melyek elérésére intézkedéseket írnak le. A Program esetében Stratégiai célokat határoznak meg, melyeken belül lévő prioritásokban szerepeltetik a célok elérését szolgáló intézkedéseket.

TOP 1. Prioritástengely: Térségi gazdaságfejlesztés a foglalkoztatási helyzet javítása érdekében

TOP Specifikus cél 1.1: Térségi szintű integrált, foglalkoztatás-orientált gazdaságfejlesztés

A prioritási tengely célja a helyi érdekű gazdaságfejlesztés előmozdítása, a helyi és térségi erőforrásokat hasznosító kis- és középvállalkozások foglalkoztatás ösztönzése. A prioritás keretében a helyi kis- és középvállalkozások foglalkoztatás-bővítési célú támogatása helyi gazdaságfejlesztési igényekre reagáló, több elemű beavatkozások megteremtésén keresztül valósul meg.

A prioritási tengely három jellemzője:

- helyben működő és a térségi erőforrásokat hasznosító, helyi érdekű kis- és középvállalkozások támogatására koncentrálnak;
- célja kiemelten a foglalkoztatási helyzet javítása;
- térségileg integrált beavatkozásokat tartalmaz: több, egymásra épülő, az adott térségben megvalósuló foglalkoztatás-bővítést célzó akciót támogat.

1. intézkedés: Térségi szintű integrált, foglalkoztatás-orientált gazdaságfejlesztés

Az intézkedés keretében allokált források a megyei és megyei jogú városi szinten kidolgozott gazdaságfejlesztési részprogramok alapján, az azokban kijelölt beavatkozási irányok mentén használhatók fel, biztosítva ez által a specifikus térségi gazdaságfejlesztési igényekre épülő fejlesztések előtérbe helyezését.

Az intézkedés keretében térségi szintű kombinált, foglalkoztatás-bővítési célú gazdaságfejlesztési akciók támogatása történik meg. A támogatott akciókat a helyi érdekű KKV-k működéséhez szükséges üzleti infrastruktúra-fejlesztések képezik. Az üzleti infrastruktúra-fejlesztéseket kiegészíthetik a térségben működő helyi érdekű KKV-k célzott, kisösszegű munkahelyteremtő beruházásai, KKV szinten megvalósuló infrastrukturális és technológiafejlesztés, új munkaerő bér és járulék támogatása, KKV szintű marketing tevékenységek támogatása. A KKV-k támogatására közvetett támogatási konstrukció formájában nyílik lehetőség, ahol a projektek kedvezményezettjei a térségi szinten működő gazdaságfejlesztési szervezetek, amelyek közvetett támogatás formájában a megyei/megyei jogú várostérségi gazdaságfejlesztési részprogram által kijelölt területen vagy ágazatokban munkahely teremtési céllal fejlesztést megvalósító kis- és középvállalkozásoknak célzott fejlesztési támogatást nyújtanak.

2. intézkedés: Térségi szintű, foglalkoztatás-bővítési célú turizmusfejlesztés

Az intézkedés célja integrált, térségi szintű, a GINOP-ból támogatott országosan kiemelt hálózatos és egyedi fejlesztésekbe nem tartozó – lehetőség szerint azokra tematikusan ráfűződő – turisztikai termékcsomagok és kisléptékű tematikus turisztikai fejlesztések végrehajtása, amelyekkel a megyei szintű releváns turisztikai vonzerő elemekre épülő, koordinált fejlesztések valósíthatók meg, és amelyek révén új munkahelyteremtés is megvalósítható az idegenforgalmi szektorban. A tematikusan és térségileg integrált, több elemű idegenforgalmi fejlesztési projektcsomagok támogatására a desztináció fejlesztési stratégiákhoz illeszkedve, egy-egy konkrét, turisztikai-piaci szempontból értelmezhető, az egyes projektekben definiált téma vagy turisztikai termék turisztikai fogadóterületeken átnyúló fejlesztésének támogatása.

3. intézkedés: Alternatív helyi, térségi és hálózati gazdaságfejlesztés

A térségi gazdaságfejlesztés fontos elemét képezik a helyi adottságokra és helyi kezdeményezésekre, a helyi természeti és humán erőforrások fenntartható kiaknázására épülő gazdaságfejlesztési beavatkozások, amelyeket közös néven helyi (érdekű) gazdaságfejlesztésnek nevezünk. A prioritás keretében cél e helyi gazdaságfejlesztési kezdeményezések felkarolása és a térségek célzott, specifikus támogatása, ezáltal a helyi gazdaságban működő vállalkozások megerősítése, foglalkoztatási helyzetük javítása, a helyi termékek és szolgáltatások fogyasztási szintjének növelése.

Az intézkedés célja a helyi és közösségi alternatív gazdaságfejlesztési kezdeményezések és együttműködések támogatása megyei szinten, amelynek célja a specifikus, megyei jelentőséggel bíró helyi termékek fejlesztésének, előállításának és értékesítésének támogatása, az alábbi beavatkozásokon keresztül:

- közösségi alternatív gazdaságfejlesztési kezdeményezések és együttműködésekhez kapcsolódó komplex beruházások támogatása;
- helyi termékek termelését és piacra jutását elősegítő együttműködések kialakítása;
- helyi termékek, termékcsomagok térségi, megyei szintű értékesítésének, piacra vitelének támogatása;
- helyi termékek fogyasztásának ösztönzése;
- térségi/megyei szintű helyi vállalkozási szolgáltatások fejlesztése és szolgáltatók együttműködésének támogatása;
- megyei/térségi szintű helyi termékminősítő rendszerek kialakítása;
- helyi termékek előállítását és piacra juttatását támogató tanácsadói programok lebonyolítása.

TOP Specifikus cél 1.2: Helyi érdekű kis- és középvállalkozások fejlesztési aktivitásának javítása

A prioritás specifikus célja a helyi érdekű KKV-k kezdeményező képességének erősítése, amelynek révén javul azok fejlesztési aktivitása, bővül e vállalkozói kör termék- és szolgáltatás palettája, megújul az általuk alkalmazott technológia, így e vállalkozások képessé válnak az új piaci lehetőségekre orientált fejlesztések megvalósítására.

4. Intézkedés: Térségi kísérleti fejlesztések

Az intézkedés célja a helyi érdekű KKV-k kezdeményező képességének fokozása kísérleti fejlesztések megvalósításának támogatásán keresztül.

Az intézkedés a helyi érdekű kis- és középvállalkozások kisösszegű kísérleti fejlesztéseinek támogatására irányul közvetett támogatási konstrukció formájában, amelynek keretében újszerű vállalkozói tevékenységek alapját képező technológia és termékfejlesztések valósíthatók meg. A kijelölt és a technikai segítségnyújtás keretéből támogatott térségi szintű KKV kezdeményezéseket előmozdító intézményhálózaton keresztül férhetnek hozzá a forrásokhoz. E beavatkozási irány keretében törekedni kell a megyék speciális kitörési pontjait jelentő ágazatokban, szektorokban működő kis- és középvállalkozások célzott támogatására, e támogatásokat hatékony térségi szintű projektgenerálással kombinálva.

5. Intézkedés: Megyei alternatív befektetés- és beruházás ösztönzés, projekt előkészítés, marketing

Az intézkedés megyei és megyei jogú városi szintű befektetés- és beruházás ösztönzési intézményi programok kialakítására irányul, amelynek keretében olyan térségi szintű gazdaságfejlesztési intézményi háttérkapacitás jön létre, ami hatékonyan képes hozzájárulni a külső tőkebefektetések ösztönzéséhez, a hatékony térségmarketinghez, a térségi gazdasági célú beruházások ösztönzéséhez, ezáltal a térségi foglalkoztatási helyzet javulásához.

Az intézkedés keretében közvetett támogatási konstrukció formájában a KKV-k célzott kisösszegű támogatáshoz juthatnak piaci megjelenésük támogatásához (marketing, piacra jutási költségek).

TOP Specifikus cél 1.3: A foglalkoztatás és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztése

A foglalkoztatási szint növelése alapvető fontosságú ahhoz, hogy a régió gazdasági fejlődése hosszú távon is fenntartható legyen, stabil alapokon nyugodjon. Ezért a vállalkozások támogatásával párhuzamosan olyan családbarát, a munka és a magánélet összehangolását segítő szolgáltatásfejlesztésre, közösségi szemléletformáló és tájékoztató akciókra is szükség van, amelyek hosszú távon hozzájárulnak a gyermekvállalás ösztönzéséhez. A

családközpontú társadalom és a demográfiai fordulat eléréséhez a munka és magánélet összehangolásának elősegítését célzó intézkedésekre, a gyermekvállalást ösztönző munkarend és atipikus foglalkoztatási formák bevezetése mellett elsősorban az intézményi (és munkáltatói) gyermekfelügyelet megszervezésére, rugalmas, napközbeni ellátási szolgáltatások elősegítésére, újjászervezésére, családbarát települések és szolgáltatások kialakítására van szükség.

6. intézkedés: A szociális alapszolgáltatásokhoz és gyermekjóléti alapellátásokhoz (bölcsőde, családi napközik, stb.), valamint óvodai ellátáshoz való hozzáférés javítása és a szolgáltatások minőségének fejlesztése

A bölcsődék magas kihasználtsággal működnek, a bölcsődével rendelkező települések egy részén is magas a felvételre várakozó gyermekek száma. Annak ellenére, hogy az elmúlt egy-két évben a Kormány számos családbarát intézkedést hozott, a mindössze 500 hazai bölcsőde kevés ahhoz, hogy megkönnyítse a szülés után újra dolgozni akaró anyák helyzetét. Az intézkedés fő célja a munkába állást és a családokat segítő intézmény és hálózat fejlesztése, különös tekintettel a kisgyermeket nevelők munkavállalását támogató önkormányzati közösségi, munkaadói gyermekmegőrzési lehetőségek kialakítására.

Az intézkedés kiemelt célja a napközbeni kisgyermekellátás, különösen a bölcsődék és családi napközik kapacitásának és infrastruktúrájának fejlesztése. Az intézkedés célja új beruházásokkal, bővítésekkel biztosítani a szolgáltatást azokon a településeken, ahol nincs bölcsőde, vagy kevés a bölcsődei férőhely. Fontos cél továbbá a meglévő férőhelyek korszerűsítése is.

Az óvodák infrastrukturális fejlesztése, valamint az eszközbeszerzés részeként támogatható:

- - energiatakarékos és korszerű óvodai intézmények kialakítása, meglévő intézmények akadálymentes felújítása, bővítése, modernizációja, többfunkcióssá és energiatakarékosá tétele;
- - a kapacitások fejlesztése érdekében új intézményegység létrehozásához kapcsolódó új épület/épületrész építése;
- - új tornaterem, tornaszoba építése, az intézmények udvarának akadálymentes felújítása, balesetmentesítése, sportudvar kialakítása, fejlesztése.

Heves megyei Területfejlesztési program TOP 1. prioritás tengelyéhez illeszkedő intézkedései.

HMTFP 1. Stratégiai cél: Kitörési pontokra épülő gazdaságfejlesztés A célok és intézkedések részletesen bemutatásra kerültek a korábbi fejezetben.

1. prioritás: Élelmiszeripar kapacitás- és minőségfejlesztése

1.1 intézkedés: A megyei élelmiszeripar versenyképességének és piaci stabilitásának növelése

- 1.2. intézkedés: A mezőgazdasági termelés és feldolgozás jövedelemtermelő képességének javítása
- 1.3. intézkedés: Elektronikus nyomon-követési modellrendszer kiépítése
- 1.4. intézkedés: Az élelmiszeripar és a turizmus szinergiájának támogatása
- 1.5. intézkedés: Kutatás és fejlesztés az élelmiszeri feldolgozás területén
- 1.6. intézkedés: Borágazat fejlesztési program

3. prioritás: Gépipar fejlesztése, nagyvállalatok versenyképességének fokozása

- 3.1. intézkedés: Verseny- és exportképes technológiák alkalmazása
- 3.2. intézkedés: Megfelelő gazdasági környezet biztosítása
- 3.3. intézkedés: Ipari parkok kisléptékű szolgáltatás fejlesztése

4. prioritás: KKV szektor versenyképességének növelése

- 4.1. intézkedés: Innovatív vállalkozói tevékenységek támogatása
- 4.2. intézkedés: Beszállítói kapcsolatok fejlesztése
- 4.3. intézkedés: A KKV-k munkahelyteremtő támogatása
- 4.4. intézkedés: Befektetés- és beruházás ösztönzés segítése
- 4.5. intézkedés: Önkormányzati tulajdonú iparterületek fejlesztése
- 4.6. intézkedés: Piacra jutás segítése
- 4.7. intézkedés: Kisvállalkozói tőkejuttatási programok kidolgozása
- 4.8. intézkedés: KKV-k informatikai eszközellátottságának növelése

5. prioritás: Sokszínűségében harmonikus megye, mint turisztikai desztináció pozícionálása

- 5.1. intézkedés: Szállás és szolgáltatásfejlesztés
- 5.2. intézkedés: Húzó turisztikai ágazatok minőség és kapacitásfejlesztése
- 5.3. intézkedés: Új innovatív megoldások és turisztikai attrakciók létrehozása a helyi gazdaság élénkítéséhez való fokozottabb hozzájárulás érdekében
- 5.4. intézkedés: Megyei turisztikai együttműködések erősítése a turisztikai desztinációk köré szerveződő gazdasági szereplők között

HMTFP 2. Stratégiai cél: Helyi adottságokra épülő vidékfejlesztés, foglalkoztatás centrikus agrárvertikum

1. prioritás: Fenntartható agrárszerkezet létrehozása

- 1.1. intézkedés: Hagyományokra és helyi adottságokra épülő, versenyképes agrárszektor
- 1.2. intézkedés: Az együttműködések fokozása értékesítési láncokkal
- 1.3. intézkedés: Technológia fejlesztések a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás jegyében
- 1.4. intézkedés: Kutatási eredmények átültetése a gyakorlatba

- 1.5. intézkedés: A primer szektorral szinergikus feldolgozóipar létesítése
- 1.6. intézkedés: Fiatal gazdák képzése, tevékenységének segítése
- 1.7. intézkedés: Szaktanácsadás működtetése (technológia; támogatások igénybe vételéhez)
- 1.8. intézkedés: Magas élők munká-igényű kertészeti kultúrák támogatása
- 1.9. intézkedés: Halászat, erdő- és vadgazdálkodás támogatása
- 1.10. intézkedés: A vidéki gazdaság energiabiztonságának növelése
- 1.11. intézkedés: Öntözőrendszerek fejlesztése

2. prioritás: Hozzáadott érték növelése termékpálya modellek tudatos kialakításával

- 2.1. intézkedés: Élelmiszerbiztonság megteremtése
- 2.2. intézkedés: Magas hozzáadott értékű helyi élelmiszer és rövid ellátási lánc
- 2.3. intézkedés: Fogyasztói tudatosság növelése
- 2.4. intézkedés: Helyi termékek piacra jutásának támogatása
- 2.5. intézkedés: Helyi piacok létrehozatala, működtetése
- 2.6. intézkedés: Egészséges élelmiszer-termelési és ellátási rendszer kialakítása
- 2.7. intézkedés: Informatikai és egyéb fejlesztések a helyi termékek népszerűsítése és értékesítése érdekében
- 2.8. intézkedés: Együttműködések erősítése a helyi termékek versenyképességének növelése érdekében

HMTFP 3. Stratégiai cél: Érték- és egészségtudatos, szolidáris, innováció fogadásra nyitott társadalom

1. prioritás: A család, mint érték előtérbe helyezése

- 1.1. intézkedés: A család, mint a társadalom alapegységének megerősítése
- 1.2. intézkedés: Bölcsődei, óvodai, iskolai, közművelődési szolgáltatások helyben vagy lakóhelyhez közeli biztosítása (bölcsődei férőhelyek növelése, óvodai férőhelyek szükség szerinti bővítése, a mindennapos testneveléshez szükséges tornatermi kapacitás biztosítása, köznevelési intézmények infrastrukturális felújítása, napközi otthonos ellátás, meleg étkezés).
- 1.3. intézkedés: A 3 éves kortól kötelező óvodáztatás miatt 2014-től esetlegesen fellépő férőhely-hiány miatti óvodai kapacitásbővítés biztosítása, valamint a mindennapos testnevelés felmenő rendszerben történő bevezetése miatti tornaterem-fejlesztések beindítása. A köznevelési intézmények infrastrukturális felújítása.
- 1.4. intézkedés: Gyermejjóléti szolgáltatások erősítése (családtervezési, pszichológiai, nevelési, egészségügyi, mentálhigiénés, káros szenvedélyek megelőzését szolgáló tanácsadás, szabadidős programok szervezése stb.)
- 1.5. intézkedés: Rugalmas munkaidő bevezetése a munkahelyeken. A részmunkaidő vagy távmunka lehetőségének elősegítése

- 1.6. intézkedés: Családbarát munka, közösségi- rekreációs helyek kialakítása, új céges kultúra meghonosításával
- 1.7. intézkedés: Idősek életét támogató ellátások és szolgáltatások bővítése, minőségének javítása
- 1.8. intézkedés: Községi – társadalmi innovációk létrehozásának és adaptációjának ösztönzése, a közösségek cselekvőképességét támogató partnerségek erősítése a közösségi művelődés, közösségfejlesztés eszközeivel

TOP 2. Prioritástengely: Befektetők és lakosság számára vonzó városi és várostérségi környezet fejlesztése, megújítása

A prioritástengely kialakításának elsődleges célja, hogy hozzájáruljon a települési környezeti minőség növekedéséhez és megfelelő eszközökkel biztosítson a környezeti fejlesztések megvalósulásához. A várostérségeknek kiemelkedően kell hozzájárulniuk az ország gazdasági növekedéséhez, olyan országos jelentőségű célok megvalósításán keresztül, mint a helyi és térségi gazdaság újjászervezése, energiafüggőségének csökkentése, klímavédelmi célkitűzéseink elérése, a foglalkoztatottság növelése, valamint a hazai társadalom egészségi állapotának javítása, továbbá a családok, illetve a helyi közösségek megerősítése.

A települések fejlődésének, a népesség megtartásának elengedhetetlen feltétele azok funkcióinak bővítése, az élhető és egészséges családbarát települési környezet kialakítása. Ennek keretében szükséges olyan települési környezet létrehozása, amely vonzó és biztonságos a kisgyermek és fiatalok számára, javítja a kisgyermeket nevelő családok kényelemérzetét közlekedési és környezet-egészségügyi szempontok alapján, valamint megfelelő rekreációs lehetőségeket kínál a szabadidő egészséges eltöltésére, a fizikai aktivitás kiszolgálására. A települési környezet fejlesztése terén kiemelkedő jelentőségű a települések felkészítése a klímaváltozási kihívásokra. A környezeti szempontokhoz igazodóan különleges hangsúlyt kell fektetni az alulhasznosított, vagy használaton kívüli területek újbóli településszerkezetbe illesztésére és e területek funkcióváltásának elősegítésére, különös tekintettel a barnamezős területek rehabilitációjára. A környezeti fejlesztések keretében a települési rekreációs funkciók fejlesztése mellett az ökológiai hálózatok, települések körüli zöld gyűrűk, zöldfelületek kiterjesztése alapvető fontosságú.

TOP Specifikus cél 2.1: A helyi közösségek fizikai és szellemi aktivitásának és egészségének erősítése

A célkitűzés alapvetően az élhető és egészséges családbarát települési környezet, a mozgás, a sport és az egészséges szabadidő-eltöltés lehetőségeinek megteremtése és fejlesztése révén az egészségesebbé váló társadalom kialakulását segíti elő, a kulturális és természeti értékek megóvása és fejlesztése révén.

1. intézkedés: Az aktív és egészséges élethez kapcsolódó közösségi infrastruktúra-fejlesztés a kulturális és természeti értékek megóvásával

Az egészség és mozgás nemzetgazdasági szempontból is kiemelt jelentőségű, ugyanis a fizikai aktivitásba fektetett pénz megtakarítást jelenthet az egészségügyben. Az életminőség javításához a lakókörnyezet fejlesztésének keretén belül a természeti erőforrásokhoz való hozzáférhetőséget javító közösségi infrastruktúra fejlesztése is hozzájárul. Ennek részét képezi a sportolás, az aktív szabadidő közhasználatú tereinek, közösségi infrastruktúrájának megteremtése és fejlesztése is. Az intézkedés keretében a mozgás, sport közösségi használatú tereinek és infrastruktúrájának fejlesztése (MOST program), a kapcsolódó létesítmények eszköz- és infrastrukturális fejlesztése (pl. uszodák, sportpályák, játszóterek építése és felújítása), egyéb közösségi terek fejlesztése valósul meg, alapul szolgálva a sport- és szabadidő-gazdaság fejlesztésének, a sportban rejlő társadalmi integrációs potenciál kiaknázásának. A közösségi infrastruktúra fejlesztése mellett az ökológiai hálózatok, városok körüli zöld gyűrűk, zöldfelületek kiterjesztése is hozzájárul a lakosság életminőségének, egészségi állapotának javításához.

TOP Specifikus cél 2.2: Vonzó, biztonságos és funkciógazdag települési környezet létrehozása, ideértve a barnamezős területek többfunkciós hasznosítását

A népesség megtartásához járulhat hozzá a települési funkciók bővítése, az élhető és egészséges családbarát környezet kialakítása, a településbiztonság feltételeinek megteremtése. A cél az alulhasznosított, vagy használaton kívüli területek újbóli településszerkezetbe illesztése, funkcióváltásának elősegítése.

TOP Specifikus cél 2.3: Települési környezeti állapot javítása

A környezeti állapot javítása hozzájárul a lakosság életminőségének emelkedéséhez, ezáltal a lakosság helyben tartásához. A cél a környezeti állapot javítása a települési környezetvédelmi infrastruktúra fejlesztése révén.

2. intézkedés: A települési környezet integrált és környezettudatos megújítása

Az intézkedés keretében a településközpontok, funkcióhiányos településrészek megújítása kerül támogatásra, ahol előtérbe kerülnek a családok számára vonzó és biztonságos feltételek megteremtése, és a klímaadaptációs szempontok. Az intézkedés keretében fenntartható köztér-rehabilitáció és közterület-felújítási fejlesztések valósulnak meg. A beavatkozások eredményeként vonzó települési környezet és infrastruktúra alakítható ki.

3. intézkedés: Belterületen fekvő barnamezős területek rehabilitációja

Több településen még találhatóak a központi részeken leromlott állapotú barnamezős, egykori ipari hasznosítású területek. Az intézkedés célja e területek rendezése, új közfunkcióval való ellátása, amely jelentősen erősítheti a település szervező erejét. Az intézkedés keretében kiemelten kezelendő az alulhasznosított, vagy használaton kívüli

területek újbóli településszerkezetbe illesztése és e területek funkcióváltásának elősegítése környezetvédelmi szempontok figyelembe vételével.

4. intézkedés: Kisléptékű települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések

Az intézkedés keretében kisléptékű környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések valósulnak meg a településeken, amelyek kiegészítő jelleggel kapcsolódnak az ágazati fejlesztésekhez. Ennek keretében az intézkedés támogatja a települési infrastruktúra-fejlesztéseket a hulladékgazdálkodás, a vízgazdálkodás, a talajvédelem vagy a légszennyezettség csökkentése terén.

Heves megyei Területfejlesztési program TOP 2. prioritás tengelyéhez illeszkedő intézkedései.

HMTFP 1. Stratégiai cél: Kitörési pontokra épülő gazdaságfejlesztés

2. prioritás: Energetikai szerkezetváltás a klímavédelem és az energiaimport függőség csökkentése érdekében

- 2.1. intézkedés: Megújuló energiaforrások térnyerésének elősegítése
- 2.2. intézkedés: Megújuló energia hasznosítását célzó beruházások támogatása
- 2.3. intézkedés: Épület felújítási programok támogatása az energiahatékonyság és energiamegtakarítás fokozása érdekében
- 2.4. intézkedés: Megújuló energiaforrásokat hasznosító technológiák támogatása

HMTFP 4. Stratégiai cél: Erős várostérségek, élhető vidék, fenntartható környezet és térszerkezet (részletesebben bemutatva a korábbi fejezetben)

2. prioritás: Környezeti beruházások ösztönzése, stratégiai erőforrások védelme

- 2.1. intézkedés: Ivóvízminőség javítása, a vízbázisok védelme
- 2.2. intézkedés: Ár- és belvízvédelem
- 2.3. intézkedés: Szennyvízelvezetés és kezelés
- 2.4. intézkedés: Hatékony hulladékgazdálkodás
- 2.5. intézkedés: Levegőszennyezés és zajterhelés csökkentés, mérőhálózatok fejlesztése
- 2.6. intézkedés: Természetvédelmi területek és értékek megóvása
- 2.7. intézkedés: Barnamezős területek hasznosítása, zöldmezős területek bevonásának optimalizálása
- 2.8. intézkedés: Környezetvédelmi előírások racionalizálása
- 2.9. intézkedés: Környezetbarát energetikai fejlesztések, környezeti beruházások megvalósítása
- 2.10. intézkedés: Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és abból adódó kockázat-megelőzés

TOP 3. Prioritástengely: Alacsony széndioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés kiemelten a városi területeken

Az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaság megvalósításában számos tényező, köztük a villamosenergia-termelés, a kibocsátás visszafogása és a közlekedés is központi szerepet játszik. Az emberi tevékenység okozta üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátása jelentős mértékben hozzájárul az éghajlatváltozáshoz, világszintű hatásai egyre nagyobbak. Az éghajlatváltozás elkerülése, az abból fakadó hatások minimalizálása érdekében a globális széndioxid-kibocsátást jelentős mértékben csökkenteni kell: az Európa 2020 Stratégiában megfogalmazott célok között szerepel, hogy az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását 20%-kal csökkenteni kell az 1990-es szinthez képest. Lényeges fejlesztési szükséglet a települési önkormányzati infrastrukturális létesítményekben, az önkormányzati tulajdonú, közfeladatokat ellátó intézményekben és az önkormányzati bérlakásokban az energiahatékonyság és a megújuló energia támogatása. A beépített környezet számos hatékony, rövidtávon megvalósítható kibocsátás csökkentési lehetőséget kínál, mindenekelőtt az épületek energiateljesítményének javítása révén. A prioritás lényeges eleme a térségi és helyi léptékű energetikai potenciál kiaknázására épülő komplex fejlesztési programok támogatása, amelynek révén többek között az önkormányzati tulajdonú és fenntartású épületek fűtési rendszereinek korszerűsítése, modernizálása, környezettudatos és fenntartható megoldások alkalmazásával történő kiépítése válna lehetővé (pl.: falu-fűtőművek).

A közlekedés egyre nagyobb mértékben járul hozzá a CO₂ kibocsátáshoz. Az intézkedés a jelenlegi közlekedési rendszerek fejlesztését, hatékonyabbá tételét, ezáltal az ágazat környezetbarátabbá válását támogatja. A kibocsátás csökkentésben jelentős lehetőségek vannak az üzemanyagok hatékonyságának javításában, a hibrid és elektromos motorteknológiákban, az alternatív tüzelőanyagok és meghajtó rendszerek alkalmazásában, azok egyre szélesebb körben való elterjedésében, továbbá az intelligens várostervezés fejlesztésében. A nem kötöttpályás városi és elővárosi közlekedés-fejlesztések mellett lényeges a kerékpárforgalmi hálózat és létesítmények, városi és elővárosi közúti közösségi közlekedés, gyalogos közlekedés és az üzleti infrastruktúra-elemek, önkormányzati utak fejlesztését-megvalósítását célzó projektek támogatása.

TOP Specifikus cél 3.1: Környezetbarát közlekedési rendszerek bevezetése és a fenntartható közösségi mobilitás elősegítése, továbbá a szén-dioxid kibocsátás csökkentése

A prioritástengely elősegíti a fenntartható közösségi közlekedés feltételeinek továbbfejlesztését, kiépítését, környezetbarát közlekedési rendszerek megvalósítása révén. Az intermodális csomópontok, illetve a városi és elővárosi közlekedés-fejlesztések támogatása. Mindezen fejlesztések elősegítik a CO₂ kibocsátás csökkentését, a városi területeken való fenntartható mobilitás térnyerését, a CO₂ csökkentést előmozdító alkalmazkodási folyamatok fokozását.

1. intézkedés: Alacsony szén-dioxid-kibocsátást célzó stratégiák támogatása

E folyamatban a különböző gazdasági ágazatok kibocsátás-csökkentése mellett az épületek energiahatékonyságának növelése is kiemelt jelentőséggel bír. Az energiahatékonysági beruházások, fejlesztések, korszerűsítések során ösztönözni kell a klímabarát és energiatakarékos építészeti megoldások, illetve lehetőség szerint a megújuló energiaforrások használatának alkalmazását. Szükséges a megfelelő energiaellátási módszereket és technológiákat is tartalmazó, az alacsony CO₂-kibocsátásra fókuszáló helyi integrált stratégiák kidolgozása, amelyek hozzájárulnak a koncentrálnódó hatások csökkentéséhez.

2. intézkedés: Kisléptékű közlekedési fejlesztések

A támogatott intézkedések hozzájárulnak a környezetbarát közlekedési rendszerek bevezetéséhez, a fenntartható városi mobilitás kialakításához, a munkaerő-piaci központok megközelíthetőségének, a munkaerő mobilitásának javításához, illetve mindezekeken keresztül a CO₂ csökkentést előmozdító alkalmazkodási folyamat támogatásához. A közösségi közlekedés fejlesztése terén kiemelt jelentőséggel bír a környezetbarát közlekedési módok elterjesztése, a közösségi közlekedés előnyben részesítését szolgáló beruházások (buszfordulók és- megállók létesítése, fejlesztése), az utazási körülmények javítása, kistérségi, települési kapcsolatok javítását célzó, új közösségi közlekedési viszonylatok kialakítása. Fontos terület a módváltó rendszerek fejlesztése, köztük a P+R, B+R parkolók és csomópontok fejlesztése.

Az intézkedések közútfejlesztési projektek megvalósítását is célozzák, amelynek során önkormányzati utak fejlesztése válik lehetővé. A fejlesztési célterületek közé tartoznak a közlekedési kapcsolatok erősítése, a településeket összekötő közutak fejlesztései. Ide kapcsolódnak még azon vasútfejlesztési projektek, amelyek az üzleti infrastruktúrához kötődő kerítésen kívüli vasúthálózatba bekapcsoló iparvágány-fejlesztéseket támogatják.

A fenntartható közösségi mobilitás fejlesztésének elősegítése érdekében a hivatásforgalmú kerékpárút-hálózat és kerékpárforgalmi létesítmények, kerékpáros közösségi közlekedési rendszer fejlesztése, nem kötöttpályás városi és elővárosi közlekedés-fejlesztések (pl. városi és elővárosi közúti közösségi közlekedés, gyalogos közlekedés) valósulnak meg. Jelentős fejlesztési célterület a kerékpáros közlekedés közösségi közlekedéshez való kapcsolódása, a kerékpáros közlekedési mód integrálása a közösségi közlekedésbe, így fejleszteni szükséges a kerékpáros közlekedést kiszolgáló létesítményeket, infrastruktúraelemeket, gyarapítani kell az őrzött kerékpár-tárolók számát. Mindezen fejlesztések során célszerű és indokolt figyelembe venni a gyalogos közlekedés sajátosságait és szükségleteit, azaz a kerékpáros közlekedés fejlesztését összhangban kell végezni a gyalogos közlekedés fejlesztésével.

A különböző közlekedési módok összekapcsolása esetében szükséges azon személyszállítási intermodális csomópontok fejlesztése, ahol a beruházási ráfordítás kevesebb, mint 50%-a kapcsolódik a kötöttpályás létesítményhez (pl. autóbusz-pályaudvarok).

TOP Specifikus cél 3.2: Települési energiahatékonyság növelése

A cél az önkormányzati tulajdonú, közfeladatokat ellátó intézmények, önkormányzati tulajdonú lakóépületek, középületek energiahatékonyságának javítása, az önkormányzatok rezsiköltségeinek csökkentése. További cél a térségi és helyi léptékű energetikai potenciál kiaknázására épülő komplex fejlesztési programok megvalósítása. A megvalósítás során fontos szempont a megújuló energiaforrások használatának ösztönzése, ezért fontos szerepet töltenek be a fosszilis energiahordozóktól való függés leküzdésében.

3. intézkedés: A települési önkormányzati infrastrukturális létesítményekben, önkormányzati tulajdonú, közfeladatokat ellátó intézményekben és az önkormányzati bérlakásokban az energiahatékonyság növelése és a megújuló energia felhasználás támogatása

A középületek esetében az energiahatékonysági beruházások, a támogatással megvalósuló fejlesztések, korszerűsítések során ösztönözni kell a klímabarát építészeti és az energiatakarékos fűtési, világítási megoldások és lehetőség szerint a megújuló energiaforrások használatának alkalmazását. Az intézkedés keretein belül megvalósítható az önkormányzati infrastruktúra, illetve épületállomány energia-hatékonyság központú rehabilitációja, ideértve egyebek között a villamos energiaszolgáltató rendszerek és a közvilágítás korszerűsítését, elavult kazánházak felújítását, illetve az épületek hőszigetelésének javítását. Az intézkedés minden olyan kezdeményezést támogat, amely az energia felhasználásában, valamint az üvegházhatású gázok kibocsátásában jelentős megtakarítást eredményez.

4. intézkedés: Térségi és helyi léptékű energetikai potenciál kiaknázására épülő komplex fejlesztési programok

Mind a klímaváltozás hatásainak mérséklése, mind a városi térségek energiafüggősége szempontjából kiemelt jelentőségűek azok a kisebb léptékű komplex fejlesztési programok, amelyek a térségi energiapotenciál, különösen a megújuló energiaforrások endogén kiaknázásra irányulnak, az autonóm energiaellátás egyéni és kisközösségi szintű megvalósítása. Mindezen rendszerek a környékbeli helyi nyersanyagok, mint megújuló energiaforrások hasznosítására is hivatottak, így egy környezetkímélő, független és hosszú távon is fenntartható (hő)energia ellátást biztosítanak. Az intézkedés célja a szükséges kisebb léptékű, térségi és települési jelentőségű, települési és településközi koordinációt igénylő, megújuló forrásokból energia termelését és helyi felhasználását célzó megoldások megvalósításának támogatása.

Heves megyei Területfejlesztési program TOP 3. prioritás tengelyéhez illeszkedő intézkedései.

HMTFP 4. Stratégiai cél: Erős várostérségek, élhető vidék, fenntartható környezet és térszerkezet

1. prioritás: Az elérhetőség feltételeinek javítása

- 1.1. intézkedés: Gazdasági gócpontok és kistelepülések elérhetőségének javítása; jó minőségű összekötő úthálózat kialakítása
- 1.2. intézkedés: Elkerülő utak kiépítése
- 1.3. intézkedés: A megyeszékhely gyorsforgalmi összekötése az M3-as autópályával
- 1.4. intézkedés: A megye északi és déli útszakaszainak a Hatvan-Gyöngyös-Eger tengelyre történő rácsatlakozása
- 1.5. intézkedés: P+R, B+R és K+R parkolók kialakítása
- 1.6. intézkedés: Az áruszállítás-logisztika közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése, telephelyi, technológiai fejlesztések megvalósítása
- 1.7. intézkedés: Közösségi közlekedés korszerűsítése, járműpark fejlesztés, járatbővítés, megállóhelyek rekonstrukciója, akadálymentesítése
- 1.8. intézkedés: Vasúti áruszállítás szerepének növelése
- 1.9. intézkedés: Intermodális közlekedési csomópontok kialakítása az egyes közlekedési ágazatok közötti szinergia erősítése érdekében
- 1.10. intézkedés: Kerékpárút hálózat fejlesztése

3. prioritás: Fenntartható település és térszerkezet

- 3.1. intézkedés: Helyi adottságokra épülő, területi fejlettségi különbségek kiegyenlítését elősegítő térszerkezet kialakítása
- 3.2. intézkedés: A városi zöldfelületek fejlesztése, a zöldfelületi rendszer funkcióinak erősítése
- 3.3. intézkedés: Közösségi, civil szerveződések támogatása, önszerveződés erősítése
- 3.4. intézkedés: Az elmaradott térségek felzárkóztatása; szegregátumok felszámolása

TOP 4. Prioritástengely: A társadalmi befogadás erősítése és a közösségi szolgáltatások helyi szintű fejlesztése

A prioritástengely keretében nyújtott támogatások átfogó célja a társadalmi integrációt elősegítő szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek megteremtése, a helyi szinten elérhető szolgáltatások fejlesztése és bővítése. A prioritás további célja a döntően városi térségekben élő, foglalkoztatottsági és jövedelmi mutatók szerint alacsony státuszú családok, illetve a szegregációs folyamatoknak kitett városrészekben élők további elszigetelődésének megakadályozása heterogénebb, integrációra alkalmasabb, magasabb státuszú lakókörnyezet és társadalom kialakításával. A prioritástengely kialakítását a

közszolgáltatások színvonalának és elérhetőségének alacsony szintje, az ebben fennálló területi különbségek, valamint a magyar városok jelentős részében megtalálható számos leromlott, szegregálódó településrész indokolja. A megfelelő szintű szociális biztonság garantálására, valamint a társadalmi kirekesztés elleni küzdelemre vonatkozó követelmények az Európai Unióról szóló szerződés 5. cikkelyében is megtalálhatók.

A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának fejlesztése, az egészségügyi alap ellátórendszer infrastrukturális fejlesztése az intézmények szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítését, a hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklését célozza. A helyi, önkormányzati közszolgáltatások és a közigazgatás infrastruktúrájának – épületeinek, eszközállományának – fejlesztése során alapelv, hogy a beavatkozások a szolgáltatások hozzáférhetőségének és azok minőségének javítását kell, hogy szolgálják.

A társadalmi integrációt segíti a leromlott városi területeken, sok esetben szegregátumokban, telepszerű lakókörnyezetben élők társadalmi és gazdasági kirekesztettségének megszüntetése, a szegregált lakókörnyezet felszámolása, illetve az onnan kikerülő emberek életminőségének javítása, amely a lakhatási feltételek, a földrajzi mobilitás megoldásával együtt a munkaerő-piaci és a szociális helyzet javítását, valamint az egészségügyi, az oktatási, szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférést is biztosítja.

TOP Specifikus cél 4.1: A társadalmi befogadást és az esélyegyenlőséget, valamint az életminőséget segítő helyi szinten elérhető önkormányzati közszolgáltatások hozzáférhetőségének és minőségének javítása

A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) az önkormányzatok számára kötelezően előírt közszolgáltatások infrastruktúrájának a fejlesztését, továbbá a területi közigazgatás helyi szintjén jelentkező közfeladatok ellátásához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztését segíti elő. A szolgáltatások minősége és hozzáférhetősége tekintetében ugyanis jelentős területi különbségek vannak a megyék, illetve a nagyobb városok és a kisebb települések között.

Különösen a társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott, többnyire aprófalvas, romák lakta térségekben (pl. Cserehát) nem biztosított a megfelelő színvonalú szolgáltatás sem helyben, sem az elérhető távolságon belüli centrumokban. A beavatkozások a szociális területen a személyes gondoskodást nyújtó alapszolgáltatásokat (mint pl. az étkeztetés, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, az idősek, fogyatékosok nappali ellátását) érintik. A gyermekek napközbeni ellátásának két kiemelt intézményét, a bölcsődét és családi napköziket, valamint az óvodai szolgáltatások minőségi feltételeinek javítását a TOP 1. prioritása tartalmazza.

1. intézkedés: Egészségügyi alapellátás és önkormányzati járóbeteg ellátás infrastrukturális fejlesztése

Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáféréssel, a betegségmegelőzés és az egészség-elősegítő rendszerek javításával csökkenthetők egyes, az egészség terén mutatkozó egyenlőtlenségek. A népesség egészségi állapotának javítását, illetve ennek érdekében az ellátórendszer szerkezetének átalakítását az OP-k összetett eszközrendszerrel támogatják. Az egészségügy infrastruktúrájának fejlesztését támogató intézkedések részben az EFOP-ban, részben pedig a TOP-ban kaptak helyet.

A Terület és Településfejlesztési Operatív Program kompetenciáját képezik a helyi felelősség körébe tartozó fejlesztések, amelyek a helyi önkormányzatok által ellátandó feladatokhoz kapcsolódnak. Ennek megfelelően a TOP által támogatott intézkedés alapvető célja az egészségügyi alapellátási és járóbeteg intézmények modernizációja az infrastruktúra és eszközfejlesztés célirányos támogatásával, annak érdekében, hogy az egyes kistérségekben minden lakos számára hozzáférhetővé váljanak a megfelelő infrastrukturális ellátottsággal rendelkező egészségügyi intézmények szolgáltatásai.

2. intézkedés: A szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése

Az önkormányzatok teljes körűen kötelesek a gyermekjóléti szolgáltatást és a gyermekek napközbeni ellátását, ezen túl az étkeztetést és házi segítségnyújtást, valamint az egyéb szociális szolgáltatásokhoz, különösen a családsegítéshez való hozzáférést biztosítani. A jogszabályok településnagysághoz kötötten írják elő a többi ellátási forma biztosítását. Az intézkedés a kirekesztődés mérséklése érdekében támogatja a települési és kistérségi szintű szolgáltatások kialakítását, az időskorúakról, szenvedélybetegekről, és hajléktalan emberekről gondoskodó szociális nappali ellátásokat és egyéb szociális alapellátásokhoz kapcsolódó szolgáltatások infrastrukturális feltételeinek fejlesztését.

3. intézkedés: Térségi és helyi közszolgáltatási és közigazgatási infrastruktúra-fejlesztés

A helyi közintézmények, közszolgáltatások integrált (összehangolt igazgatási és ellátási rendszerek), minőségi fejlesztése (pl. közösségi célú szolgáltatási pontok működtetéshez szükséges fejlesztések), megújítása, valamint a közigazgatási és közszolgáltatási rendszerek egyéb infrastrukturális fejlesztése elengedhetetlen az ügyfélbarát szolgáltatások nyújtásához és a belső munkafolyamatok hatékonyabb működtetéséhez.

Helyi önkormányzati döntés esetén, indokolt esetben a TOP-ból támogatott fejlesztési csomagok részét képezhetik a központi közigazgatás területi infrastrukturális fejlesztései (amennyiben egyértelműen hozzájárul a társadalmi befogadás céljához).

TOP Specifikus cél 4.3: A leromlott városi területeken mélyszegénységben élő családok, romák, valamint szegregált élethelyzetben élő marginalizált csoportok fenntartható társadalmi és területi integrációja, a biztonság és a társadalmi befogadás erősítése

Cél a városok leromlott vagy leszakadással fenyegetett városrészeinek leromlását kiváltó társadalmi – fizikai - gazdasági folyamatok megállítása és megfordítása, a helyi hátrányos helyzetű lakosság életminőségének és esélyeinek javítása, az épített környezet minőségi átalakításával, új gazdasági, kulturális, szociális és közösségi funkciók kialakításával és a meglévő funkciók figyelembevételével.

5. intézkedés: Szegénység és szegregáció által sújtott, leromlott városrészek rehabilitációja

Az intézkedés célja városi válságterületeken és/vagy leszakadással fenyegetett városrészekon koncentráltan megnyilvánuló társadalmi –fizikai - gazdasági problémák komplex módon való kezelése, az érintett városrészek meglévő funkcióinak figyelembevételével, újabb gazdasági, szociális és közösségi funkciók kialakításával. Az integrált szociális típusú rehabilitáció azokon a városrészekon valósítandó meg elsősorban, ahol a kedvezőtlen demográfiai helyzet, alacsony iskolázottság, alacsony gazdasági aktivitás, a tartós munkanélküliség magas szintje, a szegénység és kirekesztettség magas szintje, a nagyfokú kriminalitás és az erősen leromlott környezet ezt indokolja. Az intézkedés kiterjed az érintett szegénység és szegregáció által sújtott, leromlott városrészek lakófunkcióinak bővítésére, komfortfokozatának emelésére, lakások kiváltására, szociális bérlakások vásárlására és építésére, eredetileg más funkciójú önkormányzati tulajdonú épületek átalakítására, valamint életveszélyes lakhatási körülmények megszüntetésére.

A városrehabilitáció kiemelt területe a közösségformálást erősítő terek, létesítmények fejlesztése az érintett lakosság szociális kohéziójának erősítése érdekében. Így a közművelődést szolgáló létesítmények (könyvtárak, közösségi házak, kulturális központok), szabadidős létesítmények, közösségépítést szolgáló egyházi tulajdonú épületek infrastruktúrájának átalakítása, megújítása, továbbfejlesztése és újabbak kialakítása. Az élhető város(rész) központi részét képező közterek, közparkok, közterületi játszóterek, szabadtéri közösségi terek, városi zöldfelületek, gyalogos zónák, mind-mind a közösségépítés fontos helyszínei. Az intézkedés ezért magában foglalja ezek infrastrukturális fejlesztését és megújítását.

Az intézkedés kiemelten kezeli a Fecskeház Program támogatását, mely a népesedési és a lakhatási helyzet javítása érdekében, támogatja az olyan önálló ingatlanal nem rendelkező, 35 év alatti fiatalokat, akik lakáscélú előtakarékosságot vállalnak, és 5 év után saját erőből kívánják megoldani a lakhatásukat.

Heves megyei Területfejlesztési program TOP 3-4. prioritás tengelyéhez illeszkedő intézkedései.

HMTFP 3. Stratégiai cél: Érték- és egészségtudatos, szolidáris, innováció fogadásra nyitott társadalom

2. prioritás: Egészséges társadalom kialakítása

- 2.1. intézkedés: A lakosság felvilágosítását szolgáló programok kidolgozása az egészséges életmód, az egészséges táplálkozás és a preventív gondolkodás megismertetése és terjesztése érdekében
- 2.2. intézkedés: Az alapellátás és a járóbeteg-ellátás összehangolt fejlesztése
- 2.3. intézkedés: A jelenlegi fekvőbeteg ellátás kapacitásának megőrzése mellett az egyes speciális ellátási formák fejlesztése és bővítése
- 2.4. intézkedés: A prevenció erősítése, a szűrővizsgálatok szerepének növelése
- 2.5. intézkedés: Az egészségügyi intézmények épített és egészségügyi infrastruktúra (akadálymentesítés, műszerezettség) fejlesztése
- 2.6. intézkedés: Informatikai fejlesztések a betegutak rövidítése érdekében
- 2.7. intézkedés: A szociális alapszolgáltatásokhoz való hozzájutás lehetőségeinek fejlesztése

3. prioritás: Társadalmi különbségek mérséklése, mint a szegénység megszüntetésének eszköze

- 3.1. intézkedés: Tartósan munkanélküli aktív korúak munkaerő-piaci esélyeinek, foglalkoztathatóságának javítása komplex felzárkózási programok, támogató szolgáltatások és képzések révén
- 3.2. intézkedés: A szegénység/gyermekszegénység csökkentése
- 3.3. intézkedés: Komplex helyi programok a képzett fiatalok megtartására
- 3.4. intézkedés: Új típusú, a munkahelyi integrálásra orientált felnőttképzési programok a leszakadó társadalmi rétegek foglalkoztathatóságának biztosítása érdekében
- 3.5. intézkedés: A perifériák lemaradásának csökkentése, a területi hátrányokból származó társadalmi hátrányok mérséklése. A települések, térségek megtartó erejének fejlesztése, a településen belüli és a települések közötti különbségek mérséklése. Minőségi közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés biztosítása és a mobilitási feltételek javítása
- 3.6. intézkedés: Célzott programok a roma gyermekek fejlesztése és munkaerő-piaci hátrányainak csökkentésére a szocializációs és szocio - kulturális hátrányok leküzdése érdekében
- 3.7. intézkedés: Gyermek jóllét: jó minőségű, életszakaszokon átívelő (kora gyermekkortól az ifjúkorig) esélyteremtő szolgáltatásokhoz való hozzáférés növelése; integrált kistérségi gyermekprogramok támogatása, óvodáztatás kiterjesztése, feltételeinek javítása, ingyenes iskolai étkeztetésben részesülők körének bővítése; szakemberképzés, továbbképzés, kompetenciafejlesztés

- 3.8 intézkedés: A hátrányos helyzetű fiatalok közép- és felsőfokú oktatásba való eljutásának és bennmaradásának elősegítése, a kulturális szolgáltatásokhoz és a közművelődéshez való hozzáférés biztosítása
- 3.9. intézkedés: Foglalkoztatás: a szak- és felnőttképzési rendszer fejlesztése, gazdaság- és vállalkozásfejlesztés a hátrányos helyzetű, alacsony iskolai végzettségű emberek foglalkoztatása érdekében
- 3.10. intézkedés: A lakáscélú szociálpolitikai támogatás rendszerének rugalmas átalakítása, a telepprogramok, szociális város rehabilitáció, szociális lakhatás támogatása
- 3.11. intézkedés: Szociális gazdaság fejlesztése. Helyi szociális gazdasági programok, szervezetek létrehozásának ösztönzése, erősítése
- 3.12. intézkedés: Önfenntartó településprogramok; helyi közösségek fejlesztése, befogadó, és megtartó erejük erősítése a közösségi művelődés intézményeinek bevonásával, revitalizálásával
- 3.13. intézkedés: Gyermejköltségi-, gyermekvédelmi rendszer erősítése, kapacitás bővítése
- 3.14. intézkedés: Civil szervezetek, egyházak szociális tevékenységének támogatása, azok integrálása a térségek és települések szociálpolitikai szolgáltató rendszerébe
- 3.15. intézkedés: Első munkahelyhez jutás segítése, ösztöndíj-, mentor programok külön támogatási programok a foglalkoztatás szempontjából periférián lévők számára

4. prioritás: A lakosság biztonságérzetének javítása

- 4.1. intézkedés: Prevenció fontossága
- 4.2. intézkedés: Az áldozat segítség, áldozattá válás megelőzése
- 4.3. intézkedés: A bűnözői életpálya kialakulásának megelőzése

5. prioritás: A sport, mint az egészséges élet nélkülözhetetlen alappillére

- 5.1. intézkedés: Sporttáborok támogatása, erdei iskolák korszerűsítése
- 5.2. intézkedés: Az egészséges testmozgás koncepcióján alapuló rendszeres testmozgás programok megvalósítása a megye településein
- 5.3. intézkedés: Az iskolai testnevelés feltételeinek biztosítása, diáksport versenyek rendezése és támogatása
- 5.4. intézkedés: A sportlétesítmények korszerűsítése és azok közösségi szabadidős használatra történő megnyitása

6. prioritás: Korszerű gyakorlati tudás biztosítása, valamint a kultúra szerepének növelése a térségi identitás erősítésében

- 6.1. intézkedés: Bölcsődei, óvodai, általános, közép és felsőfokú oktatási intézmények állagmegóvása, bővítése, eszközigényének fejlesztése
- 6.2. intézkedés: Szakképzés átstrukturálása a munkaerő piaci igények szerint, a szükséges profiltisztítás végrehajtása, a technikus és szakiskolai képzés fejlesztése

- 6.3. intézkedés: Felsőoktatási együttműködés, a képzési struktúra munkaerő-piaci igényekhez igazítása a pályakezdők (friss diplomások) munkaerőpiacon történő elhelyezkedésének támogatása
- 6.4. intézkedés: Távoktatás támogatása, hatékonyabbá tétele
- 6.5. intézkedés: Az iskolai tehetséggondozás megerősítése
- 6.6. intézkedés: Továbbképzési programok erősítése (célcsoport: elsősorban a nők és a hátrányos helyzetűek)
- 6.7. intézkedés: TISZK központok szerepének újragondolása a szakképzés változó rendszerében, feladatuk bővítése a felnőttképzés irányába
- 6.8. intézkedés: K+F tevékenységek támogatása
- 6.9. intézkedés: Beruházások az oktatás, készségfejlesztés és élethosszig tartó tanulás területén
- 6.10. intézkedés: Képzési, oktatási rendszer hatékonyságának javítása, hiányszakmák képzése, minőségi oktatás biztosítása. A gazdaság igényeihez igazodó szak- és felnőttképzés kialakítása. Munkahelyi képzések.
- 6.11. intézkedés: Az információs társadalom kiépüléséhez szükséges hálózatok fejlesztése.

TOP 5. prioritástengely: Közösségi szinten irányított várostérségi helyi fejlesztések (CLLD típusú fejlesztések)

A prioritástengely kialakításának elsődleges indoka, hogy helyi szinten integrált, programalapú fejlesztéseket tegyen lehetővé. A korábbi fejlesztési programidőszakokban a területfejlesztési és vidékfejlesztési források integrált kezelésére nem volt mód, így azok szinergia nélkül teljesen elkülönülten működtek. A prioritástengely szakmai indoka, hogy a korábban egymástól elkülönülten működő uniós források, így a vidékfejlesztési (EMVA), a halászati (ETHA), a regionális fejlesztési (ERFA) és a társadalmi-szociális célú (ESZA) fejlesztési alapok forrásainak integrált elérését biztosítsa a helyi közösségek számára.

A térségi szinten integrált fejlesztések szinergiáinak érvényesítése nem csak a programok több alapból történő koordinált szerepvállalásán, finanszírozásán keresztül érvényesíthető, hanem a fejlesztési megközelítés széleskörű társadalmi (fejlesztési szereplők, célcsoportok azonosításán és bevonásán alapuló) vonatkozásainak integrációja mentén is. Ezen erős társadalmi orientáció jelentősen hozzájárul ahhoz, hogy a helyi szintű fejlesztési beavatkozások szinergiái, komplementer fejlesztései, területileg és ágazati szempontok szerint is összekapcsolhatóvá váljanak és ezáltal nagyobb térségfejlesztési hatással rendelkezzenek.

A prioritástengely területfejlesztési indoka, hogy a korábbi programciklusokban érvényesített város-vidék finanszírozási elkülönülés helyett, együttműködéseket erősítő, várost és vidéki térségeket együttesen kezelő fejlesztéseket tegyen lehetővé.

TOP Specifikus cél 5.1: Város-vidék együttműködést és a városok közösségvezérelt fejlesztését erősítő helyi gazdaság- és településfejlesztés

Az elmúlt években növekvő tendencia ellenére alacsony a helyben értékesített, jellegzetes helyi termékek aránya. A helyi termelés és értékesítés, a helyi szolgáltatások erősítése egyaránt fontos a mikro-, kis- és középvállalkozások számára biztosítható piaci szegmens és a foglalkoztatás bővítése szempontjából. A helyi termelés és értékesítés infrastrukturális, termelői, fogyasztói feltételeit egyaránt erősíteni szükséges a terület- és városfejlesztés eszközeivel is. A specifikus célkitűzéshez tartozó intézkedések egyik célja a helyi közösségek együttműködésére és belső erőforrásaira építő gazdaságfejlesztési kezdeményezések ösztönzése és támogatása, amelynek eredményeként bővül a foglalkoztatás.

Az intézkedések másik fontos beavatkozási területe az integrált településfejlesztési projektek megvalósítása a város-vidék kapcsolatok erősítése, a közösségi terek megújítása, bővítése céljából. Ezen intézkedések a helyi gazdaságfejlesztés településfejlesztési, infrastrukturális feltételeit biztosítják.

1. intézkedés: Községi szinten irányított helyi gazdaságfejlesztés

Az intézkedés hozzájárul a helyi és közösségi gazdaságfejlesztési kezdeményezések és együttműködések, akciók, valamint a helyi vállalkozásfejlesztés (kiemelten a mikro- és kisvállalkozások) programalapú támogatásához. Ennek keretében – a Vidékfejlesztési Programmal szinergiában és komplementaritásban – megvalósulhat helyi és alternatív gazdaság-, termék-, piacfejlesztés, beruházás ösztönzés, közösségi, civil és szociális gazdaságfejlesztés, város-vidék termékláncok kialakítása, valamint helyi termékek népszerűsítése és a helyi piacok újjászervezése. A turizmus, mint a helyi gazdaság jelentős ágazatának fejlesztése érdekében fontos szerephez jut a kisléptékű turisztikai vonzerők minőségének javítása, valamint a rendezvények, fesztiválok szervezése. Az intézkedés támogatja a helyi és térségi energetikai potenciál fenntartható hasznosítására épülő komplex infrastruktúra-fejlesztési és foglalkoztatási programokat.

2. intézkedés: Helyi kapcsolódó közösségi terek és szolgáltatások fejlesztése

Az intézkedésben a városi és falusi területek és az ott élő rászoruló közösségek fizikai rehabilitációjának és gazdasági és társadalmi fellendülésének támogatása keretében fontos szerephez jut a várostérségi közösségi közlekedés javítása, elsősorban a kisváros-térségi és települési hivatásforgalmi kerékpárutak építésével és kapcsolódó szolgáltatások fejlesztésével.

TOP 6. Prioritástengely: Megyei és helyi emberi erőforrás fejlesztések, társadalmi befogadás és foglalkoztatás-ösztönzés

A prioritástengely elsődleges célja, hogy hozzájáruljon az Európa 2020 - Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája által kiemelten a foglalkoztatás, illetve a szegénység és társadalmi kirekesztés területén megfogalmazott célkitűzések

megvalósulásához. Az Európa 2020 stratégia által megfogalmazott célkitűzések prioritások alapján biztosítani kell, illetve el kell érni, hogy a 20-64 évesek körében a foglalkoztatottság aránya elérje a 75%-ot. A szegénység/társadalmi kirekesztés területén elvárás, hogy Európa szerte legalább 20 millióval csökkenjen azok száma, akik nyomorban és társadalmi kirekesztettségben élnek, illetve akik esetében a szegénység és a kirekesztődés reális veszélyt jelent.

TOP Specifikus cél 6.1: A foglalkoztathatóság javítása és a helyben, a helyi és térségi gazdasági szereplők által foglalkoztatottak számának növelése

A prioritás keretében tervezett intézkedések célja egyrészt a helyi gazdaságfejlesztéshez kapcsolódó egyedi foglalkoztatási célú, elsősorban a földrajzi mobilitást ösztönző támogatások megalapozása. A gazdaságfejlesztési intézkedések foglalkoztatási hatásának maximalizálása érdekében szükség van olyan egyedi támogatásokra, amelyek figyelembe veszik az adott beruházás sajátosságait és a helyi lehetőségeket.

1. intézkedés: A helyi foglalkoztatási szint javítása megyei és helyi alternatív foglalkoztatás bővítést célzó programok támogatásával

Az intézkedés célja kiegészítve a GINOP és TOP foglalkoztatási szint javítását célzó programjait a helyi gazdaságfejlesztéshez kapcsolódó egyedi foglalkoztatási célú támogatások megalapozása. A gazdaságfejlesztési intézkedések foglalkoztatási hatásának maximalizálása érdekében szükség van olyan egyedi támogatásokra, amelyek figyelembe veszik az adott beruházás sajátosságait és az érintett megyei, helyi lehetőségeket, igényeket.

Az intézkedés célja közelebbről azoknak a megyei és helyi jelentőségű beruházásoknak a kiegészítő támogatása, amelyek jelentős foglalkoztatási potenciállal bírnak. Az intézkedés ösztönzi az olyan helyi programokat, melyek javítják a földrajzi mobilitást és ezzel hozzájárulnak a közszolgáltatások jobb elérhetőségéhez, munkába járáshoz, helyi vállalkozások helyi piacra jutásához.

Az intézkedés nagy hangsúlyt helyez az olyan programokra, melyek elősegítik az adott térségbe visszatérni vagy ott letelepedni és munkát vállalni szándékozó munkaerő foglalkoztathatóságát.

2. intézkedés: A munkavállalók készségeinek és a helyi gazdaság potenciális igényeinek közelítése

Az intézkedés jellemzően más forrásból származó beruházási támogatást egészíti ki olyan célzott egyedi támogatással, ami lehetővé teszi, hogy mire a beruházás megvalósul, rendelkezésre álljon a megfelelő mennyiségű és képzettségű munkaerő, valamint hogy az újonnan felvett munkavállalók lehetőség szerint elsősorban a térségben élő nem foglalkoztatottak közül kerüljenek ki. A tartós eredmények érdekében a képzés, foglalkoztatás, munkahelyteremtés, oktatás, közösségfejlesztés eszközeit együttesen kell alkalmazni.

3. intézkedés: A helyi identitás növelése – az egyének és a lakóhely közötti kapcsolat erősítése

Az intézkedés támogatja a térségi szintű esélyteremtő programokat (ösztöndíjak, tehetség-programok, egyéni pályázatok: helyismeret, stb.), a helyi gazdaság- és termékfejlesztés mentorálását, facilitálását, szakértői támogatását (jó gyakorlatok feltárása és disszeminációja, kísérleti fejlesztések előkészítése, kidolgozása, megvalósítása), HGF projektek megalapozását és közösségi integrálását, tudatos térségi, helyi fogyasztás és vásárlás ösztönzését (kutatások, felmérések, fesztiválok, értékesítési akciók támogatása). Az intézkedés továbbá nagy hangsúlyt helyez a közösségi, térségi és települési helyi identitást erősítő marketing akciókra és a kulturális és környezeti örökség megőrzésére, a kulturális és környezeti fenntarthatóságot szolgáló programokra, akciókra, szemléletformálásra, fejlesztésekre.

TOP Specifikus cél 6.2: Társadalmi befogadás erősítése és a szegénység elleni megyei és helyi kezdeményezések támogatása

A prioritás célja egyfelől a társadalmi felzárkózás lehetőségének megteremtése, a szegénység kialakulásának megelőzése és a szegénységből fakadó jelentős hátrányok csökkentése, másfelől a társadalmi befogadás erősítése. A társadalmi kohézió biztosítása önmagában is fontos érték, de az erre irányuló intézkedéseknek a foglalkoztatáspolitikai eredményességhez való hozzájárulása is kiemelt jelentőséggel bír.

4. intézkedés: Megyei és helyi speciális közösségfejlesztést és társadalmi befogadást támogató fejlesztési programok

Az intézkedés célja az EFOP 2. Befogadó társadalom prioritásával, valamint a TOP 4. prioritásával összhangban, azt kiegészítve a szegénység, a társadalmi és a munkaerő-piaci hátrányok újratermelődésének megállítása, az önálló jövedelemszerzésre való képesség kialakítása, fejlesztése. Az intézkedés keretében tervezett beavatkozások a társadalom leghátrányosabb helyzetű tagjainak többirányú támogatásához, munkaerőpiaci beilleszkedésükhöz valamint az általuk képviselt munkaerőpiaci részvételi arány növeléséhez, tartós „bent maradásuk” elősegítéséhez járulnak hozzá.

A társadalmi kirekesztettséggel érintett csoportok közül kiemelt figyelmet kap a roma népesség, tekintettel arra, hogy a szegénység és a munkaerőpiacról való kiszorulás gyakoribb a roma népességhez tartozók körében.

Az intézkedés keretében megyei vagy kisebb térségi, települési szintű speciális ESZA típusú esélyteremtő programok, fejlesztések (pl. megyei ösztöndíj, tehetség programok), másrészt alternatív családi, közösségi, nonprofit, időseket támogató és életvezetési tanácsadói hálózatok, valamint közösségfejlesztési akciók is megvalósíthatók.

Az intézkedés lefedi továbbá a megyei szintű közösségi célú fejlesztések, rendezvények, programok, akciók, valamint egészségügyi prevenciós programok, szociokulturális hátrányok felszámolását támogató komplex programok támogatását.

5. intézkedés: A helyi szerveződések elősegítése (civil szervezetek) – a civil szervezetek és a település/térség közintézményei, valamint a helyi lakosok közötti kapcsolat erősítése

Az EFOP 2. prioritásával összhangban, azt kiegészítve az intézkedés célja a civil szervezetek támogató szerepének erősítése helyi szinten (a civil szervezet, mint „híd” az emberek és közintézmények között) Az intézkedés részét képezi a kiemelt jelentőségű területeken működő civil szervezetek programjainak támogatása.

TOP Specifikus cél 6.3: Város-vidék együttműködésen alapuló és a városok közösségvezérelt fejlesztését szolgáló közszolgáltatás- és közösségfejlesztés

A közösségek megújításának feltétele a meggyengült közösségi kohézió erősítése, ami a civil és társadalmi felelősségvállalási kezdeményezések ösztönzésével lehetséges. A foglalkoztatottság és aktivitási ráta európai összehasonlításban rendkívül alacsony, ezért kiemelten fontos a munkába állást és a családokat segítő célzott képzési és foglalkoztatási programok megvalósítása.

A specifikus célkitűzéshez tartozó intézkedések célja a források helyi stratégián alapuló koordinált felhasználása keretében a foglalkoztatást, munkába állást és családokat segítő helyi foglalkoztatási, képzési és közösségfejlesztési programok megvalósítása. Ezen intézkedések az emberek munkaerőpiaci esélyeinek növelését, a foglalkoztatás bővítését eredményezik.

6. intézkedés: Helyi foglalkoztatást, munkába állást és családokat segítő programok és programalapú fejlesztések (CLLD típusú fejlesztések)

Az intézkedés a források helyi stratégián alapuló koordinált felhasználásával a helyi közösségek megerősítése érdekében elősegíti a helyi közösségi és civil kezdeményezések, családi, közösségi programok megvalósítását.

Az intézkedés támogatja a helyi igényekhez igazított, célzott képzési és foglalkoztatási programokat, és az ezeket segítő közösségi szinten irányított helyi és civil kezdeményezések, rendezvények szervezését. Ennek keretében támogatható a fiatalok, pályakezdők, anyák, idősek, speciális munkareőpiaci csoportok munkavállalásának segítése, valamint helyi képzési, ösztöndíj- és gyakornoki programok indítása. Fontos szerephez jut továbbá a térségben található munkanélküliek térségen belüli munkaerőpiaci mobilizációjának és a térségi foglalkoztatók hálózatosodási lehetőségeinek megteremtése, a foglalkoztatást segítő készségek, képességek fejlesztése valamint a meghatározó térségi szereplők fejlesztés orientált partnerségének építése.

Heves megyei Területfejlesztési program TOP 5-6. prioritás tengelyéhez illeszkedő intézkedései

HMTFP 2. stratégiai cél: Helyi adottságokra épülő vidékfejlesztés, foglalkoztatás centrikus agrárvertikum

3. prioritás: Egészséges, vonzó vidék megteremtése a helyi gazdaság fejlesztésével és egymást erősítő helyi közösségek kialakításával

- 3.1. intézkedés: Helyi erőforrások optimális hasznosítása
- 3.2. intézkedés: Megújuló energiaforrások részarányának növelése
- 3.3. intézkedés: Vidék népesség-megtartásának javítása a foglalkoztatás növelésével
- 3.4. intézkedés: A közfoglalkoztatás hatékonyságát növelő rendszer támogatása
- 3.5. intézkedés: Falusi turizmusban rejlő potenciál kiaknázása
- 3.6. intézkedés: Infrastrukturális fejlesztések a kedvezőbb elérhetőségi viszonyokért
- 3.7. intézkedés: Szociális gazdaság fejlesztése a rurális térségekben
- 3.8. intézkedés: Közösségi szolgáltatások erősítése, bővítése, közösségfejlesztés
- 3.9. intézkedés: Civil szféra erősítése
- 3.10. intézkedés: Helyi identitás növelése
- 3.11. intézkedés: Helyi lakosság speciális tudásának megőrzése, átadásának elősegítése szakemberek bevonásával
- 3.12. intézkedés: A vidéki természeti- és kulturális örökség feltérképezése, értéktárakban való rögzítése, bemutatása, védelme

HMTFP 4. Stratégiai cél: Erős várostérségek, élhető vidék, fenntartható környezet és térszerkezet

4. prioritás: Infokommunikációs fejlesztések

- 4.1. intézkedés: Integrált információs rendszer kialakítása
- 4.2. intézkedés: Közigazgatási és gazdasági szereplők, vállalkozások informatikai fejlesztéseinek támogatása
- 4.3. intézkedés: Elektronikus közszolgáltatások minél szélesebb körben történő elérhetővé tétele, azok megismertetése
- 4.4. intézkedés: Digitális írástudatlanság felszámolása, digitális közbizalom erősítése, IT-technológiák használatának ösztönzése

A Heves megyei területfejlesztési program (HMTFP) kapcsolata a Terület- és Településfejlesztési Operatív Programmal (TOP)

Az összehasonlításnál a HMTFP stratégiai céljainak, prioritásainak és intézkedéseinek csak a megnevezései szerepelnek, szemben a TOP kivonatos bemutatásával, mivel a megyei program a dokumentum korábbi részében már ismertetésre került.

Általános megállapítások

A TOP I. fejlesztési célja „Térség-specifikus erőforrásokra épülő, azokat gyarapító gazdasági növekedés és foglalkoztatás-bővítés”, ami nagymértékben megfeleltethető a HMTFP I. a „Kitörési pontokra épülő gazdaságfejlesztés” céljainak.

A TOP II. célja és a HMTFP IV. célja szintén erős szinkronitást mutat.

A TOP III. fejlesztési célját a HMTFP II. és III. céljai egyaránt támogatják.

Ugyanakkor jelezni kell, hogy a HMTFP-ben rendkívül sok olyan intézkedési javaslat szerepel, mely az agrárgazdaság fejlesztését célozza meg, így azok nem a TOP forrásaiból valósulhatnak meg.

A horizontális fejlesztési célokat összevetve megállapíthatjuk, hogy a HMTFP tömörebben és a humán erőforrásokra nagyobb hangsúlyt helyezve határozta meg horizontális elveit. Hiányzik viszont a területi felzárkózás és a közösség által vezérelt fejlesztés általános elvként történő rögzítése.

Részletes megállapítások

A két fejlesztési program struktúrája jelentősen eltér egymástól. Míg a TOP 6 prioritástengelyt (stratégiai célt) tartalmaz, addig a HMTFP csak 4-et. A 14 TOP specifikus célja 18 (beavatkozási) prioritásnak feleltethető meg. A TOP 26 javasolt intézkedésével szemben a HMTFP 132 db-ot tartalmaz. Megállapítható, hogy a két program eltérő struktúrája miatt a teljes körű összehasonlítás nem lehetséges. Erre példa, hogy a TOP 1. prioritás tengelyénél megfogalmazott intézkedések a HMTFP 1., 2., és 3. stratégiai céljai alatt felsorolt intézkedések között található meg.

Természetesen a megye sajátosságaihoz igazodóan más hangsúlyt kell helyezni egy-egy intézkedésre, azonban mivel egy országos TOP lesz minden javasolt prioritásnak, intézkedésnek, annak keretei közé be kell férni.

Megállapítható az is, hogy az Nemzetgazdasági Tervezési Hivatal által kibocsátott tervezési iránymutatás megyei gazdaságfejlesztési részprogram készítéséhez ajánlott mind a 24 db tématerülethez javasol a HMTFP intézkedések megvalósítását.

A HMTFP minden prioritásához indikátort nevesít (többet is egyhez). Az indikátorok azonban nem egyeznek az ERFA, ESZA közös mutatókkal illetve eltérnek a TOP-ban nevesített mutatóktól. A térségspecifikus (megyei) indikátorok alkalmazása indokolt lehet a megye sajátos fejlődésének, a program végrehajtásának nyomon követésére, de a gazdasági, társadalmi, valamint a környezeti hatások más térségekben bekövetkezett hatásokkal összehasonlítható elemzését minél több, de összességében kevés számú indikátor biztosíthatja hatékonyan.

A Heves megyei területfejlesztési program kapcsolata az ágazati Operatív Programokkal

- **Gazdaságfejlesztési és Innovációs OP-val (GINOP)**
- **Emberi Erőforrás fejlesztési OP-val (EFOP)**
- **Környezet és Energetikai Hatékonysági OP-val (KEHOP)**
- **Integrált Közlekedésfejlesztési OP-val (IKOP)**
- **Vidékfejlesztési Programmal**
- **Magyar Halgazdasági OP-val (MAHOP)**

A megyei területfejlesztési program és más OP-k prioritási tengelyeinek, specifikus céljainak és intézkedési struktúrájának összevetése a jelenlegi tervezési fázisban érdemleges többletinformációval nem szolgál. A kidolgozásra kerülő – TOP kereteibe beillesztett- megyei OP keretében megvalósuló konkrét megyei, kistérségi fejlesztési projektsomagok, az ITI és CLLD kidolgozásánál szükséges és lehetséges az illeszkedés vizsgálata.

A Program jelen állása szerint természetesen rögzíteni lehet, hogy a GINOP, EFOP, KEHOP forrásai nélkülözhetetlenek a komplex fejlesztési programok sikeres megvalósításához.

2.2.2. Összevetés a szomszédos megyék programjaival, koncepcióival

Mivel Heves megye gazdasági, társadalmi, és környezeti szempontból sem tekinthető független egységnek, önmagában való vizsgálata téves információkhoz, következtetésekhez és döntésekhez vezetheti a döntéshozókat. Egy fejlesztési program adott esetben olyan gazdasági folyamatokba, társadalmi szokásokba, illetve azok kölcsönhatásainak bonyolult rendszerébe és szükségszerűségeibe avatkozik bele rövid, közép és hosszú távon, melyek megyehatárokhöz nem mindig köthetők.

Míg földrajzilag a megyék egymás mellett átfedések nélkül helyezkednek el, amely relációban adott terület egyértelműen hozzárendelhető egy bizonyos megyéhez, és függvényszerű a kapcsolat, ezzel ellentétben ilyen jellegű elhatárolódás, illetve kapcsolat a társadalom, gazdaság és környezet területén árnyaltabban létezik. Ezen tényezők megyehatárokon átívelő és egymást átfedő kategóriái miatt egy-egy fejlesztési irány megfogalmazásakor kívánatos különösen körültekintően eljárni.

Mivel a szomszédos megyék programjai még nem minden esetben állnak rendelkezésre, ilyen esetben a vizsgálatkor az azokat megalapozó koncepciók veendőik figyelembe.

Nógrád megye

Mint az Nógrád megye Területfejlesztési Konceptiójának javaslattevő fázisából kiolvasható, a dokumentum tervezői számára nem közömbös Nógrád megyének a szomszédos magyarországi megyékhez való kapcsolódása.

Heves és Nógrád megye viszonylatában megállapítható, hogy az egyik közös, releváns beavatkozási célterület a turizmus.

A vidékies térség keleti és nyugati szélén található a Mátra és a Börzsöny hegység, amelyek szerves táji és ökológiai kapcsolódást biztosítanak Heves és Pest megyékhez. A kettőt összekötő varázslatos vidék ökoturisztikai fejlesztések potenciális területe.

A turizmus kapcsán a Nógrád Megyei Stratégiai Program 2014-2020 vizsgált anyaga³ a Helyi kulturális és természeti értékekre épülő gazdaság- és turizmusfejlesztés című prioritást különbözteti meg. Ebben a prioritásban nem kerül kiemelésre a szomszédos megyékkel való közös fellépés, maga a célrendszer, illetve beavatkozási logika azonban nem zárja ki egymást a két megye esetében, ellenkezőleg, bizonyos fokú hasonlóság fedezhető bennük.

Mindkét program esetében kifejezett szándék nyilvánul meg a pontszerű, egymás pozitív hatását csökkentő, vagy semlegesítő fejlesztések elkerülésére, azonban ugyanezen dimenzió kapcsán már egyik program sem mutat megyehatárokon átívelő szemléletet. Hatékonysági szempontból a szomszédos megyék között javallott az ilyen megközelítésű egyeztetések illetve együttműködések általi közös koordináció.

Heves és Nógrád megye viszonylatában egy másik közös, releváns beavatkozási célterület a közutak területén jelentkezik, melyek esetében mindkét megye programjában fejlesztési szándék került megfogalmazásra. Nógrád megye Területfejlesztési Konceptiójának egyik sarokpontja a közlekedési vonalak kiemelt volta, melyek természetüknél fogva, illetve megyéken áthúzódó jellege miatt Heves megyére is kihatással van, különös tekintettel a 21. és 23. sz. főútra. Az OFTK továbbá mindkét megye (illetve Borsod-Abaúj-Zemplén) esetében megemlíti, hogy a rossz vagy nem megfelelő minőségű közutak aránya kiemelkedően magas.

Általánosságban megállapítható, hogy Heves megye és a szomszédos megyék egyaránt és kölcsönösen kiemelten kezelik a közlekedési vonalakat. Megállapítható azonban, hogy míg a nógrádi program 5. prioritásának (Vonzó helyi élettér kialakítása a vállalkozások és a lakosság számára) tervezett intézkedései között⁴ megtalálható a „21. sz. főút négysávúsításának befejezése, közút- és mellékút-hálózat felújítása, bővítése” addig a programpár Heves megyei tagja esetében a 21. számú út kapcsán nem fogalmazódik meg ilyen egzakt fejlesztési szándék. Ezen összekötő, és találkozási felület esetében tehát a programból nem derül ki, ugyanakkor a készülő közlekedésfejlesztési stratégia egyik eleme a 21-es út fejlesztése.

³ Munkaközi anyag, 2013. November 30.

⁴ 5.5. tervezett intézkedés

Jász-Nagykun-Szolnok megye

Heves és Jász-Nagykun-Szolnok megyék (továbbá Borsod-Abaúj-Zemplén megye, lásd alant a „Borsod-Abaúj-Zemplén megye” című alpontban) egyik jelentős közös kapcsolódási pontjának tekinthető a Tisza-tó és annak környéke. A vizsgált fejlesztési dokumentumaik alapján alapvetően mindkét megye együttműködve képviseli el a közös jövőt az alábbi területeken.

A Heves megyei koncepció a „3. stratégiai cél: Dél-Heves és a Tisza-tó térségének helyi értékekre épülő fejlesztése” pontban fejt ki ezen térség fejlesztési irányát, mely során egyértelműen partnerként tekint és számít a szomszédos érintett megyékre, és mely munka szempontjából a Tisza-tó Térségi Fejlesztési Tanácsot tekinti kulcstényezőnek, bár a Programban már ilyen szempontból nem tesz kiemelés.

Ezen közös fejlesztési terület, illetve magának az együttműködésnek az igénye Jász-Nagykun-Szolnok megye koncepciójában - bár egyértelműen az idegenforgalomra fókuszálva - azonosítható a prioritások között, továbbá a jövőkép 2030-as elemei között is.

A 31-es főút kapcsán mindkét megye koncepciója megfogalmaz valami féle fejlesztési szándékot, így az vélhetően a programokban is meg fog jelenni, így közös kapcsolódási pontot képezve.

Heves megye koncepciója a következő módon fogalmaz:

„...az autópályához vezető utak állapota általánosan nagyon rossznak mondható, sőt a térséget keresztülszelő 31-es főút esetében is halaszthatatlanná vált a 11,5 t tengelyterhelésre való burkolat megerősítéssel együtt a teljes rekonstrukció. A közlekedés fejlesztésének feladata a hiányzó (É-D irányú és a Jászság felé a megyehatáron átvezető útvonalak, 31-es főút menti kerékpárút, valamint a Kisköre-Pusztataskony között új tiszai híd) közlekedési hálózati elemek és közlekedési létesítmények megvalósítása, valamint a meglévő hálózati elemek állapotának javítása...”

Jász-Nagykun-Szolnok megye egyenesen prioritási szinten fogalmazta meg, miszerint: „Budapesti agglomerációhoz, Szolnok nagyváros-térséghez és Jászság-Heves ipari-logisztikai agglomerációhoz való kapcsolódás közlekedési feltételeinek javítása (32-es gyorsforgalmi minőségű kapcsolat, 31-es főút kapacitásfejlesztése, M32, M8, Jászberény-Jászárokszállás-Gyöngyös főút, közösségi közlekedés).”

Borsod-Abaúj-Zemplén megye

Bár a Borsod-Abaúj-Zemplén megye Területfejlesztési Koncepciója nem ír Borsod-Abaúj-Zemplén megye szomszédos megyéiről, azonban az azt megalapozó dokumentum, a Borsod-Abaúj-Zemplén megye helyzetértékelési dokumentuma kiemelte a szomszédos közigazgatási egységekkel való intenzív és jó kapcsolat meglétét, továbbá annak ápolását. Megállapítható továbbá, hogy Borsod-Abaúj-Zemplén megye Területfejlesztési Koncepciója a Tisza-tó kapcsán kizárólag az idegenforgalomra koncentrál, és a megyék közti együttműködés szempontjából az alábbiak szerint fogalmaz:

„...együttes, összehangolt, térségi alapú fejlesztés, különös tekintettel a világörökségi területekhez (Aggtelek, Tokaj - Hegyalja, Tisza-tó térsége) kapcsolódóan.”

Mindazonáltal az „összehangolt, térségi alapú fejlesztés” magában foglalhatja a megyéken átívelő programozást, ami mindenképpen szükségszerű a Tisza-tó és környéke esetében.

Turisztikai termékek szempontjából Heves megye és Borsod-Abaúj-Zemplén megye közös határai mentén egymástól el nem választandók. Ha némileg nehezen kiolvasható módon is, de mindkét megye koncepciójában megjelenik ez a szükségszerűség. Gondolhatunk itt a Bükkben rejlő lehetőségekben, a gyógyvizekre, vagy különböző turisztikai attrakciókra. Az alábbi részlet a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei koncepcióból származik:

4. Az egyedi természeti és kulturális erőforrások fenntartható hasznosítása

Természeti és kulturális örökségértékek turisztikai célú fenntartható hasznosítása

A turisztikai vonzerők (attrakciók) és szolgáltatások (pl. szálláshelyek minőségi fejlesztése és egyéb, a turisták által igénybe vett egészségügyi, szabadidős, kulturális szolgáltatások) együttes, összehangolt, térségi alapú fejlesztése, különös tekintettel a világörökségi területekhez (Aggtelek, Tokaj - Hegyalja, Tisza-tó térsége) kapcsolódóan, illetve a bor-, kulturális-, egészség- (gyógy-) és termál-, valamint az aktív turizmus összehangolt, egyedi értékeken alapuló kínálatának a fejlesztése elsősorban a turisztikailag frekventált térségben.

Ennek megfelelőjét találhatjuk meg a Heves megyei koncepcióban, azonban sokkal kiemeltebb helyen, már stratégiai cél szintjén megfogalmazva, továbbá a Programban (2.1.5. prioritás).

Pest megye

Már a Konceptió a gazdasági térszerkezet kapcsán megállapítja a Pest megyével való közvetlen kapcsolatot. Az alábbi példákban is tetten érhető, hogy bár nincs néven nevezve a Pest megyével való közvetlen kapcsolat, illetve a Budapesthez való közelség, mint erősség a koncepcióban, még sincsen elhanyagolva, vagy kifelejtve, inkább csak axiómaként kezelték a tervezők:

„Fekvése, elérhetősége viszonylag **kedvező**, hiszen sem Budapesttől, sem pedig az M3 autópályától nincs túlságosan messze és 2 vasútvonal is érinti”

„Vasúthálózat korszerűsítése érdekében Heves megyét érintően az alábbi fejlesztési elképzelések kerültek megfogalmazásra:

- a Budapest-Miskolc nemzetközi törzshálózati vonalon az emelt sebességű közlekedés feltételeinek megvalósítása, a kétvágányú vasútvonal teljes korszerűsítése,
- Budapest-Miskolc vasútvonal felújítása, Hatvan-Nagyút, Nagyút-Mezőkövesd vonalszakasz felújítása”

Pest megye koncepciója új harántoló (kelet-nyugati irányú) közúti kapcsolat megvalósulása érdekében tervez fejlesztéseket, amely M6, 51. sz. főút, M5, 5. sz. főút, 4. sz. főút, M4, 31. sz. főút között teremt összeköttetést.

Heves megye koncepciója a következő módon fogalmaz:

„...az autópályához vezető utak állapota általánosan nagyon rossznak mondható, sőt a térséget keresztülszelő 31-es főút esetében is halaszthatatlanná vált a 11,5 t tengelyterhelésre való burkolat megerősítéssel együtt a teljes rekonstrukció. A közlekedés fejlesztésének feladata a hiányzó (É-D irányú és a Jászság felé a megyehatáron átvezető útvonalak, 31-es főút menti kerékpárút, valamint a Kisköre-Pusztataskony között új tiszai híd) közlekedési hálózati elemek és közlekedési létesítmények megvalósítása, valamint a meglévő hálózati elemek állapotának javítása...”

Megállapítható, hogy a 31-es főút kapcsán mindkét megye koncepciója megfogalmaz valami féle fejlesztési szándékot, így az vélhetően a programokban is meg fog jelenni, így közös kapcsolódási pontot képezve.

2.2.3. A Program illeszkedése a 4. Nemzeti Környezetvédelmi Programban kitűzött stratégiai célokhoz

Magyarország környezetpolitikai céljainak és intézkedéseinek átfogó keretét 1997. óta a Nemzeti Környezetvédelmi Programok (továbbiakban: NKP) jelentik. Az NKP kidolgozásáról, céljáról, tartalmáról és megvalósításáról a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény rendelkezik. Megjelent az Európai Unió új, a „Jólét bolygónk felélése nélkül” című, 2020-ig tartó időszakra szóló 7. Környezetvédelmi Cselekvési Programja (továbbiakban: 7EAP), amely a tagországok számára számos feladatot fogalmaz meg, ezáltal jelentős igazodási pontot képvisel a hazai környezetpolitikai célkitűzések meghatározása során. Az Európai Unió Környezetvédelmi Cselekvési Programjai a környezetvédelmi tervezés egyik legfontosabb alappilléret jelentik. További fontos szempont volt, hogy az NKP-k az EU-s fejlesztési források egyik szakmai alapjaként szolgálnak, ami a 2014-2020 közötti pénzügyi tervezési időszak folyamatban lévő tervezése miatt szintén szükségessé tette a környezeti célok meghatározását. A megújítást szükségessé tevő tényezők közé tartozik a stratégiai irányítási rendszer megújítása, a 2013 tavaszán az Országgyűlés által elfogadott Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégiának való megfelelés igénye, valamint az egymáshoz szorosan kapcsolódó stratégiai dokumentumok (pl. Nemzeti Éghajlatváltozási Stratégia, Biodiverzitás Stratégia, Vízgazdálkodási Stratégia) időben is összehangolt kidolgozása.

Az NKP4. (4. Nemzeti Környezetvédelmi Program) feladata, hogy az ország adottságait, a társadalom hosszú távú érdekeit és jövőbeni fejlődési céljait, valamint a globális felelősségből és a nemzetközi együttműködésből, EU-tagságból adódó kötelezettségeket figyelembe véve meghatározza az ország környezeti céljait és az elérésükhöz szükséges eszközöket. Az NKP4 a stratégiai irányításról szóló 38/2012. (III. 12.) Korm. rendelet előírásai szerint szakpolitikai stratégia, az átfogó környezetügyi szakpolitikai területre vonatkozó jövőkép elérésének stratégiai tervdokumentuma. A környezetvédelmi törvényben foglaltak alapján az NKP4 az emberi egészség védelme, valamint a természeti erőforrások és értékek megőrzése és fenntartható használata érdekében a környezettel, annak védelmével, illetve a környezetet veszélyeztető tényezőkkel kapcsolatos átfogó környezetvédelmi terv. Az NKP4 a 2014-2019 közötti időszakra szól, kitekintéssel 2020-ig, az EU 2014-2020 közötti időszakra szóló pénzügyi perspektívájával összhangban.

Az alábbi áttekintő táblázatban az NKP4 célok megvalósulásának segítését, illetve azok, a Program prioritásai, intézkedései által generált érvényesülését vizsgáltuk. A *-gal jelölt oszlopban az alábbi, különböző színekkel jelölt kategóriák kerültek kialakításra:

	A Program tartalmazza, megfelelő módon tárgyalja és segíti az adott NKP-s cél megvalósítását.
	A Program közvetetten tartalmazza, illetve közvetett módon segíti az adott NKP-s cél megvalósítását. Esetleg a Program nem tárgyalja az adott célt, de a javasolt intézkedések közvetett eredményei pozitív hatással lehetnek az NKP-s célok megvalósítására.
	A Program nem tárgyalja, és intézkedéseiben sem utal az adott NKP-s célra, annak megvalósítására az intézkedések ugyanakkor hatással lehetnek.
	A programban javasolt intézkedések nem szolgálják, illetve közvetlen/közvetett módon gátolják az adott NKP-s cél megvalósítását.
	Nem a Program tárgykörébe tartozó NKP-s cél, vagy a Program nem tartalmaz olyan intézkedést, amely hatással lenne NKP-s célra.

Az NKP sokrétűségéből, „ágazati” irányultságából adódóan olyan részterületeket is felölel, amelyek területi programoknak nem feltétlenül hangsúlyos elemei. Így azon NKP4 célok esetében, amelyet a Program nem tárgyal, elsősorban jelzés a döntéshozók, a tervezők számára annak megfontolására, hogy a célok támogatása megjelenhessen.

Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása			
NKP4 - átfogó terület	Főbb NKP4 - célok	*	HMTFP kapcsolat
Levegő-minőség javítása	légszennyezettség kialakulásának megelőzése, a szennyezettség csökkentése		A vasúti közlekedési és szállítási formák térnyerési feltételeinek megteremtésével elérhető, hogy a környezetet kevésbé terhelő vasúti áruszállítás a forgalomnövekedést, a levegőszennyezést, a zaj- illetve rezgésterhelést okozó közúti teher és személyforgalom minél nagyobb részarányát átvegye. Az életminőséget közvetlenül befolyásolja a levegőszennyezés és zajterhelés, emiatt a kültéri levegőminőség méréséhez szükséges mérőhálózat fejlesztése; zajterhelési mérőhálózat fejlesztése, zajtérképek készítése is része az intézkedéseknek.
	PM10 és PM2,5 koncentráció csökkentése		
A zajterhelés csökkentése	a határérték feletti zajterhelés megszüntetése az ipari és szolgáltató létesítmények környezetében		A városokat elkerülő utak kiépítése lehetővé teszi, hogy a tranzitforgalom ne terhelje a település belső forgalmát, lényegesen csökkenti a zaj, rezgés és légszennyezettség kialakulásának lehetőségét.
Vízminőség és egészség	ivóvíz-minőségének javítása; közüzemi ivóvízellátás közszolgáltatás biztonságának növelése		A vízkivételi és –tisztítási technológiák fejlesztését, a kapcsolódó csőhálózati rekonstrukciókat a Program a legfontosabb feladatának tekinti az egészséges ivóvíz biztosítása céljából.
	vízkezesletet pazarló és többletköltségekkel járó hálózati veszteségek csökkentése		Az ivóvíz kímélő technológiák alkalmazásával a kinyert vizek újrahasznosítását és tisztítását szorgalmazza, csökkentve ezzel az ivóvíz kinyerésével kapcsolatos mennyiségi igényeket. Az elavult ivóvízhálózat felújítására vonatkozó lakás- és házfelújítási programokra is kitér.
	a közműves ivóvízzel gazdaságosan el nem látható területeken fennálló ellátási hiányok felszámolása		

Szennyvíz- elvezetés és – tisztítás, szennyvíziszap kezelés, hasznosítás	EU VKI-ban, valamint a VGT-ben megfogalmazott kritériumok, illetve intézkedések teljesítése	Az EU Vízkeret Irányelvében és Magyarország Vízyűjtő Gazdálkodási Tervében megfogalmazott intézkedéseket megvalósítását közvetett módon szolgálja a Program.
	csatornázottság biztosítása	A Program célja a legkisebb környezeti terheléssel járó szennyvízelvezetés és – kezelés, illetve a keletkezett szennyvizek gyűjtése, tisztítása, ezen belül az agglomerációk szennyvízelvezetési és – tisztítási programjának végrehajtása, kistelepülések egyedi tisztítási módú szennyvízkezelése, meglévő szennyvízyűjtő hálózatok fejlesztése.
	az összegyűjtött szennyvizek 100%-ának legalább biológiai fokozatú tisztítása	Ezzel kapcsolatban nem fogalmaz meg konkrét intézkedéseket a Program, ellenben a technológiai fejlesztési intézkedések részeként feltételezhető.
	a szennyvíz és a szennyvíziszap hasznosítása, a környezeti kockázatok csökkentése	A szennyvíztisztító telepek rekonstrukciója és a szennyvíziszap-kezelési technológiák és ártalommentes iszapelhelyezés, valamint a tisztított szennyvizek és a szennyvíziszap újrahasznosítása határozott intézkedésként szerepel, konkrét javaslatra nem tér ki.
Környezet egészség és	fürdővizek biztonságának fokozása	A medencés fürdővizek minőségével kapcsolatban országos szinten hiányosak az ismeretek, a tényleges vízminőségről nincs megfelelő adatgyűjtés. (Ennek oka a megfelelő szabályozás hiánya.) A Program közvetetten, a gyógyvizek egészségügyi hatásvizsgálata útján próbál megfelelni az NKP-s célnak, és kielégíteni a monitoringgal kapcsolatos elvárásokat.
	beltéri levegőterheltségi szint csökkentése	A Program nem foglalkozik a beltéri levegőterheltségi szint csökkentésével, nem tárgya a programnak, így annak vizsgálata nem releváns.
	biológiai allergének okozta egészségi kockázat csökkentése	Jellegénél fogva a parlagfű elleni védekezés elvégzését és a parlagfű-mentes állapot fenntartását nem említi a program. A célt támogató prioritások: fenntartható agrár- szerkezet; sokszínűségében harmonikus megye, mint turisztikai desztináció; fenntartható település és térszerkezet.

	környezet-egészségügyi információs rendszer folyamatos működtetése, bővítése		A környezet-egészségügyi információs rendszer folyamatos működtetése, bővítése nem tárgya a Programnak, emiatt nem releváns.
Zöldfelületek védelme	zöldfelületi elemek minőségi és mennyiségi fejlesztése		A zöldfelületek növelésére, folyamatos gondozására, az élhető település részét képező közterek, közparkok, közterületi játszóterek szabadtéri közösségi terek, városi zöldfelületek, gyalogos zónák, sportpályák infrastrukturális fejlesztése és megújítása világos intézkedési területe a Programnak, de magasabb szintű fenntartása, gondozása nem ad iránymutatást.
	zöldfelületi funkciók színvonalának emelése		
	zöldterületek magasabb szintű fenntartása, gondozása		
Kémiai biztonság	vegyi anyagok által okozott káros hatások csökkentése a teljes életciklusukban, azaz a gyártástól a felhasználáson át a hulladék kezeléséig		A Program nem említi sem hulladékgazdálkodással kapcsolatban, sem az egészséges környezet fenntartása kapcsán a vegyi / veszélyes anyagok kezelését, illetve a környezetbe került káros anyagok hatásainak vizsgálatát, védelmi rendszerek kiépítését.
	vegyi anyagok egészségre, környezetre gyakorolt hatásának megismerése és a sérülékeny csoportok (gyermekek, terhes nők) magasabb szintű védelme ezen káros hatásoktól, különösen a hormonrendszert zavaró, ún. endokrin diszruptor anyagoktól		A káros anyagok kibocsátásának csökkentése szerepel a Programban, amely közvetetten szolgálja ezen NKP-s célkitűzést.
	ipar és a lakosság vegyi anyagokkal kapcsolatos mértéktartó, tudatos magatartásának kialakítása		A fogyasztói tudatosság, az egészség- és környezettudatos életmód alakítása része a Programnak, de nem tér ki a környezetet károsító, egészségre ártalmas anyagok nem megfelelő használatának, kezelésének veszélyére.
	fenntartható növényvédőszerhasználat elősegítése; a kockázatok minimalizálása, helyes gyakorlat követése		Az agrár-környezetgazdálkodási és az élelmiszerbiztonsági célok közvetetten utalnak az egészséges élelmiszer előállításának körülményeinek javítására, illetve a fenntartható és az egészséget/környezetet nem károsító anyagok használatra.
Nukleáris biztonság, sugár-egészségügy	radioaktív hulladékok és a kiégett üzemanyagok biztonságos elhelyezése; megfelelő kezelése		A radioaktív hulladékok és a kiégett üzemanyagok biztonságos elhelyezése; megfelelő kezelése nem a megye és a Program feladata.

Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata			
NKP4 - átfogó terület	Főbb NKP4 - célok	*	HMTFP kapcsolat
A biológiai sokféleség megőrzése, természet-tájvédelem és	az országos jelentőségű védett természeti területek, az ökológiai- és a Natura2000 hálózat fenntartása, az élőhelyek és fajok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, illetve helyreállítása		A Program céljai között határozottan szerepel a megye természetvédelmi területeinek (a Bükki Nemzeti Park, a tájvédelmi körzetek, Natura2000 és egyéb védett, ökológiai területek) hosszú távú fennmaradásának biztosítása, természetes elterjedésük szinten tartásával vagy növelésével.
	ex lege védett természeti területek degradációjának megállítása, természeti állapotuk javítása, természeti és kulturális örökségi értékek integrált megőrzése		Az ex lege természeti értékek (barlangok, lápok stb.) megóvására, a degradációs folyamatok csökkentésére a Program külön nem ad célkitűzéseket. A Programban általánosan megfogalmazott természet megóvási intézkedéseknek kell kezelniük, az ex lege-, illetve a földtani értékek védelmére. Mindemellett a Program többször kiemeli a természethez kapcsolódó kulturális értékek védelmét.
	a földtudományi természeti értékek megóvása, hatékony felszíni és felszín alatti védelmük biztosítása		ex lege-, illetve a földtani értékek védelmére. Mindemellett a Program többször kiemeli a természethez kapcsolódó kulturális értékek védelmét.
	a természet- és tájvédelmi célok érvényesítése a terület- és településfejlesztés, illetve rendezés, az ágazati tervezés (különösen mező- és erdőgazdálkodás, vízgazdálkodás, közlekedés és egyéb műszaki infrastruktúra-fejlesztés) során, valamint az egyedi hatósági eljárásokban		A Programban megfogalmazott célkitűzések és projektcsomagok figyelembe veszik a természet- és tájvédelmi célokat, az ágazati tervezésekben horizontálisan érvényesülnek a természetvédelmi és tájvédelmi alapvető célok. A beruházások megvalósításánál figyelembe kell venni a természet megőrzési feladatokat, szemléletet.
	a táji identitás növelése, lakossági, közösségi tájtudat kialakítása, a táj iránti elkötelezettség és felelősség növelése		A vidék környezeti, természeti, kulturális, táji értékeinek védelmére, élhető környezet megteremtése mellett, tájházak, pincesorok kialakítása, felújítása, illetve a szőlő-borkultúra, hagyományainak ápolása is szerepel a Programban.
	a tájjelleg, tájkarakter megőrzését biztosító tájhasználat fenntartása		A saját arculattal és identitással rendelkező vidék megteremtése is közvetlenül szolgálja ezen NKP-s célt.
	a tájváltozás nyomon követése		A Program nem említi a tájváltozás nyomon követését, bízunk abban, hogy a megvalósuló intézkedések figyelemmel kísérik a tájkarakterek változását.

	kedvezőtlen természetvédelmi helyzetben lévő fajok helyzetének javítása (különös tekintettel az élőhelyvédelmi és a madárvédelmi irányelv által védett fajokra és a fokozottan védett fajokra)	A Program céljai között szerepel a megye természetvédelmi területeinek biológiai sokféleségének megóvása, a fajok és élőhely típusok hosszú távú fennmaradásának biztosítása, természetes elterjedésük szinten tartásával vagy növelésével.
	a genetikai erőforrások megőrzése; genetikailag módosított szervezetek környezetbe bocsátásából adódó természeti, környezeti és egészségi károk megelőzése	A Program nem tűz ki konkrétan ilyen irányú célokat, de az egészséges élelmiszerek környezettudatos termesztése implicit módon utal a genetikailag módosított szervezetek (ebben az esetben leginkább haszonnövények) használatának megelőzésére.
	a természetvédelmi monitorozó, nyilvántartási és információs rendszerek működtetése, pontos, megbízható és hiteles információk szolgáltatása	Ezen információs rendszerek működtetése, fejlesztésén nem közvetlenül a Megye feladata, illetve e Program tárgyköre.
Talajok védelme és fenntartható használata	a talajkészletek mennyiségének és minőségének fokozott védelme, termékenységének hosszú távú fenntartása	Javasoljuk, hogy a Program a releváns fejezetben utaljon a talajdegradációs folyamatok mérséklésére, a termőterületek kivonásának csökkenésére, illetve a fenntartható talajhasználatra (2.1.1. fejezet).
Vizeink védelme és fenntartható használata	a felszíni és felszíni alatti víztestek jó állapotának elérése, a velük való hosszú távú és fenntartható gazdálkodás biztosítása	A vízkivételi és –tisztítási technológiák fejlesztését, a kapcsolódó csőhálózati rekonstrukciókat, illetve a felszín alatti vizek minőségének megőrzését is kiemelt fontosságúnak tekinti a Program.
	a vízkészletek mennyiségi és minőségi védelme (az ésszerű és takarékos vízhasználat elterjesztése, a vizek szennyezőanyag terhelésének csökkentése)	Ivóvíz kímélő technológiák alkalmazásának bevezetése, a kinyert vizek újrahasznosításának növelése, segíti a takarékos vízhasználat elterjesztését.
	a vizek többletéből vagy hiányából eredő káros hatások csökkentése, megelőzése	A szélsőséges vízgazdálkodási viszonyok káros hatásait fenntartható módon, a térségek vagy vízgyűjtők szintjén integráltan kívánja a Program kezelni.

	Vízgyűjtő Gazdálkodási Terv megvalósítása a vizek jó állapotának elérése érdekében	Az EU Vízközel Irányelvében és Magyarország Vízgyűjtő Gazdálkodási Tervében megfogalmazott intézkedéseket megvalósítását közvetett módon szolgálja a Program.
	a sérülékeny földtani környezetű ivóvízbázisok védelme és az ivóvízbázis-védelmi beruházási célprogram befejezése	Az egészséges ivóvíz biztosítása érdekében a Program célul tűzte ki az ivóvízbázisok védelmét, sérülékeny vízbázisok biztonságba helyezését, az üzemelő és távlati vízbázisok diagnosztikai vizsgálatát.
	vizek mezőgazdasági eredetű nitrát szennyezésének csökkentése	A Program nem említi a nitrát szennyezések csökkentését. A termőföld védelme, és fenntartható hasznosítása utalhat eme gazdákat is érintő problémakörre. Javasoljuk a Talajok védelme pontnál leírtakkal összhangban a 2.1.1. fejezetben felsorolni a releváns NKP célok támogatását.
	a Tisza-tó ökológiai állapotának javítása (vízminőség védelme, vízháztartás szabályozása)	A Program többek között turisztikai erőforrásként tekint a Tisza-tó fejlesztési területre; említi a térség természetvédelmi területeit, arra elsősorban ökoturisztikai desztinációként tekint. A Program alapvetően jó környezetvédelmi szemléletét erősítve javasoljuk az érintett stratégiai célok között nevesíteni az ökológiai állapot megőrzésének szükségességét.
	víz visszatartás, -tározás fejlesztése, illetve az árvízvédelmi védképesség megtartása, különös tekintettel a klímaváltozás következtében várható szélsőséges vízjárásra	Az ár-, belvízvédelem, csapadékvíz-elvezetés legfontosabb feladatainak a Program az alábbi intézkedéseket tekinti: ár- és belvízveszély folyamatos csökkentése; víz-, szükség-, és záportározók építése; medermélyítések, csatornahálózat bővítése, fejlesztése; a vizek kártétele elleni védelem erősítése; vízvédelmi és öntöző rendszerek fejlesztése; vízrendezés, rekonstrukciós feladatok. Emellett kitér a koncepcionális ár-, és belvízvédelmi fejlesztésekre, és lehetséges pontszerű beavatkozások lehatárolására.
	ár- és belvizek, illetve aszályok hatásának mérséklése a „jó állapot”, mint célkitűzés figyelembevételével	

Környezeti kármegelőzés és kárelhárítás	környezeti károk megelőzése, illetve csökkentése		Nem a Területfejlesztési Program feladata.
	környezetkárosodás felszámolása, a következmények enyhítése, elhárítása		Magába foglalja a környezeti kármentesítés
	védekezésben érintett szervezetek együttműködésének fejlesztése		Nem a Területfejlesztési Program feladata.
Környezeti kármentesítés	szennyezett területek számbavétele, prioritási sorrend kialakítása		Gazdaságstratégiai feladatként jelenik meg a megye leromlott állapotú, barnamezős területeinek hasznosítása (kármentesítés, rehabilitáció), új funkciókkal való ellátása. Javasolt továbbá a szennyezett területek számbavétele, prioritási sorrend kialakítása.
	szennyezett területek tényfeltárásának, a jelentős kockázatú feltáratlan területeken a várható beavatkozási feladatok meghatározása		
	szennyezettség mértékének csökkentése, felszámolása és monitorozása		

Az erőforrás-takarékosság és - hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése			
NKP4 - átfogó terület	Főbb NKP4 - célok	*	HMTFP kapcsolat
Erőforrás-takarékosság és a -hatékonyság javítása	az erőforrások felhasználásának további csökkentésére		A stratégiai erőforrások védelme prioritásként szerepel a Programban. A környezetvédelmi előírások racionalizálása lehetőséget teremthet a fenntarthatóbb és az erőforrások hatékonyabb felhasználásán alapuló gazdaság irányába történő elmozduláshoz.
	az erőforrások kitermeléséből és felhasználásából eredő környezeti terhelések minimálisra csökkentése		A környezeti terhelések, klimatikus szélsőségek és a környezet állapotának egészét döntően meghatározó problémák elkerülése és megoldása, érdekében kiemelten fontos feladata Programnak, emellett a települési életfeltételek javítása, a környezeti terhelések csökkentése, a környezeti értékek hosszú távú megőrzése.
A fogyasztás környezeti hatásainak csökkentése	a vásárlói tudatosság szintjének emelése, a fenntartható életmód és fogyasztás iránti igény növelése, a fenntartható fogyasztói szokások térnyerésének ösztönzése		A helyi termékek egyre szélesebb körben való elterjedésével és fogyasztásával, a vásárló tudatosság és a fenntarthatósági szempontok is erősödnek. Az egészséges életmód programok, a környezettudatos és természetbarát fogyasztási szokásokat támogatják. Emellett nő az egészség-, minőség- és környezettudatos fogyasztói igények megjelenése.
	a fenntartható életmódra és fogyasztásra való áttérés lehetőségeinek megteremtése		
Energia-takarékosság és - hatékonyság javítása	a megújuló energiaforrások részarányának növelése és 10%-os teljes energia megtakarítás elérése a környezeti szempontok figyelembevételével		A Program kiemelt hangsúlyt fektet megújuló energiaforrások (biomassza, a nap-, szél-, víz- és geotermikus energia) hasznosítására. A Program szerint (is) a megújuló és alternatív energia hasznosításának elsődleges célja gáz- és kőolajimport-függőség csökkentése. Ezen túl támogatja a megújuló energiaforrások térnyerésének elősegítését és a megújuló energia hasznosítását célzó beruházásokat, amelyek kifejezetten széles spektrumú kínálatát tartalmazza az alternatív energia-előállításoknak.

Hulladék-gazdálkodás	elkülönített hulladékgyűjtési rendszerek fejlesztése	A Program ösztönzi a szelektív hulladékgyűjtés arányának növelését.
	az újrahasználat és a hasznosítás növelése	Az újrahasznosítás, újrahasználat fontosságát széleskörűen tárgyalja a Program mind energetikai, mind gazdaságfejlesztési szempontokból is.
	a környezeti szennyezések és a nyersanyag felhasználás csökkentése	A környezeti szennyezések és a nyersanyag felhasználás csökkentése, mint közvetett hatásként tekinthető a Program ehhez kapcsolódó intézkedései révén.
	a lerakással történő ártalmatlanítás arányának csökkentése	A Program elsősorban a hulladékok mennyiségi csökkentésére és az újrahasznosítására törekszik.
	az építési-bontási hulladék hasznosítási arányának növelése, és a hulladéklerakóra jutásának elkerülése	A fizikai feltételek biztosításán túl - építési, bontási hulladék-hasznosító program végrehajtása is része Programnak.
	a mezőgazdasági és élelmiszeripari hulladék hasznosítási arányának növelése	A mezőgazdasági eredetű- és állattartási hulladékok kezelésénél a biogáz technológia; az energetikai célú fafelhasználás esetében szükséges a tüzelőberendezések hatékonyságának növelése, továbbá az erdészeti és faipari hulladékok, melléktermékek hasznosításának preferálása is célja a Programnak.
	hulladékkeletkezés csökkentése a korszerűbb ipari technológiák terjedésének előremozdításával, valamint gyártásoptimalizálással	A Program minimális környezetterheléssel járó gyártási technológia és megfelelő alapanyag felhasználással kívánja biztosítani hulladékkeletkezés csökkentését.
	a hulladéklerakóba kerülő, biológiailag lebomló települési hulladék mennyiségének csökkentése	A biológiailag lebomló és zöld hulladékok kezelését, helyben történő visszaforgatását, a házi és közösségi komposztálás elterjesztését támogatja a Program.
	hulladékká vált gumiabroncsok teljes körű gyűjtése és anyagában való hasznosítása	A hulladékká vált gumiabroncsok problémájával és a veszélyes hulladékokkal kapcsolatos intézkedésekkel a Program nem foglalkozik, amely nem feltétlenül fő feladata a Programnak.
	veszélyes hulladék keletkezés megelőzése, a károsanyag-kibocsátás minimalizálása	

	veszélyes hulladék gyűjtésének, hasznosításának fejlesztése; környezetre biztonságos módon történő ártalmatlanítása	
Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, felkészülés az éghajlatváltozás hatásaira	az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való áttérés az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése, valamint a természetes nyelőkapacitások megerősítése révén	A CO ₂ -kibocsátás csökkentését alacsony CO ₂ -kibocsátást célzó stratégiák elkészítésének, térségi és helyi energetikai potenciál kiaknázására épülő komplex fejlesztési programok megvalósításának támogatásán, továbbá a megújuló energiaforrások alkalmazásának és az energiahatékonyságra való törekvés támogatásán, illetve a kisléptékű közlekedésfejlesztéseken keresztül kívánja elősegíteni, amelyek hozzájárulnak a klímaváltozás koncentrálnó hatásainak csökkentéséhez. A környezeti nevelés, a környezeti szemlélet mind szélesebb körben történő elterjesztése, az energiatakarékosság, az újrahasznosítás, a megújuló energiára épülő helyi energiatermelési és –ellátási rendszerek kiépítése és a települési lakó-élő környezet megőrzése, javítása, azaz összességében az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás és abból adódó kockázat-megelőzés hosszú távon fontos célja a Programnak.
	a klímaváltozáshoz való sikeres alkalmazkodás megvalósítása a nemzeti (természeti, humán, társadalmi és gazdasági) erőforrások készleteinek és minőségének megóvása érdekében	
	az éghajlatváltozással kapcsolatos ismeretek bővítése, a megelőzési és alkalmazkodási intézkedésekkel kapcsolatos tájékozottság növelése	
Az agrárgazdaság környezeti aspektusai	a mezőgazdasági eredetű környezetterhelés csökkentése	A Program különösen fontosnak tartja a fenntartható mezőgazdaságot, valamint a környezetterhelés csökkentése céljából az ágazat technológiai fejlesztését. A mezőgazdasági eredetű szennyvizek, illetve állattartási hulladékok kezelését is segíti a Program.
	a természeti, környezeti adottsághoz illeszkedő művelési ágak és módok terjesztése	A helyi adottságokra épülő vidékfejlesztés, mint fő stratégiai cél jelenik meg a Programban, és hangsúlyozza a környezetkímélő gazdálkodási formák elterjesztését is.
	a természet- és környezetkímélő gazdálkodási módok elterjesztése	A Program kitér a hal- és vadgazdálkodásra, mint helyi természeti adottságokat kihasználó lehetőségekre.

Az erdő-gazdálkodás környezeti aspektusai	az erdőterületek kiterjedésének növelése (elsősorban az éghajlatváltozás nyomán megváltozó termőhelyi adottságokhoz alkalmazkodni tudó állományokkal, őshonos fajokkal)		A „fenntartható erdőgazdálkodás elősegítése”, mint kapcsolódó operatív program jelenik meg. A Program nem tárgyalja az erdőgazdálkodással kapcsolatos területfejlesztési kérdéseket, az érintett területek, erdők ökológiai állapotát, biodiverzitási értékeit.
	az erdők ökológiai, biodiverzitási értékének növelése		
Az ásványkincsekkel való gazdálkodás környezeti szempontjai	az ásványi nyersanyagok kitermelése és hasznosítása során a környezetterhelés csökkentése és a környezeti károk megelőzése		A Program nem tartalmaz a szó szoros értelmében vett ásványkincsek kitermelésével kapcsolatos intézkedést, így azok környezeti hatását nem lehet vizsgálni. Emellett a Program ásványkincsnek tekinti az termál- és gyógyvizek mellett az ásványvizet is, amelyek környezeti hatásait fentebb már értékelésre került.
Közlekedés és környezet	közlekedési-szállítási eredetű környezetterhelés csökkentése		A közlekedési hálózat és a közösségi közlekedés (kiemelt figyelemmel a vasútra) fejlesztése, illetve a fenntartható közlekedés előmozdítása és kapacitáshiányok megszüntetése a főbb hálózati infrastruktúrákban, illetve az elektromos közlekedés (zöld járművek), elektromos utak, utak kialakítása kielégítően szolgálja az NKP4 célokat. A napi mobilitási-ingázási igények kielégítését mindenképp a fenntartható közösségi közlekedési megoldások, például kerékpáros közlekedés alkalmazásával kívánja megoldani a Program.
	a közösségi közlekedés igénybevételi részarányát érintő romlási folyamatok mérséklése, lehetőség szerint megállítása		
	a közlekedési-szállítási igények csökkentése, az egyéni, nem motorizált közlekedési formák elősegítése, fejlesztése		

Turizmus ökoturizmus	Magas minőségű, élményszerű, interaktív és autentikus ökoturisztikai szolgáltatás biztosítása, a turisztikai infrastruktúra fejlesztése a természetvédelmi szempontok sérelme nélkül (az ökológiai sokféleség, a környezeti állapot fenntartása)	A három nagy turisztikai magterület, Gyöngyös-Mátra, Eger-Bükk, Tisza-tó ökoturisztikai fejlesztése kiemelt fontosságú a Programban. A környezet védelme, szeretete, a természet és a táj értékeinek megőrzése, a legfontosabb az ökoturisztikai fejlesztések kapcsán.
	a természeti értékek bemutatása, a lakosság folyamatos, aktuális információkkal való ellátása, a környezettudatos és egészséges életmód iránti társadalmi felelősségvállalás, a természeti-kulturális értékek védelme, megőrzése iránti elkötelezettség tudatosítása, kialakítása, erősítése	Az egészséges-, és környezettudatos életmód iránti elköteleződés segítése végig megjelenik a Programban. Emellett szerepet kap a Kulturális örökségre és értékekre épülő, rendezvényturizmus, konferenciaturizmus, történelmi turizmus és vallási turizmus fejlesztése is. Jelen intézkedés preferálja a kerékpáros- lovas- és természetjáró infrastruktúra állapotának javítását és kiépítését is.
	a helyi erőforrásokra építő hagyományos, helyi termékek és szolgáltatások kínálatának, ismertségének és az irántuk való keresletnek a bővítése	A megye gasztronómiai adottságainak kiaknázását jelentősen segítheti a borturizmus. Emellett a Program stratégiai céljai közt szerepel számos helyi élelmiszert, vagy más terméket, illetve történelmileg/néprajzilag a helyi sajátosságokat, szolgáltatásokat támogató és bemutató intézkedések.
	az ökoturizmusból származó bevételek növelése és visszaforgatása a természetvédelemben és a helyiek számára	Az ökoturizmusból származó bevételek növelése és visszaforgatása szerepel a Programban, de kifejezetten a természetvédelemben történő allokálására nincs utalás.

2.2.4. A prioritások és a TOP-hoz kapcsolódó projektsomagok illeszkedése a főbb környezetvédelmi stratégiákhoz

Az alábbi táblázatban került összefoglalásra, hogy a Program intézkedései mely nemzeti stratégia/program megvalósításához járul hozzá. A cellákban feltüntetett számok, az adott prioritások intézkedéseit, illetve a projektsomagok komponenseit jelölik.

NKP- 4 Nemzeti Környezetvédelmi Program célrendszerei

1. Az életminőség és az emberi egészség környezeti feltételeinek javítása
2. Természeti értékek és erőforrások védelme, fenntartható használata
3. Az erőforrás-takarékosság és - hatékonyság javítása, a gazdaság zöldítése

NFFS – Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégia

NKIS – Nemzeti Környezettechnológiai Innovációs Stratégia

NÉS – Nemzeti Éghajlat változási Stratégia

Stratégiai program célrendszere		NKP4-1	NKP4-2	NKP4-3	NFFS	NKIS	NÉS
Kítörési pontokra épülő gazdaságfejlesztés	2.1.1. Prioritás: Élelmiszeripar kapacitás- és minőségfejlesztése	1				1,2,5	
	2.1.2. Prioritás: Energetikai szerkezetváltás a klímavédelem és az energiaimport függőség csökkentése érdekében	1,2		1,2	1,2,3	1,2,3	1,2,3
	2.1.3. Prioritás: Gépipar fejlesztése, nagyvállalatok versenyképességének fokozása					1,2	
	2.1.4. Prioritás: KKV szektor versenyképességének növelése		5				
	2.1.5. Prioritás: Sokszínűségében harmonikus megye, mint turisztikai desztináció pozícionálása		2				
vidékfejlesztés, foglalkoztatás centrikus	2.2.1. Prioritás: Fenntartható agrárszerkezet létrehozása	3,10	9,11	1,3	3,10, 11	3,7, 10,11	3,10, 11
	2.2.2. Prioritás: Hozzáadott érték növelése termékpálya modellek tudatos kialakításával	2,4,6		2,3,4	2,3,4	2,4	2,4

	2.2.3. Prioritás: Egészséges, vonzó vidék megteremtése a helyi gazdaság fejlesztésével és egymást erősítő helyi közösségek kialakításával	1		1,2,11,12	1,2	1,2	1,2
2.3 Stratégiai cél környezetvédelmi szempontból nem releváns							
Erős városrészek, élhető vidék, fenntartható környezet és térszerkezet	2.4.1. Prioritás: Az elérhetőség feltételeinek javítása	7,8,10		1,7,8,10	5,7,8,10	6,7,8,10	7,8,10
	2.4.2. Prioritás: Környezeti beruházások ösztönzése, stratégiai erőforrások védelme	1,3,5,9	1,2,6,7	4,6	6,10	5,9,10	5,10
	2.4.3. Prioritás: Fenntartható település- és térszerkezet	2		1			
	2.4.4. Prioritás: Infokommunikációs fejlesztések						
Gazdaságfejlesztési részdokumentum	1. Megyei turizmusfejlesztési projektcsomag	1,2		1,2,3			
	2. Megyei élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztési projektcsomag		1	1,3	1	1	1
	3. Üzleti környezet fejlesztése projektcsomag	4	1,2	1,2		1,2	
	4. Helyi gazdaságfejlesztés alternatív megoldásokkal projektcsomag	1,2		1,2			
	5. Megyei foglalkoztatást segítő és életminőséget javító projektcsomag nem releváns						
	6. A munkaerőpiacra való visszatérést szolgáló fejlesztések a gyermeknevelést végző intézményekben projektcsomag - nem releváns						

Megállapítható, hogy a Program releváns intézkedései megfelelnek, sőt kiszolgálják a figyelembe vett stratégiák/programok célrendszerit, megvalósításuk esetén elősegítik azok sikerességét.

Ezen felül a Kistérségi részdokumentum 3. projektcsomagja „Települési energiahatékonyság növelése” kifejezetten összhangban áll, a kapcsolódó környezetvédelmi célokkal.

2.3. Társadalmi, gazdasági konzisztencia vizsgálat

A Programban megfogalmazott stratégiai célok, valamint a prioritások és azok elérését szolgáló intézkedések a 2.1. pontban kerültek bemutatásra. A stratégiai célok követik a Konceptióban 4.-7. stratégiai célként megnevezett célokat.

Az 1. stratégiai cél a **„Kitörési pontokra épülő gazdaságfejlesztés”** a koncepció helyzetfeltárása során beazonosított, valamint a javaslattevő részében megjelölt ágazati fókuszokat jeleníti meg, mely összhangban van a megye adottságaival, hagyományaival:

- **Élelmiszeripar** kapacitás- és minőségfejlesztése
- **Energetikai szerkezetváltás** a klímavédelem és az energiaimport függőség csökkentése érdekében
- **Gépipar** fejlesztése, nagyvállalatok versenyképességének fokozása
- **KKV szektor** versenyképességének növelése
- Sokszínűségében harmonikus megye, mint **turisztikai** desztináció pozícionálása.

Az egyes fejlesztési területek mindegyike hozzájárulhat a megye gazdasági fejlődéséhez, valamint kedvező társadalmi folyamatokat generálhat. Ugyanakkor a Konceptió helyzetértékelése alapján jól látszik az egyes kitörési pontok gazdasági súlya, szerepe például a foglalkoztatásban (így sorrendiségében talán indokoltabb lenne a 2.1.3. prioritást elsőként említeni). Összességében a stratégiai cél felöleli a megye adottságainak megfelelő gazdaságfejlesztési prioritásokat. A magasabb hozzáadott érték, valamint a javuló versenyképesség biztosításához elsősorban az innováció támogatásának beemelése megfontolandó.

A 2. stratégiai cél **„Helyi adottságokra épülő vidékfejlesztés, foglalkoztatás centrikus agrárvertikum”**

A vidéki Magyarország fejlesztésének hagyományos célterülete a vidékfejlesztés, valamint az agrárszféra. Heves megye tekintetében a Konceptió helyzetelemzése alátámasztja a két terület fontosságát. A megye 89%-a termőterület, a szántó, a gyepek, valamint az erdő művelési ág felülmúlja az országos átlagot. A szőlőültetvények 8,9%-a a megyében található. Mindemelllett a szántóföldi növénytermesztéshez a talajadottságok nem a legkedvezőbbek. A védett területek aránya szintén az országos átlag feletti arányt mutat.

A vállalkozások megoszlása tekintetében a helyzetelemzés a mezőgazdasági vállalkozások számát 5% körül mutatja hosszú évek átlagában, az utóbbi években némileg növekvő mértékkel. A bruttó hozzáadott érték az ágazatban szintén alacsony volumenű, de hatékonyság tekintetében a szektor javuló tendenciát mutat.

A településhierarchia bemutatásánál a Helyzetelemzés megemlíti, hogy a megye 121 településéből 110 község, több kisváros viszont hiányos funkciójú, küllemében falusias jellegű.

Mindezek alapján elmondható, hogy a stratégia cél – összhangban a Javaslattevő részben megfogalmazottakkal – a megye adottságaira épít, és gazdasági szempontból jól kiegészíti az 1. stratégiai célt. Továbbá ki kell emelni a minőségi termelés, a hozzáadott érték növelésének középpontba állítását.

Az intézkedések között célszerű lenne megemlíteni a szőlészetet az első prioritáson belül, hiszen a megyében két borvidék is található, így a gazdasági fejlődés jelentős belső potenciálra épülhet. Itt lehetne továbbá leginkább egy-egy földrajzi fókusz a stratégiai célon belül megjeleníteni.

3. stratégiai cél: **„Érték- és egészségtudatos, szolidáris, innováció fogadására nyitott társadalom”**

Míg az előző két stratégiai cél a gazdasági célokat veszi számba, a 3. stratégiai cél a társadalmi fókuszokat helyezi előtérbe. Ennek keretében a fő célkitűzések az alábbiak:

- a humán infrastruktúra fejlesztése az esélyegyenlőség, a foglalkoztathatóság érdekében;
- a társadalmi különbségek csökkentése, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkóztatása.

Célul tűzi ki azon közösségi humán szolgáltatások fejlesztését (egészségügy, oktatás, szociális szolgáltatások, más közszolgáltatások), amelyek a cél eléréséhez szükségesek, kiemelve a hiányterületeket.

Itt jelenik meg a perifériák lemaradásának csökkentése, mint területi preferencia és cél. Ez a célkitűzés kezeli a hátrányos helyzetű csoportok, különösen a romák esélyeinek javítását, társadalmi integrációját. Ezen keretbe tartozik bele a helyi közösségek megerősítése is. A felzárkóztatás fontos elemének tartja az oktatási, képzési rendszer fejlesztését is.

A stratégiai célon belül sok intézkedés kerül felsorolásra, több esetben átfedéssel. Az intézkedések áttekintése, szinkronizálása, az átfedések kiszűrése a stratégiai cél esetében megfontolandó.

4. stratégiai cél: **Erős várostérségek, élhető vidék, fenntartható környezet és térszerkezet**

A stratégiai cél elsőként az **elérhetőség javítását**, ezen belül a közlekedési infrastruktúra fejlesztését említi, beleértve a közúti és vasúti közlekedést, az intermodalitás javítását, valamint a közösségi közlekedés fejlesztését.

A prioritás logikusan lefedi a legfontosabb érintett fejlesztési területeket, részben területi fókuszokat is tartalmaz. Elsősorban gazdaságfejlesztési vetülete van, de a népesség megtartására is hatással bír. Egyszerűbb és átláthatóbb lenne a prioritás tagolása, ha a vonalas fejlesztéseket egy intézkedésben jelenítené meg, külön csoportban pedig az intermodalitást támogató intézkedéseket.

Javítaná a Program konzisztenciáját, ha a fejlesztési fókuszok kapcsolódását is bemutatná a releváns többi stratégiai célhoz, prioritáshoz. Ilyen területek lehetnek a társadalmi leszakadással küzdő perifériák, a fejlesztési tervezett turisztikai desztinációk. A vasúti fejlesztések súlya kevésbé érződik a közútfejlesztési célok mellett. Itt is kimutatható lenne, mely területek esetében lehet elsődleges, vagy legalább is fontos szerepe a vasúti közlekedésnek.

A **környezeti beruházások** prioritás felöleli a vízzel, mint erőforrással kapcsolatos fejlesztéseket (ivóvíz, szennyvíz, ár- és belvízvédelem), továbbá a hulladékgazdálkodás, a természetvédelem, a levegőszennyezés és zajvédelem területét. Fontos terület a klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás kérdése is.

A „Fenntartható település és térszerkezet” prioritás megfelelő folytatása a jelenleg futó fejlesztési ciklus településrehabilitációs intézkedéseinek, megfelelően kiegészítve a következő fejlesztési időszak új céljaival. A zöldfelületek fejlesztése várhatóan nem külön célként, hanem pályázati felhívások támogatható elemeként fog megjelenni, így más intézkedésekbe történő integrálása indokolt lehet. A városok és kistelepülések szegregátumainak felszámolása előreláthatólag külön forrásból fog megvalósulni, melyet a szövegben jelezni lehetne, a leginkább érintett térségeket külön is megjelölve.

Összességében a Program gerincét adó Stratégiai célrendszer fejezet a szükséges fejlesztési területeket jórészt átfedés mentesen lefedi, továbbá épít a Konceptióban megfogalmazottakra. A Konceptió területi fókuszai külön nem jelennek meg a fejezetben, részben ezért is az egyes prioritások, intézkedések esetében a releváns fókuszokat célszerű lehet itt is megjeleníteni. Az intézkedések esetében javasolt egyes területeket más intézkedésekbe integrálni a fókuszáltság jegyében. Szükség esetén az átfedéseket a fentiekben említettek szerint javasolt megszüntetni.

Gazdasági szempontokat vizsgálva a Program a Konceptió megállapításaira építve azokat a területeket öleli fel, ahol a megye adottságai, erőforrásai, vagy hagyományai révén kitörési pontokkal rendelkezik. Fontos, hogy a gazdaságfejlesztésre, mint a társadalmi felzárkóztatás eszközére is tekint, illetve lehetőség szerint a környezeti szempontokat figyelembe veszi. A Konceptió hatásvizsgálatában tett észrevétel a Programban megjelenik, azaz a barnamezős területek hasznosítására megfelelő hangsúlyt fektet (2.4.2. prioritás 7. intézkedés).

A **társadalmi** aspektusok széles körét öleli fel a célrendszer. Az egészségügyi, oktatási fejlesztések infrastrukturális fejlesztéseket kiegészítik a felzárkóztatást és integrációt, a társadalmi értékeket támogató „szoft” elemek. A beavatkozások megjelölik a társadalmi

fókuszokat is, több esetben adatokkal alátámasztva, melyek hatását emelné a gazdasági elemekkel történő összekapcsolásának lehetősége is, továbbá a TOP-on kívüli operatív programokban megjelenő horizontális programok feltüntetése (telepfelszámolás, LHH-program). Az intézkedések között megjelenik a K+F tevékenységek támogatása. A 2014-2020 közötti időszakban a K+F-re fordítható források jelentősen nőni fognak, és több csatornán elérhetőek lesznek (GINOP, HORIZONT2020, pénzügyi eszközök), így ezen források elérése hatással lesz a Program megvalósulásának eredményeire.

Környezeti szempontból az egyes specifikus célok eltérő hatással bírnak. A 3. és 4. stratégiai cél több esetben célzottan környezeti értékeket hirdet. A települések közvetlen fejlesztése lehetőség is egyben a környezeti szempontok érvényesítésére. A környezeti beruházások, valamint a fenntartható településszerkezet összhangban vannak a környezeti értékek védelmével és fejlesztésével, másrészt erősíthetik a helyi gazdaság, valamint a turizmus fejlesztésével kapcsolatos célkitűzéseket. Bár külön intézkedésként nem feltétlenül indokolt szerepeltetni, ugyanakkor a települési zöldterületek fejlesztésének szerepeltetése is a környezeti értékek melletti elkötelezettséget mutatja.

Az elérhetőség javítása gazdasági és társadalmi szempontból szükséges, a megfogalmazott célok jól illeszkednek a Konceptióban feltárt igényekhez, a megye adottságaihoz. Mindemellett a közlekedési rendszer fejlesztésénél és szervezésénél javasolt prioritizálni azon fejlesztéseket, amelyek a környezetet kevésbé terhelik. Így a vasúti közlekedés, a közösségi közlekedés, illetve a kerékpáros infrastruktúra fejlesztése.

A stratégiai célokkal összhangban készültek el a 6. fejezetben szereplő, a **Terület- és Településfejlesztési Operatív Programhoz kapcsolódó részdokumentumok**.

A Gazdaságfejlesztési részdokumentum irányai jól illeszkednek az előzőekben már meghatározott célokhöz. A célok között azonban nem szerepel például a gépipar, illetve az energetika, így a részdokumentum az élelmiszeriparra, valamint a turizmusra koncentrál, olyan területeket is megjelölve, amely alapvetően az EMVA kompetenciájába tartozik. Erőssége viszont, hogy területi fókuszokat is megjelenít, építve a Konceptióban megjelölt területi irányokra.

A Kistérségi részdokumentum jól kiegészíti az elsősorban a versenyszférát megcélzó gazdaságfejlesztési részt. Magában foglal olyan előremutató horizontális elemeket, mint a hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatása, az energiahatékonyság előtérbe helyezése a közösségi szolgáltatások kialakításánál.

A két részdokumentum kiegészítő jellegét javíthatná a kedvezményezettek körének elkülönítése, például egyes intézkedések esetében az önkormányzatok, mint kedvezményezettek kivétele.

3. A megvalósítás hatásainak feltárása

3.1. A jelenlegi társadalmi, gazdasági, környezeti helyzet bemutatása, fennálló problémák konfliktusok ismertetése, a Program javaslataival kapcsolatos észrevételek

3.1.1. Gazdasági, társadalmi helyzet

Gazdaság

Az aktuális, releváns trendek figyelembevételével a megye gazdasági helyzetének részletes elemzése és pozícionálása megtörtént a Koncepció helyzetelemzésében.

A megyék között Heves megye a 11. helyet foglalja el 92,3%-os értékkel⁵ az egy főre jutó bruttó hazai termék mutató esetében (egy főre jutó bruttó hazai termék a megyei átlag százalékában, 2010), ami az EU27 átlagában mérve 44,5%.⁶

Ezen adatok az alábbi ágazati teljesítményekből állnak:⁷

Bruttó hozzáadott érték gazdasági szektoronként Heves megyében

Ágazat	BHÉ	Arány
	M Ft	%
Ipar	181 583	37,65
Építőipar	24 451	5,07
Szolgáltatás	254 910	52,84
Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	21 398	4,44
Összesen	482 342	100,00

A megyében tehát a szolgáltatás és az ipar adja bruttó hozzáadott érték nagy részét.

A működő vállalkozások ezer lakosra vetített értékének eloszlását tekintve a megyék között Heves megye a 13. helyet foglalja el, melyből a nonprofit szektor a szervezetek számát tekintve 14. helyen áll.

A megye déli része, valamint a Belpátfalvai kistérség vállalkozássűrűsége a legkisebb, míg a középső tengely ezer főre jutó vállalkozásainak száma magasabb. Előbbiekben nagyobb az egyéni vállalkozások, illetve a mezőgazdasági vállalkozások aránya. A szolgáltató szektor legjelentősebb az Egri kistérségben. A nonprofit szektor szintén a középső területeken erős.⁸

Kiemelve a turizmust, mint a megye egyik erősségét, meg kell említeni, hogy az Észak-magyarországi régió a Balaton és Budapest-Közép-Dunavidéki régió mögött a harmadik

⁵ <http://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/gdp.html?mapid=gpt003&layer=regi&color=1&meth=sug&catnum=4>

⁶ <http://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/gdp.html?mapid=gpt003&layer=regi&color=1&meth=sug&catnum=4>

⁷ KSH adatok alapján saját szerkesztés, 2010.

⁸ <http://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/gazdsz.html?mapid=qvd001&layer=regi&color=1&meth=sug&catnum=4>, 2010.

helyet foglalja el mind a belföldi utazáson eltöltött napok száma, mind az utazások során elköltött összeg tekintetében⁹. A szektoron belül a megye kedvező adatokkal rendelkezik.

A kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalma 2011-ben elérte a régió két másik megyéjének összesített adatát.¹⁰ Az átlagos tartózkodási idő mind megyei, mind országos szinten 2,3 éjszaka, ami a megyében évek óta stabil adat.¹¹

A Programhoz tartozó Koncepcióban foglaltak alapján a foglalkoztatás-bővítő gazdaságfejlesztés a megye legfontosabb célja, amely megjelenik az átfogó célok között, de áthatja a stratégiai célokat is, így a megye három, a koncepcióban megjelölt térségének fejlesztési irányait. A gazdaságfejlesztés épít a helyi adottságokra, és figyelembe veszi a környezeti szempontokat és értékeket. Így megállapítható, hogy a környezeti szempontok integráltnak jelennek a gazdasági célok elérése mellett.

A KKV szektor fejlesztése erősen megjelenik a Programban. A KKV-k sajátosságaira tekintettel (tőkéhez jutás nehézségei, piaci érdekérvényesítés korlátozottsága, stb.), de az elmúlt időszak gazdasági folyamatait is figyelembe véve, fontos törekvés a piaci szereplők együttműködésének, hálózatosodásának elősegítése, a vállalkozások mellett megemlítve az oktatási intézmények, kutatóhelyeket. Éppen ezért indokolt lehet hangsúlyozottabban megjeleníteni a Heves megyében telephellyel rendelkező nagyvállalatok és KKV-k közötti együttműködés, klaszteresedés, beszállítói program kialakításának, támogatásának fontosságát. Mindezen felül különösen fontos lehet a 2007-2013-as időszakban elindult turisztikai együttműködések megerősítése, felhasználva az eddig elért eredményeket.

A gazdasági hatások vizsgálatánál leírtakkal összhangban, tekintettel a megye adottságaira a helyben megtermelt áruk helyi értékesítésének erősítése kiemelten jelenik meg a Programban összhangban az Európai Bizottság mezőgazdasági termékek promócióját hangsúlyozó politikájával, illetve az EURÓPA2020 más célkitűzéseivel (pl. széndioxid-kibocsátás csökkentése). Az intézkedés mind a társadalmi, mind a gazdasági fejlődéshez hozzájárulhat, egyúttal támogatja az alacsony széndioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulást.

Az energiahatékonyságot javító beruházások, a megújuló energia alapanyagot előállító és feldolgozó kapacitások indukálnak olyan beruházásokat, melyek ezen szektorban használatos gépek, berendezések, eszközök előállítását szolgálják. Ezek hangsúlyozása is fontos lehet.

Egyik kiemelt téma a turizmus, ezen belül pedig a gyógyturizmus. Heves megyében 4 helyen van OGYFI által minősített gyógyvízre épülő szolgáltatás: Bükkszék, Parádfürdő, Eger várfürdő és Eger Flóra Hotel, mely gyógyzálló. A Koncepció különösen, de a Program is nagy teret szentel az agrárgazdaságnak. A Koncepcióban a tájhasználat hangsúlyozása fontos pozitív elem, melyet a Program is követ.

⁹<http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp>

¹⁰http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_oga011b.html

¹¹http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_oga013.html

Társadalom

A Konceptióban bemutatott társadalmi mutatók jól írják le a megye helyzetét az országos folyamatokban, valamint megfelelő részletességgel elemzik a trendeket, megjelenítve a társadalmon belüli és az egyes, a javaslattevő fázisban megjelölt fejlesztési földrajzi területek közötti társadalmi különbségeket, melyek pontosabb ismerete nélkül vélhetően a társadalmi tőke fejlesztését megcélzó átfogó és stratégiai célok, valamint a területi célok eléréséhez az eszközök meghatározása nehezebb, pontatlanabb lenne.

A társadalmi tőke növelésének és az integrációnak egyik fontos eleme a gyermekek helyzetének bemutatása az oktatásban résztvevő hátrányos helyzetű gyermekek felzárkóztatásának megalapozása érdekében, elősegítve ezzel a társadalmi integrációt.

Népességi folyamatok

A megye népességét tekintve a hatodik legkisebb megye a 19 megye között¹² a KSH területi adatai szerint a maga háromszázezret meghaladó lakosával.

A dinamikus népességi adatokat tekintve a jelenlegi népességi adatokat összevetve a 2008. évi adatokkal megállapítható, hogy a megye népességfogyása alapján a középmezőnyben helyezkedik el (96,67%). A megyére tehát jellemző az országosan általánosnak mondható népességfogyási tendencia, a régió belül viszont e tekintetben a legkedvezőbb helyzetben van, a szomszédos Jász-Nagykun-Szolnok megyével szinte azonos adatot produkálva.

A természetes fogyás a legnagyobb mértékű a megye északi részén (Bélapátfalvai és Pétervásárai kistérség) és legkisebb a legfejlettebb Egri kistérségben¹³ Az elvándorlás egyenlege megyeszerte negatív, de a déli területeken a legjelentősebb (Füzesabonyi és Hevesi kistérség, 2011.)¹⁴, míg az élve születések száma itt a legmagasabb. Itt a legmagasabb az óvodás¹⁵ és általános korú gyermekek aránya is.¹⁶

Képzettségi adatok, oktatás

A társadalom összetétele szempontjából – különösen a gazdasági vonatkozásokat is tekintve – fontos jellemző az iskolai végzettség alakulása.

A 15 éves és idősebb népességből legalább az általános iskola 8. évfolyamát elvégzettek aránya országosan 91,6 %-ot mutatott, míg ez a megyében 89,1% volt.¹⁷ A 18 éves és idősebb

¹²http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wdsd003b.html

¹³<http://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/nepmozg.html?mapid=wns003&layer=regi&color=1&meth=sug&catnum=4>

¹⁴<http://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/nepmozg.html?mapid=wns003&layer=regi&color=1&meth=sug&catnum=4>

¹⁵<http://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/oktat.html?mapid=zoi002&layer=regi&color=1&meth=sug&catnum=4>

¹⁶<http://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/oktat.html?mapid=zoi002&layer=regi&color=1&meth=sug&catnum=4>

¹⁷<http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp>

népességből legalább középiskolai érettségivel rendelkezők aránya országosan 42,6%, Heves megyében ez az érték 40,7%, a régióban a legkedvezőbb.¹⁸

A 25 éves és idősebb népességből egyetemi, főiskolai stb. oklevéllel rendelkezők aránya a megyében 11,7%, míg a vidéki átlag 11,5%, a régióban a legkedvezőbb adat.

Az oktatási infrastruktúrát tekintve az óvodák tekintetében elmondható, hogy az óvodai férőhelyek száma kistérségi szinten megfelelő, az északi térségekben a kihasználtság a legalacsonyabb.¹⁹ Magas (mintegy 19%, 2011.) a más településre járó gyermeke száma a vidéki átlaghoz képest (15,88%).²⁰ A pedagógusok száma az ellátott gyerekekhez viszonyítva országosan sem mutat nagy szórást, így e tekintetben Heves megye adatai is illeszkednek a trendekhez.

A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya maga: 14,18%, ami a régióban ugyan a legkedvezőbb adat, de a vidéki átlagot meghaladja. Hasonló tendencia figyelhető meg a hátrányos helyzetű tanulók esetében (34,17%, illetve 32,62%, 2011-es adat).²¹

Foglalkoztatás

A foglalkoztatási adatokat tekintve a megyén belül eltérő területi jellemzők rajzolódnak ki. A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkavállalási korú népességből a megye déli és északi térségében magasabb, a megyei adat a régióban a legkedvezőbb (10,2%).²² Szembeötlő, hogy a legfeljebb általános iskolai végzettségűek aránya a nyilvántartott álláskeresők körében különösen a megye déli részén (Hevesi és Füzesabonyi kistérség) magas, de az országos adatokat nézve a megye is kedvezőtlen helyzetben van.²³

Jövedelem

A jövedelmi viszonyokat tekintve Heves megye a nettó keresetek esetében a megyék között az előkelő ötödik helyet foglalta el (128.348 Ft) 2011-ben.²⁴

A főbb társadalmi trendek tehát:

- országos folyamatokat leképező adatok
- fogyó népesség
- elöregedő társadalom
- területi eltérések megyén belül.

¹⁸<http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp>

¹⁹<http://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/oktat.html?mapid=zoi001&layer=regi&color=1&meth=sug&catnum=4>

²⁰<http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp>, Éves településstatistikai adatok 2011-es településszerkezetben

²¹<http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp>, Résztvevők a közoktatásban, 2011.

²²<http://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/munkan.html>, 2011.

²³<http://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/munkan.html>, 2011.

²⁴<http://www.ksh.hu/interaktiv/terkepek/mo/imunkaugy.html>, 2011.

3.1.2. Környezeti helyzet bemutatása

Heves megye két nagy tájhoz, az Északi-középhegységhez és az Alföldhöz tartozik. Heves megye a Mátra-erdőnek is nevezett hegyvidék központi részét, és a hozzá csatlakozó Alföld északi peremet foglalja el a Tisza folyóig. A Hevesi-síkságból, melynek legalacsonyabb pontja Kisköre (86 méter), a hirtelen kiemelkedő legmagasabb csúccsal (Kékes 1014 méter) rendelkező vulkanikus Mátra, és az átlagmagasságában legnagyobb hegységünk a Bükk nyugati része, a Heves-Borsodi-dombság (Ózd-Pétevársárai dombság, Vajdavár-hegység), továbbá a Mátraalja és a Bükkalja egy része tartozik Heves megyéhez

Éghajlatát jelentősen befolyásolja a felszín erős függőleges tagoltsága, miszerint a hegyvidék és alföldi terület közötti 400-900 méteres szintkülönbség. Heves megyét emiatt igen változatos mikroklímák jellemzik. Az alföldi részeket leszámítva, az országos átlagnál kissé hűvösebb és csapadékosabb, nem szélsőséges. Az évi középhőmérséklet 8-10 °C közötti - attól függően, hogy a megye északi vagy déli részéről van-e szó. A csapadék évi eloszlását tekintve a csapadékos hónapok május, június illetve a téli hónapok. A hegységek szintjein 800-900 mm, a déli területeken 500-600 mm. Az uralkodó szélirány ÉNY-É-i irányú. A napsütés órák évi összege 1800-1900 óra, de a hegységekben 1350 óra.

Felszíni vízfolyásai közül a legjelentősebbek az Eger-patak, a Tarna, a Zagyva, a Laskó, melyek vizeit a Tisza gyűjti egybe. A megyét délkeletről a Tisza-tó határolja, amely a kiskörei vízierőműhöz tartozó víztározó és egyben Magyarország legnagyobb mesterséges tava. A megye meghatározó horgásztava a Markazi-víztározó.

Forrásvizei között kénes és szénsavas vizek is vannak (Parád, Bükkszék, Eger), melyekre már a török korban gyógyfürdők épültek, napjainkban pedig ezek a gyógyturizmus alapjai.

A táj földtana és természetes növénytakarója igen változatos. A Mátra hegység andezitből áll, a Bükk központi tömegét mészkő, a Bükkalját riolittufa alkotja. A déli részeket a Tisza ártere alakította, amely mozaikos a negyedkori lösztakaróval. A hegységek alsóbb részein tölgyesek, a lejtőn gyertyános tölgyes, a hegytetőkön bükkös fejlődött ki. A Bükk kitett sziklái karsztbokor-erdők a jellemző társulások. Az alföldön ártéri erdők, szikes puszták és mezőgazdaságilag hasznosított területek dominálnak. A különleges természeti értékek védelmének jelentőségét bizonyítja, hogy a megye területének 13%-a a Bükki Nemzeti Park részét képezi.

A Mátra és a Bükk verőfényes déli lejtőin, a vulkáni kőzetek málladékain és a negyedkori lösztakaró keverékén képződött jó talajon az egeri történelmi borvidék, valamint több, igen híres bortermelő régió alakult ki (Bükkalja, Eger, Mátraalja, Gyöngyös-Visonta, Debrő).

A környéken a korai emberi kultúrák nyomai lelhetők föl, a szilvásvárad Istállós-kői barlangban az ősember jelenlétét is igazolja.

3.2. A Program megvalósulásával várhatóan kiváltott hatások bemutatása, előrejelzése

Általánosságban megállapítható, hogy míg a korábban elkészült helyzetelemzésre épülő Konceptió átfogóbb, komplexebb módon kezelte a megye problémáit, kihívásait, lehetőségeit, a Program a felvázolt kérdéseknek egy szűkebb metszetére ad célzottabb válaszokat.

A tervben felvázolt projektcsomagok kidolgozottságukban és felbecsült realizálható hatásukban jelenleg elmaradnak a koncepció által megfogalmazott ambiciózus és nagy volumenű eredményektől rövid, közép és hosszú távon egyaránt. Mindez logikus, hiszen a rendelkezésre álló források nagyságrendje, valamint a Program időtávja nagyban determinálja a pozitív hatások elvárható szintjét.

Emellett természetesen szükséges azt is figyelembe venni, hogy egységnyi ráfordítás nem áll függvényszerű kapcsolatban annak hozadékaival, illetve hasznával, legyen szó pénzben mérhető, vagy pénzben nem mérhető, társadalmi előnyökről. Egy program keretében felhasználható (rendelkezésre álló) forrástömeg felhasználható számtalan különböző módon, és nem kizárólag a programozás alapos megalapozottsága determinálja a kimenetet, hanem a gyakorlatba való átültetés során felmerülő kérdésekre adott válaszok is.

Bármilyen, elméletben hibátlanul működő metodika mentén megfogalmazott fejlesztés, illetve fejlesztési irányba való elmozdulás esetében óhatatlanul fellépnek különböző, előre ki nem számítható interferenciatényezők. Ennek tényét azért szükséges rögzíteni, mert az eredmény minden esetben a részben ismeretlen paraméterek (emberi tényező, világpiac, innováció, technológiai paradigmaváltás, egyéb gazdasági és társadalmi externáliák) függvénye is, így annak előrejelzése becslésnek tekintendő.

Mindemellett jelenleg a program által prioritásoknak, illetve az azokon belüli kategóriáknak részben ismeretlen a pontos forrásallokációja is, ami pedig alapvetően befolyásolja a leendő beavatkozások mozgásterét.

Megállapítható, hogy a Konceptió által vizionált eredmények grandiózusabb jövőképet festenek fel a Program által felvázolttal szemben jelenleg. Ez részben indokolt, hiszen a Konceptió egy hosszabb időtávon alapszik (2030-ig) mint a Program (2020-ig), azonban a Konceptió indikatív „mérőkövek” híján inkább lehetővé teszi, mintsem támogatja a Program jelenlegi prioritásrendszerének fókuszpontjait.

A Program várható társadalmi, gazdasági hatásai

A Heves Megye Területfejlesztési Programja (2014-2020) című dokumentum a Heves megye Területfejlesztési Konceptiója című dokumentumban foglaltakat tekinti irányadónak, mely a következő módon fogalmaz: „Heves megye Magyarország harmonikusan fejlődő, élhető megyéje.”

A harmonikus és élhető szavakat pontosítja a jövőképek alábbi bővebb megfogalmazása:

„Heves megye a megfelelően képzett és képezhető humán tőkére támaszkodó, innováció-orientált, versenyképes és kiszámíthatóan fejlődő gazdaságával, természeti erőforrásainak fenntartható használatával és társadalmi erőforrásainak folyamatos fejlesztésével, munkahelyek teremtésével és egyre javuló közbiztonságával 2030-ra a nemzetgazdaság fontos szereplőjévé válik.”

Megállapítható, hogy a Heves Megye Területfejlesztési Programja (2014-2020) második fejezete alatt tárgyalt Stratégiai célrendszer alapvetően a Heves megye Területfejlesztési Konceptiója című dokumentumban foglalt fejlesztési irányokat, lehetséges beavatkozásokat adja vissza.

Az EU 2020 stratégiai célkitűzései markánsan megjelölik a kívánt fejlesztési irányokat, ezért az azokkal való harmonizáció elengedhetetlenül szükséges a Heves megyei területfejlesztési dokumentumok esetében is.

A 2020-ig előttünk álló időszakban az Európai Unióban, és annak minden tagállamában különös hangsúly kerül az alábbi öt cél elérésére:

1. Foglalkoztatás: Biztosítani kell, hogy a 20–64 évesek körében a foglalkoztatottság aránya elérje a 75%-ot.
2. K+F: Az Európai Unió GDP-jének 3%-át a kutatásba és a fejlesztésbe kell fektetni.
3. Éghajlatvédelem és fenntartható energiagazdálkodás: Az üvegházhatást okozó gázok kibocsátását 20%-kal csökkenteni kell az 1990-es szinthez képest (vagy akár 30%-kal, ha adottak az ehhez szükséges feltételek). A megújuló energiaforrások arányát 20%-ra kell növelni. Az energiahatékonyságot 20%-kal kell javítani.
4. Oktatás: A korai iskolaelhagyók arányát 10% alá kell csökkenteni. El kell érni, hogy a 30 és 34 év közötti uniós lakosok legalább 40%-a felsőfokú végzettséggel rendelkezzen.
5. Küzdelem a szegénység és a társadalmi kirekesztés ellen: Legalább 20 millióval csökkenjen azok száma, akik nyomorban és társadalmi kirekesztettségben élnek, illetve akik esetében a szegénység és a kirekesztődés reális veszélyt jelent.

Az Európa 2020 stratégia célkitűzései²⁵

Unió/ tagállami célkitűzések	Foglalkoztatási ráta (%)	K+F a GDP %-ában	Széndioxid-kibocsátás-csökkentési célkitűzések ²	Megújuló energia	Energia-hatékonyság – az energiafogyasztás csökkentése millió tonnában	Korai iskola-elhagyás %-ban	Felsőoktatás %-ban	A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának csökkentése
Az EU kiemelt célja	75%	3%	-20% (az 1990-es szinthez képest)	20%	az energiahatékonyság 20%-os növelése, amely 368 millió tonna kőolaj-egyenértéknek felel meg	10%	40%	20,000,000
Az EU-ra vonatkozó becsült adat ³	73,70-74%	2,65-2,72%	-20% (az 1990-es szinthez képest)	20%	206,9 Mtep	10,30-10,50%	37,50-38,0%	A tagállamok módszertani eltérései miatt az eredmények nem számíthatók ki
AT	77-78%	3,76%	-16%	34%	7,16	9,5%	38%	235,000
BE	73,2%	3,0%	-15%	13%	9,80	9,5%	47%	380,000
BG	76%	1,5%	20%	16%	3,20	11%	36%	260,000
CY	75-77%	0,5%	-5%	13%	0,46	10%	46%	27,000
CZ	75%	1% (kizárólag a közszektor)	9%	13%	nincs megadva	5,5%	32%	A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának 2008-as szinten (a teljes népesség 15,3%-a) tartása, és annak 30 000 fővel történő csökkentésére irányuló erőfeszítések
DE	77%	3%	-14%	18%	38,30	<10%	42%	330,000 (hosszabb ideje munka nélkül lévő)
DK	80%	3%	-20%	30%	0,83	<10%	Legalább 40%	22,000 (alacsony munkaintenzitású háztartások)
EE	76%	3%	11%	25%	0,71	9,5%	40%	A (szociális juttatások utáni) szegénységi arány 15 %-ra csökkentése (a 2010. évi 17,5 %-ról)
EL	70%	felülvizsgálendő	-4%	18%	2,70	9,7%	32%	450,000
ES	74%	3%	-10%	20%	25,20	15%	44%	1 400,000-1 500,000
FI	78%	4%	-16%	38%	4,21	8%	42% (szűken vett nemzeti meghatározás szerint)	150,000

¹ Amint a tagállamok 2011 áprilisában nemzeti reformprogramjaikban meghatározták.

² A 2009/406/EK határozatban (vagy vállaláselosztási határozat) meghatározott nemzeti kibocsátás-csökkentési célértékek a kibocsátás-kereskedelmi rendszer által nem lefedett kibocsátásra vonatkoznak. A kibocsátás-kereskedelmi rendszer alá tartozó kibocsátást 21%-kal fogják csökkenteni a 2005-ös szinthez képest. A megfelelő teljes kibocsátás 20%-kal csökken majd az 1990-es szinthez képest.

³ A nemzeti célértékeken felül.

²⁵ http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/targets_hu.pdf

Az Európa 2020 stratégia célkitűzései

tagállami célkitűzések	Foglalkoztatási ráta (%)	K+F a GDP %-ában	Széndioxid-kibocsátás-csökkentési célkitűzések	Megújuló energia	Energia-hatékonyság – az energiafogyasztás csökkentése millió tonnában	Korai iskola-elhagyás %-ban	Felsőoktatás %-ban	A szegénység vagy társadalmi kirekesztettség által veszélyeztetett emberek arányának csökkentése
FR	75%	3%	-14%	23%	34,00	9,5%	50%	A 2007 és 2012 közötti időszakban a szegénységi küszöb alatt élők arányának egyharmaddal vagy 1 600 000 fővel történő csökkentése
HU	75%	1,8%	10%	14,65%	2,96	10 %	30,3%	450,000
IE	69-71%	megközelítőleg 2% (a GNP 2,5%-a)	-20%	16%	2,75	8%	60%	2016-ig 186,000 fő
IT	67-69%	1,53%	-13%	17%	27,90	15-16%	26-27%	2,200,000
LT	72,8%	1,9%	15%	23%	1,14	<9%	40%	170,000
LU	73%	2,3-2,6%	-20%	11%	0,20	<10%	40%	Nincs célérték
LV	73%	1,5%	17%	40%	0,67	13,4%	34-36%	121,000
MT	62,9%	0,67%	5%	10%	0,24	29%	33%	6,560
NL	80%	2,5%	-16%	14%	nincs megadva	<8 %	>40% 45% várhatóan 2020-ban	100,000
PL	71%	1,7%	14%	15,48%	14,00	4,5%	45%	1,500,000
PT	75%	2,7-3,3%	1 %	31%	6,00	10%	40%	200,000
RO	70%	2%	19%	24%	10,00	11,3%	26,7%	580,000
SE	Jóval 80% felett	4%	-17%	49%	12.80	<10%	40-45%	2020-ig a (a nappali tagozatos diákok kivételével) a munkaerőpiactól távol maradó vagy hosszabb ideje munka nélkül lévő tartósan betegállományban levő nők és férfiak arányának 14% alá csökkentése
SI	75%	3%	4%	25%	nincs megadva	5%	40%	40,000
SK	72%	1%	13%	14%	1,65	6%	40%	170,000
UK	A nemzeti reform-programban nem szerepel célérték	A nemzeti reform-programban nem szerepel célérték	-16%	15%	nincs megadva	A nemzeti reform-programban nem szerepel célérték	A nemzeti reform-programban nem szerepel célérték	A 2010. évi gyerekszegénységről szóló törvény meglévő célszámai

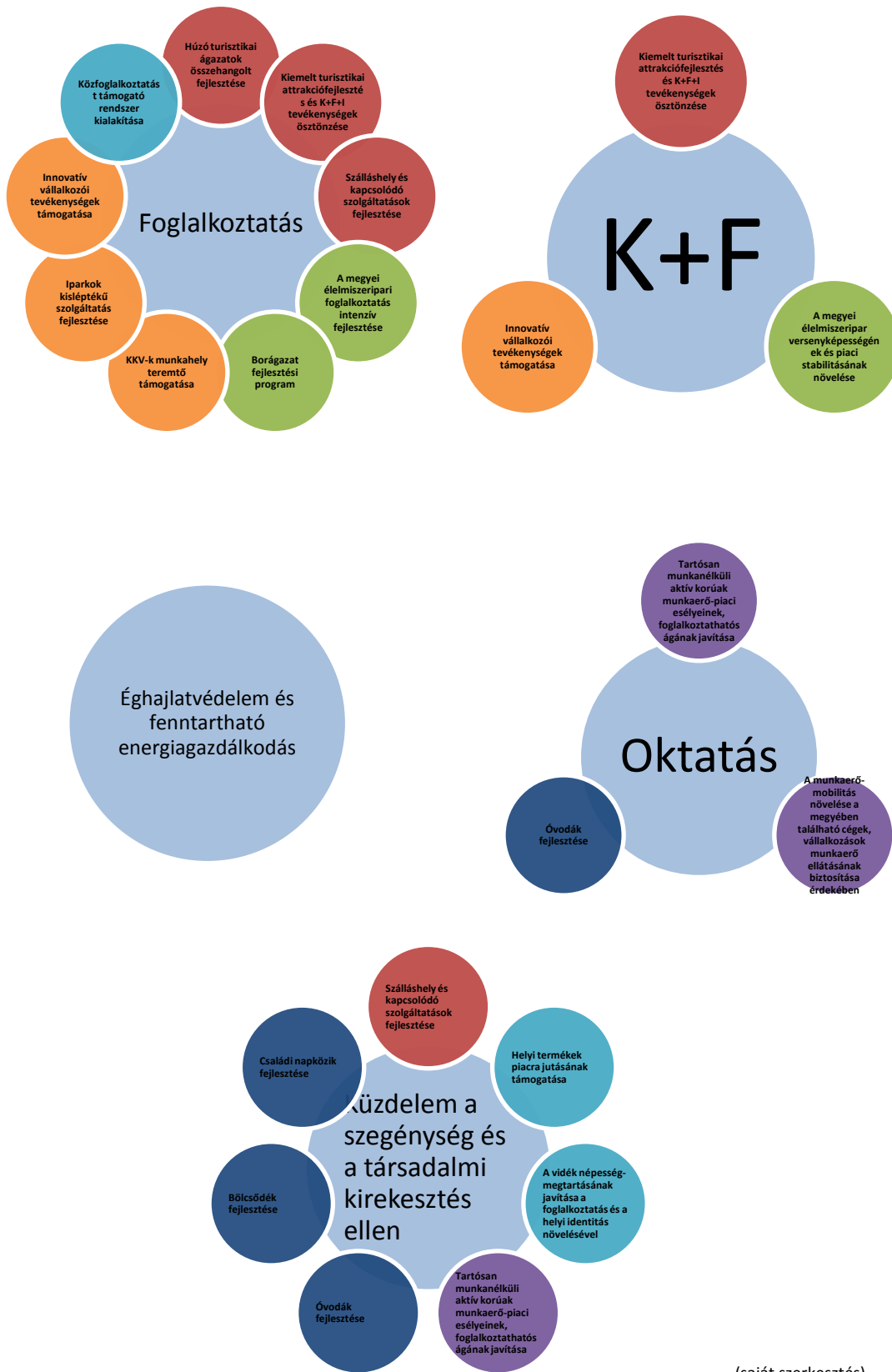
Bár ezek a mutatók, illetve maga az EU2020 célrendszer, azon belül is a nemzeti célok a 4. fejezet (A monitoring rendszer keretei című fejezet) első alfejezetében, a 4.1. Az indikátorok meghatározásának módszertani alapelvei című alfejezetben nem kerülnek említésre, ezen indikátorok feltétlen létjogosultsága és szükségszerűsége alapvetésként kezelendő. (A program egyébként a CO₂-kibocsátás kapcsán a későbbiekben kitér „A Települési energiahatékonyság növelése projektcsomag” alfejezetében az Európa 2020 Stratégiára, megerősítve a fenti sorokat, különös tekintettel a CO₂-emisszió, a megújuló energiaforrások és az energiahatékonyság kapcsán vállalt magyar vállalásokat, illetve célkitűzéseket. Emellett a Program a „Terület- és Településfejlesztési Operatív Program rövid bemutatása” részénél is hivatkozást tesz az EU2020 stratégiára a foglalkoztatás, illetve a szegénység és társadalmi kirekesztés kapcsán.)

A gazdaságfejlesztési részdokumentum indikátorainak paritásvizsgálata az EU 2020 célrendszer tükrében

A gazdaságfejlesztési részdokumentum projektcsomagjait megvizsgálva megállapítható, hogy több az adott projektcsomag általános bemutatásában felvázolt cél esetében nem kerültek kialakításra/rögzítésre a cél elérését mérni képes indikátorok. (pl.: A munkaerőpiacra való visszatérést szolgáló fejlesztések a gyermeknevelést végző intézményekben projektcsomag esetében). Ez a későbbiekben az objektív visszacsatolás, esetleges korrekció (mid-term) szempontjából pedig nem csak hátrányt, de kockázatot is jelenthet.

Heves Megye Területfejlesztési Programjának és az EU 2020 főbb célkitűzéseinek kapcsolódási pontjai a Program gazdasági projektcsomagjaiban szereplő indikátorok tükrében

(saját szerkesztés)

Az is megállapítható, hogy egyes projektcsomagok, bár hatással vannak, illetve lesznek az EU2020 céljainak elérésére, nincsenek indikátorral támogatva adott cél kapcsán (pl.: épület felújítások esetében: Éghajlatvédelem és fenntartható energiagazdálkodás).

Az EU2020 célok támogatása a Heves Megye Területfejlesztési Programjában szereplő indikátorok által

Az EU2020 célrendszer legfőbb elemei	A gazdaságfejlesztési részdokumentum hangsúlyai indikátorok alapján
Foglalkoztatás	***
K+F	**
Éghajlatvédelem és fenntartható energiagazdálkodás	-
Oktatás	**
Küzdelem a szegénység és a társadalmi kirekesztés ellen	***

(saját szerkesztés)

A Program leginkább operatív jellegű fejezete az utolsó, „A Terület- és Településfejlesztési Operatív Programhoz kapcsolódó részdokumentumok” címet viseli, amely tematikus részdokumentumokba csoportosított projektcsomagok mentén vázolja fel a megye fejlesztési elképzeléseit.

A program igyekszik figyelembe venni a turisztika hazai és nemzetközi trendjeit (illetve azok egy részét), ami a versenyképesség szempontjából valóban elengedhetetlen. Mindemellett érdemes lehet nagyobb hangsúlyt fektetni a turisták következő csoportjaira:

- modern, a korábbinál tudatosabb vendég, megnövekedett igényekkel a minőség és a garanciák irányában;
- az idősebb korosztályok alkotta turista réteg, mint egyre bővülő hazai és külföldi célközönség;
- fogyatékkal élők (hazánkban még nem, de külföldön egyre elterjedtebb, hogy különböző donációkkal teszik számukra elérhetőbbé az idegenforgalomba való bekapcsolódást).

Ezen (cél)csoportok bevonása is hozzásegítheti a Program projektjeit a sikerhez, rajtuk keresztül pedig magát a Programot a kívánt hatások maximalizálásához. A felvázoltak alapján célszerű lehet a turisztikai intézkedések áttekintése a célcsoportok vonatkozásában.

A turisztika kapcsán nagyon előrelátó módon megfogalmazásra kerül, hogy nem pontszerű, hanem hálózatba illeszthető projektek, tematikus utak stb. segítségével ildomos a fejlesztéseket rendszerbe helyezni. Ez a szemlélet rendkívül fontos a program céljainak eléréséhez, sőt tovább érdemes tágítani azt. A dokumentum egyes esetekben megáll a megyei szintnél, de megfelelő módon bizonyos fejlesztési területeken (pl. a turizmus,

közúthálózat, logisztikai fejlesztések, innováció stb.) a megyehatár nem tekintendő releváns viszonyítási pontnak. A tágabb perspektíva minden esetben több információt, tágabb mozgásteret is ad a szereplőknek, ami különösen fontos abban a folyamatosan élesedő versenyhelyzetben, amely globalizálódó világunkban körülvesz bennünket. Mivel Heves megye gazdasági, társadalmi, és környezeti szempontból sem tekinthető független egységnek, önmagában való vizsgálata téves információkhoz, következtetésekhez és döntésekhez vezetheti a döntéshozókat. Egy fejlesztési program az esetek túlnyomó részében olyan gazdasági folyamatokba, társadalmi szokásokba, illetve azok kölcsönhatásainak bonyolult rendszerébe és szükségszerűségeibe avatkozik bele rövid, közép és hosszú távon, melyek megye-, vagy akár országhatárokhoz nem köthetők.

Míg földrajzilag a megyék egymás mellett átfedések nélkül helyezkednek el, amely relációban adott terület egyértelműen hozzárendelhető egy bizonyos megyéhez, ezzel ellentétben ilyen jellegű elhatárolódás, illetve kapcsolat a társadalom, gazdaság és környezet területén nem létezik. Ezen tényezők megyehatárokon átívelő és egymást átfedő kategóriái miatt egy-egy fejlesztési irány megfogalmazásakor kívánatos különösen körültekintően eljárni, nemkülönben az együttműködési lehetőségek felkutatásában és azok létrehozása, ápolása során. A megyék legközvetlenebb szomszédjai természetüknél fogva a szomszédos megyék, melyek helyzetének figyelembe vétele tehát a fenti okok miatt elhagyhatatlan munkafolyamat.

A megyei szint – mely Magyarország esetében egybeesik az Európai Unió NUTS III egységeivel – tehát önmagában nem, sokkalta inkább, mint olyan kategória vizsgálendő, mely egy nagyobb egész, és mint ilyen, komplex egység részeként és annak további építőelemeinek kontextusában elhelyezkedve értelmezhető, és mint ilyen szemlélendő. A megye jövője szempontjából markáns kérdés nem csupán saját, de a szomszédos megyék jövőre vonatkozó fejlesztési tervei illetve koncepciói, programjai is.

A külső partnerekkel való együttműködés szükségessége miatt Heves megyének is nyitottnak kell lennie kifelé, legyen szó hazai (nem kizárólagosan a szomszédos megyék), de akár külföldi partnerekkel való kapcsolatairól, és azokkal történő fokozódó együttműködésekről egyaránt a gazdaság, vagy a társadalom részterületein.

Bár a Program nem kizárólag a megyében gondolkodik és viszonylag nyitott szemléletű, azonban talán lehetne fokozni ezt a nyitottságot, különös tekintettel arra, hogy nem rövid időtávra jelöli ki a megye fejlesztési irányait.

A Program céljai elérésének egyik feltételeként jelentkezik, hogy Heves megye a nemzetközi folyamatok alakította térben mi módon vesz részt, mivel annak folyamatai közvetve és közvetlenül egyaránt hatást gyakorolnak rá.

A dokumentum több helyen (pl. turizmus) állapítja meg a belső együttműködések kívánatos és szükséges kedvező hatásait, mint alapvetést, továbbá ösztönözni is kívánja azokat. A Program céljainak elérése szempontjából valóban lehetőségként, erőforrásként, szükségesen

felhasználható eszközként kell tekintenünk az együttműködésre, különösen igaz ez a jelenlegi forrás-szűkös időkben. Éppen emiatt jár nagy kockázattal a különböző területeken történő összefogás elmaradása, és bár rövidtávon bizonyos szereplőknek hasznuk származhat belőle, hosszú távon minden szereplőnek és az egész társadalomnak a kárára válhat.

A dokumentumban nem minden esetben tisztázott, hogy a majdani projektek hogyan kerülnek bele ezekbe a hálózatokba, és hogyan működnek együtt a későbbiekben. Az anyag nem tér ki arra, hogy milyen szervezeti keretek között szeretné megvalósítani a programot. Ez kockázatot hordoz magában.

Bár több esetben a projektcsomagok esetében az adatok még nem álltak rendelkezésre, kijelenthetjük, hogy már a jelenleg ismert forrásigények is meghaladják a rendelkezésre álló indikatív kereteket, sőt azoknak a többszöröseit. Heves megye erőforrásai jelenleg még lehetővé teszik, hogy a megye a leszakadást elkerülje és ne egy negatív spirálban folytassa a jövőjét, hanem stabil, emelkedő pályára álljon. Emiatt kardinális pontja Heves megye történetének a 2014-2020 közötti időszak.

Bizonyos intézkedések esetében (pl.: Borágazat fejlesztési program) jelentkező ismert forrásigény meglepően alacsony, bizonyos intézkedések esetében (pl.: Ipari parkok kisléptékű szolgáltatás fejlesztése; Piacra jutás segítése) pedig egyáltalán nincsenek ismertető adatok.

Megállapítható továbbá az is, hogy a projektcsomagokban – jellegüknél fogva – nem minden esetben vannak feltüntetve a helyszínek, azaz a projektek összegzése került a Programba, így kevésbé ismert, adott projekt, projektcsomag mely térségben fogja kifejteni hatását közvetlenül.

A vidék népesség-megtartásának javítása a foglalkoztatás és a helyi identitás növelésével című intézkedés sikerére különösen nagy szükség van Heves megyében, azonban megállapítható, hogy jelenleg sem a rá fordítható összeg, sem a tartalom (szinte kizárólag teljesítménytúra versenyek és tájékoztatói futás) nem elegendő ehhez. Az intézkedés további kiegészítése megfontolandó lehet. Ez az intézkedés céljainak teljesülése szempontjából jelentős kockázatot jelent, ami pedig egyúttal egy olyan kérdés esetében, mint a fiatalok megyében tartása, az egész program sikerére hatással lehet.

A Tartósan munkanélküli aktív korúak munkaerő-piaci esélyeinek, foglalkoztathatóságának javítása intézkedés által megfogalmazottakhoz képest a projektlistában már igen szűk lehetőségek jelennek meg. Ez kockázatként értelmezhető, mivel aggályos, hogy a programban felvázolt cél a gyakorlatba végül átültetésre kerülő beavatkozás esetében nem (vagy részben) fog teljesülni (pl.: a projektcsomagban Észak-Heves nem jelenik meg).

Az Észak-magyarországi Operatív Program tapasztalataiból, eddigi eredményeinek trendjéből kiindulva a Gazdaságfejlesztési részdokumentum esetén prognosztizálhatók bizonyos

hatások, melyek az alábbiakban kerülnek összefoglalásra, táblázatos formában. A források nagysága indikatív, és a Program nem határozza meg ennek az egyes komponensek közti megoszlását, illetve a projektgyűjtés keretében beérkezett forrásigény nem feltétlenül a végső forgatókönyvet irányozza elő, miként a források nagysága, a várható eredmények is indikatív jellegűnek tekintendők.

Heves megye főbb gazdaságfejlesztési elképzeléseinek és eredményeinek tartalmi bontása (indikatív):

Megyei fejlesztési komponens	Megvalósítás	Indikatív keret és várható eredményei
1.1 Húzó turisztikai ágazatok összehangolt fejlesztése	A támogatást önkormányzatok és önkormányzati tulajdonú gazdálkodó szervezetek, turisztikai jellegű KKV-k kaphatják meg. Vissza nem térítendő támogatás Támogatás nagysága: 10-150 millió Ft	
1.2 Kiemelt turisztikai attrakciófejlesztés és K+F+I tevékenységek ösztönzése	A kiemelt megyei turisztikai attrakciók működtetői integrált turizmusfejlesztési stratégiát dolgoznak ki, melyek támogatható elemeit megyei TOP forrásokból valósítják meg. A nagyobb projektek GINOP-ból kerülnek támogatásra. A támogatást önkormányzatok és önkormányzati tulajdonú gazdálkodó szervezetek, turisztikai jellegű KKV-k kaphatják meg. Vissza nem térítendő támogatás Támogatás nagysága: 100-500 millió Ft	K+F+I tevékenységek ösztönzése: n.a.
1.3 Szálláshely és kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése	A támogatást önkormányzatok és önkormányzati tulajdonú gazdálkodó szervezetek, turisztikai jellegű KKV-k kaphatják meg pályázatok útján. Vissza nem térítendő támogatás Támogatás nagysága: 5-100 millió Ft	
1. Megyei turizmusfejlesztési projektcsomag	Gazdasági hatások: A projektcsomag hatására várhatóan enyhén növekedni fog a megyébe látogató turisták száma, mindazonáltal az átlagos tartózkodási idő növekedése ezzel párhuzamosan nem biztosított. A megye gazdasági szereplőinek egyaránt érdeke, hogy az ide érkező turisták színvonalas programokkal és megfelelő minőségű szolgáltatásokkal körülvéve töltsék el szabadidejüket és elégedett, visszajáró vendégekké váljanak. Manapság nem csak ennek eléréséhez, de az állandó stagnáláshoz is elengedhetetlen a folyamatos fejlesztés, ami ugyanakkor befektetéseket igényel. A nyitottságra való törekvés, a modern kihívások	5,8 milliárd Ft 167 új munkahely 8,5 Mrd Ft magántőke bevonás Kedvezményezett kör (elsősorban KKV-k arányának) megoszlása jelentősen

Megyei fejlesztési komponens	Megvalósítás	Indikatív keret és várható eredményei
	<p>támasztotta versenyhelyzetben való megfelelni vágyás és lépéstartás igénye látszik a turisztikai K+F+I támogatás lehetőségében.</p> <p>Társadalmi hatások: A szezonális kapcsán meglévő, ismert fehér foltok egy része vélhetően el fog tűnni, ami által a megye turisztikai erőforrásai kedvezőbb hatásokkal forgathatók a társadalom javára. A turisztikai fejlesztések közvetett hatásait utólag sem minden esetben lehet egyértelműen beazonosítani, általánosságban hozzájárul mind az élhetőbb környezethez, mind a foglalkoztatottság előmozdításához, a gazdasági és kulturális virágzáshoz.</p>	<p>befolyásolhatja az elvárt eredményt.</p> <p>Természeténél fogva a K+F+I tevékenység pontos hatása nem előre jelezhető.</p> <p>Végleges támogatási intenzitások függvényében határozható meg az indukált beruházás.</p>
<p>2.1 A megyei élelmiszeripar versenyképességének és piaci stabilitásának növelése</p>	<p>Komplex programok támogathatók, melyek eredményeként nő a foglalkoztatottak száma. Vissza nem térítendő támogatás nagysága: 50-300 millió Ft</p>	
<p>2.2 A megyei élelmiszeripari foglalkoztatás intenzív fejlesztése</p>	<p>Komplex programok támogathatók, melyek eredményeként nő a foglalkoztatottak száma. Vissza nem térítendő támogatás Támogatás nagysága: 20-300 millió Ft</p>	
<p>2.3 Borágazat fejlesztési program</p>	<p>Vissza nem térítendő támogatás Támogatás nagysága: 5-50 millió Ft.</p>	
<p>2. Megyei élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztési projektcsomag</p>	<p>Gazdasági hatások: A projektcsomag a nagyobb hozzáadott érték képződéshez, valamint a mezőgazdaság kibocsátásainak kapacitásnövekedéséhez járul hozzá. Csak részben, vagy egyáltalán nem hasznosított erőforrásokhoz nyúl hozzá a program ezen része, amitől egyaránt remélhetők gazdasági és társadalmi hozadékok.</p>	<p>2 Mrd Ft</p> <p>265-450 új munkahely</p> <p>1,45 Mrd Ft támogatások által indukált beruházások</p> <p>Élelmiszer-</p>

Megyei fejlesztési komponens	Megvalósítás	Indikatív keret és várható eredményei
	<p>Társadalmi hatások: Kiegyensúlyozottabb gazdaságélénkítéssel a foglalkoztatási helyzet javulása prognosztizálható, mely által mérséklődik a térséget elhagyók száma, valamint a falvak irányából a városok felé történő belső migráció lassulása várható.</p> <p>Munkanélküliség mérséklődése az erősen elmaradott térségekben is. Gazdasági függés és kiszolgáltatottság mérséklésével párhuzamosan optimális esetben javulnak a lakosság kilátásai, biztonságérzete, ami fokozza a megye népességmegtartó képességét is.</p>	<p>feldolgozás és mezőgazdaság kapcsolata révén a munkákba bevonhatók száma a szezonális ingadozik.</p> <p>FTE-ben számolandó.</p>
3.1 KKV-k munkahely teremtő támogatása	<p>A támogatást a megyében működő KKV-k kaphatják, közvetett támogatás, global grant eljárásrend szerint Vissza nem térítendő támogatás Támogatás nagysága: 10-100 millió Ft</p>	
3.2 Önkormányzati érdekeltségű iparterületek fejlesztése	<p>A támogatást a megye települési önkormányzatai kaphatják, pályázatos kiválasztás útján, közvetlen támogatás keretében Vissza nem térítendő támogatás Támogatás nagysága: 30-200 millió Ft</p>	
3.3 Ipari parkok kisléptékű szolgáltatás fejlesztése	<p>A támogatást a megyében működő KKV-k kaphatják közvetett támogatás, global grant eljárásrend szerint Vissza nem térítendő támogatás Támogatás nagysága: 5-15 millió Ft</p>	
3.4 Innovatív vállalkozói tevékenységek támogatása	<p>Újszerű vállalkozói termékek fejlesztésére adható támogatás Vissza nem térítendő támogatás Támogatás nagysága: 60-200 millió Ft</p>	
3.5 Befektetés- és beruházás ösztönzés segítése	<p>A támogatás keretében kerül létrehozásra a megyei gazdaságfejlesztési nonprofit szervezet a KKV-k közvetett támogatásának biztosítására Vissza nem térítendő támogatás Támogatás nagysága: 1.000 millió Ft</p>	
3.6 Piacra jutás segítése	<p>A támogatást a megyében működő kkv-k kaphatják; közvetett támogatás, global grant eljárásrend Vissza nem térítendő támogatás Támogatás nagysága: 1-10 millió Ft</p>	

Megyei fejlesztési komponens	Megvalósítás	Indikatív keret és várható eredményei
3. Üzleti környezet fejlesztése projektcsomag	<p>Gazdasági hatások: Beruházások valósulnak meg az üzleti környezet minden szegmensében. A megyében működő vállalatok jobb helyzetbe hozása azok stabilitásának fokozásával jár, ami és jövedelmi viszonyokat is serkenti javítva a megye eltartó képességét. Már rövidtávon versenyképességbeli javulás érzékelhető, mértéke nem becsülhető meg pontosan, hiszen az első sorban a későbbi operatív lépések függvénye lesz.</p> <p>Társadalmi hatások: A leszakadó térségek felzárkóztatásának irányában tett minden lépés üdvözlendő. A széles körű mélyszegénység, mint az alacsony életszínvonal legnyomasztóbb mutatója és katalizátora is egyben, a megye egyik legégetőbb társadalmi problémája, a tartós leszakadással veszélyeztetett térségekre a leginkább jellemző. A beavatkozási logika ezen alrendszerének megvalósulása esetén társadalmi hozadék az életszínvonal fokozatos emelkedése.</p>	<p>5,7 Mrd Ft</p> <p>750 új munkahely</p>
4.1. Helyi termékek piacra jutásának támogatása	<p>Helyi termékek piacra jutását elősegítő fejlesztések, együttműködések támogathatók Vissza nem térítendő támogatás Támogatás nagysága: 2-300 millió Ft</p>	
4.2. A vidék népesség-megtartásának javítása a foglalkoztatás és a helyi identitás növelésével	<p>Komplex, helyi kezdeményezések támogathatók. Részt vehetnek vállalkozások, önkormányzatok, oktatási intézmények, civil szervezetek. Vissza nem térítendő támogatás Támogatás nagysága: 1-50 millió Ft</p>	
4.3. Közfoglalkoztatást támogató rendszer	<p>A támogatásra önkormányzatok pályázhatnak. Vissza nem térítendő támogatás Támogatás nagysága: 1-20 millió Ft</p>	
4. Helyi gazdaságfejlesztés és alternatív megoldásokkal projektcsomag	<p>Gazdasági hatások: Nem csak versenyképességi, helyi termékcsomag és „fair trade” szempontból, de a szegregátumok helyzetének enyhítése kapcsán is előremutató az intézkedés, melynek pozitív hatásaira nagy szüksége van a megyének.</p> <p>Társadalmi hatások:</p>	<p>1,5 Mrd Ft</p> <p>150-250 új munkahely</p>

Megyei fejlesztési komponens	Megvalósítás	Indikatív keret és várható eredményei
	<p>A növekvő foglalkoztatás helyi termékek szerepeltetésének segítségével nem csupán gazdasági, de társadalmi pozitívummal is jár. A társadalom egyes szereplőinek, csoportjainak, de az egyének is növekszik az önbecsülése, ami egy jelentős és nélkülözhetetlen lépés az élhetőbb megye irányában.</p>	
<p>5.1. Tartósan munkanélküli aktív korúak munkaerő-piaci esélyeinek, foglalkoztathatóságának javítása</p>	<p>A támogatást települési és nemzetiségi önkormányzatok kaphatják foglalkoztatáspolitikai fejlesztések elindítása érdekében. Vissza nem térítendő támogatás. Támogatás nagysága: 1-50 millió Ft</p>	
<p>5.2. A munkaerő-mobilitás növelése a megyében található cégek, vállalkozások munkaerő ellátásának biztosítása érdekében</p>	<p>A támogatást a megyében működő multinacionális cégek illetve kkv-k kaphatják pályázatos kiválasztás útján. Vissza nem térítendő támogatás. Támogatás nagysága: 1-100 millió Ft</p>	
<p>5. Megyei foglalkoztatást segítő és életminőséget javító projektcsomag</p>	<p>Gazdasági hatások: A jelenleg szegregáltabb térségeknek is esélyük nyílik bekapcsolódni a gazdasági folyamatokba, ami végeredményben segíti a szociális rendszerek részleges tehermentesítését, és a munkakeresők becsatornázását a munka világában aktív szereplők közé. A gazdaságilag aktívak száma és szerepe növekszik.</p> <p>Társadalmi hatások: Ezen intézkedések megvalósulása esetén növekszik a társadalmi mobilitás, így csökken a perifériák elnéptelenedése. Emellett kedvezően hat a foglalkoztatási helyzetre, és csökkenti az elvándorlást, amivel párhuzamosan a társadalom biztonságérzete növekszik. Az intézkedések megvalósulása segíti a tartósan munkanélküli népesség tagjainak munkaerőpiacon való beintegrálását.</p>	<p><u>2 Mrd Ft</u> 250-350 új munkahely</p>

Megyei fejlesztési komponens	Megvalósítás	Indikatív keret és várható eredményei
6.1. Óvodák fejlesztése	<p>A támogatást óvodát fenntartó szervezetek (pl: önkormányzatok, non-profit szervezetek, egyházak) nyerhetik el pályázat útján. Indokolt esetben (fenntarthatósági számításokkal és igényfelméréssel alátámasztva) támogatható gazdasági szervezet dolgozói számára óvoda kialakítása</p> <p>Vissza nem térítendő támogatás (95-100%) Támogatás nagysága: 20-200 millió Ft</p>	
6.2. Bölcsődék fejlesztése	<p>A támogatást bölcsődét fenntartó szervezetek (pl: önkormányzatok, non-profit szervezetek, egyházak) nyerhetik el.</p> <p>Indokolt esetben (fenntarthatósági számításokkal és igényfelméréssel alátámasztva) támogatható gazdasági szervezet dolgozói számára bölcsőde kialakítása</p> <p>Vissza nem térítendő támogatás (95-100%) Támogatás nagysága: 20-150 millió Ft</p>	
6.3. Családi napközik fejlesztése	<p>A támogatást családi napközit fenntartó szervezetek (pl: önkormányzatok, non-profit szervezetek, egyházak) nyerhetik el pályázat útján. Indokolt esetben (fenntarthatósági számításokkal és igényfelméréssel alátámasztva) támogatható gazdasági szervezet dolgozói számára családi napközi kialakítása</p> <p>Vissza nem térítendő támogatás (95-100%) Támogatás nagysága: 3-25 millió Ft</p>	
6. A munkaerő-piacra való visszatérést szolgáló fejlesztések a gyermeknevelést végző intézményekben projektcsomag	<p>Gazdasági hatások: Ezen intézkedések megvalósulása kedvezően hat a foglalkoztatási helyzetre, könnyebbé válik a munkaerőpiacra való visszatérés, így növekszik a perifériák gazdasági aktivitása.</p> <p>Társadalmi hatások: Az intézkedések csökkentik az elvándorlást, amivel párhuzamosan növekszik a társadalom biztonságérzete. A lakosság könnyebben jut a megfelelő színvonalú releváns szolgáltatásokhoz a megye bármely térségében.</p>	<u>2,951 Mrd Ft</u>

saját szerkesztés

A Program javaslatainak csoportosítása azok várható hatásai alapján				
Társadalmi kategória	Nincs hatás	Közvetlen hatás	Közvetett hatás	A hatás iránya és becsült mértéke ²⁶
Népesség területi elhelyezkedése		x		+1
A foglalkoztatás		x	x	+3
A szabadidő eltöltése, a rekreáció területi feltételei		x		+1
A népesség életminősége és egészségi állapota, szociális helyzete		x	x	+2
A társadalom biztonságérzete, veszélyeztetettsége			x	+1

A népesség területi elhelyezkedése (életmód, társadalmi mobilitás)

A Programot megalapozó dokumentumok úgy, mint annak Konceptiója és annak hatásvizsgálata, feltérképezte a népesség elhelyezkedésének dimenziójában feszülő ellentmondásokat, a felmerülő igényeket, és kockázatokat. Ezek tükrében igyekszik válaszokat adni a népesség területi elhelyezkedésének kérdéseire és több irányból is igyekszik támogatni a megye lakosságát ezen dimenziókban. Emellett a megye lakosságának egy részét az egzisztenciális kilátástalanságból úgy kell tudni kivezetni, hogy közben a létminimum szintjét fölülről közelítő csoportokban élők se érezzék munkájukat fölösleges áldozatnak.

Közép, illetve hosszabb távon ezen feladatok mentén kell tudni megváltoztatni a megye élethelyzetét olyan intézkedésekkel és beavatkozásokkal, amelyek a Programban is szerepelnek.

Várhatóan a Programnak köszönhetően mérséklődni fog az elvándorlás (bár a megye szempontjából a népesség megtartása volna optimális), amely kedvező hatás maximalizálása érdekében a jelenlegi projektcsomagok tartalmát érdemes a lehető legszélesebb körű intézkedések megvalósításáig tovább tágítani.

Foglalkoztatás

A foglalkoztatás az egyik legégetőbb kérdés miként az Európai Unió egésze, Heves megye tekintetében is. Az Észak-magyarországi régió - melynek Heves megye része - az Európai Unió NUTS II-es szintjének fejlettségbeli rangsorának végén szerepel. Bár főbb gazdasági mutatói kedvezőbbek a Borsod-Abaúj-Zemplén, illetve a Nógrád megye által produkált

²⁶ Egy -3 és +3 közötti skálán, ahol a kiinduló helyzethez képest a negatív érték a kedvezőtlen, a pozitív érték pedig a kedvező irányú elmozdulást jelzi.

adatoknál, az elvándorlás mellett (ezek a kategóriák kölcsönhatásban vannak egymással) a perifériára szorulás is fenyegeti.

A turizmusfejlesztés, a megyei élelmiszer-feldolgozóipar, az üzleti környezet fejlesztését, az alternatív helyi gazdaságfejlesztési lehetőségeket, a Heves Megyei Foglalkoztatást Segítő és Életminőség Javító programcsomagot, vagy a munkaerőpiacra való visszatérést szolgáló törekvéseket szemügyre véve megállapítható, hogy a Program alkotói nagy hangsúlyt helyeztek saját belső erőforrások nyújtotta lehetőségekre. A mezőgazdasági lehetőségekből származó előnyök jelenleg tapasztalt szintjéből arra lehet következtetni, kétséges, hogy a mezőgazdaság képes akkora hozadékot biztosítani, amekkorát a Program elvár ettől a gazdasági ágazattól. Ezen szint természeténél fogva függ a bevonható emberek számától és hozzáértésétől, valamint a megfelelő koordinálástól. Az agráriummal kapcsolatban a Program jelenlegi megközelítésének igazolása lesz, amennyiben a megye (várhatóan kis mértékben ugyan és részben gazdasági szükségszerűségi szempontok miatt is) elmozdul az önfenntartás irányába, ami a gazdasági függés alacsonyabb szintjét jelenti, ugyanakkor pozitív lélektani hatással is bír.

A Program közvetve ugyan, de szintén igyekszik lehetőségeket nyújtani a magukat főlegesennek érzők számára. A kiszorult emberek társadalomba való visszavezetésük, passzivitásból való kimozdításuk az aktivitás irányában osztársadalmi érdek, ami nem csak hosszú, de rövid távon is előnyökkel jár.

Több helyen megjelenik a $K+F(+I)$, aminek hatásait ugyan nem lehet előre felmérni, de a versenyhelyzet, illetve a versenyképesség szempontjából mindenképpen szükséges.

Megállapítható, hogy a program egészen átível a foglalkoztatás ösztönző szemléletmód. Az ebből táplálkozó intézkedések összessége vélhetően megteremti a foglalkoztatás kedvezőbb feltételeit, egyaránt csökkentve a munkakeresők és az elvándorlók arányát.

A szabadidő eltöltése, a rekreáció területi feltételei

Túlnyomórészt a turisztikai, és a különböző (közvetlen és közvetett) településfejlesztési intézkedések adják a szabadidő eltöltésre, és a rekreáció területi feltételeire vonatkozó főbb lépéseket. A turisztikai fejlesztések gyakran a megyébe látogatók számára lehet vonzó rekreációs lehetőség, amelyet a kevésbé tehető helybéliek (rendszerint anyagi okokból) jellemzően nem, vagy csak ritkábban vesznek igénybe. Az ő bekapcsolódásukat a később leírtak miatt ésszerű és szükséges ösztönözni. (pl.: helyiek számára kedvezményes bérletek, jegyek segítségével, tömegközlekedés optimalizálása a turisztikai attrakciók esetében). Mindemelllett a tervezett településfejlesztési akciók várhatóan kedvező hatással lesznek a lakosság komfortérzetére, a rekreációra. Jelentős pozitívum, hogy külön prioritásként jelenik meg a sport, melyre a Program (de így a Konceptió is) az egészséges élet alappilléreként tekint. A Program helyesen a közösségi tevékenységekre, illetve a gyermekek egészséges nevelésére helyezi a hangsúlyt.

Megállapítható, hogy a Programban szereplő projektötlek a nevezett kategóriák színvonalának szinten tartásához elengedhetetlenek, azonban azok további fejlesztése, a megyében rejlő lehetőségek optimális (fenntartható) hasznosítása további beavatkozásokat igényel.

A Programban szereplő intézkedések elmaradása vélhetően érzékenyen érintenék az egyébként is szűkösre szabott keresztmetszeteket, így azok megvalósítása mellett további, újabb, innovatívabb intézkedések (vagy alintézkedések) kidolgozása kívánatos.

A népesség életminősége és egészségi állapota, szociális helyzete

A népesség szociális helyzete, életminősége és egészségi állapota, részben kapcsolódik az előző alpontban megállapítottakhoz, azok dimenzióival részben együtt értelmezendők, illetve kezelendők. A népesség életminőségére és egészségi állapotára, valamint szociális helyzetére közvetve, vagy közvetlenül szinte minden gazdasági, társadalmi és környezeti paraméter befolyást gyakorol. Míg korábban (a Konceptióból) könnyebben kiolvasható volt egy területi tematika, ez a Programban már nem jelenik meg. A területi különbségek mérséklése e tekintetben különösen fontos, hogy a megyén belüli egyenlőtlenségek mélyülése csökkenjen, a további elvándorlás megakadályozása érdekében.

A (humán)infrastruktúra mellett a foglalkoztatás is hatással van a népességre. A mezőgazdaság megoldást nyújthat bizonyos közösségek esetében a periférikus területeken is, azonban a rendelkezésre álló források, a tulajdonviszonyok és a közelmúlt gyakorlata azt mutatja, hogy ezen emberek összessége adott térségben a lakosságnak viszonylag alacsony arányát teszik ki.

Az utaztatás is megjelenik a Programban, ami részben tágíthatja a kedvező gazdasági kilátásokkal kevésbé rendelkezők lehetőségeit.

A társadalom biztonságérzete, veszélyeztetettsége

Bár kifejezetten a társadalom biztonságérzetének, veszélyeztetettségének dimenziói a program szempontjából nem szerepelnek külön hangsúllyal, mégis megállapítható, hogy a tervezett intézkedések többségének elmaradása vélhetően rontaná mindkét komplex kategória jelenlegi állapotának további alakulását.

A gazdasági szempontú elemzés során vizsgálni kell azok megvalósulása, illetve meg nem valósulása esetén várható hatását az alábbi elemek esetében.

A térszerkezet

(a térszerkezet alakulása, a területhasználat változásai, területek rendeltetésének változása, vagy használatának korlátozása, területi fejlődés térbeli korlátai)

A tervezett intézkedések nem gyakorolnak jelentős hatást a jelenlegi térszerkezetre. Vannak benne előremutató elemek és vannak, melyek várhatóan problémák forrása lehet.

Előremutató az ökológiai sokféleség megőrzése, a fenntartható települési környezet kialakítása, a barnamezős illetve meglévő iparterületek elsődleges használata, a víztestek állapotának megőrzése. Várhatóan gondot fog jelenteni a bányászat (szén és érc) fejlesztésének, valamint fokozódó termásvíz kitermelésre alapuló, valamint ökoturisztikai fejlesztések konfliktusainak a kezelése. Térbeli korlátok a Tisza-tó térségében tervezett agrárgazdasági illetve idegenforgalmi fejlesztések esetében várhatóak.

Településrendszer

A program javasolt intézkedései várhatóan nem gyakorolnak jelentős hatást a településrendszer jelenlegi struktúrájára. Meg kell azonban említeni, hogy a fenntartható település és térszerkezet prioritás céljai között megjelenik a városok térségellátó szerepének erősítése, a fejlettségi különbségek kiegyenlítésére való törekvés, ami rendkívül jelentős törekvés a kiegyensúlyozott területi fejlődés, működés tekintetében.

Természeti erőforrások

A területfejlesztési koncepcióban meghatározott horizontális elvek között szerepel a „Természeti tőke értékeinek megőrzése”, mely a Program több javasolt intézkedésénél konkrétan is megfogalmazódik. A viszonylag kedvező agrárgazdasági feltételekre alapozva az agrárgazdaság, erre alapozva az élelmiszeripar fejlesztése a „Kitörési pontokra épülő gazdaságfejlesztés” stratégiai célok között szerepel. Pozitív elem, hogy a megye K+F kapacitását és meglévő tudását is beépítik a fejlesztés hatékonyságának erősítésére. A fejlesztések esetében korlátokat jelenthet azonban, hogy a megyében jelentős számban vannak természetvédelmi oltalom alatt lévő területek.

Az ipar, a kereskedelem térbeli szerkezete

A Program stratégiai célrendszerében konkrét célként térszerkezeti prioritások és ezt elérő intézkedési javaslatok nincsenek. Ugyanakkor a Koncepcióban markánsan megjelenik két területi fókusz – Észak- és Dél-Heves – melyek fejlesztését célozzák a területi fejlettség különbség kiegyenlítése érdekében. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a program megyei gazdaság fejlesztési részdokumentumában leírtak, valamint a GINOP-ban rendelkezésre álló jelentős források eredményeként, a Hatvan – Gyöngyös – Eger ipari tengely valós tőkevonzó képessége és meglévő ipari kapacitásai miatt nem fog veszíteni súlyából.

A mezőgazdaság

A Program kiemelten kezeli a mezőgazdaságot, a kapcsolódó élelmiszer- és helyi ipar fejlesztését. A javasolt intézkedések közül 23 db támogatja közvetlenül, illetve közvetve az ágazat fejlesztését. A célok elérése, a tervezett intézkedések megvalósulása esetén egyértelműen pozitív változások várhatók az ágazatban.

Erdőgazdálkodás

A program közvetlenül nem foglalkozik az erdőgazdasággal. A biomassza termeléssel, a Bükk és Mátra területének turisztikai fejlesztésével kapcsolatban érintőlegesen megjelennek ezen területet érintő intézkedések hatásai. Amennyiben a természeti tőke megőrzésének horizontális elve érvényesül, ezek hatása semleges lesz.

Idegenforgalom

Az idegenforgalom a megye fejlesztési koncepciójában és területfejlesztési programjában is kiemelt szerepet kapott. A három területi fejlesztési fókuszú stratégiai cél mindegyikénél megjelenik a turizmus kiemelt fejlesztési területe. A „Sokszínűségében harmonikus megye, mint turisztikai desztináció pozicionálása” prioritás tervezett négy támogató intézkedése mellett, a Gazdaságfejlesztési részdokumentum első projektcsomagja a megye turizmusfejlesztési programjának fontosságát mutatja. Meg kell azonban említeni, hogy a rendelkezésre álló dokumentumok alapján nem lehet megállapítani sem a foglalkoztatás területén várható tényleges hatásokat, sem a környezetre gyakorolt hatást, vagy a környezetvédelmi szabályozások eredőjeként jelentkező fejlesztési konfliktusok megjelenését.

Vízgazdálkodás

Az EU tematikus célkitűzései között szerepel az „Éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, kockázatmegelőzés és –kezelés előmozdítása”, a Programban megfogalmazott sok intézkedési javaslat közül kettő foglalkozik a vízbázisok védelmével, ár- és belvízvédelem fejlesztésével. A helyzetértékelés megállapítja, hogy a felszíni vízfolyások szélsőségesen ingadozó lefolyásúak. A Koncepció megemlíti továbbá, hogy a települések nagy száma küzd csapadékvíz elvezetési, bel- és árvízvédelmi problémával. A tervezett intézkedések a TOP és KEHOP forrásaira építenek. Megfelelő hatás akkor lesz elérhető, ha a megvalósítás során az intézkedések és a források arányban lesznek a problémák nagyságával.

A térség eltartó képessége és versenyképessége

A tervezett prioritások és ezen belüli intézkedések többsége olyan beavatkozásokat tervez támogatni, mely jelentősen, kedvező irányba mozdítja a megyei gazdaság versenyképességét, javítja a foglalkoztatást, a térség eltartó képességét. Megfontolandónak tűnik azonban, hogy a stratégiai célok elérése érdekében a javasolt intézkedéseket jobban fókuszálni, ezzel is maximalizálva a program végrehajtásának gazdasági hatásait.

Műszaki infrastruktúra

A Koncepció és a területfejlesztési program is határozottan jelzi, és javasolt intézkedéseiben tervezi is a műszaki infrastruktúra fejlesztésének szükségességét. A közúti elérhetőség javítása, a megyeszékhely bekapcsolása a gyorsforgalmi úthálózatba, a közösségi közlekedés fejlesztése nélkülözhetetlen a térség további fejlődése érdekében. Elmaradásuk esetén, nem csak a tervezett célok elérése, a várt eredmények megkérdőjeleződhetnek. A műszaki infrastruktúrára más stratégiai és operatív programok is markáns terveket fogalmazznak meg, amelyek hatással lesznek a Programra is (OFTK, közlekedésfejlesztési stratégia).

Energiaellátás

A Programban érintőlegesen két olyan terület van mely, ha nem is jelentősen, de befolyást gyakorolhat az energiaellátásra illetve energiaigényre. Egyrészt az energetikai jellegű megújuló forrásokra alapozott fejlesztések, másrészt az energia megtakarítást eredményező, elsősorban közszférában megvalósuló ingatlan korszerűsítések. Ezeket azonban várhatóan ellensúlyozza a gazdaság fejlődésével együtt járó többlet energiaigény.

A Program javaslatainak csoportosítása azok várható hatásai alapján				
Gazdasági kategória	Nincs hatás	Közvetlen hatás	Közvetett hatás	A hatás iránya és becült mértéke ²⁷
Térszerkezet			X	+1
Településrendszer	X			
Természeti erőforrások		X		+2
Ipar, kereskedelem térbeli szerkezete		X		0
Mezőgazdaság		X	X	+3
Erdőgazdálkodás			X	0
Idegenforgalom		X		0
Vízgazdálkodás		X		0
Térség eltartó képessége és versenyképesség		X		+2
Műszaki infrastruktúra			X	+2
Energiaellátás			X	0

²⁷ Egy -3 és +3 közötti skálán, ahol a kiinduló helyzethez képest a negatív érték a kedvezőtlen, a pozitív érték pedig a kedvező irányú elmozdulást jelzi.

Konklúziók

A Program tartalmi részei szakmailag megalapozottak, alapvetően pozitív szemlélet jellemzi. Annak ellenére, hogy – miként a Programban is megfogalmazásra kerül – bizonyos területek/tematikák nem kizárólag a TOP kapcsán remélhetnek forrásokat szerezni, a rendelkezésre álló szűkös források (TOP és többi OP) felosztásának mikéntje a Program kimenete szempontjából kardinális kérdésekre fog választ adni.

Nem elégséges forrás bevonása esetében előfordulhat, hogy a hatások még az előtt nivellálódnak, mielőtt pozitívumai a társadalom számára érezhetőek lennének. Hasonló hatással járhat a források túlzott elaprózása is. Mindkét eset elkerülése rendkívül fontos szempont a Program céljainak elérése szempontjából, amely elsősorban a forrásfelhasználás területi és intézkedésekre vonatkozó fókuszával elkerülhető.

Hangsúlyozandó, hogy a későbbiekben a program szempontjából a folyamatos monitoring és az alternatív visszacsatolási rendszerekben rejlő előnyök hasznosítása nem csupán szükséges adminisztrációs tehernek tekintendő, de további lehetőségként is az esetleges hibák korrekciójára szolgál.

Megjegyzendő, hogy a Program a vissza nem térítendő támogatásokat tekinti a leginkább hatékony fejlesztési motornak, más módszerek megfelelő környezetben ésszerűen használva egyéb előnyökkel bírnak, mint például a hitelprogramok, kockázati tőkealap, stb. (elsősorban természetesen gazdasági társaságok esetében alkalmazható), és multiplikatív tulajdonságokkal bírnak.

A munkahelyteremtés, mint elérni kívánt cél az anyag egészén tükröződik, térségenként azonosított igényként és válaszlépként javasolt markánsabban megfogalmazni. A Program a turizmusban rejlő lehetőségekre nem csodaszerként, hanem mint a hosszú távú több lábon állás egyik elemére tekint.

A gazdasági, társadalmi szükségszerűségeket mérlegelve, és a kimerítő, korábbi helyzetértékelésben is bemutatottak ismeretében összességében megállapítható, hogy a vizsgált Program megalkotói törekedtek a megye problématérképét nyitott szemlélettel, ugyanakkor reálisan megközelíteni, valamint egy a Heves megye ésszerű és hosszú távú érdekeit szem előtt tartó, előremutató célrendszert kialakítani.

Megállapítható az is, hogy ezen célrendszerrel paritásban áll, konstruktív és innovatív megoldásokat tartalmaz a leendő beavatkozások, illetve intézkedések köre.

Ezen dokumentum igyekezett beazonosítani a Program lehetséges kockázatainak körét, melyek ily módon remélhetőleg elkerülhetővé válnak, illetve bekövetkezésük esélye és esetleges hatásai minimalizálhatók. Kijelenthető, hogy a Program gyakorlatba megfelelő formában történő átültetése és kivitelezése esetén várhatóan a kívánt társadalmi és gazdasági eredmények irányába mozdítja Heves megyét, anélkül, hogy kárt okozna, vagy a meglévő gazdasági és társadalmi problémákat elmélyítené.

Kistérségi részdokumentum

A Heves megyére jutó TOP források kedvezményezett szerinti fejlesztési támogatási forrás megoszlása a 1831/2013 (XI.14.) Korm. sz. határozat szerint:

Kedvezményezett terület	Forrás (MFt)
Heves Megye	19 951,6
Eger Megyei Jogú Város	6 300,6
Kistérségek összesen	15 322,3

A megyei önkormányzat feladata volt, hogy minden egyes, a megyében található kistérség vonatkozásában kijelöljenek 1-1 db integrált kistérségi fejlesztési részprogramot, mely legalább 5-8 db projektcsomagból áll.

A **kistérségi projektgyűjtés** során a települési önkormányzatok fejlesztési elképzeléseinek minél pontosabb megismerése érdekében a Heves Megyei Önkormányzat minden települést megkeresett a megyében. Mivel a TOP egyes gazdaságfejlesztési intézkedéseinek tervezett kedvezményezettjei az önkormányzatok is lehetnek, így a projektgyűjtés – a kistérségi tématerületeken túl – a települési fejlesztésekre is kiterjedt. A projektgyűjtés nem terjedt ki Eger Megyei Jogú Városra, mert a megyei jogú városok külön tervezési tevékenység során határozzák meg fejlesztési csomagjaikat. A kistérségi tématerületekre vonatkozóan 1229 projektelképzelés került azonosításra, több mint 156 milliárd forint összegben. A megkeresett 120 települési önkormányzat mindegyike megjelölte a 2014-2020 időszakra vonatkozó projektötleteit, melyek főként a közlekedési fejlesztések, a települési környezet megújítása és az önkormányzati létesítmények energetikai korszerűsítése témakörébe tartoznak.

A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program intézkedéseiből felépülő kistérségi projektcsomagok kialakításánál a következő elveket vették figyelembe:

- a városoknak kiemelt felelősségük van a térségük fejlesztésében, szolgáltatásokkal történő ellátásában;
- a fejlettebb városokat a meglévő funkciók fejlesztésében, modernizálásában kell támogatni,

- azonban a forrásallokációnál figyelembe kell venni, hogy ezen települések várhatóan a többi Operatív Programból is sikeresebben pályáznak;
- az elmaradott térségek városainál a hiányzó funkciók létrehozása illetve a gyenge funkciók erősítése kiemelt feladat;
- a leszakadt térségek fejlődését az egyes közszolgáltatások, elsősorban az egészségügyi ellátás, oktatás és szociális ellátás elérhetőségének és színvonalának javításával lehet segíteni,
- ezzel párhuzamosan kiemelt figyelmet kell fordítani a közösségfejlesztésre;
- törekedni kell arra, hogy a fejlesztési források a legrosszabb helyzetű településeket, társadalmi csoportokat is elérjék; a Megyei Önkormányzatnak saját eszközeivel kiemelten kell segítenie a legkisebb településeket a pályázati forrásokhoz történő hozzájutáshoz;
- a forrásallokációnál az egyes települések lakosságszámát, gazdasági erejét, térségi szerepkörét, szociális és társadalmi körülményeit figyelembe kell venni;
- az egyes intézkedések forrásallokációjánál törekedni kell a gazdaságfejlesztést és a foglalkoztatás bővítést szolgáló intézkedések erősítésére;

A projektgyűjtés és a fenti elvek alapján az alábbi projektcsomagok kerültek kidolgozásra:

1. Térségközponti szerepkör erősítése projektcsomag

A projektcsomag célja:

A várostérségek járuljanak hozzá a megye gazdasági növekedéséhez, olyan megyei jelentőségű célok megvalósításán keresztül, mint a helyi és térségi gazdaság újjászervezése, energiafüggőségének csökkentése, klímavédelmi célkitűzéseink elérése, a foglalkoztatottság növelése, valamint a hazai társadalom egészségi állapotának javítása, továbbá a családok, illetve a helyi közösségek megerősítése. A városok olyan szolgáltatásokat biztosítanak, amelyek saját lakosaikon túl a térségükben lévő településeket is ellátják, az élhető és egészséges családbarát települési környezetet biztosítanak. Az intézkedés célja városi válságterületeken és/vagy leszakadással fenyegetett városrészekon koncentráltan megnyilvánuló társadalmi-fizikai-gazdasági problémák komplex módon való kezelése, az érintett városrészek meglévő funkcióinak figyelembevételével, újabb gazdasági, szociális és közösségi funkciók kialakításával. A települési környezet fejlesztése terén kiemelkedő jelentőségű a települések felkészítése a klímaváltozási kihívásokra.

A projektcsomag tartalma:

A városok településközpontjai, funkcióhiányos városrészek megújításának támogatása, ahol előtérbe kerülnek a családok számára vonzó és biztonságos feltételek megteremtése, és a klímaadaptációs szempontok. Az intézkedés keretében a városokban fenntartható köztér-rehabilitáció és közterület-felújítási fejlesztések valósulnak meg.

A klímaváltozás hatásainak mérséklése, a városi térségek energiafüggőségének csökkentése a kisebb léptékű komplex fejlesztési programokon keresztül, amelyek a térségi energiapotenciál, különösen a megújuló energiaforrások endogén kiaknázásra irányulnak. Az intézkedés célja a szükséges kisebb léptékű, térségi és települési jelentőségű, települési és településközi koordinációt igénylő, megújuló forrásokból energia termelését és helyi felhasználását célzó megoldások megvalósításának támogatása.

A városokban található térségi szintű közintézmények, közszolgáltatások integrált, minőségi fejlesztése, megújítása, valamint a közigazgatási és közszolgáltatási rendszerek egyéb infrastrukturális fejlesztése.

A közösségformálást erősítő terek, létesítmények fejlesztése az érintett lakosság szociális kohéziójának erősítése érdekében. Így a közművelődést szolgáló létesítmények (könyvtárak, közösségi házak, kulturális központok), szabadidős létesítmények, közösségépítést szolgáló egyházi tulajdonú épületek infrastruktúrájának átalakítása, megújítása, továbbfejlesztése és újabbak kialakítása szintén az intézkedés részét képezi.

2. Települési környezet integrált kisléptékű fejlesztése projektcsomag

A projektcsomag célja:

A települési környezet minőségi javítása, a települési infrastruktúra családbarát és környezettudatos felújítása, a barnamezős, valamint a szegregáció által sújtott, leromlott területek rehabilitációja, továbbá az egyéb fejlesztésekhez kapcsolódó önkormányzati utak felújítása, építése és a közösségi közlekedés fejlesztése.

A projektcsomag tartalma:

A projektcsomag keretében a településközpontok, közterületek, funkcióhiányos településrészek megújítása kerül támogatásra, ahol előtérbe kerül a családok számára vonzó és biztonságos feltételek megteremtése, vonzó településkép kialakítása. Kiemelten kezelendő az alulhasznosított, vagy használaton kívüli területek újbóli településszerkezetbe illesztése és e területek funkcióváltásának elősegítése környezetvédelmi szempontok figyelembe vételével.

Kisléptékű környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések támogatása, amelyek kiegészítő jelleggel kapcsolódnak az ágazati fejlesztésekhez, a hulladékgazdálkodás, a vízgazdálkodás, a talajvédelem vagy a légszennyezettség csökkentése terén.

A környezetbarát közösségi közlekedés fejlesztése, a munkaerő mobilitásának javításához kapcsolódó belterületi és közútfejlesztések. A helyi, helyközi, hivatásforgalmi és egyéb célú kerékpárutak építése és felújítása, a kerékpáros közlekedési infrastruktúra bővítése, a balesetveszélyes góc-pontok korrekciója.

A projektcsomag célja továbbá a kistelepülési válságterületeken és/vagy leszakadással fenyegetett településrészekben koncentráltan megnyilvánuló társadalmi-fizikai-gazdasági problémák komplex módon való kezelése.

3. Települési energiahatékonyság növelése projektcsomag

A projektcsomag célja:

Az éghajlatváltozást okozó hatások minimalizálása érdekében a szén-dioxid-kibocsátást jelentős mértékben csökkenteni kell. Ezek eléréséhez hivatott hozzájárulni a települési energiahatékonyság növelése elnevezésű projektcsomag.

A projektcsomag tartalma:

A projektcsomag keretében az alacsony szén-dioxid kibocsátást célzó stratégiák kidolgozása, az önkormányzati létesítményekben, az önkormányzati tulajdonú, közfeladatokat ellátó intézményekben és az önkormányzati bérlakásokban megvalósuló energiahatékonyság-növelés illetve megújuló energia felhasználás, továbbá a helyi léptékű komplex energetikai fejlesztések kerülnek támogatásra.

A térségi és helyi léptékű energetikai potenciál kiaknázására épülő komplex fejlesztési programok támogatása, a megújuló energiaforrások használatának ösztönzése, melyek fontos szerepet töltenek be a fosszilis energiahordozóktól való függés leküzdésében.

A térségi szintű kibocsátás megelőzése (pl. zöld tervezés, képzés) és kezelési intézkedések (pl. a kibocsátások csökkentése és elnyelése).

4. Önkormányzati közszolgáltatások hozzáférhetőségének és minőségének javítása projektcsomag

A projektcsomag célja:

A projektcsomag célja az önkormányzatok számára kötelezően előírt közszolgáltatások infrastruktúra fejlesztése, annak érdekében, hogy a szociális és egészségügyi alapszolgáltatások a lakosság számától függetlenül, minden településen biztosítható legyenek. További cél a területi közigazgatási és helyi szinten jelentkező közfeladatok ellátásához kapcsolódó infrastruktúra fejlesztésének elősegítése. A projektcsomag átfogó célja az életésélyek és az életminőség javítása, a területi felzárkóztatás a népességmegtartó képesség szempontjából.

A projektcsomag tartalma:

Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés, a betegségmegelőzés és az egészség-elősegítő rendszerek javítása. Az egészségügyi alapellátás (házi orvos, házi gyermekorvosi ellátás, a fogászati alapellátást és a védőnői hálózat) fejlesztése, az alapvető szűrővizsgálatokat és egészségügyi állapotfelméréseket biztosítása érdekében.

A szociális alapszolgáltatásokhoz való hozzájutás lehetőségének fejlesztése, az egészségügyi ellátásnak és a szociális ellátásnak szorosan kapcsolódásának támogatása az ellátási szükségletek komplex biztosítása érdekében. A személyes gondoskodást nyújtó szociális alapszolgáltatások – étkeztetés, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, az idősek, fogyatékosok nappali ellátása – támogatása.

A lakosság életminőségét nagyban befolyásoló, megfelelő minőségű közszolgáltatásokhoz való egyenlő hozzáférés, a helyi, önkormányzati közszolgáltatások és a közigazgatás infrastruktúrájának (épület, eszközállomány) minőségi fejlesztésére, megújítására, a szolgáltatások hozzáférhetőségének javítására kerül sor.

5. Társadalmi befogadás erősítése és a szegénység elleni helyi kezdeményezések projektcsomag

A projektcsomag célja:

A szegénység, a társadalmi és a munkaerő-piaci hátrányok újratermelődésének megállítása, az önálló jövedelemszerzésre való képesség kialakítása. A társadalom leghátrányosabb helyzetű tagjainak többirányú támogatása, munkaerő-piaci beilleszkedésük valamint az általuk képviselt munkaerő-piaci részvételi arány növelése illetve tartós „benmaradásuk” elősegítése. A projektcsomag másik célja a civil szervezetek (közintézményeket) támogató szerepének erősítése helyi szinten.

A projektcsomag tartalma:

Az esélyegyenlőség biztosítása, a munkaerőpiacról való kirekesztettség elleni küzdelem támogatása, különösen a nők és a fiatalok körében megvalósuló programoknál. A megfizethető gyermekgondozási szolgáltatások hiányának felszámolása a szülők munkaerőpiacon való részvételének elősegítésére. Annak érdekében, hogy a gyermekeknek kiutat sikerüljön találni a szegénységből, többoldalú program megvalósítása, amely az alábbiakat foglalja magában: foglalkoztatáspolitikát (hogy a szülők munkát találjanak); olyan alapvető fontosságú szolgáltatások biztosítása, mint például a gyermekgondozás; oktatás és a gyermekek jogainak védelme.

A projektcsomag keretében a tervezett, az ágazati beavatkozásokat kiegészítő helyi szintű foglalkoztatás ösztönzése és a társadalmi befogadást célzó a helyi célcsoport igényeit figyelembe vevő intézkedések kerülnek támogatásra.

A projektcsomag célja továbbá a kisebb térségi, települési szintű speciális esélyteremtő programok, fejlesztések (pl. ösztöndíj, tehetség programok), másrészt alternatív családi, közösségi, nonprofit, időseket támogató és életvezetési tanácsadói hálózatok, valamint közösségfejlesztési akciók megvalósítása. A projektcsomag lefedi továbbá a térségi, települési szintű közösségi célú fejlesztések, rendezvények, programok, akciók, valamint egészségügyi prevenciós programok, szociokulturális hátrányok felszámolását támogató komplex programok támogatását is.

A társadalmi aktivitás megerősítése érdekében a helyi kezdeményezések, civil szervezetek programjainak kiemelten kezelendő (többek között a településfejlesztés, az örökségvédelem, a kulturális és szociális terület, az egészséges életmód, a fizikai aktivitás és a társadalmi befogadás erősítése) támogatását is megcélozza.

A projektcsomag révén hozzá kell segíteni a civil szervezeteket a folyamatos teljesítményértékeléshez, a hálózatosodáshoz és a bevált módszerek egymás közti átadás-átvételéhez.

Kistérségi projektcsomagok indikatív forrásallokációja

Projektcsomag	Indikatív forrás (MFt)
1. térségközponti szerepkör erősítése	2 661
2. települési környezet integrált kisléptékű fejlesztése	7 764
3. települési energiahatékonyság növelése	2 962
4. önkormányzati közszolgáltatások hozzáférhetőségének és minőségének javítása	1 132
5. társadalmi befogadás erősítése és a szegénység elleni helyi kezdeményezések	804

A Terület- és Településfejlesztési Operatív Programhoz kapcsolódó megyei területfejlesztési részdokumentumok második fejezete a kistérségi projektcsomagok koncepció mélységű beavatkozási irányait vázolja fel általánosan, azonban kistérségi szinten nem azonosítja be a javasolt, illetve szükséges intézkedéseket. Így a helyzetértékelésben bemutatott és a koncepcióban megfogalmazott három területi fókuszú stratégiai fejlesztési cél figyelembe vétele nem követhető teljes mértékben nyomon. A Hatvan, Gyöngyös, Eger gazdasági tengely kistérségi központjainak (melyek gyakorlatilag a megye tényleges városi „képet

mutató” települései) és kistérségeinek, nagy valószínűséggel más fejlesztési projektcsomag szükséges, mint a megye északi vagy déli területén lévő kistérségi központokban.

A kistérségi részdokumentum bevezetésénél mindenképpen indokolt Eger kistérségével külön foglalkozni, mivel ezen a területen a megye kompetenciája a tervezés. Ugyancsak ezen kistérség központi városa Eger, mely mindazon funkciót teljesíti, melyet a többi kistérségi város központtal kapcsolatban megfogalmaz a Program.

A kistérségi részdokumentum ezért csak „étlapnak” tekinthető, melyből a kistérségi fejlesztési programok kidolgozói meríthetnek a tervezési munka során.

Térségközponti szerepkör erősítése projektcsomagban együttesen jelennek meg a kistérségi központ és általában a városok területére megfogalmazott intézkedések (formailag is, amikor minden városi ranggal rendelkező települést kedvezményezettként jelölnek meg). Javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét, hogy ezen csomagban csak a városok kistérségi központ kiteljesítését tükröző funkciók fejlesztési támogatási lehetőségei kerüljenek megfogalmazásra. Ugyancsak itt lehetne a támogatható tevékenységek között felsorolni mindazokat, melyek az egész kistérség fejlődését szolgálják (pl. környezetbarát közösségi közlekedés fejlesztése, települési kapcsolatok javítása, stb.). Nem indokolt, hogy külön-külön is megjelenjen az energia hatékonyság, a megújuló energia, a CO₂-kibocsátás csökkentése, erre a 3. sz. projektcsomag külön is intézkedéseket tartalmaz.

Az előzőekben leírtak alapján a Települési környezet integrált kisléptékű fejlesztése projektcsomag kedvezményezettjei között javasoljuk megjeleníteni a nem kistérség központként szereplő városokat is. Nem javasoljuk azonban a településhatáron túlnyúló hatású fejlesztések támogatását. Szintén nem javasolt a nagyléptékű infrastruktúra - vasút, iparvágány – fejlesztésének támogatása. Ugyanakkor a komplex településközpont fejlesztés támogatására a gazdasági élet szereplőinek nagyobb teret javasolunk biztosítani.

A Települési energiahatékonyság növelése projektcsomag rendkívül fontos célokat és beavatkozási javaslatokat fogalmaz meg. Ugyancsak a rendelkezésre álló források nem teszik lehetővé, hogy érdemi, jelentős nagyságrendű fejlesztések (pl. falu-fűtőmű) megvalósítását támogatást kapjon. Ezért javasoljuk, hogy a célok elérésének támogatására két irányba fókuszáljanak a támogatások. Egyrészt a célok fontosságának tudatosítása, a megelőzés lehetőségeinek megismertetése a lakosság, a vállalkozói és közszféra képviselői irányába. Másrészt a helyileg érzékelhető problémák beazonosítása, beavatkozási lehetőségek feltárása. Harmadrészt projekt előkészítés melyek ágazati OP, TOP források vagy egyéb állami támogatások, kedvezmények igénybevételel lennének megvalósíthatók.

Önkormányzati közszolgáltatások hozzáférhetőségének és minőségének javítása projektcsomag három infrastrukturális fejlesztési területet emel ki. Egészségügyi és szociális alapellátás valamint a helyi közigazgatás infrastruktúrájának fejlesztését. Javasoljuk a támogatható beavatkozások pontosítást, hogy a kitűzött célok megközelíthetők legyenek. Az egészségügyi alapellátáshoz hozzáférést alapvetően a szakellátó személyzet hiánya, illetve szűk kapacitása determinálja. A szociális alapellátás helyi szinten alapvetően szervezési

kérdés, illetve humánkapacitások rendelkezése állásának kérdése (esetleg civil szféra bevonásával). A közigazgatási szolgáltatások állami szervezésben történő ellátása, kisebb-nagyobb térségi szintű szervezése miatt nem település szintű beavatkozásokkal befolyásolhatók.

Az IKT hálózat fejlesztése – különösen a kistelepüléseken, ahol az üzleti szolgáltatók nincsenek jelen – ugyanakkor mind a lakosság, mind a meglévő vállalkozások és a közsféra számára fejlődési lehetőséget biztosítana. Különösen, ha a felhasználók csatlakozó eszközparkjának kiépítése is támogatásra kerülne.

Társadalmi befogadás erősítése és a szegénység elleni helyi kezdeményezések projektcsomag három területre összpontosít (amit javasolunk markánsabban kiemelni), az ágazati beavatkozások helyi szintű kiegészítő támogatása, az esélyteremtő programok támogatása, a civil szervezetek kapcsolódó programjainak támogatása. A program fontossága, illetve az, hogy ezek a kérdések eredményesen helyi kötődésű megvalósítókkal valósíthatók meg indokolja, hogy az indikatív forráskeretet esetleg átcsoportosítással növeljék.

A kistérségi részdokumentumok kapcsolódása a Program részeihez

A részdokumentumot és a stratégiai célokat, illetve azokban meghatározott prioritásokat vizsgálva megállapítható, hogy eltérő intenzitással, de minden stratégiai célhoz kapcsolódik. A „Kitörési pontokra épülő gazdaságfejlesztésnél” az Energetikai szerkezetváltás a klímavédelem érdekében prioritásnál, a „Helyi adottságokra épülő vidékfejlesztés, foglalkoztatás centrikus agrárvertikumnál” az Egészséges, vonzó vidék megteremtése a helyi gazdaság fejlesztésével és egymást erősítő helyi közösségek kialakításával prioritásnál.

Ugyanakkor az „Érték- és egészségtudatos, szolidáris, innováció fogadására nyitott társadalom” és az „Erős várostérségek, élhető vidék, fenntartható környezet és térszerkezet” stratégiai céloknál megfogalmazott minden prioritáshoz kapcsolódnak a Program elemei.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a kistérségi projektcsomagok megvalósítása támogatja a megye stratégiai céljainak elérését, a projektcsomagok tartalma szinkronban van a programban javasolt intézkedésekkel.

A megyei gazdaságfejlesztési részdokumentum és a kistérségi részdokumentum összevetésénél a lehatárolást szükséges vizsgálni, mivel mind a tervezésnél, mind a kidolgozott projektek megvalósításánál egyértelműen be kell azonosítani, hogy milyen célok érdekében és milyen támogatási források felhasználásával valósultak meg a projekt elemei. (mérhetőség, értékelhetőség, elszámolhatóság).

Megállapítható, hogy a megyei gazdaságfejlesztési projektcsomagok közül a „Helyi gazdaságfejlesztés alternatív megoldásokkal” és a „Megyei foglalkoztatást segítő és életminőséget javító” projektcsomagok javasolt intézkedései valamint a kistérségi projektcsomag „Társadalmi befogadás erősítése és a helyi szegénység elleni helyi kezdeményezések” projektcsomag intézkedései között átfedések, azonos elemek találhatók.

Amennyiben a kistérségi projektcsomag elemeinek javasolt további fókuszálása megtörténik és alapvetően a szoft elemeket támogatják, akkor a két projektcsomag elemei még erősíthetik is egymást.

Heves Megye Területfejlesztési Programja 2014-2020 csak érintőlegesen mutatja be Eger Megyei Jogú Város fejlesztési elképzeléseit. Ugyanakkor a kistérségi részdokumentumban szereplő projektcsomagoknál mindenképpen szükséges vizsgálni, mivel Eger, mint kistérségi központi város is funkcionál, illetve. Eger ITS-ében meghatározott fejlesztések bizonyos elemei kistérségi kisugárzásúak, illetve kapcsolódásuk lehet.

A Térségközponti szerepkör erősítése projektcsomag fő elemei:

- A városok településközpontjai, funkcióhiányos városrészek megújításának támogatása, ahol az intézkedés keretében a városokban fenntartható köztér-rehabilitáció és közterület-felújítási fejlesztések valósulnak meg.
- A klímaváltozás hatásainak mérséklése, a városi térségek energiafüggőségének csökkentése a kisebb léptékű komplex fejlesztési programokon keresztül, amelyek a térségi energiapotenciál, különösen a megújuló energiaforrások endogén kiaknázásra irányulnak.
- A városokban található térségi szintű közintézmények, közszolgáltatások integrált, minőségi fejlesztése, megújítása, valamint a közigazgatási és közszolgáltatási rendszerek egyéb infrastrukturális fejlesztése.
- A közösségformálást erősítő terek, létesítmények fejlesztése az érintett lakosság szociális kohéziójának erősítése érdekében.

Eger 11 db megfogalmazott fejlesztési projekt elképzelése közül az alábbiak lehetnek szinkronban a fentiekkel:

- Városi közlekedés és parkolási rendszer korszerűsítése
- Szegregációk területi rehabilitációja és a szociális felemelkedés feltételeinek javítása
- A rehabilitált belvárost körülvevő Barokk övezet tömb-rehabilitáció és infrastruktúra fejlesztése
- Szolgáltató és tudásközpont kialakítása honvédségi épületek felhasználásával

A városi közlekedési projektnél helyi utak korszerűsítését nevesítik, kistérségi hatása az intermodális csomópont előkészítés folytatása projektemnek lehet.

A szegregációk területi rehabilitációja projektnél két elemet fogalmaznak meg. Az egyik a szegregátum területén infrastruktúra fejlesztése, másik az önkormányzati bérlakások felújítása (energiahatékonyság növelése).

A rehabilitált belvárost körülvevő területeken utak, járdák, sétányok, lépcsők és belvárosi tömbbelső felújítása szerepel.

A szolgáltató központ kialakítása honvédségi épületekben projektelemnél üzleti alapú egészségipar fejlesztést vagy oktatási és IT szolgáltató központ kialakítását tervezik, alapvető célként meghatározva a kvalifikált fiatal munkaerő megtartását.

A dokumentumban szereplő, fel nem sorolt, többi projekt tartalmából és fentiekből megállapítható, hogy Eger fejlesztési elképzelései alapvetően település fejlesztési fókuszúak és nem jelennek meg kistérség központi funkciót fejlesztő, térségi szolgáltatás szervező elemek.

A Kistérségi részdokumentum Projektcsomagok várható társadalmi, gazdasági hatásai

Általánosságban megállapítható, hogy az elkészült Programban a felvázolt céloknál egy szűkebb metszetére ad célzottabb válaszokat a kistérségi részdokumentum.

A várható hatások megítéléshez azonban figyelembe kell venni az alábbi kistérségi információkat, mely különösen azért is fontosak, mert a helyzetelemzés sem tartalmaz részletes kistérségi elemzéseket (kivéve a gazdasági teljesítményeket).

Heves megye kistérségeinek főbb adatai a 2013. július 15-ei beosztás szerint az alábbiak:

Kistérség neve	Központ	Támogató Település források* (M Ft)	Népesség (2013.január 1.)	Terület (km ²)	Népsűrűség (fő/km ²)
Bélapátfalvai kistérség	Bélapátfalva	13	1 195,9	12 200	260,06 47
Egri kistérség	Eger	17	1 281,6	82 911	522,88 159
Füzesabonyi kistérség	Füzesabony	16	2 027,5	30 396	578,55 53
Gyöngyösi kistérség	Gyöngyös	25	3 995,4	73 460	750,78 98
Hatvani kistérség	Hatvan	13	2 963,2	50 872	352,16 144
Hevesi kistérség	Heves	17	2 243,2	35 116	697,68 50
Pétervásárai kistérség	Pétervására	20	1 615,5	21 381	475,07 45

*megjegyzés: 1831/2013.(XI.14.) Korm. határozat 3. sz. melléklet

Az Egri kistérségnél korrekcióként figyelembe kell venni, hogy Eger Megyei Jogú Város mintegy 55 000 fő lakossal önálló fejlesztési programot készít, melyre támogató forrásként további 6 300,6 millió forint áll rendelkezésre.

A kistérségi részdokumentum projektcsomagjai esetében a részletes adatok nem kerültek bemutatásra, de már a jelenleg ismert forrásigények is meghaladják a rendelkezésre álló indikatív kereteket, sőt azoknak a többszöröse (lásd: 1229 db projektelképzelés 156 milliárd forint összegben). Tekintettel a forrásigény mértékére megállapítandó, és alapvetésként kezelendő, hogy a projektek kiválasztáskor minden egyéb szempont a szakmai fókuszok mögé sorolandó. A projektcsomagokon belül további koncentráció kerüljön végrehajtásra és a megyei fejlesztési program egyes elemei (megyei, kistérségi és megyei jogú városi fejlesztések) lehető legnagyobb szinergiás hatások figyelembevételével kerüljenek kialakításra. Ennek érdekében szükséges megfelelő mutatórendszer kialakítása és az előzetes értékelések, a megvalósíthatóság szisztematikus vizsgálata.

A megye gazdasági folyamataira (kibocsátás, versenyképesség, foglalkoztatás) a térségközponti szerepkör erősítése projektcsomag fejlesztési hatást gyakorolhatnak, ha a megyei gazdaságfejlesztési projektcsomag Üzleti környezet fejlesztési projektcsomag elemeit is ezekre a területre koncentrálnak. Természetesen a TOP és a GINOP lehetőségeivel is élnek a térségközpont releváns szereplői.

A másik terület, mely az EU2020 célkitűzések teljesítését is támogatja, az energiahatékonyság területe. Amennyiben a helyi érdekeltek a lehetőségeiknek megfelelő szerepet vállalnak (lásd javasolt tevékenység koncentráció) és szoros kapcsolat alakul ki - a megyei önkormányzat közvetítő szerepét is igénybe véve - a térségi és ágazati közszolgáltató szervezetek között érdemi fejlesztések nyomán, érdemi eredmények várhatók.

A harmadik terület a szegénység elleni küzdelem, a társadalmi befogadás erősítése, mivel ezen a területen helyi szereplők nélkül nem lehet eredményes cselekvési programot végrehajtani. Ennek nélkülözhetetlen része többek között, hogy a települések az Integrált Településfejlesztési Stratégia részeként kötelezően elkészítendő antiszegregációs tervvel rendelkezzenek. A települési önkormányzatok, a civil szervezetek, az állami közszolgáltatók együttműködő hálójára, melyhez szükségszerűen csatlakozniuk kell a gazdasági élet szereplőinek, elősegítheti mind a megyei szinten, mind a nemzeti szinten a szegénység és kirekesztettség csökkentése terén megfogalmazott célok megközelítését.

A kistérségi projektcsomagok esetében nem áll rendelkezésre elegendő indikatív támogatási forrás, melyek lehetővé tennék, hogy belátható közelségbe kerüljenek a megyei fejlesztési koncepcióban megfogalmazott „Magas színvonalú és egymással összhangban lévő épített és természeti környezet” átfogó célnál meghatározott célok, ezért ebben az esetben is a források koncentrációjára, valamint egyéb források bevonására is építeni szükséges.

3.3. A Program várható környezeti hatásai, a Program Stratégiai Környezeti Vizsgálata

Az Stratégiai Környezeti Vizsgálat célja

A stratégiai környezeti vizsgálat alapvető célja, hogy bemutassa az SKV értékelési kritériumait, valamint összefoglalja a legfontosabb környezeti és fenntarthatósági szempontból megfogalmazott értékeléseket, javaslatokat a tervezési és a döntéshozatali folyamatokra és azok tartalmi kérdéseire vonatkozóan. Továbbá a Programhoz kapcsolódó lehetséges környezeti, fenntarthatósági konfliktusok létének és mértékének azonosítása és ezeknek - amennyire lehetséges - a feloldása. Cél egy környezeti és fenntarthatósági szempontból is elfogadható stratégiai dokumentum megalkotása, a döntéshozatal hatékonyabbá, átláthatóbbá tétele, felelősségének erősítése a környezeti és fenntarthatósági szempontok megjelenítésével.

- Nagyfokú integráltság a döntéshozatalba (a döntéshozatal nyitottságától függően)
- Kapcsolódás a tervezői döntésekhez
- Kapcsolódás a stratégiai dokumentum elfogadási folyamatának döntéseivel (széleskörű társadalmi egyeztetés), a döntések, a tervezett intézkedések minőségének javítása.

Az SKV további célja, hogy a tervezők, döntéshozók és az érintettek számára is felhívja a figyelmet a környezeti és fenntarthatósági szempontok érvényesítésére a tervezés, a döntéshozatal és a végrehajtás során.

3.3.1. Környezeti célkitűzések szerinti értékelés

A jó környezetminőséggel kapcsolatos célkitűzések vizsgálati szempontjai

A SKV szabályozásáról szóló jogszabályok szűken értelmezett környezeti értékelési szempontjait foglaltuk össze és egészítettük ki az alábbi szempontcsoportban.

A környezeti adottságokhoz illeszkedő hasznosítás, a sokféleség megőrzése

Elvárás: A sokféleségre épülő, környezeti rendszer stabilitási szempontjainak kielégítése, az alkalmazkodás kielégítése.

Értékelési szempontok	Értékelés
<p>(Ökoszisztéma szolgáltatások fenntartása, fejlesztése)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Tekintetbe veszi-e Program a területfejlesztéshez kötődő ökoszisztéma-szolgáltatásokat? 2. Értékeli-e a Program a jelenlegi területfejlesztéshez kötődő természeti erőforrás, ökoszisztéma szolgáltatások hosszútávon fenntartható használatát? 3. Hogyan változik a természeti tőke, a területfejlesztéshez kötődő ökoszisztéma szolgáltatások köre a Program együttes hatására? 4. Vizsgálja-e a Program a helyi erőforrásokban, területfejlesztéshez kötődő ökoszisztéma szolgáltatásokban rejlő potenciálokat? 5. Van-e a Programban olyan intézkedés, amely a fenntartható erőforrás-használattal, a területfejlesztéshez kötődő ökoszisztéma szolgáltatásokkal kapcsolatos ismereteket, kutatást, technológiai fejlesztést segíti elő? 	<p>A feltárt és az ismert természeti erőforrásokban gazdag térség, megfelelő és a fenntartható gazdálkodással növelheti versenyképességét, a mely összhangban áll a természeti értékek megőrzésének elvével. Éppen ezért megfelelő hangsúlyt kell fordítani a természeti környezet értékének, illetve értékelése kérdéseinek és a társadalmi-gazdasági fejlesztések ötvözésére</p> <p>Az innováció támogatásával a környezettechnológiai és környezeti innovációs fejlesztéseket prioritásként kezeli a Program.</p>
<p>(Vízhasználatot meghatározó termelői struktúrák és fogyasztói mintázatok)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Figyelembe veszi-e a Program a jelenlegi termelői struktúra vízzel összefüggő környezeti hatásait a környezet állapot, természeti erőforrások, és térszerkezet vonatkozásában? (Pl. meglévő birtokméretek és az ebből adódó öntözési technológia és vízbeszerzési gyakorlat.) 2. Figyelembe veszi-e a Program a várható öntözésfejlesztés következtében létrejövő termelői struktúra vízzel összefüggő környezeti hatásait? 3. Vizsgálta-e a Program a meglévő fogyasztói gyakorlat/szokások vízzel összefüggő környezeti hatásait? 	<p>A Program kellő figyelmet fordít a térség vízgyűjtő-gazdálkodására és víziközmű rendszerére. Integrált vízgazdálkodási infrastruktúrafejlesztés, vízkészlet gazdálkodáson alapuló fenntartható táji rendszerek kialakítása megjelenik a stratégiai céloknál. Az aszály érzékeny területek problémáinak megoldására megfelelő módon keresi a lehetőségeket.</p> <p>Az öntözésfejlesztés is szerepel a stratégiai célok között, ellenben a Program jellegéből adódóan nem veszi figyelembe a víztestek és a talaj állapotát öntözési szempontok szerint.</p>

<p>4. Tartalmaz-e intézkedéseket a Program a tényleges vízszükséglethez igazodó vízhasználat és a takarékoság erősítése érdekében?</p>	<p>A Program szorgalmazza az ivóvízfogyasztás mérséklését. A termál- és gyógyvízhez kapcsolódó fejlesztések dominánsan szerepelnek a területfejlesztési célok között, de ezeknél a részeknél közvetlenül nem jelennek meg a környezetvédelmi szempontok.</p> <p>A vízrendszer rehabilitációja, a vízkészletekkel való ésszerű gazdálkodás javíthatja a természeti, gazdasági és közvetve a társadalmi állapotokat is.</p>
<p>(Környezeti alkalmazkodásra épülő szerves kultúra megőrzése, fejlesztése)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Meghatároz-e a Program olyan kulturális változásokat, amelyek a területfejlesztéssel összefüggő környezet jobbításához vezethetnek? 2. Vizsgálja-e a Program a területfejlesztéssel összefüggő szerves kultúra meglétének fokát (pl. a helyi társadalmi-kulturális, gazdasági-gazdálkodási hagyományok, amelyek a táj eltartó képességéhez alkalmazkodtak)? 3. Van-e a Programban olyan intézkedés, amely a helyi, területfejlesztéssel összefüggő szerves kultúra megőrzését igyekszik előmozdítani? 4. Az intézkedések következtében várható-e a helyi, területfejlesztéssel összefüggő szerves kultúrák sérülése, leépülése? 	<p>A területfejlesztési elképzelések, mind, a stratégiai és a projektcsomagoknál megfelelően kezeli az összefüggő környezet javítását.</p> <p>A települések leromlott állapotú rehabilitációját, az építészeti, kulturális a táji, tájképi jellegzetes értékeinek megőrzését, saját környezetük fejlesztését a rendezett környezet kialakítását szorgalmazza.</p> <p>Az „zöldmezős területek bevonásának optimalizálása” mellett megjelenik a barnamezős területek hasznosítása, és a termőterületek ipari területekké történő átalakításának védelmét helyezi előtérbe. A Konceptióban még, mint kármentesítendő területek szerepeltek, de a Program már prioritásként kezeli a barnamezős területek hasznosítását.</p>

Környezetterhelés, állapotváltozás, rehabilitáció.

Elvárás: A Program intézkedései csökkentsék a környezeti terhelések jelenlegi mértékét.

Értékelési szempontok	Értékelés
<p>(Az emberek egészségi állapotának és társadalmi, gazdasági helyzetének védelme, javítása)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Az intézkedések mennyiben járulnak hozzá az egészséges környezet biztosításához? 2. Javítják-e a tervezett intézkedések a rekreációs, gyógyulási lehetőségek környezethez kötött feltételeit? 3. A Program tartalmaz-e intézkedéseket a környezet kártételének megelőzésére és a kártételek elleni védelemre vonatkozóan? 4. Stabilizálják-e vagy csökkentik a mezőgazdasági termelők kockázatait a Program tervezett intézkedései? 5. Biztosítják-e a Program intézkedései az árvízi és belvízi kockázatok csökkentését, figyelemmel a vizek visszatartására, a tározás növelésére? 	<p>A Program célkitűzéseiben szem előtt tartja az egészséges környezethez való alapvető jogot, és ennek fenntartását prioritásként kezeli.</p> <p>A termál-és gyógyfürdők korszerűsítése, a sportolási, természetjárási lehetőségek kapacitásfejlesztése, egyéb zöldsportok népszerűsítési programok mind olyan intézkedések, amelyek a rekreációs, gyógyulási lehetőségek környezethez kötött feltételeit javítják.</p> <p>A szennyezett területek remediációja egyes területek stratégiai céljai közt, intézkedésként jelenik meg, a kihasználatlan beépített területek, barnamezők jobb kihasználásával hosszú távon a nemzetgazdaság számára fontos erőforrásokat véd meg.</p> <p>A mezővédő erdősávok kialakítása, az öntözési infrastruktúra- valamint az agrár-technológia fejlesztése, mint stratégiai célok csökkentik mezőgazdasági termelők kockázatait.</p> <p>Árvízi- és belvízi kockázatok csökkentését hangsúlyozza a Program, amely más ökológiai problémákkal együtt kezeli e stratégiai célt.</p>
<p>(Talajt érő hatások)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Az intézkedések csökkentik-e az eróziót és egyéb talajdegradációs folyamatokat? 2. Az intézkedések elősegítik-e a leromlott, 	<p>Magyarország talajvédelmi szempont-rendszere megegyezik az EU-s irányelvekkel, mivel elfogadott talajvédelmi stratégiánk nincs.</p>

<p>szennyezett területek rehabilitációját?</p> <p>3. Elősegítik-e az intézkedések a jó talajgazdálkodási gyakorlatot?</p> <p>4. Elősegítik-e a termőtalaj ésszerű, környezeti adottságokhoz igazodó használatát a esetleges károk megelőzése érdekében?</p>	<p>Az erózió, mint „leglátványosabb” talajromlási folyamat mellett többek között a talajtömörödés, elsavanyosodás, szikesedés, szervesanyag-csökkenés is komoly probléma. A Program jellegénél fogva direkt módon nem tartalmaz talajdegradációs folyamatok csökkentésére irányuló közvetlen intézkedéseket.</p>
<p>(Biológiai sokféleség, élővilág megőrzése)</p> <p>1. Foglalkozik-e a Program azzal, hogy az ökológiai tényezőket és ennek következtében az élőhelyeket milyen területeken és milyen mértékben változtatják meg?</p> <p>2. Kimutatják-e az intézkedésekhez kapcsolódóan a biológiai sokféleségre, élővilágra, élőhelyekre gyakorolt változások, hatások mértékét?</p> <p>3. Csökkentik-e a tervezett intézkedések az özönnövények terjedését és hatását?</p> <p>4. Vizsgálja-e a Program az idegenhonos vagy invazív növények és gerinctelen, gerinces állatfajok megjelenésének és terjedésének hatását az őshonos flóra és fauna elemekre?</p> <p>5. Kiterjednek-e az intézkedések a megfelelő mezőgazdasági, területhasználati gyakorlat fejlesztésére?</p> <p>6. Milyen hatással vannak az intézkedések a Natura 2000 területek állapotára, állagára és jellegére, valamint e területeken lévő élőhelyek és fajok kedvező természetvédelmi helyzete megmaradására, fenntartására, helyreállítására, fejlesztésére?</p>	<p>A megye védett értékeinek felkutatása, megőrzése, fenntartása, természetvédelmi kezelésük ösztönzése, a természeti környezet megóvása érdekében a megye víztesteinek jó ökológiai állapotba hozatala, ezek megőrzése, az erdőállományok védelmi (talaj-, víz- és biológiai sokféleség védelme) funkcióinak erősítése kellő hangsúllyal szerepelnek a Programban. Nem vizsgálja az intézkedésekhez kapcsolódóan a biológiai sokféleségre, élővilágra, élőhelyekre gyakorolt változások, hatások mértékét. A Program a környezetvédelem és gazdaságfejlesztés ésszerű egyensúlyának megteremtését szolgálják (ahol az adott terület mezőgazdasági hasznosítása alkalmazkodik táji adottságokhoz).</p> <p>A természetvédelmi előírásokat nem sértik az elképzelések, viszont kellő körültekintéssel és óvatossággal kell a további megvalósítási programokat tervezni, mert a különösen védett természeti értékek is veszélyben lehetnek az említett területfejlesztési elképzelések megvalósítása során.</p> <p>A Program tartalmazza, mint védelemre szoruló ökológiai rendszereket a Natura2000 területeket.</p> <p><i>Fontos megjegyezni, hogy a fent felsorolt hiányosságok bemutatása, kezelése nem ennek a Programnak a feladata.</i></p>

<p>(Táj, tájkaraktert érő hatások)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Az intézkedések védik, illetve szükség esetén javítják a tájvédelmi területek állapotát? 2. Az intézkedések védik, illetve szükség esetén javítják, helyreállítják a táj jellegzetes vonásait, értékeit (tájkarakter), szerkezetét? 	<p>A Program szerint növekszik a komplex tájrehabilitációra szoruló területek aránya Heves megyében, amelynek visszaszorítását, illetve helyreállítását a Konceptió területi stratégiai célok között fogalmazott meg. A Program ebből a szempontból nem követte a Konceptiót, így a tájkarakter javítása csak egy-két konkrét célterületen jelenik meg.</p>
<p>(Épített környezet, kulturális örökség)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Figyelembe veszi-e a Program az intézkedésekkel érintett területekhez kapcsolódó kulturális, építészeti, régészeti örökség védelmét, megőrzését? 2. Meghatározza-e a Program az épített környezet és a kulturális örökség, valamint kárelhárítások prioritási sorrendjét? 	<p>A Program nagy hangsúlyt fektet az épített környezet és a természeti értékek összhangban történő fejlesztésére. Mindezt ökoturisztikai szempontok figyelembevételével, ahol prioritásként szerepelnek a kulturális örökség, az építészeti, helytörténeti értékek bemutatása, megóvása, környezetük fejlesztése.</p>

Klímaváltozáshoz való alkalmazkodás és a veszélyek megelőzése, elkerülése, mérséklése

Elvárás: A Program tartalmazzon intézkedéseket a klímaváltozás hatásainak mérséklésére és a hatásokhoz való alkalmazkodás tekintetében

Értékelési szempontok	Értékelés
<ol style="list-style-type: none"> 1. A Program megfelelő módon határozza-e meg a klímaváltozás hatásait? 	<p>A Program megfelelően mutatja be a klímaváltozáshoz kapcsolódó helyzetképet, és a Konceptióval szemben a Programban szerepel komplex klímavédelmi szemlélet.</p>
<ol style="list-style-type: none"> 2. Terveznek-e intézkedéseket a Programban a klímaváltozás hatásainak mérséklésére tekintetében? 	<p>A Program elsősorban az energiahatékonyság javítását, és a széndioxid kibocsátás csökkentését tűzte ki célul.</p>
<ol style="list-style-type: none"> 3. Elősegítik-e az intézkedések az aszály kezelésére való felkészülést megfelelő 	<p>A Program kiemelten foglalkozik az aszály érzékeny területek megóvásával, azok</p>

mezőgazdasági, területhasználati gyakorlat kialakításával, illetve vízkormányzással, víz visszatartással?	biztonságos vízellátásával, és az öntözési rendszerek víztakarékosabb, hatékonyabb vízfelhasználást célzó berendezések fejlesztésével.
4. Az energiahatékonyság növelése alapvető szempont-e az intézkedések kialakítása során?	A Program által megfogalmazott klímapolitika alapján alapvető szempont az energiahatékonyság növelése.
5. A takarékos víz- és energiahasználatra való felkészülés és feltételrendszerének biztosítása része a Programnak?	A Program állampolgároknak szóló üzenetében jelenik meg az energia- és víztakarékosság. A környezettudatos életmód- és a szemléletformálásnak is része kell, hogy legyen.
6. A klímaváltozás által a védett területeket érintő hatások kezelésére terveznek-e intézkedéseket?	A Program világosan definiálja a veszélyeztetett területek kezelésére javasolt intézkedéseket.

A környezettudatos, felelős értékrend fejlesztése

Elvárás: A Program pozitív módon hasson az érintettek értékrendjére, erősítse a környezeti tudat és rendszerszemlélet fejlődését, elősegítendő a világot szektorokra és ismerethalmazokra bontó szemlélet helyett a környezet és a fejlődés összefüggő ügyeinek integrált kezelését elősegítő szemlélet érvényesítése.

Értékelési szempontok	Értékelés
1. Tartalmaz-e a Program olyan elemeket, pl. képzés, nyilvánosság, stb., amelyek az érintettek környezeti tudatának fejlesztését célozzák?	A Program szorgalmazza a környezettudatos szemlélet és gondolkodásmód erősítését a környezeti nevelés, szemléletformálás, fenntartható termelési eljárások és fogyasztási szokások, illetve a környezeti információkat biztosító rendszerek támogatásával és pályázati forrás biztosításával.
2. A Program intézkedései és azok eredményei környezettudatos, környezetbarát magatartás, életmód lehetőségeinek, feltételeinek javításához vezetnek-e?	Visszacsatolásra alkalmas környezeti hatásokat mérő és értékelő rendszer nem része a Programnak.
3. Van-e a Program környezeti hatásait mérő, értékelő rendszer, amely biztosítja az érintettek számára a visszacsatolást?	A Program céljai között kiemelt fontosságú a környezeti nevelés.
4. Van-e a Programnak a holisztikus szemléletmódra, rendszerszemléletre való neveléssel kapcsolatban intézkedési terve a különböző intézményi, társadalmi szereplőkre vonatkozóan?	

A Program integrált megközelítésével és az általános rendszerszemlélet érvényesítésével kapcsolatos elvárások vizsgálati szempontjai

A Program belső összhangjának biztosítása

Elvárás: A Programban feltárt probléma kezelésére olyan választ, célt és eszközt kell találni, amely úgy képes az adott problémát kezelni, hogy ne legyen ellentétes hatású más célkitűzések teljesülésével.

Értékelési szempontok	Értékelés
<ol style="list-style-type: none"> 1. Meghatározza-e a feltárt környezet- és természetvédelmi problémák jelentőségének rangsorát? 2. Meghatároz-e, ha igen áttekinthető környezet- és természetvédelmi szempontok alapján prioritásokat az intézkedések tekintetében? 3. Az okok és célok összhangban vannak-e, van-e minden feltárt jelentős környezeti problémára válasz; illetve a célok és eszközök összhangban vannak-e, az eszközök elvezetnek-e célok megvalósulásához, a jelzett problémák megoldásához? 4. A Program által tervezett célok /eszközök /generált projektek erősítik, vagy gyengítik egymást? 5. A Program a társadalmi és környezeti problémák létrejöttének megelőzését, vagy a problémák kezelését részesíti előnyben? 6. A Program által javasolt megoldások mennyiben vonatkoznak az okokra, és mennyiben az okozatokra? 	<p>A Program nem ismerteti a természetvédelmi, környezetvédelmi és tájvédelmi problémák jelentőségének prioritási rendjét.</p> <p>A prioritásokat nem környezeti szempontok alapján állítja fel, ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy a környezeti szempontokat nem hagyja figyelmen kívül.</p> <p>A stratégiai célok és projektcsomagok összhangban vannak a Konceptióban feltárt problémák megoldási elképzeléseivel. Az ehhez szükséges, és a tervben felhasználásra szánt eszközök a célok megvalósulását szolgálják.</p> <p>A Program célkitűzései által generált projektek megfelelő koordináció esetén és a környezeti prioritás mellett erősítik egymást.</p> <p>A Program meglévő környezeti problémákat kezel, környezetügyi prevenció leginkább a szemléletformálásban jelenik meg.</p> <p>A környezeti problémák kezelésének mélyebb, összetettebb ok-okozati összefüggésire a Program nem tér ki.</p>

A Program külső összhangjának biztosítása

Elvárás: A Program kezelje egy rendszerben a fejlesztés és a környezet ügyét, azaz teremtsen összhangot, a fejlesztést meghatározó, más ágazati programokkal.

Értékelési szempontok	Értékelés
<ol style="list-style-type: none"> 1. Kihat-e a Program más ágazati tervekre, stratégiákra stb.? 2. Gyakorol-e hatást más ágazati stratégiák fenntarthatósági és környezeti tartalmára, kapcsolatrendszerére? 3. Figyelembe veszi-e a Program más Stratégiák, programok pozitív és negatív hatásait, együtthatásait? 4. Figyelembe vette-e a Program tervezési területének külső kapcsolatait, s az azok gyakorolt hatásait? 5. Figyelembe veszi-e a Program a szomszédos megyék- terveit (hasonló jellegű Programjait), foglalkozik-e a Programok összehangolásával? 6. Tartalmaz-e a Program olyan intézkedést, amelynek során, a szektorokon túlmutató intézményrendszert hoz létre, illetve vannak-e a Programnak új javaslatai a megelőző, ágazati intézkedések szabályozók és intézmények leváltására? 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nem, a Program negatívan nem hat ki más stratégiára, inkább azok megvalósulását szolgálja. 2. Nem, a Program nem befolyásol más stratégiát, inkább azok megvalósulását szolgálja. 3. Igen, a Program más stratégiák figyelembevételével, azokkal összhangban készült. 4. Igen. 5. Igen, a Program a szomszédos megyék területfejlesztési programjainak/konceptióinak ismeretében, azok figyelembevételével készült. 6. Igen, a Programban stratégiai célként szerepel a Turisztikai Desztináció Menedzsment szervezetek tényleges felállításának elősegítése.

Rendszerszemlélet érvényesítése

Elvárás: A negatív és pozitív visszacsatolási folyamatok és beavatkozási pontok azonosítása, és a legcélravezetőbb intézkedések kiválasztása. Elérhetetlen célok és felesleges finanszírozás elkerülése.

Értékelési szempontok	Értékelés
<ol style="list-style-type: none"> 1. Vizsgálja-e a Program a meglévő gazdasági- társadalmi- környezeti folyamatok összekapcsoltságát? 	<ol style="list-style-type: none"> 1. A Program többször is hangsúlyozza a területfejlesztési tengelyek összekapcsoltságát, egymásra utaltságát; számos helyen kitér azok környezeti hatásaira.

2. A folyamatok összekapcsoltsága csökkenti-e a keletkező hulladékok, szennyvíz, szennyezés mennyiségét?	2. A keletkező hulladékok, szennyvíz, szennyezés mennyiségének csökkentésére irányuló intézkedések direkt, célorientált folyamatok részei. Összekapcsolt tervekre egy-két esetben találni utalást, azok inkább átfogó, vagy horizontális célként jelennek meg.
--	--

A Program összesített értékelési táblázata

SKV célok – megfelel a Program az alábbi elvárásoknak?	-2	-1	0	1	2
A Program környezeti célkitűzései					x
Ökoszisztéma szolgáltatás					x
A felszíni vizek védelme					x
A felszín alatti vizek védelme				x	
A védett területek védelme				x	
Élőhely-védelem				x	
Hulladékgazdálkodás				x	
Erőforrás-gazdálkodás					x
Egészséges környezet biztosítása					x
A jó környezetminőséggel kapcsolatos célkitűzések					x
A környezeti adottságokhoz illeszkedő hasznosítás, a sokféleség megőrzése				x	
Környezetterhelés, állapotváltozás, rehabilitáció					x
Klímaváltozáshoz való alkalmazkodás és a veszélyek megelőzése, elkerülése, mérséklése					x
A környezettudatos, felelős értékrend fejlesztése					x
Öntözési feltételek javítása					x
Rendszerszemlélet érvényesítése				x	

3.3.2. A Program tematikus értékelése

A Program, tekintettel arra, hogy a gazdaság jelentős vertikumára, a társadalom egészére, valamint a természet, illetve a természeti erőforrások széles körére épít, hatásai szerteágazóak lesznek. A környezeti szempontból értékelendő területekre kifejtett hatás az alábbiakban foglalható össze.

A Területfejlesztési Programban szereplő javaslatok környezeti szempontú elemzése során vizsgálni kell azok megvalósulása, illetve azok meg nem valósulása esetén várható hatásukat – a 18/2009. (X. 6.) Korm. rendelet 9. melléklete alapján – az alábbi területeken:

1. a termőföld mennyisége
2. a talaj minősége
3. a földtani és ásványvagyon
4. a levegő minősége
5. a víz (felszíni és felszín alatti vizek mennyisége és minősége),
6. a hulladékgazdálkodás helyzete,
7. a táj (tájszerkezet, tájhasználat),
8. az épített környezet,
9. a kulturális örökség (múemlékvédelem, régészet),
10. az élővilág (ökológiai hálózat, védett természeti területek, biodiverzitás).

A térség erőforrásainak fenntarthatósága

1. a termőföld mennyisége
2. a talaj minősége

Heves megye erőforrás rendszerének része minden közvetlen anyagi vonatkozásokkal összefüggésbe hozható társadalmi, gazdasági és természeti erőforrás. Az ásványvagyon és az abiotikus megújuló energiahordozók (nap, víz, földhő) illetve a biomassza produkció, a termőtalaj alapvető potenciálja a térségnek. Ezen felül a kulturális és természeti örökség védelme, illetve a felsorolt erőforrások termeléséhez és szolgáltatásához kapcsolódó tudás, munkaerő és infrastruktúra is domináns része e rendszernek, amelyet a Program helyesen kezel.

A külső erőforrások felhasználásának csökkentése, a tudatos fogyasztás és a helyben előállított javak népszerűsítése szintén eleme a Programnak.

Az erőforrások folyamatos feltárása, védelme, és ésszerű felhasználása, illetve hatékonyságuk növelése kellő mértékben és megfelelő módon jelenik meg a Programban.

A Program nem tér ki a teljes ökológiai, agrár, erdészeti, ipari, és egyéb beavatkozások során bekövetkező talajromlások kivédésére.

A talajdegradációs folyamatok, amelyek természeti okok, és/vagy emberi beavatkozás hatására egyaránt bekövetkezhetnek:

- Víz- és szél okozta talajerózió (víz, szél, művelés hatása): Heves megyében az megművelt területek harmadán játszódnak le eróziós folyamatok, amely **mértéke több mint 15 t/ha/év**. (A tolerálható talajveszteség 10t/ha/év értéknek felel meg.) Az eróziós formák közel fele barázdás erózió, a többi csepp- és árkos erózió;
- Biológiai degradáció, kedvezőtlen mikrobiológiai folyamatok, biodiverzitás csökkenése
- Szervesanyag-készlet csökkenése (*OM, OC, tőzeg-„készlet”*) Heves megye talajainak közel 60%-a átlagos (2-3%) szervesanyag tartalommal bír.
- Talajsavanyodás: Heves megye talajainak mintegy 1%-a erősen ($\text{pH}_{\text{KCl}} < 4,5$), 4%-a közepesen ($\text{pH}_{\text{KCl}} 4,5-5,5$), 42%-a gyengén ($\text{pH}_{\text{KCl}} 5,5-6,5$) savanyú kémhatású;
- Sófelhalmozódás, szikesedés: Heves megyében mintegy 10000 hektárt borítanak szikes talajok; további jelentős területeken fenyeget a másodlagos szikesedés veszélye, leginkább a helytelen öntözés és vízgazdálkodás következtében;
- Fizikai degradáció: Talajok mintegy 23%-a gyengén, 18%-a közepesen, 13%-a erősen érzékeny szerkezetleromlásra és tömörödéssre;
- Sivatagosodás;
- A talaj vízháztartásának szélsőségessé válása;
- A talaj tápanyagforgalmának kedvezőtlen irányú megváltozása;
- A talaj puffer-képességének csökkenése, talajmérgezés, toxicitás;
- Talajszennyezés: szilárd és folyékony halmazállapotú ipari és települési hulladékok nem megfelelő kezeléséből, közlekedésből stb. származnak.
- Talajfedés: beépítés (város-közlekedés, vagy egyéb kivét, „zöldmező”) vagy természetes folyamat (árvízi hordalék, földcsuszamlás, eróziós ráhordás)

Energiagazdálkodás, klímapolitika

3. a földtani és ásványvagyon
4. a levegő minősége

Heves megye energiahordozók tekintetében jól ellátott, jelentős szénvagyonnal, fa alapanyaggal, mezőgazdasági hulladékkal rendelkezik, melynek jövőbeni hasznosítása jelentős potenciált hordoz magában. A térség alapvető érdeke, hogy a rendelkező energiaáramokat minél hosszabb ideig a területén tartsa, illetve minél nagyobb mértékben, helyben hasznosítsa. A Program stratégiai céljai között szerepel az energiahatékonyság korszerűsítése. Emellett világosan kiáll az energiafogyasztás mérséklése, illetve az energiafüggőség csökkentése mellett. A területi stratégiai célok és a konkrét intézkedések sorában világosan definiált az alternatív, megújuló energiára épülő helyi és energiatermelési

és ellátási rendszerek kiépítése, illetve a gazdag nap-, szél- és geotermikus, valamint biomassza energia potenciál kiaknázása.

Rendkívül fontos a biomassza hasznosítása, amely elsősorban a mezőgazdasági- illetve zöld hulladékokra épül.

A Program a klímaváltozáshoz való alkalmazkodást figyelembe véve, illetve az elfogadott klímapolitikának megfelelően került megalkotásra.

A levegőszennyezés csökkentését (ehhez kapcsolva a mérőhálózatok fejlesztését) fogalmazza meg a Program. Egyéb káros anyagok kibocsátásának csökkentéséről, az emisszió – imisszió következtében a légkört terhelő szennyezők csökkentése, illetve a szennyező gócok, vagy okozók megszüntetése nem szerepel.

A Program kiemelt hangsúlyt fektet megújuló energiaforrások (biomassza, a nap-, szél-, víz- és geotermikus energia) hasznosítására. A Program szerint (is) a megújuló és alternatív energia hasznosításának elsődleges célja gáz- és kőolajimport-függőség csökkentése.

Ezen túl támogatja a megújuló energiaforrások térnyerésének elősegítését és a megújuló energia hasznosítását célzó beruházásokat, amelyek kifejezetten széles spektrumú kínálatát tartalmazza az alternatív energia-előállításoknak.

A vasúti közlekedési és szállítási formák térnyerési feltételeinek megteremtésével elérhető, hogy a környezetet kevésbé terhelő vasúti áruszállítás a forgalomnövekedést, a levegőszennyezést, a zaj- illetve rezgésterhelést okozó közúti teher és személyforgalom minél nagyobb részarányát átvegye. Az életminőséget közvetlenül befolyásolja a levegőszennyezés és zajterhelés, emiatt a kültéri levegőminőség méréséhez szükséges mérőhálózat fejlesztése; zajterhelési mérőhálózat fejlesztése, zajtérképek készítése is része az intézkedéseknek.

A városokat elkerülő utak kiépítése lehetővé teszi, hogy a tranzitforgalom ne terhelje a település belső forgalmát, lényegesen csökkenti a zaj, rezgés és légszennyezettség kialakulásának lehetőségét.

Vízgyűjtő-gazdálkodás, víziközmű

5. a víz (felszíni és felszín alatti vizek mennyisége és minősége)

Az EU Vízkeret Irányelvében és Magyarország Vízgyűjtő Gazdálkodási Tervében megfogalmazott intézkedések megvalósítását közvetett módon szolgálja a Program. Az egészséges ivóvíz – mint az egyik legfontosabb tényező – biztosítása érdekében, a Program célul tűzte ki az ivóvízbázisok védelmét, sérülékeny vízbázisok biztonságba helyezését, az üzemelő és távlati vízbázisok diagnosztikai vizsgálatát.

A vízkivételi és –tisztítási technológiák fejlesztését, a kapcsolódó csőhálózati rekonstrukciókat, illetve a felszín alatti vizek minőségének megőrzését is kiemelt

fontosságúnak tekinti a Program. Ivóvíz kímélő technológiák alkalmazásának bevezetése, a kinyert vizek újrahasznosításának növelése segíti a takarékos vízhasználat elterjesztését.

A Program célja a legkisebb környezeti terheléssel járó szennyvízelvezetés és –kezelés, illetve a keletkezett szennyvizek gyűjtése, tisztítása, ezen belül az agglomerációk szennyvízelvezetési és –tisztítási programjának végrehajtása, kistélepek egyedi tisztítási módú szennyvízkezelése, meglévő szennyvízgyűjtő hálózatok fejlesztése. A szennyvíztisztító telepek rekonstrukciója és a szennyvíziszap-kezelési technológiák és ártalommentes iszapelhelyezés, valamint a tisztított szennyvizek és a szennyvíziszap újrahasznosítása határozott intézkedésként szerepel, konkrét javaslatra nem tér ki.

A szélsőséges vízgazdálkodási viszonyok káros hatásait fenntartható módon, a térségek vagy vízgyűjtők szintjén integráltan kívánja a Program kezelni. Az ár-, belvízvédelem, csapadékvíz-elvezetés legfontosabb feladatainak a Program az alábbi intézkedéseket tekinti: ár- és belvízveszély folyamatos csökkentése; víz-, szükség-, és záportározók építése; medermélyítések, csatornahálózat bővítése, fejlesztése; a vizek kártétele elleni védelem erősítése; vízvédelmi és öntöző rendszerek fejlesztése; vízrendezés, rekonstrukciós feladatok. Emellett kitér a koncepcionális ár-, és belvízvédelmi fejlesztésekre, és lehetséges pontszerű beavatkozások lehatárolására.

Hulladékgazdálkodás

6. a hulladékgazdálkodás helyzete

A fenntartható fejlődés igénye a hulladékgazdálkodásban is prioritások megfogalmazását teszi szükségessé. A környezet védelme, valamint a természeti erőforrások fenntartható használata érdekében cél az ötlépcsős hulladék hierarchia minél szélesebb körű érvényesítése, mely előírja, hogy a hulladékképződés megelőzése és a hulladékgazdálkodás során meghatározott elsőbbségi sorrendet kell követni és törekednünk kell arra, hogy a hierarchiában szereplő tevékenységek közül a környezetvédelmi szempontból legjobb megoldást válasszuk. A hierarchiában az első helyen a hulladék keletkezés megelőzése áll. Természetszerű azonban, hogy miután a megelőzés nem minden esetben megvalósítható, akkor az újra használatot, ha ez sem lehetséges, akkor az újrafeldolgozást kell alkalmazni. A Programban és a javaslattétel beavatkozási területeinél arra kell törekedni, hogy a hulladék hierarchia legalsó szintjét jelentő, de a környezetveszélyeztetést és egészségi kockázatot mindenképpen kizáró ártalmatlanítás valóban csak az utolsóként szóba kerülő megoldás legyen. Környezetvédelmi szempontból a hulladéklerakón való elhelyezés a legrosszabb alternatíva, tekintettel arra, hogy ez hosszútávon környezetvédelmi problémát jelent, másodsorban pedig az erőforrások elvesztéséhez vezet.

A hulladékáramok helyben tartása, és erőforrásként való felhasználása további fejlesztési elképzelés lehetne, amely az energiahatékonyságot és a szolgálja.

Az újrahasznosítás, újrahasználat fontosságát széleskörűen tárgyalja a Program mind energetikai, mind gazdaságfejlesztési szempontokból is. A környezeti szennyezések és a nyersanyag felhasználás csökkentése, mint közvetett hatásként tekinthető a Program ehhez kapcsolódó intézkedései révén. A Program nem említi a hulladék lerakással kapcsolatos intézkedéseket, illetve nem foglalkozik ártalmatlanítás arányának csökkentésével. A fizikai feltételek biztosításán túl építési, bontási hulladék-hasznosító program végrehajtása is része Programnak.

A mezőgazdasági eredetű és állattartási hulladékok kezelésénél a biogáz technológia, az energetikai célú fafelhasználás esetében szükséges a tüzelőberendezések hatékonyságának növelése, továbbá az erdészeti és faipari hulladékok, melléktermékek hasznosításának preferálása is célja a Programnak.

A Program minimális környezetterheléssel járó gyártási technológia és megfelelő alapanyag felhasználással kívánja biztosítani hulladékkeletkezés csökkentését.

A biológiailag lebomló és zöld hulladékok kezelését, helyben történő visszaforgatását, a házi és közösségi komposztálás elterjesztését támogatja a Program.

Tájvédelem

7. a táj (tájszerkezet, tájhasználat)
8. az épített környezet
9. a kulturális örökség (műemlékvédelem, régészet)

A tájvédelem feladata a tájkarakter (tájjelleg) értékes elemeinek, a természeti adottságokkal összhangban lévő, hagyományos tájszerkezet, a táj teljesítőképessége (potenciálja) és kedvező esztétikai adottságainak megőrzése és ezáltal a táji sokféleség (tájdiverzitás) megőrzése. A felsorolt intézkedések között megfelelő számban és megvalósítási helyen szerepel a tájvédelem. Ám több elképzelés mögött nem látszik biztosítottnak a tájvédelmi szempontok maradéktalan figyelembevétele. Javasolt az egyedi tájértékek településenkénti és egyes tájérték-fajták szerint történő védelme a helyi közösségek intenzívebb bevonásával, illetve a nemzetközi minősítésű területeknél e minősítések, címek megőrzése, a nemzetközi minősítésű területek arányának növelése.

A vidék környezeti, természeti, kulturális, táji értékeinek védelmére, élhető környezet megteremtése mellett pincesorok kialakítása, felújítása, illetve a szőlő- borkultúra, hagyományainak ápolása is szerepel a Programban. A saját arculattal és identitással rendelkező vidék megteremtése is célja a Programnak. A Program nem említi a tájváltozás nyomon követését, bízunk abban, hogy a megvalósuló intézkedések figyelemmel kísérik a tájkarakterek változását.

Kármentesítés

A múltban bekövetkezett környezeti károk feltárása, megszüntetése elengedhetetlen a talaj és a felszín alatti vizek minőségének megóvása érdekében.

A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény alapján 1996-ban indult el a Nemzeti Környezetvédelmi Program, amelynek része a tartós környezetkárosodások és szennyezett területek környezeti kármentesítésére létrehozott Országos Környezeti Kármentesítési Program (OKKP). A program célja, a felszín alatti víz és földtani közeg veszélyeztetésének, szennyezettségének, károsodásának megismerése, nyilvántartásba vétele, illetve a szennyezettség kockázatának, valamint a szennyezettségnek csökkentése, megszüntetése. Az OKKP magában foglalja az általános, országos és egyedi beruházási feladatokat.

*„Minden olyan műszaki, gazdasági és igazgatási tevékenységet, amely a veszélyeztetett, szennyezett, károsodott felszín alatti víz, illetőleg földtani közeg megismerésére, a szennyezettség, károsodás és a kockázat mértékének csökkentésére irányul, összefoglaló néven **kármentesítésnek** nevezünk.” [OKKP]*

A Programban gazdaságstratégiai feladatként jelenik meg a megye leromlott állapotú, barnamezős területeinek hasznosítása (kármentesítés, rehabilitáció), új funkciókkal való ellátása. Javasolt lehet továbbá a szennyezett területek számbavétele, prioritási sorrend kialakítása.

Élőhelyvédelem és Natura2000 területek Heves megyében

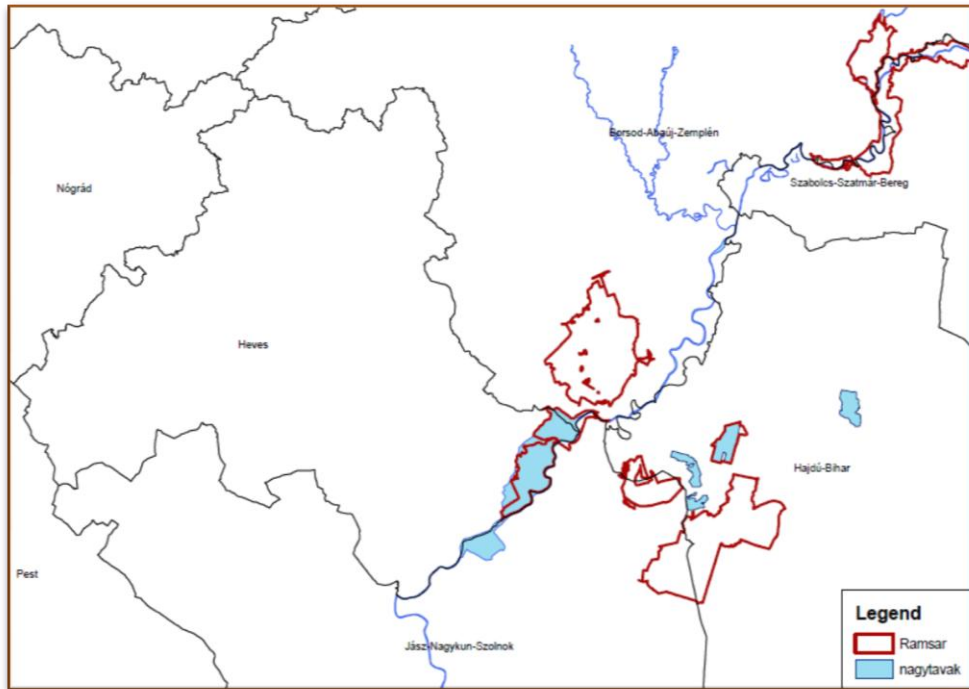
10. az élővilág (ökológiai hálózat, védett természeti területek, biodiverzitás).

Az Európai Unió két természetvédelmi irányelve – az Élőhelyvédelmi (92/43/EEC) és a Madárvédelmi (79/409/EEC) Irányelv – biztosítja a Natura2000 területek jogi alapját, melynek végrehajtása minden tagállam számára kötelező érvényű. A Natura2000 hálózatot a madarak védelmére kijelölt különleges madárvédelmi területek (SPA), valamint az élőhelyek, növény- és más állatfajok védelmére kijelölt kiemelt jelentőségű és különleges természetmegőrzési területek (SCI) alkotják.

A Natura2000 területek jelentős része átfedésben van a hazai jogszabályok által kihirdetett védett természeti területekkel (nemzeti park, tájvédelmi körzet, természetvédelmi terület, ex lege láp), de számos korábban nem védett terület is kijelölésre került. A két rendszer (hazai, illetve uniós) együttesen biztosítja a természeti értékek védelmét hazánkban, bár a rájuk vonatkozó szabályok, kötelezettségek eltérőek. Számottevő különbség a Natura2000 területekre vonatkozó közösségi jelentési kötelezettség, illetve hogy a jelölő fajok és élőhelyek monitorozásával értékelni kell a bekövetkezett (természetes és antropogén) változásokat a célként megfogalmazott kedvezőbb természetvédelmi állapot elérése érdekében.

Heves megye Natura2000-es területei, és a védett fajok gyűjteménye a **3. számú mellékletben** szerepelnek. A mellékletben szereplő adatbázison túl, Heves megyében nincsenek *Különleges természetmegőrzési területnek jelölt* területek és *Kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területnek jelölt* területek a Natura2000 rendszerében.

Heves megyében nem jelöltek meg önálló területet a Ramsari Egyezmény végrehajtása kapcsán a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek jegyzékébe. A Tisza-tó két északi öblözete, mint kiemelten védett ökológiai rendszer, és mint vizes élőhely, a Hortobágyi törzsterület részeként 2008 óta szerepel a Ramsari területek között.

A Ramsari Egyezmény oltalma alatt álló területek az Alföld északi részén (saját szerkesztés)

A Program céljai között határozottan szerepel a megye természetvédelmi területeinek (a Bükk Nemzeti Park, a tájvédelmi körzetek, Natura2000 és egyéb védett, ökológiai területek) hosszú távú fennmaradásának biztosítása, természetes elterjedésük szinten tartásával vagy növelésével.

Az ex lege természeti értékek (barlangok, lápok stb.) megóvására, a degradációs folyamatok csökkentésére nem ad célkitűzéseket. Bízunk abban, hogy ebben területfejlesztési Programban általánosan megfogalmazott természet megóvási intézkedések, figyelemmel lesznek az ex lege-, illetve a földtani értékek védelmére is. Mindemellett többször kiemeli a természethez kapcsolódó kulturális értékek védelmét.

A Programban megfogalmazott célkitűzések és projektcsomagok figyelembe veszik a természet- és tájvédelmi célokat, az ágazati tervezésekben horizontálisan érvényesülnek a természetvédelmi és tájvédelmi alapvető célok. Több beruházás dominánsan környezetvédelmi célokat segít, emellett javasolt a megvalósítás során természetmegőrzési szemlélet követése is.

4. Javaslatok, észrevételek

4.1. Általános észrevételek

Heves Megye Területfejlesztési Programja tartalmilag és különös tekintettel a természet-környezet- és tájvédelmi részek kidolgozását megvizsgálva, megfelel a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Korm. rendeletnek. A kitűzött célok nem sértik a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. és a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvényeket. A vázolt elképzelések összhangban állnak az Európai Unió vonatkozó irányelveivel és a határon átnyúló nemzetköz egyezményekkel, illetve megfelel a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiáról szóló 18/2013. (III. 28.) OGY határozatnak.

A Program céljainak megvalósulásával közvetve vagy közvetlenül környezeti szempontból negatív hatást kiváltó tényezők feltárása, különös tekintettel azokra a tervi elemekre, amelyek a természeti erőforrások túlzott igénybevételét vagy a környezetterhelés, vagy az emberi egészség károsodásának előidézését jelentik:

A megfogalmazott elvek alapján, a fejlesztési prioritások közvetlenül nem okoznak környezetminőségi romlást.

Országhatáron átterjedő környezeti hatások

Az országhatáron átnyúló környezeti hatások azonosítására az országhatáron átterjedő környezeti hatások vizsgálatáról szóló, Espooban, 1991. február 26. napján elfogadott egyezményhez kapcsolódó, a stratégiai környezeti vizsgálatról szóló, Kijevben, 2003. május 21-én elfogadott jegyzőkönyv kihirdetéséről szóló 132/2010. (IV. 21.) Korm. rendeletet valamint az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005.(I.11.) Korm. rendeletet figyelembe véve, a Heves Megye Területfejlesztési Programja környezeti értékelése alapján megállapítható, hogy annak céljait és földrajzi kiterjedését figyelembe vevő ésszerű változatának megvalósítása, országhatáron átterjedő jelentős környezeti hatást várhatóan nem eredményez.

4.2. Részletes észrevételek

A teljesség és a koherencia érdekében javasolt a Program kiegészítése - a Konceptióban megfogalmazottakkal összhangban - az alábbiak szerint, mielőtt a prioritások beazonosítására sor kerül:

A Heves megyei területfejlesztési koncepcióban a következő **jövőkép** fogalmazódott meg: **„Heves megye a megfelelően képzett és képezhető humán tőkére támaszkodó, innováció-orientált, versenyképes és kiszámíthatóan fejlődő gazdaságával, természeti erőforrásaival fenntartható használatával és társadalmi erőforrásainak folyamatos fejlesztésével, munkahelyek teremtésével és egyre javuló közbiztonságával 2030-ra a nemzetgazdaság fontos szereplőjévé válik.”**

A fentiekben megfogalmazott jövőkép megvalósítása érdekében a megye számára három átfogó, illetve négy komplex stratégiai cél került megfogalmazásra.

Átfogó célok:

- Komplex, integrált foglalkozás-intenzív gazdaság
- Produktív, képzett, a környezetével harmóniában élni képes társadalom
- Magas színvonalú és egymással összhangban lévő épített és természeti környezet.

A Konceptió három átfogó céljának középpontjában azon felismerések állnak, hogy a gazdasági felzárkózásához, a megye versenyképességének erősítéséhez elengedhetetlen tényezők a vállalkozások, az innováció támogatásán túl a produktív, képzett, a környezetével harmóniában élni képes lakosság.

Az átfogó célokat determinálja, hogy Heves megye természeti, kulturális értékeinek és épített környezetének egyedülálló elemei kiemelkedő vonzerővel bírnak nemcsak országos, hanem nemzetközi viszonylatban is. Megóvásuk és harmóniájuk megteremtése a megye társadalmi, gazdasági fellendülése érdekében a jövőben is alapvető célkitűzései között kiemelt jelentőséget tulajdonítanak a települések, településrészek rehabilitációjának, arculatuk javításának is, az építészeti, kulturális értékek megőrzésének.

Fontos a környezettudatos szemlélet és gondolkodásmód erősítése a környezeti nevelés, szemléletformálás, fenntartható termelési eljárások és fogyasztási szokások, illetve a környezeti információkat biztosító rendszerek támogatása.

Stratégiai célok:

- Kitörési pontokra épülő gazdaságfejlesztés
- Helyi adottságokra épülő vidékfejlesztés, foglalkoztatás centrikus agrárvertikum
- Érték- és egészségtudatos, szolidáris, innováció fogadásra nyitott társadalom
- Erős várostérségek, élhető vidék, fenntartható környezet és térszerkezet.

A Konceptió vizsgálatánál már említett, és a Programban megjelenő barnamezős beruházások prioritásként való kezelése mellett fontosnak tartjuk a kármentesítésre szoruló területek lehetőség szerinti felmérését, azok tényfeltárását, és végül – projektek révén – a kármentesítés lebonyolítását. Ezzel nem csak a szennyezett területek száma csökken, hanem területfejlesztés és gazdaságfejlesztés szempontjából is fontos területek válnak hasznosíthatóvá, megőrizve az érintetlen természetet, vagy az agrárium által használt termőföldeket. Mindezeket túl a remediációs beruházások nem csak gazdaságélénkítést, hanem az egészséges környezet javítását is eredményezi.

A kármentesítés mellett - területfejlesztési szempontok figyelembevételével - a másik legfontosabb környezetvédelmi szegmens a vízbázisok védelme (az ivóvízellátást biztosító víztestek sérülékenységét a közelmúltban súlyossá vált abasári vízbázis szennyezése is bizonyítja). Emiatt nem hagyható figyelmen kívül az ipari területek, illetve egyéb szennyezők felülvizsgálatának szükségessége, illetve a monitoring kutak állapotának javítása.

A fentiek alapján a Program tartalmát környezetvédelmi szempontból erősítené a kármentesítés és a vízbázisok védelmének határozottabb támogatása.

A Program elején javasoljuk a Konceptióra épülő rövid helyzetértékelő rész beemelését, és annak bemutatását, hogy a javasolt intézkedésekkel, beavatkozásokkal mely kiinduló pontból hová kíván eljutni a Program.

Környezetvédelmi szempontból – figyelembe véve a program szerepét, tartalmát, valamint várható végrehajtási kereteit is – javasoljuk a környezeti értékelési fejezetek egyes megállapításainak lehetőség szerinti figyelembe vételét.

Amennyiben a társadalmasítás, valamint a projektgyűjtés során a helyzetfeltárásban megjelölt területi fókuszok tetten érhetők, javasolt az egyes prioritások, intézkedések esetében ezeket megjelölni, így biztosítva a Konceptióban, valamint a Program más részeiben megjelenő fókuszok érvényesülését, javítva ezzel a program koherenciáját, a fókuszok által pedig a források elaprózódásának elkerülését.

A 2007-2013 közötti fejlesztési időszak egyik jelentős tapasztalata, hogy a programok előrehaladásának követését, eredményeinek mérését csak jól definiált, megfelelő célértékkel ellátott, lehetőleg kevés számú magindikátort tartalmazó indikátorrendszer tudja biztosítani. A 2014-2020 közötti fejlesztési időszakban a programok előrehaladásának mérése különösen fontos lesz, amint azt például az Európai Parlament és a Tanács 1303/2013/EU rendeletének eredményességi keretre vonatkozó rendelkezései is előrevetítik. A közösségi rendeletek támpontot adnak a használandó indikátorok körére is (pl. az Európai Parlament és a Tanács 1301/2013/EU rendeltének I. melléklete, a „Beruházás a növekedésbe és a munkahelyteremtésbe” célkitűzés ERFA-támogatásának közös kimeneti indikátorai”), ami azonban nem zárja ki nemzeti, vagy térség specifikus mérőszámok alkalmazását. Sőt, adott szakmai vagy földrajzi terület, vagy program ezt kifejezetten meg is kívánhatja. A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény e tekintetben a megyei önkormányzatok számára jelentős feladatokat határoz meg, ami nem csak a programok (e tekintetben kiemelten a megyei területfejlesztési program) végrehajtására (Tftv 11. § ba) pont), hanem folyamatos nyomon követésére és értékelésére is kiterjed (Tftv 11. § cg) pont).

A megfelelően kiválasztott mutatószámok, indikátorok tehetik lehetővé az elért környezeti, gazdasági és társadalmi hatások folyamatos nyomon követését.

A Stratégiai célok esetében javasoljuk az intézkedések számát áttekinteni, a jelentkező átfedéseket kiküszöbölve kevesebb intézkedésbe foglalni az elérendő célokat. A megfelelő belső koherencia, valamint a célokhoz kapcsolódó fejlesztési fókuszok biztosíthatják a legnagyobb, kedvező irányú társadalmi hatások elérését.

Tekintettel a közös kapcsolódási pontokra, indokolt lehet a szomszédos megyékkel történő együttműködés (tervezett vagy ismert szervezeti) kereteinek, valamint a kapcsolódási területeknek a megjelenítése.

Javasoljuk hangsúlyosabban megjeleníteni az Európai Területi Együttműködés keretében a szlovákiai területi partnerekkel való együttműködés lehetőségét és ennek területeit (OFTK 4.10. fejezet, Heves megye: „A fejlesztési célok eléréséhez szükséges módszerek, eszközök, nemzetközi tapasztalatok megismerése és adaptálása interregionális típusú együttműködésekre alapozva”).

A területi együttműködés, valamint a partnerség elvének hangsúlyozása érdekében megfontolandó a területi felzárkózás és a közösség által vezérelt fejlesztés általános elvként történő rögzítése. Az új területi eszközök elveinek általános használatával a társadalmi részvétel, ezen keresztül a társadalmi és gazdasági hatások nagyobbak lehetnek.

A K+F+I források részben közvetlenül közösségi csatornákon keresztül lesznek elérhetőek (az első pályázati felhívások már megjelentek), azaz nemzeti hatáskörön kívül esnek. Annak érdekében, hogy ezek a források a megye számára minél inkább elérhetőek legyenek, javasoljuk a megye kedvezményezettjeit támogató szakmai, szervezeti háttér szükségességének megfogalmazását.

A kutatás-fejlesztés külön pontban, jól körülhatárolt iránnyal megjelenik az OFTK-ban (OFTK 4.10. fejezet). Az ott leírtakkal összhangban javasoljuk markánsabban megjeleníteni az innováció térbeli terjedésére vonatkozó javaslatokat. A versenyképesség növelése érdekében jelentős hozzáadott értéket adhat az innováció a turizmus területén, a területi felzárkózást tekintve pedig a helyi termékek fejlesztései és a helyi gazdaság kialakítása terén is. Tekintettel a megyében, de az egész országban tapasztalható társadalmi polarizációra, a szociális innováció szerepe sem elhanyagolható.

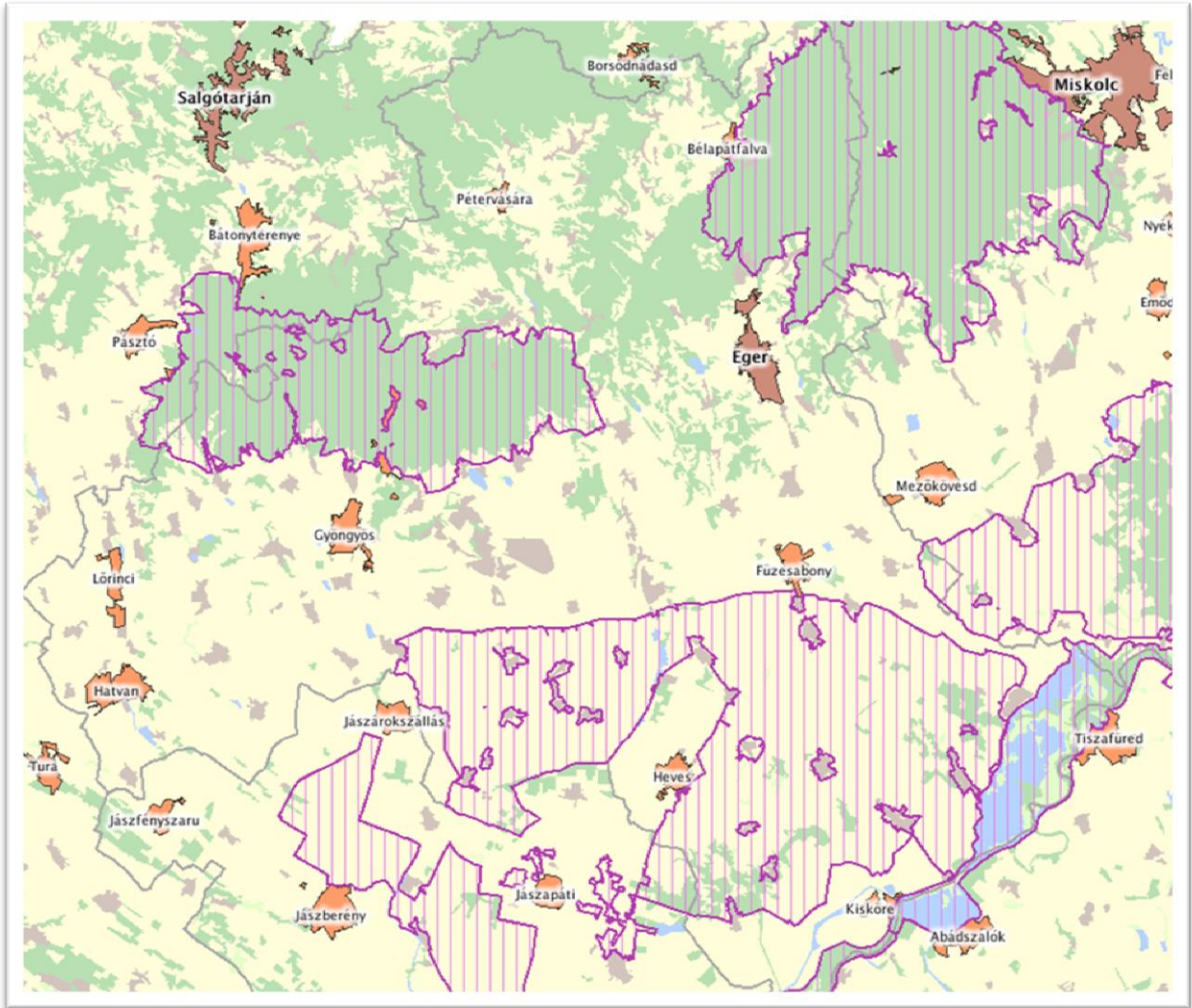
Az egyes fejlesztési területek mindegyike hozzájárulhat a megye gazdasági fejlődéséhez, valamint kedvező társadalmi folyamatokat generálhat. Ugyanakkor a Koncepció helyzetértékelése alapján jól látszik az egyes kitörési pontok gazdasági súlya, szerepe például a foglalkoztatásban, mely a legjelentősebbnek a 2.1.3. prioritás esetében tűnik. Összességében az első stratégiai cél felöleli a megye adottságainak megfelelő gazdaságfejlesztési prioritásokat. A magasabb hozzáadott érték, valamint a javuló versenyképesség biztosításához elsősorban az innováció támogatásának beemelésére lehet megfontolandó, tekintettel arra, hogy a gazdasági fejlődésre annak jelentős hatása lehet.

Mellékletek

1. számú melléklet: A környezetvédelemért felelős szervek véleménye
2. számú melléklet: A területi hatásvizsgálathoz felhasznált információk, kapcsolódó szakmai dokumentumok
3. számú melléklet: Natura2000 természetmegőrzési és ökológiai hálózat Heves megyében

Natura2000 természetmegőrzési és ökológiai hálózat Heves megyében

<i>Különleges madárvédelmi területek</i>				
név	kód	terület (ha)	típus	fajok / élőhelyek
<i>Bükk hegység és peremterületei</i>	HUBN10003	66207	F	Parlagi sas - <i>Aquila heliaca</i> Békászósas – <i>Aquila pomarina</i> Uhu – <i>Bubo bubo</i> Kígyászölyv – <i>Circaetus gallicus</i> Kék galamb – <i>Columba oenas</i> Fehérhátú fakopáncs – <i>Dendrocopos leucotos</i> Közép fakopáncs – <i>Dendrocopos medius</i> Fekete harkály – <i>Dryocopus martius</i> Uráli bagoly – <i>Strix uralensis</i> Örvös légykapó – <i>Ficedula albicollis</i> Kis légykapó – <i>Ficedula parva</i> Hegyi billegető – <i>Motacilla cinerea</i> Darázsölyv – <i>Pernis apivorus</i>
<i>Hevesi-sík</i>	HUBN10004	77016	F	Parlagi sas - <i>Aquila heliaca</i> Bölömbika – <i>Botaurus stellaris</i> Ugartyúk - <i>Burchinus oedicnemus</i> Hamvas rétihéja - <i>Circus pygargus</i> Szalakóta - <i>Coracias garrulus</i> Kerecsen - <i>Falco cherrug</i> Kékvércse - <i>Falco vespertinus</i> Daru - <i>Grus grus</i> Kis őrgébics - <i>Lanius minor</i> Pajzsos cankó - <i>Pluvialis apricaria</i> Piros lábú cankó – <i>Tringa glareola</i>
<i>Mátra</i>	HUBN10006	37306	F	Parlagi sas - <i>Aquila heliaca</i> Békászó sas – <i>Aquila pomarina</i> Uhu – <i>Bubo bubo</i> Fekete gólya – <i>Ciconia nigra</i> Kígyászölyv – <i>Circaetus gallicus</i> Fehérhátú fakopáncs – <i>Dendrocopos leucotos</i> Darázsölyv – <i>Pernis apivorus</i>

SPA - különleges madárvédelmi területek Heves megyében (TIR alapján)

Jóváhagyott kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területek

név	kód	terület (ha)	típus	fajok / élőhelyek
<i>Apci Somlyó</i>	HUBN 20052	42	B	szubpannon sztyeppék (*6240) szubkontinentális peripannon cserjések (*40A0) Janka-tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>)
<i>Bükk-fennsík és Lök-völgy</i>	HUBN 20001	14382	G	lásd alább*
<i>Egerbakta-Bátor környéki erdők</i>	HUBN20012	2629	B	boróka (<i>Juniperus communis</i>)-formációk fenyérekben vagy mészkedvelő gyepekben (5130) tőzegmohás lápok és ingólápok (7140) pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeával</i> és <i>Carpinus betulusszal</i> (*91G0) pannon cseres-tölgyesek (91M0)
<i>Gyepes-völgy (déli része)</i>	HUBN20014	3012	B	síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430) szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130) pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraeával</i> és <i>Carpinus betulusszal</i> (*91G0) pannon cseres-tölgyesek (91M0) enyves éger(<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris(<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (<i>AlnoPadion</i> , <i>Alnion incanae</i> , <i>Salicion albae</i>) (91E0) hosszúfogú törpecsiga (<i>Vertigo angustior</i>) hasas törpecsiga (<i>Vertigo moulinsiana</i>)

Gyöngyösi Sár-hegy	HUBN20046	352	B	szubpannon sztyepek (*6240) szubkontinentális peripannon cserjések (*40A0) pannon cseres-tölgyesek (91M0) pannon molyhos tölgyesek Quercus pubescens-szel (*91H0) pannon sziklagyepek (Stipo-Festucetalia pallentis) (6190) rácós gyászbogár (Probatiscus subrugosus) lápi szitakötő (Leucorrhinia pectoralis) díszes légivadász (Coenagrion ornatum) Janka-tarsóka (Thlaspi jankae) piros kígyószisz (Echium russicum) leánykökörtő (Pulsatilla grandis)
Gyöngyöspatai Havas	HUBN 20050	324	G	szubpannon sztyepek (*6240) pannon sziklagyepek (Stipo-Festucetalia pallentis) (6190) pannon molyhos tölgyesek Quercus pubescens-szel (*91H0) pannon cseres tölgyesek (91M0) nagy hőscincér (Cerambyx cerdo)
Gyöngyöstarjáni Világos-hegy és Rossz-rétek	HUBN20048	326	G	pannon molyhos tölgyesek Quercus pubescens-szel (*91H0) szubkontinentális peripannon cserjések (*40A0) pannon sziklagyepek (Stipo-Festucetalia pallentis) (6190) szubpannon sztyepek (*6240) hegyi kaszálórétek (6520) szilikátszikkák Sedo-Scleranthion vagy a Sedo-albi-Veronicion dillenii pionír növényzetével (8230) leánykökörtő (Pulsatilla grandis)

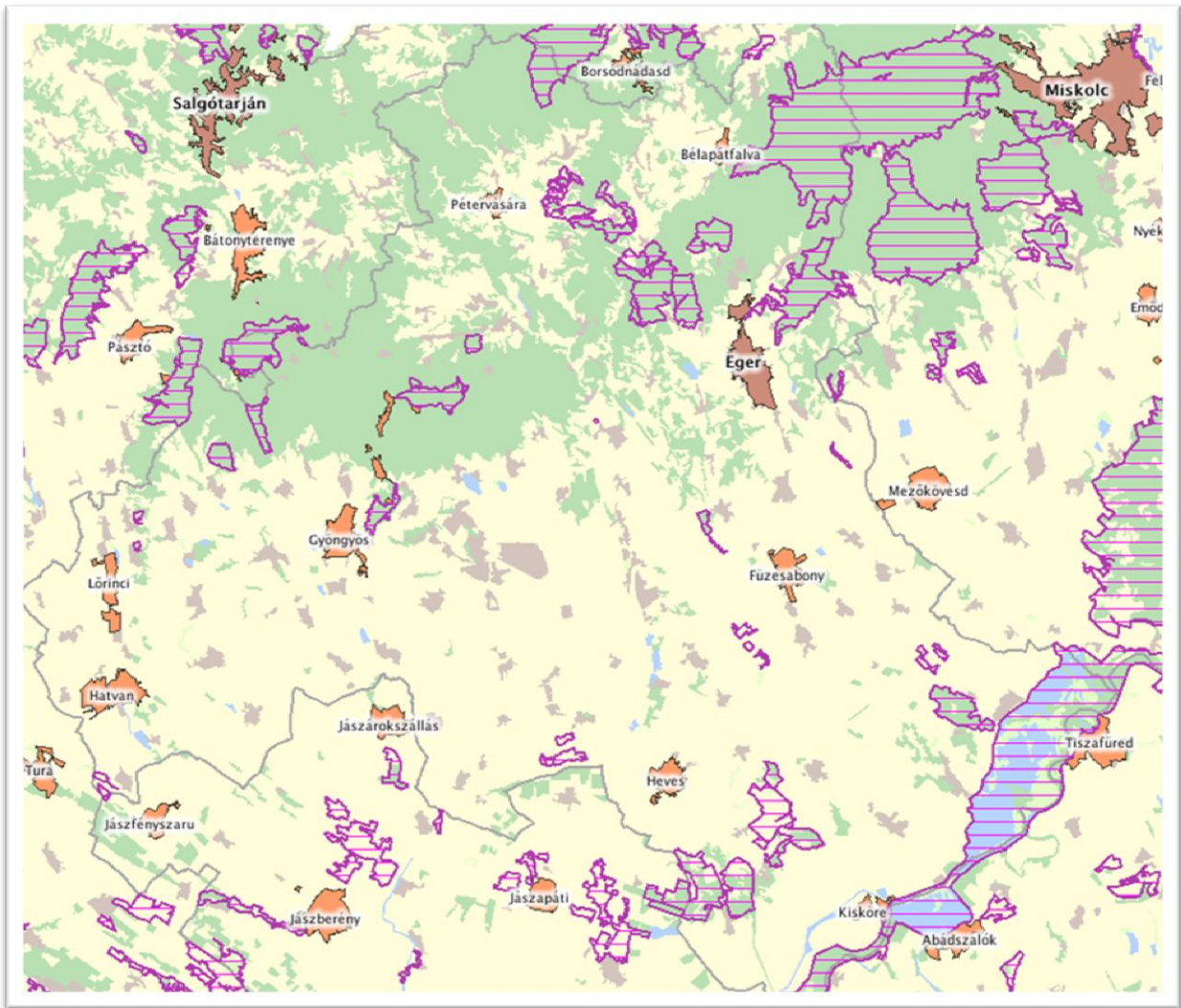
Hevesaranyosi-Fedémesi dombvidék	HUBN20013	1238	B	szubkontinentális peripannon cserjések (*40A0) boróka (Juniperus communis)-formációk fenyérekben vagy mészkedvelő gyepekben (5130) meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (FestucoBrometalia) (*fontos orchidea-lelőhelyek) (6210) szubpannon sztyeppék (*6240) pannon gyertyános-tölgyesek Quercus petraeával ésCarpinus betulusszal (*91G0) pannon cseres-tölgyesek (91M0) közönséges denevér (Myotis myotis)
Kerecsendi Berek-erdő és Lógó-part	HUBN20038	142	B	euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (Quercus spp.) (*91I0) pannon gyertyános-tölgyes (*91G0) síksági pannon löszgyepek (*6250) magyar fésűsbagoly (Dioszeghyana schmidtii) Janka tarsóka (Thlaspi jankae)
Kétútközi-legelő	HUBN 20036	182	G	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (*1530) síksági pannon löszgyepek (*6250)
Mátra északi letörése	HUBN20047	780	G	szubmontán és montán bükkösök (Asperulo-Fagetum) (9130) lejtők és sziklatörmelékek Tilio-Acerion erdői (*9180) enyves éger(Alnus glutinosa) és magas kőris(Fraxinus excelsior) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) / ligeterdők (*91E0) hegyi kaszálórétek (6520) a Cephalanthero-Fagion közép-európai sziklai bükkösei mészkövön (9150) Közép-európai hegyvidéki szilikátos sziklatörmelék-lejtők (8150) havasi cincér (*Rosalia alpina) sárgahasú unka (Bombina variegata)

Mátrabérc-Fallóskúti-rétek	HUBN20049	1506	G	szubkontinentális peripannon cserjések (*40A0) pannon molyhos tölgyesek Quercus pubescens-szel (*91H0) pannon cseres tölgyesek (91M0) szubmontán és montán bükkösök (Asperulo-Fagetum) (9130) lejtők és sziklatörmelékek Tilio-Acerion erdői (*9180) hegyi kaszálórétek (6520) havasi cincér (*Rosalia alpina) tavi denevér (Myotis dasycneme) kis patkósdenevér (Rhinolophus hyposideros) piros kígyószisz (Echium russicum) leánykökörccsin (Pulsatilla grandis)
Nagy-fertő-Gulya-gyep; Hamvajárás szikes pusztái	HUBN 20040	1817	G	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (*1530) síksági pannon löszgyepek (*6250) vöröshasú unka (Bombina bombina)
Nagy-Hanyi	HUBN20037	167	G	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (*1530) síksági pannon löszgyepek (*6250) Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440) Janka tarsóka (Thlaspi jankae) Kísfészekű aszat (Cirsium brachycephalum) Vöröshasú unka (Bombina bombina)
Ostoros-patak menti erdőpuszta	HUBN20011	48	B	szubkontinentális peripannon cserjések (*40A0) síksági pannon löszgyepek (*6250) euro-szibériai erdőssztyeppetölgyesek tölgyfajokkal (Quercus spp.) (*91I0) piros kígyószisz (Echium russicum) leánykökörccsin (Pulsatilla grandis) sárga gyapjasszövő (Eriogaster catax)
Pélyi szikések	HUBN 20041	2769	G	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (*1530) síksági pannon löszgyepek (*6250) vöröshasú unka (Bombina bombina)

Petőfibányai Kopasz-hegy	HUBN 20053	25	B	szubpannon sztyeppék (*6240) szubkontinentális peripannon cserjések (*40A0) piros kígyószisz (<i>Echium russicum</i>) Janka-tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>)
Poroszlói szikések	HUBN 20035	917	G	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (*1530) síksági pannon löszgyepek (*6250)
Pusztafogacs	HUBN 20039	319	G	pannon szikes sztyeppék és mocsarak (*1530) síksági pannon löszgyepek (*6250) vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>)
Szarvaskő	HUBN20004	631	K	szubkontinentális peripannon cserjések (*40A0) mészkedvelő vagy bazofil varjúhájás gyepék (<i>Atysso-Sedion albi</i>) (*6110) pannon sziklagyepék (<i>Stipo-Festucetalia pallentis</i>) (6190) szubpannon sztyeppék (*6240) szilikátszikkász lejtők sziklanövényzettel (8220) szubmontán és montán bükkösök (<i>Asperulo-Fagetum</i>) (9130) lejtők és sziklatörmelékek <i>Tilio-Acerion</i> -erdői (*9180) pannon gyertyános-tölgyesek <i>Quercus petraea</i> val és <i>Carpinus betulus</i> szal (*91G0) pannon cseres-tölgyesek (91M0) pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus pubescens</i> szel (91H0) nagy hőscincér (<i>Cerambyx cerdo</i>) szarvasbogár (<i>Lucanus cervus</i>) eurázsiai rétisáska (<i>Stenobothrus eurasius</i>) leánykökörccsin (<i>Pulsatilla grandis</i>) Janka-tarsóka (<i>Thlaspi jankae</i>)

<p>Szilvásváradi Aszaló és Szilvás-patak mente</p>	<p>HUBN20067</p>	<p>183</p>	<p>B</p>	<p>meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (FestucoBrometalia) (*fontos orchidea- lelőhelyek) (6210) sík- és dombvidéki kaszálórétek (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) (6510) síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430) • enyves éger(<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris(<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (AlnoPadion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0) pannon molyhos tölgyesek <i>Quercus</i> pubescensszel (91H0) leánykökörccsin (<i>Pulsatilla grandis</i>) Petényi-márna (<i>Barbus meridionalis</i>)</p>
---	------------------	------------	----------	--

Vár-hegy és Nagy-Eged	HUBN20008	2036	K	<p>szubkontinentális peripannon cserjések (*40A0)</p> <p>meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (FestucoBrometalia) (*fontos orchidea-lelőhelyek) (6210)</p> <p>szubpannon sztyeppék (*6240)</p> <p>síksági pannon löszgyepek (*6250)</p> <p>szubmontán és montán bükkösök (Asperulo-Fagetum) (9130)</p> <p>a Cephalanthero-Fagion közép-európai sziklai bükkősei mészkövön (9150)</p> <p>lejtők és sziklatörmelékek Tilio-Acerion-erdői (*9180)</p> <p>pannon gyertyános-tölgyesek Quercus petraeával ésCarpinus betulusszal (*91G0)</p> <p>euro-szibériai erdőssztyepp-tölgyesek tölgyfajokkal (Quercus spp.) (*91I0)</p> <p>pannon cseres-tölgyesek (91M0)</p> <p>pannon molyhos tölgyesek Quercus pubescensszel (91H0)</p> <p>csíkos medvelepke (Callimorpha quadripunctaria)</p> <p>nagy hőscincér (Cerambyx cerdo)</p> <p>szarvasbogár (Lucanus cervus)</p> <p>havasi cincér (*Rosalia alpina)</p> <p>tavaszi fésűsbagoly (Dioszeghyana schmidtii)</p> <p>eurázsiai rétisáska (Stenobothrus eurasius)</p> <p>sárga gyapjasszövő (Eriogaster catax)</p> <p>piros kígyószisz (Echium russicum)</p> <p>leánykökörccsin (Pulsatilla grandis)</p> <p>Janka-tarsóka (Thlaspi jankae)</p> <p>boldogasszony papucs (Cypripedium calceolus)</p>
Verpeléti Vár-hegy	HUBN 20043	8	B	<p>szubpannon sztyeppék (*6240)</p> <p>piros kígyószisz (Echium russicum)</p> <p>leánykökörccsin (Pulsatilla grandis)</p> <p>Janka-tarsóka (Thlaspi jankae)</p> <p>sárga gyapjasszövő (Eriogaster catax)</p>

SCI - kiemelt jelentőségű és különleges természetmegőrzési területek (TIR alapján)

Jóváhagyott különleges természetmegőrzési területek

név	kód	terület (ha)	típus	fajok / élőhelyek
<i>Boldogi Vajda- rét</i>	HUBN20042	123	B	kékperjés láprétek meszes, tőzeges vagy agyagbemosódásos talajokon(Molinion caeruleae) (*6410) sík- és dombvidéki kaszálórétek (Alopecurus pratensis, Sanguisorba officinalis) (6510) kisfészekű aszat (Cirsium brachycephalon) vérfű hangyaboglárka (Maculinea teleius) vöröshasú unka (Bombina bombina)
<i>Recski Hegyes-hegy</i>	HUBN 20044	161	G	pannon gyertyános tölgyesek Quercus patraeaval és Carpinus betulusszal (*91G0) közönséges denevér (Myotis myotis) hosszúszárnyú denevér (Miniopterus schreibersi)

***Bükk-fennsík és Lök-völgy védett fajai / élőhelyei**

szubkontinentális peripannon cserjések (*40A0)
Mészkedvelő vagy bazofil varjúhájas gyepek (Atyso-Sedion albi) (6110)
pannon sziklagyepek (Stipo-Festucetalia pallentis) (6190)
fajgazdag Nardus-gyepek szilikátos alapkőzetű hegyvidéki területeken és kontinentális európai területek domb- és hegyvidékein (6230)
szubpannon sztyeppek (6240)
síkságok és a hegyvidéktől a magashegységig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai (6430)
hegyi kaszálórétek (6520)
mésztufás források (Cratoneurion) (7220)
mészkedvelő üde láp- és sásrétek (7230)
Közép-Európa domb- és hegyvidéki mészkő-törmeléklejtői (8160)
mészkősziklás lejtők sziklanövényzettel (8210)
nagyközönség számára meg nem nyitott barlangok (8310)
mészkerülő bükkösök (Luzulo-Fagetum) (9110)
szubmontán és montán bükkösök (Asperulo-Fagetum) (9130)
a Cephalanthero-Fagion közép-európai sziklai bükkösei mészkövön (9150)
lejtők és sziklatörmelékek Tilio-Acerion-erdői (*9180)
pannon gyertyános-tölgyesek Quercus petraeával és Carpinus betulusszal (*91G0)
pannon cseres-tölgyesek (91M0)
pannon molyhos tölgyesek Quercus pubescensszel (91H0)
hiúz (Lynx lynx)
hosszúszárnyú denevér (Miniopterus schreibersii)
hegyesorrú denevér (Myotis blythii)
tavi denevér (Myotis dasycneme)
közönséges denevér (Myotis myotis)
kereknységű patkósdenevér (Rhinolophus euryale)
nagy patkósdenevér (Rhinolophus ferrumequinum)
kis patkósdenevér (Rhinolophus hipposideros)
nagyfülű denevér (Myotis bechsteinii)
píze denevér (Barbastella barbastellus)
farkas (Canis lupus)
vöröshasú unka (Bombina bombina)
petényi márna (Barbus meridionalis petényi)
csíkos medvelepke (Callimorpha quadripunctaria)
nagy hőscincér (Cerambyx cerdo)
Gebhardt-vakfutrikna (Duvalius Gebhardti)
szarvasbogár (Lucanus cervus)
havasi cincér (*Rosalia alpina)
bánáti csiga (Vertigo angustior)

ál-olasz sáska (*Stenobothrus eurasius*)

patakcsiga (*Sadleriana pannonica*)

leánykőörccsin (*Pulsatilla grandis*) • Janka-tarsóka (*Thlaspi jankae*)

boldogasszony papucs (*Cypripedium calceolus*)

husáng (*Ferula sadleriana*)

zöld seprőmoha (*Dicranum viride*)

zöld koboldmoha (*Buxbaumia viridis*)

HEVES MEGYEI
KORMÁNYHIVATAL
NÉPEGÉSZSÉGÜGYI SZAKIGAZGATÁSI SZERVE

DR. IFJ. WERNIGG RÓBERT
megyei tisztifőorvos

2013. SZEPTEMBER 17.

TTO
László
Fegyver

Iktatószám: HER/058/00203-2/2013
Ügyintéző: Gömör László
Telefonszám: +36 (36) 511-910
Hivatkozási szám: 48-12/2013/222

Szabó Róbert
Elnök
Heves Megyei Önkormányzat

Eger

Kossuth Lajos út 11. sz.
3300

Tárgy: Heves Megye Területfejlesztési Konceptiója (2014-2020) című dokumentumhoz készülő Stratégiai Környezeti Vizsgálat konkrét tartalma és részletezettsége, vélemény.

Tisztelt Elnök Úr!

A Fenti hivatkozási számú levelében Heves Megye Területfejlesztési Konceptiója (2014-2020) című dokumentumhoz készülő Stratégiai Környezeti Vizsgálat konkrét tartalmának és részletezettségének megállapításához kért véleményt.

Az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet 4. § (2) bekezdése és 3. számú melléklete II. 1. c) pontja alapján biztosított hatáskörünkben a környezet- és település-egészségügyi szempontok közül – mint azt korábbi X-R-058/00779-2/2013. számú levelünkben is jeleztük - elsősorban a lakosság megfelelő mennyiségű és minőségű ivóvíz ellátásának biztosítására, illetve a termálvízre épülő turizmus fokozott védelmére hívjuk fel a figyelmet.

A megfelelő mennyiségű és minőségű ivó és termálvíz biztosítása érdekében szükségesnek tartjuk a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízlétesítmények védelme érdekében a vízbázisok hidrogeológiai védőterületein, a terület felhasználási és építést korlátozó szabályok szerepeltetését, rögzítését. Az érintett területek hasznosítási és fejlesztési lehetőségeinek és alternatíváinak vizsgálata során hivatkozott szempontot fokozottan indokolt figyelembe venni.

A lakosság egészségi állapotának védelme, az egészségkárosodások megelőzése érdekében indokoltnak tartjuk továbbá a kijelölésre kerülő tervezett ipari területek, közlekedési területek, elektromos hálózatok és hírközlési létesítmények létesítési feltételeinél a jogszabályi előírások szerint kötelező

környezeti vizsgálatok szempontjai között az expozíciós viszonyok szerinti humán egészségügyi kockázatbecslés szükségességének előírását, szerepeltetését is.

Az egészségügyi hatósági és igazgatási tevékenységről szóló 1991. évi XI. törvény 11. § (3) bekezdésében foglaltakat is figyelembe véve a következő jogszabályi előírások betartására hívjuk fel a figyelmet:

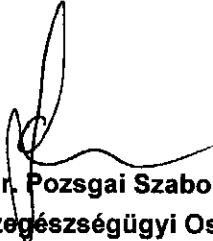
1. Az esetleges humán egészségkárosodások megelőzése érdekében a vízbázisok, a távlati vízbázisok, valamint az ivóvízellátást szolgáló vízlétesítmények védelméről szóló 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet előírásainak maradéktalan betartása indokolt.
2. A környezeti levegő minőségének védelmére vonatkozó előírásokat a levegő védelméről szóló 306/2010. (XII. 23.) Kormányrendelet 4. § és a levegőterheltségi szint határértékeiről és a helyhez kötött pontforrások kibocsátási határértékeiről szóló 4/2011. (I. 14.) VM rendelet 4. § és 5. § tartalmazza.
3. Az üzemi és szabadidős létesítményektől származó zajterhelés mértékére vonatkozó előírásokat a környezeti zaj és rezgésterhelési határértékek megállapításáról szóló 27/2008. (XII. 3.) KvVM-EüM együttes rendelet tartalmazza.
4. A villamos energiaellátó rendszerek létesítésénél a 0 Hz - 300 GHz közötti frekvenciatartományú elektromos, mágneses és elektromágneses terek lakosságra vonatkozó egészségügyi határértékeiről szóló 63/2004. (VII. 26.) ESzCsM rendelet 3. § betartása szükséges.

Eger, 2013. szeptember 17.

Dr. ifj. Wernigg Róbert, a Heves Megyei Kormányhivatal Népegészségügyi Szakigazgatási Szerve megyei tisztifőorvosa megbízásából és nevében kiadmányozza:

Üdvözlettel:

dr. Pozsgai Szabolcs
Közegészségügyi Osztály
osztályvezető tisztiorvos

Melléklet: -

**A Heves Megye Területfejlesztési Programja (2014-2020) dokumentum területi
hatásvizsgálatához felhasznált stratégiai dokumentumok tartalmának összefoglalása**

Heves Megye Területrendezési Terve

10/2010. (V.07.) HMÖ rendelet Heves Megye Területrendezési Tervéről szóló 12/2005.
(IV. 29.) HMÖ rendelet módosításáról

Heves Megye Területrendezési Terve a megye térségi szerkezeti tervét, a megyei térségi övezeteket, valamint az ezekre vonatkozó szabályokat foglalja magába.

Heves megye területfejlesztési Konceptiójának területi hatásvizsgálata szempontjából az alábbi szabályozási elemek a legfontosabbak:

A megye térségi szerkezeti tervére vonatkozó szabályok

(1) A megyében az alábbi összefüggő területi egységet alkotó térségi terület felhasználási kategóriák kerültek kijelölésre:

- (a) Legalább 50 ha területű térségek:
 - Erdőgazdálkodási térség
 - Mezőgazdasági térség
 - Vegyes terület felhasználási térség
- (b) Legalább 10 ha területű térségek:
 - Városias települési térség
 - Hagyományosan vidéki települési térség
- (c) Területi korlát nélkül ábrázolt térségek:
 - Vízgazdálkodási térség
 - Építmények által igénybevett térség

A megye övezetei

(1) A megye területén az alábbi térségi övezetek kerültek kialakításra:

Ökológiai hálózat övezete, - ezen belül:

- Országos ökológiai hálózat magterületének övezete,
- Ökológiai folyosó övezete,
- Az ökológiai hálózat puffer területének övezete,

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete,

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete, - ezen belül:

- Erdőtelepítésre alkalmas terület övezete,

Komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete, - ezen belül:

- Országos komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete,
- Térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület övezete,

Tájképvédelmi terület övezete, - ezen belül:

- Országos jelentőségű tájképvédelmi terület övezete,
- Térségi jelentőségű tájképvédelmi terület övezete,

Világörökség, világörökség-várományos és történeti települési terület övezete,

Kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezete,
Felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő területének övezete,
Ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezete,
Együtt tervezhető térségek,
Rendszeresen belvízjárta terület övezete,
Nagyvízi meder területének övezete,
Földtani veszélyforrás területének övezete,
Vízerosziónak kitett terület övezete,
Szélerózióknak kitett terület övezete,
Kiemelt fontosságú meglévő honvédelmi terület övezete

A Területfejlesztési **Koncepció**ban területi fókuszú stratégia célokként a „Hatvan-Gyöngyös – Eger tengely”, az „Észak-hevesi térség” és a „Dél-Heves és Tisza-tó térség” került lehatárolásra.

Ezek a térségek többek között ökológiai hálózat övezeteibe, tájképvédelmi terület övezeteibe tartoznak, melyek nagyfokú determinációt jelenthetnek a fejlesztési programok kidolgozásánál.

A **Program** társadalmasításra bocsátott változatában területi fókusz elsősorban az ágazati célkitűzések intézkedéseiben jelenik meg, nem feltétlenül nevesítve a területi fókuszokat. Egyes célok viszont megjelölik a célterületeket is (pl. 2.2.2. Egészséges, vonzó vidék; 2.4. Erős várostérségek, élhető vidék, fenntartható környezet és térszerkezet.) A Program mind területhasználati, mind fenntarthatósági szempontokat megjelöl az egyes célokon belül, melyek összhangban vannak a keretet adó jogszabályokkal vagy koncepciókkal.

Országos Fejlesztési Koncepció és az Országos Területfejlesztési Koncepció (OFTK)

A hatásvizsgálat elkészítésének időpontjában a dokumentum társadalmi vitára bocsátott változata állt rendelkezésre, amely a kormányzati fejlesztéspolitika 2030, illetve 2014-2020 időtávlátában követni tervezett stratégiai céljait, prioritásait jelöli ki.¹ A társadalmi, kormányzati és területi egyeztetések során tartalma később válik véglegessé, bár várhatóan tartalma jelentősen nem fog változni. Ugyanakkor, tekintettel arra, hogy a Megyei Koncepciók, Programok és az OFTK részben meghatározzák a másik dokumentum tartalmát, jelen hatásvizsgálatnak ebben a kontextusban is jelentősége lehet.

Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégia

Az Országgyűlés 18/2013 (III.28.) határozatával elfogadta a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Keretstratégiát, mely a 2012-2024 közötti időszakban érvényesítendő fenntarthatósági elveket, célokat, beavatkozásokat rendszerezi.

¹NEMZETI FEJLESZTÉS 2020 – Országos Fejlesztési- és Területfejlesztési Koncepció stratégiai vitaanyaga – társadalmi egyeztetési változat

A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója értelmezése szerint:

„A fenntartható fejlődés az ember boldog és értelmes életvitelének előmozdítását és a közjó kiteljesítését célozza úgy, hogy az emberi tevékenységek a Föld környezeti eltartó-képessége szabta határokon belül maradnak, és a gyarapítható, fejleszthető emberi, társadalmi és gazdasági erőforrások terén gondoskodunk ezek megfelelő mennyiségi és minőségi állapotának fenntartásáról, bővítéséről, illetve javításáról.”

A nemzeti fenntarthatósági politika az alábbi elemekből tevődik össze:

(1) Folyamatosan nyomon kell követni, s mennyiségi, minőségi mutatókkal mérni, számszerűsíteni kell a nemzeti erőforrások alakulását: fogyását vagy gyarapodását, romlását vagy javulását.

(2) Az állandóan fejlődő tudományos ismeretekre figyelemmel az időszakonként felülvizsgált mutatók jelzései alapján értékelni kell az erőforrások helyzetét, felismerve: melyek vannak kritikus állapotban, melyek kritikussá válása várható, illetve, hogy a nemzet jólétéhez mely erőforrások fejlesztése járulhat hozzá hosszú távon a leginkább.

(3) Azonosítani kell azokat az okokat (hajtóerőket), amelyek az egyes erőforrások romlásához vagy gyarapításához hozzájárulnak. A romlást okozó hajtóerők visszafogását vagy a gyarapító hajtóerők támogatását kell célként kitűzni.

(4) A célkitűzéseket minden kormányzati, regionális vagy helyi döntés – legyen az hosszabb távú ágazati stratégiák megalkotása, jogszabály-alkotás, a költségvetés tervezése vagy egy településrendezési terv – során érvényre kell juttatni.

(5) Olyan intézményeket, eljárásokat kell létrehozni és működtetni, melyek biztosítják, hogy a különböző szintű közösségi döntések során a nemzeti erőforrások fenntartható használatával kapcsolatos szempontok, információk a döntéshozók tudomására jutnak, azokat a döntések során figyelembe veszik.

Nemzeti Környezetvédelmi Program (2009-2014)

Az ország fenntartható fejlődési pályára való átállását kívánja sajátos eszközeivel elősegíteni. A környezeti szempontok és összefüggések megjelenítésével, a társadalmi és gazdasági lehetőségekkel összehangolt, szükséges intézkedések meghatározásával rendszerbe foglalja a környezet védelmére irányuló célokat és feladatokat.²

Az alábbi tematikus akcióprogramok keretében nem csak a célokat, hanem a célok elérése érdekében szükséges intézkedéseket és az intézkedések végrehajtásáért felelősöket – a kormányzattól, az önkormányzatokon keresztül a lakosságig – nevesíti illetve mutatókat is meghatároz.

a. A környezettudatos szemlélet és gondolkodásmód erősítése

a./1. Környezeti nevelés, oktatás, szemléletformálás

a./2. Környezettudatos termelés és fenntartható fogyasztás

a./3. Környezeti információhoz való hozzáférés

a./4. A turizmus környezeti hatásainak felmérése, tudatosítása

² Nemzeti Környezetvédelmi Program 2009-2014, 3. o.

b./ Éghajlatváltozás

- b./1. Az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése
- b./2. Felkészülés az éghajlatváltozás hatásaira
- b./3. Ózonkárosító anyagok kibocsátásának csökkentése

c./ Környezet és egészség

- c./1. Beltéri levegőminőség
- c./2. Biológiai allergének
- c./3. A vízminőség és egészség
- c./4. Élelmiszerbiztonság
- c./5. Klíma és egészség
- c./6. Környezet-egészségügyi információs rendszer

d./ Települési környezetminőség

- d./1. Településfejlesztés, -rendezés és környezetvédelem
- d./2. A települések levegőminőségének javítása
- d./3. A zajterhelés csökkentése
- d./4. Közlekedés és környezet

e./ A biológiai sokféleség megőrzése, természet- és tájvédelem

- e./1. A természeti és táji értékek védelme
- e./2. Természetvédelmi őrzés, kezelés, fenntartás
- e./3. Károsodott területek helyreállítása, káros hatások csökkentése
- e./4. A természetvédelem feltételrendszerének javítása

f./ Fenntartható terület- és földhasználat

- f./1. Területrendezés és környezetvédelem
- f./2. Ásványkincsekkel való fenntartható gazdálkodás
- f./3. Talajok védelme és fenntartható használata
- f./4. Környezetbarát mezőgazdasági gyakorlat
- f./5. Az erdőgazdálkodás környezeti aspektusai

g./ Vizeink védelme és fenntartható használata

- g./1. Vizeink „jó állapotának” elérése: vízgyűjtő gazdálkodási tervezés és monitoring
- g./2. Stratégiai vízkészletek mennyiségi és minőségi védelmét szolgáló, kapcsolódó programok
- g./3. Területi vízgazdálkodás, vízkármegelőzés és elhárítás
- g./4. Kiemelt fontosságú és országos jelentőségű érzékeny víztestek állapotának javítása (Tisza-tó,)

h./ Hulladékgazdálkodás

- h./1. Megelőzés
- h./2. Hasznosítás
- h./3. Ártalmatlanítás
- h./4. Hulladékgazdálkodási tervezés

i./ Környezetbiztonság

- i./1. Környezeti kármegelőzés és kárelhárítás
- i./2. Környezeti kármentesítés

Nemzeti Környezettechnológiai Innovációs Stratégia (NKIS) 2011 – 2020

Kormány az ökoszisztémák terhelése csökkentésének, a természeti erőforrások takarékos használatának, valamint a gazdaság fenntartható fejlesztésének érdekében 1307/2011. (IX. 6.) Korm. határozatával elfogadta a Nemzeti Környezettechnológiai Innovációs Stratégiát.

A stratégia a **2011-2020** közötti időszakra szól, de ennél messzebb mutató céljai is vannak. Az ország erőforrásaival hatékonyan és takarékosan gazdálkodó, összességében **fenntartható fejlődési pályára** való átállását kívánja sajátos eszközeivel elősegíteni.

A jövőkép szerint a környezettechnológiai innovációk elterjedése a nemzeti környezetvédelmi ipar **olyan fejlődését** hozhatja, ami hozzájárul mind a foglalkoztatás, mind az ország versenyképességének növeléséhez, ezzel a társadalom jóllétének biztosításához és a környezet védelméhez. A jövőkép megvalósulásához szükség van olyan célok megfogalmazására, amik a stratégia időtávján belül reálisan elérhetők. A Stratégia célja, hogy meghatározza a következő évtized irányvonalait és szükséges intézkedéseit a hazai környezettechnológia és a környezettechnológiai innováció területén.

A környezeti célok mellett a Stratégia másik célja Magyarország gazdasági és tudáspotenciáljának kiaknázása az új eljárások és technológiák, különösen a környezetbarát technológiák kifejlesztésére irányuló versenyben. A Stratégia további fő célja, hogy elősegítse a munkalehetőségek bővülését az innovatív technológiákat alkalmazó tevékenységek támogatásával.

Mindezek figyelembevételével tehát az átfogó cél olyan környezettechnológiai innovációk bevezetésének támogatása, amelyek elősegítik az ökológiai lábnyom és az ökoszisztémák terhelésének csökkentését, a természeti erőforrásokkal való takarékos bánásmódot, valamint támogatják a fenntartható gazdaság fejlesztését, ennek érdekében elősegítik:

- az elsődleges nyersanyagok felhasználásának csökkentését;
- a másodlagos nyersanyagok növekvő felhasználását;
- a magas hozzáadott értékű, tudásigényes technológiák kifejlesztését, elterjesztését;
- egyszerű, olcsó, a természet energiáit bölcsen hasznosító, tömegek által is használható, környezetbarát technológiák kifejlesztését, széles körű alkalmazását;
- a gazdaság fenntartható anyaggazdálkodás felé való elmozdítását;
- erőforrás-hatékonyság, valamint a kiemelt jelentőségű erőforrások (víz, termőföld) takarékos használata és minőségének hosszútávon történő megóvása;
- a környezettechnológia beavatkozási alapkoncepciójának megváltoztatása, a „csővégi” szemlélet helyett a megelőzési szemléletet előtérbe helyezése;
- megújuló, megújítható erőforrások (anyag és energia) használatának növelése;
- hulladékhasznosítás fejlesztése, újrahasználat segítése;
- bioalapú nyersanyagok környezetvédelmi szempontból fenntartható használata/újrahasznosítása.

Az előzőekben felsorolt részterületi célokat a hazai gazdasági, környezeti és társadalmi viszonyok és potenciálok figyelembevételével kell elérni.

Nemzeti Vidékstratégia 2012 – 2020

A Nemzeti Vidékstratégia célja, hogy a hazánk vidéki térségeinek nagy részén érvényesülő kedvezőtlen folyamatokat megfordítva, a fenntarthatóságot, az életképes agrár- és élelmiszertermelést és a vidéki élet értékeit középpontba állító jövőkép alapján kijelölje az ország vidékpolitikájának célkitűzéseit, alapelveit, valamint az azok elérését biztosító programok és intézkedések végrehajtási kereteit. A vidéki Magyarország egészének megújítását tűzi ki célul, ezért a természeti értékek és a környezet védelmére, a természeti erőforrások fenntartható hasznosítására alapozva határozza meg az agrár- és élelmiszergazdaságra, valamint a vidékfejlesztésre vonatkozó tennivalókat. Legfontosabb területei a foglalkoztatás növekedése, a kiegyensúlyozott és sokszínű mező- és erdőgazdálkodás, termelési szerkezet, a helyi élelmiszertermelés és élelmiszerpiacok helyreállítása, a helyi energiatermelés, a vidék helyi közösségeinek megerősödése, a népesedési mutatók javulása és a természeti rendszerek, a biológiai sokféleség megőrzése.

Térségi komplex vidékfejlesztési nemzeti programok

A speciális, térségi összehangolást kívánó problémák kezelése, illetve a társadalmi-gazdasági szempontból kirívóan leszakadó térségek fejlesztése térségi programok keretében lehetséges. Az eddigi vidékfejlesztési gyakorlatból hiányzott a helyi vidékfejlesztési programokon túlmutató térségi programok lehetősége.

Szakpolitikai célkitűzések

- Speciális térségi vidékfejlesztési problémák kezelése.
- Az elmaradott, perifériális vidéki térségek felzárkóztatása.
- A foglalkoztatás növelése a hátrányos helyzetű vidéki térségekben.
- A Kárpát-medence magyarlakta vidéki térségei fejlődésének segítése.

E komplex térségi programcsoporthoz a következő térségi komplex vidékfejlesztési nemzeti programok kapcsolódnak Heves megye vonatkozásában.

Aprófalvas térségek fejlesztési programja

Az ország településhálózatának harmada, mintegy 1050 település 500 főnél kisebb lélekszámú aprófalva. Az aprófalvak főképp az ország domb- és hegyvidéki területein, Északkelet-Magyarországon, Nyugat- és Dél-Dunántúlon fordulnak elő nagyobb számban. Az alacsony lélekszámú aprófalvak társadalma kiemelten sérülékeny. Többségüket rendkívül kedvezőtlen demográfiai és társadalmi folyamatok jellemzik, amely a gazdasági teljesítményükre is negatív hatással van. A demográfiai és társadalmi problémák halmozottan jelentkeznek azon aprófalvak esetében, amelyek földrajzilag és gazdaságilag is perifériális térségben, a gazdasági centrumoktól távol találhatóak. Ezen falvak esetében az elöregedés, a tartós és rendkívül magas munkanélküliség, az – ebből adódó – elvándorlás, valamint a szociális és etnikai szegregáció kialakulása általános és egyre veszélyesebb jelenség. Számos aprófalva küzd közlekedési, elérhetőségi nehézségekkel, amely a munkába

és iskolába járást is ellehetetleníti. A problémákat súlyosbítja egyes települési funkciók, szolgáltatások ellátásának alacsony fokú fenntarthatósága. Egyes, már drasztikus mértékben leszakadt aprófalvas térségek problémáinak megoldása, leszakadásuk megállítása és a folyamat megfordítása kiemelten fontos feladat a vidékpolitika számára. A gyakran természet közeli, nyugalmat sugárzó aprófalvak kilábalásának pillére lehet pl. az agrárgazdaság, az agrárgazdaságon alapuló közfoglalkoztatás, a szociális gazdaság, a turizmus, vagy a rekreáció.

Stratégiai irányok és teendők:

1. A napi munkába járás, ingázás igényeihez maximálisan illeszkedő akadálymentes és fenntartható közösségi közlekedést fejlesztése.
2. Az aprófalvak gazdasági létalapját biztosító gazdasági tevékenységek fejlesztése.
3. Azoknak a helyi vállalkozások támogatása, amelyek az aprófalvas térségekben szociális szempontokat is figyelembe vesznek a gazdasági tevékenységük végzése során. A szociális gazdaság kialakulásának, tartós és fenntartható működésének ösztönzése.
4. A helyi népesség szociális, egészségügyi, adminisztrációs igényeinek minél kevesebb utazással történő kielégítése, rendszeres mozgó szolgáltató rendszerek kiépítésének támogatása.
5. A helyi tehetséges fiatalok mentorálása. Hosszú távú programmal segíteni szükséges őket taníttatásuk és elhelyezkedésük során. Helyben maradási és letelepedési segítő programokkal az értelmiség helyben maradásának segítése.
6. Helyi közösségek kialakulásának, fejlesztési programjaik közös kidolgozásának segítése.
7. Az aprófalvak falusi turizmushoz, öko- és aktív turizmushoz kapcsolódó infrastruktúrájának és a kapcsolódó szolgáltatások kínálatának térségileg összehangolt fejlesztése.

Tisza-völgy komplex fejlesztési program

A Tisza-völgy térségi programban történő együttes kezelést egyrészt a társadalmi-gazdasági hátrányok, más-részt az árvíz, a belvíz, az aszály és általánosságban az éghajlatváltozás okozta környezeti fenyegetettség megoldandó problémái indokolják. A térség felzárkóztatása, fenntartható fejlesztése szorosan kapcsolódik a kormány kiemelten kezelt komplex programjához, a Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztéséhez (VTT), melynek fő célkitűzése az árvízvédelem új típusú eszközökkel történő magas szintű biztosítása és az érintett térség terület- és vidékfejlesztése. Ennek keretében cél az árvízi tározók területén, valamint a kapcsolódó területeken a tájgazdálkodás meghonosításával és alkalmazásával a vízkészlet-gazdálkodás javítása, valamint a Tisza-menti települések infrastruktúrájának fejlesztése is, melyek a térség harmonikus fejlődésének alapfeltételei. A Tisza-térség problémája nem kizárólagosan vízügyi jellegű, szorosan összefügg a helytelen területhasználattal, ezért a fejlesztéseket komplexen, térségi összefüggésrendszerben szükséges meghatározni, a nemzetközi kapcsolódásokra tekintettel.

Stratégiai irányok és teendők:

1. A táji rendszer működkéességének biztosítása, valamint a fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődés feltételeinek megteremtése az ökológiai kritériumok maximális figyelembevételével.
2. A vízkészlet-gazdálkodás fejlesztése, alkalmazkodás a klímaváltozás kihívásaihoz.
3. A Tisza-völgy árvízvédelmi biztonságának növelése, egyrészt az árvízszintek csökkentését eredményező, nagyvízi meder vízszállító képesség javítása és a hazai ártéren kiépíthető árapasztó tározós rendszer megvalósítása, másrészt a jelenlegi árvízvédelmi rendszer előírások szerinti kiépítése révén.
4. A Tisza-menti, természet-szerű (mély)árterek reaktiválása, bevonása a vízgazdálkodásba. A rendszeres, sekélyvízi elárasztásra alapozott ártéri tájgazdálkodási rendszerek megvalósítása.
5. A tájhasználat igazítása az egyes területek ökológiai adottságaihoz és a lehetséges vízpótlás.
6. A Tisza-térség elérhetőségének javítása, a helyi úthálózat felújítása.
7. A partvonal ökoturisztikai fejlesztése
8. A foglalkoztatás bővítését lehetővé tevő helyi és térségi gazdaságfejlesztés, benne a hálózati együttműködések, a helyi tradíciókon alapuló termékek előállítása, ökológiai gazdálkodás.

Tisza-tó fejlesztése az ökoturizmus jegyében alprogram

Stratégiai irányok és teendők:

1. Turisztikai hálózatépítés
2. Turisztikai infrastruktúra minőségének fejlesztése
3. Meglévő és új gazdálkodó szervezetek foglalkoztatását elősegítő beruházásainak támogatása
4. Hagyományos technológiák és termékek felelevenítése, turisztikai célú fejlesztése
5. Hagyományőrző csoportok tevékenységének elősegítése
6. Identitástudat fejlesztése helyi hagyományok és értékek gyűjtésével, feldolgozásával
7. Helyi termékek feldolgozottsági szintjének növelése
8. Koordinált marketing támogatása
9. A mezőgazdaságot kiegészítő, nem mezőgazdasági jellegű tevékenységek fejlesztése
10. Teljes termékpályás beruházások ösztönzése

Az EU 2014 és 2020 közötti kohéziós politikájához kapcsolódó jogszabályok

Az Európa 2020 az Európai Unió 10 évre szóló növekedési stratégiája. Célja nem csupán az, hogy segítségével leküzdjük a válságot, amely számos uniós gazdaságot továbbra is kedvezőtlenül érint. A stratégia az uniós növekedési modell hiányosságait hivatott megszüntetni, és az intelligensebb, fenntarthatóbb és inkluzívabb növekedés feltételeit kívánja megteremteni.

A 2014-2020 közötti fejlesztési időszak működését meghatározó közösségi jogszabályok az Európai Unió Hivatalos Lapjában jelentek meg (L 347, 2013. december 20.)

A 2020-ig tartó időszakra szóló általános uniós környezetvédelmi cselekvési programról - „Jólét bolygónk felélése nélkül”

(Az EU parlament és tanács határozati javaslata 2012/0337 (COD))

A hatodik környezetvédelmi cselekvési program 2012 júliusában lezárult, az Európai Bizottság pedig az érdekeltek, köztük a Tanács és az Európai Parlament ez irányú felkérésére javaslatot tesz a program utódjára.

Ez a környezetvédelmi cselekvési program fokozni kívánja a környezetpolitika szerepét abban a folyamatban, melynek végén olyan erőforrás-hatékony és alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság jön létre, amelyben védelmet élvez a természeti tőke, a polgárok egészsége és jóléte. A program átfogó keretet ad a környezetpolitika 2020-ig tartó időszakára, és kilenc célkitűzést határoz meg prioritásként az EU és tagállamai számára.

1. sz. kiemelt célkitűzés: az Európai Unió természeti tőkéjének védelme, megőrzése és fejlesztése
2. sz. kiemelt célkitűzés: erőforrás-hatékony, környezetbarát és versenyképes uniós gazdaság kialakítása
3. sz. kiemelt célkitűzés: az uniós polgárok megóvása a környezettel kapcsolatos terhelésektől, valamint az egészségüket és jólétüket fenyegető kockázatoktól

E kiemelt tematikus célkitűzések teljesítéséhez olyan elősegítő keretrendszerre van szükség, amely támogatja a tényleges cselekvést. Az elősegítő keretrendszernek négy pillére tekintetében kerül sor javító intézkedésekre: a környezetre vonatkozó uniós szabályozás megfelelőbb módon történő végrehajtása valamennyi területen; a környezetpolitika tudományos eredményekkel való szilárdabb alátámasztása; beruházások biztosítása és a környezetvédelem szempontjából célravezető ösztönzők létrehozása; és végül a környezeti megfontolások fokozottabb érvényre juttatása és a politikai koherencia növelése a környezetpolitikán belül és más szakpolitikák viszonylatában egyaránt. Ezek a horizontális intézkedések e program hatályán és időtartamán túlmutatnak.

4. sz. kiemelt célkitűzés: az uniós környezetpolitika hasznának maximalizálása
5. sz. kiemelt célkitűzés: a környezetpolitika tudományos alapjának megszilárdítása
6. sz. kiemelt célkitűzés: a környezet- és éghajlat-politikai beruházások és a megfelelő árképzés biztosítása
7. sz. kiemelt célkitűzés: a környezeti megfontolások fokozottabb érvényre juttatása és a politikai koherencia növelése

A helyi, regionális és globális kiívások kezelését szolgáló tematikus célkitűzések.

8. sz. kiemelt célkitűzés: az Európai Unió városainak fenntarthatóbbá tétele
9. sz. kiemelt célkitűzés: a regionális és globális környezeti és éghajlat-változási kihívások uniós kezelésének hatékonyabbá tétele

Az EU biodiverzitási stratégiája 2020-ig

A 2020-ig teljesítendő kiemelt uniós cél: a biológiai sokféleség csökkenésének és az ökoszisztéma-szolgáltatások romlásának megállítása az Európai Unióban 2020-ig, valamint állapotuknak a lehetőségekhez mértszintű helyreállítása, ezzel együtt a biológiai sokféleség globális csökkenésének megelőzésére tett erőfeszítésekhez való uniós hozzájárulás fokozása.³

³http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/biodiversity_2020/2020%20Biodiversity%20Factsheet_HU.pdf